

NR 5
2008

1 września 2008

BIULETYN
URZĘDU REGULACJI ENERGETYKI

w numerze m.in.:

- **Koncepcja społecznej odpowiedzialności biznesu**
- **Analiza sprawozdań OSD**
- **Ciepłownictwo w Polsce w latach 2006-2007**
- **Unijna energetyka jądrowa**
- **Odbiorcy wrażliwi a podwyżki cen energii**

Urząd Regulacji Energetyki
00-872 Warszawa, ul. Chłodna 64

Prezes	tel. 66-16-302 fax 66-16-300
Wiceprezes	tel. 66-16-202 fax 66-16-200
Dyrektor Generalny	tel. 66-16-102 fax 66-16-106
Gabinet Prezesa	tel. 66-16-302 fax 66-16-300
Departament Przedsiębiorstw Energetycznych	tel. 66-16-238 fax 66-16-319
Departament Taryf	tel. 66-16-210 fax 66-16-219
Departament Promowania Konkurencji	tel. 66-16-233 fax 66-16-225
Biuro Prawne	tel. 66-16-130 fax 66-16-134
Biuro Obsługi Urzędu	tel. 66-16-155 fax 66-16-177
Rzecznik Odbiorców Paliw i Energii	tel. 66-16-305 (171) fax 66-16-225 (319)
Automatyczna infolinia o numerach telefonów	tel. 66-16-156

Urząd Regulacji Energetyki
e-mail: ure@ure.gov.pl
adres internetowy: www.ure.gov.pl

Szanowni Państwo,

„Pojęcie społecznej odpowiedzialności biznesu (SOB, ang. corporate social responsibility) kojarzone jest przede wszystkim z działalnością przedsiębiorców aktywnych na rynkach konkurencyjnych. Analiza dostępnych informacji pokazuje tymczasem, że w SOB angażują się także organy administracji rządowej państw europejskich a także polskich”. W artykule I. Figaszewskiej i A. Faleckiego przedstawione zostały ważne informacje, jak organy administracji państwowej zaangażowane są w koncepcję SOB, jakie instrumenty posiadają, aby ją wspierać, a także jak jest ona rozwijana i promowana w krajach europejskich.

Na temat społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa pisze także M. Szymczak, który przedstawia sam początek i rozwój koncepcji wywodzącej się ze Stanów Zjednoczonych, oraz historię dojścia Europy do społecznie odpowiedzialnego działania przedsiębiorstw, w tym główne inicjatywy w zakresie propagowania tej idei w UE.

Na początek 2009 r. planowane jest uwolnienie cen energii elektrycznej dla gospodarstw domowych. Wzbudza to poważne emocje zarówno wśród polityków, ekspertów, jak i samych odbiorców. Coraz częściej pojawia się pytanie – jaka będzie możliwa skala podwyżek, a przede wszystkim jak odbije się to na odbiorcach końcowych. Artykuł P. Kurowskiego przedstawia wyniki badań (przeprowadzonych w GUS w 2006 r.) dotyczących poziomu wydatków w polskich gospodarstwach domowych (w różnych przekrojach) oraz skali i profilu odbiorców szczególnie wrażliwych na podwyżki cen energii. Zaprezentowany materiał może stać się przyczynkiem do rozważań nad budowaniem systemu wsparcia dla grup zagrożonych „ubóstwem energetycznym”.

Do 31 marca każdego roku, operatorzy systemów dystrybucyjnych mają obowiązek przedłożyć Prezesowi URE sprawozdania za rok poprzedni, w których zawarte są opisy działań podjętych w celu realizacji programów zgodności, zapewniających niedyskryminacyjne traktowanie użytkowników systemu dystrybucyjnego. E. Wojtkowska prezentuje w swoim artykule wyniki analizy sprawozdań operatorów za 2007 rok, w tym ocenę formalną, szczegółową analizę treści sprawozdań, monitoring stron internetowych.

W bieżącym Biuletynie prezentujemy także stan sektora ciepłowniczego w Polsce w latach 2006-2007, ze szczególnym uwzględnieniem województw kujawsko-pomorskiego i wielkopolskiego, rozszerzony o proces taryfowania na tym terenie. Artykuł A. Szmatuły opiera się na danych uzyskanych od przedsiębiorstw z przedstawionych przez nich corocznych kwestionariuszy i wniosków taryfowych złożonych w Zachodnim Oddziale Terenowym URE z siedzibą w Poznaniu.

Państwa uwagę polecamy także obszerny i ciekawy artykuł T. Leszczyńskiego, charakteryzujący unijną energetykę jądrową, w tym także i naszą, krajową. Autor przybliży energetykę jądrową UE na tle światowego rynku energetycznego (w tym przedstawia m.in. konwencje, układy, traktaty międzynarodowe regulujące problematykę energii jądrowej, akty prawa wewnętrznego, obecny stan eksploatacji elektrowni jądrowych na świecie), podaje bieżącą sytuację i perspektywę rozwoju elektrowni w Unii Europejskiej, a także odnosi się do wpływu energii jądrowej na ochronę środowiska.

Redakcja

SPIS TREŚCI

Organy administracji rządowej
a społeczna odpowiedzialność biznesu . . . 2

Analiza sprawozdań z realizacji
programów zgodności w spółkach
operatorów systemów dystrybucyjnych
za rok 2007. 10

Ciepłownictwo w Polsce
w latach 2006-2007. Liczby i nie tylko. . . . 14

Klauzule abuzywne w umowie
sprzedaży energii elektrycznej 21

Obwieszczenie Ministra Gospodarki
z 21.04.2008 r. w sprawie raportu
zawierającego analizę realizacji celów
ilościowych i osiągniętych wyników
w zakresie wytwarzania energii
elektrycznej w odnawialnych
źródłach energii. 23

Ustawa z 30.05.2008 r. o zmianie ustawy –
Kodeks cywilny oraz niektórych
innych ustaw 31

Energetyka jądrowa w państwach
Unii Europejskiej. 33

Wydatki gospodarstw domowych na
energię elektryczną. Próba ustalenia grup
odbiorców wrażliwych na podwyżki cen
energii (wyniki na podstawie badań
GUS z 2006 r.) 53

Odbiorcy ekonomicznie wrażliwi. 61

Uwarunkowania rozwoju koncepcji
społecznej odpowiedzialności
przedsiębiorstwa w Unii Europejskiej. . . . 64

Nota copyright © do artykułów zamieszczonych w Biuletynie Urzędu Regulacji Energetyki przysługuje autorom tych artykułów.

BIULETYN URZĘDU REGULACJI ENERGETYKI

Wydawca: Urząd Regulacji Energetyki

Adres Redakcji: 00-872 Warszawa, ul. Chłodna 64, tel. (0-22) 661 62 22, faks: (0-22) 661 62 24

Skład i łamanie, organizacja druku i kolportaż: PWP „Gryf” SA, 06-400 Ciechanów, ul. Sienkiewicza 51, tel. (0-23) 672 32 83

Oddano do druku 18 sierpnia 2008 r. Nakład: 1500 egz. ISSN 1506-090X Cena 14 zł (w tym 0% VAT)

Materiały fotograficzne wykorzystano za zgodą właścicieli praw autorskich. Informacji o warunkach prenumeraty udzielamy pod numerem tel. (0-22) 661 62 22

Numer konta bankowego do wpłat za prenumeratę: NBP 0/0 Warszawa 581010100028732231000000, Urząd Regulacji Energetyki (Biuletyn URE)

www.ure.gov.pl

ORGANY ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ A SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ BIZNESU

Iwona Figaszewska, Arkadiusz Falecki

Pojęcie społecznej odpowiedzialności biznesu (SOB, ang. *corporate social responsibility*) kojarzone jest przede wszystkim z działalnością przedsiębiorców aktywnych na rynkach konkurencyjnych. Analiza dostępnych informacji pokazuje tymczasem, że w SOB angażują się także organy administracji rządowej państw europejskich a także polskich¹⁾.

Ciekawym jest zatem prześledzenie, w jaki sposób organy administracji państwowej angażują się w SOB i jakimi instrumentami popierają tę koncepcję. Ciekawym jest także, w jaki sposób organy regulacyjne rynków energetycznych w innych państwach, czy w ogóle i w jaki sposób, angażują się w SOB.

Unia Europejska

Analiza dokonań UE wskazuje, że przywiązuje ona duże znaczenie do rozwijania i promowania koncepcji SOB na szczeblu unijnym²⁾. W UE została przyjęta definicja SOB, w której jest to „*koncepcja, zgodnie z którą*

przedsiębiorstwa dobrowolnie uwzględniają problematykę społeczną i ekologiczną w swojej działalności komercyjnej i w stosunkach z interesariuszami”. Definicja ta została sformułowana w Zielonej Księdze w lipcu 2001 r.

Publikując Zieloną Księgę, UE zapoczątkowała szeroką debatę na temat tego, w jaki sposób UE mogłaby promować SOB zarówno w Europie, jak i na poziomie międzynarodowym.

W lipcu 2002 r. Komisja przedstawiła Komunikat określający europejską strategię na rzecz promowania SOB i wpływu SOB na gospodarkę i społeczeństwo, tzw. Białą Księgę. Zwrócono uwagę, że SOB powinien zostać włączony do wszystkich polityk Unii Europejskiej: zatrudnienia i spraw społecznych; przedsiębiorstw (tylko przedsiębiorstwa osiągające zysk są „zrównoważone” i mają najlepsze możliwości do przyjęcia oraz rozwoju odpowiedzialnych praktyk); ochrony środowiska; konsumenckiej oraz publicznej.

Stwierdzono w niej, że administracje publiczne, włączając w to także Komisję Europejską, powinny wdrożyć zarówno do praktyki swojego działania, jak i postępowania ze swoimi „interesariuszami”, zasady SOB. Komisja Europejska zachęca także administrację publiczną wszystkich szczebli: narodowego, regionalnego i lokalnego, do zrewidowania swojego działania z punktu widzenia integracji społecznej i środowiska.

Rolę władz publicznych w zakresie SOB, UE określa jako rolę wspierającą, promującą, zachęcającą. Władze publiczne mogą także prowadzić badania dotyczące wpływu SOB na wyniki działalności handlowej.

Zaangażowanie w SOB organów administracji publicznej krajów europejskich

Polem, gdzie administracja publiczna widzi miejsce dla prowadzenia biznesu w oparciu o SOB

¹⁾ Materiał opracowany na podstawie informacji uzyskanych w trakcie prac Zespołu do Spraw Prac Badawczych nad Problematyką Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw Energetycznych, powołanego przez Prezesa URE.

²⁾ Kamieni milowych w działaniach UE na rzecz SOB było wiele, poczynając od 1998 r. (zob. np. „Political milestones @ EU level”, ec.ueropa.eu/employment_social/social_csr/csr_commissionsact.htm). I tak, np. w lipcu 2001 r. – Komisja UE opublikowała Zieloną Księgę (Promoting a European framework for corporate social responsibility. Green Paper. European Commission, Directorate-General for Employment and Social Affairs, July 2001, COM(2001) 366 final). Dokument ten proponuje podejście polegające na pogłębianiu partnerstwa, w którym wszystkie strony odgrywają aktywną rolę. Efektem wywołanej dyskusji stał się nowy dokument, tzw. Biała Księga – strategia realizacji i upowszechniania społecznej odpowiedzialności biznesu. W lipcu 2002 r. Komisja przedstawiła „Komunikat Komisji Europejskiej dotyczący odpowiedzialności biznesu. Wkład biznesu w zrównoważony rozwój”, określający europejską strategię na rzecz promowania SOB i wpływu SOB na gospodarkę i społeczeństwo, tzw. Białą Księgę (Communication From the Commission concerning Corporate Social Responsibility: A business contribution to Sustainable Development. Commission of the European Communities, Brussels, 2.7.2007, COM (2002) 347 final). Przedstawiono w niej cztery obszary koniecznych działań UE w zakresie SOB, którymi są: 1) edukacja, wymiana doświadczeń i dobrych praktyk (poprzez: badanie wpływu SOB na biznes i społeczeństwo; wymianę doświadczeń i dobrych praktyk

między przedsiębiorstwami i państwami członkowskimi; rozwój umiejętności menedżerskich; przystosowanie zasad SOB do sektora małych i średnich przedsiębiorstw); 2) rozwój instrumentów SOB (poprzez: kodeksy etyczne; standardy zarządzania; zasady audytu i raportowania; etykietowanie produktów; inwestycje społecznie odpowiedzialne); uruchomienie Europejskiego Forum Interesariuszy.

w wielu krajach Europy, jest środowisko pracy i jego warunki stwarzane przez pracodawców. W związku z tym, Ministerstwa Pracy i Spraw Socjalnych oraz organy im podległe edukują w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, praw pracowniczych, standardów pracy. Przykładowo, na Łotwie Ministerstwo Pracy wydało przewodnik dla pracodawców, gdzie po pierwsze, wskazało jakie są standardy i wymogi określone przez prawo, a następnie wskazało jakie działania mogą zostać podjęte dobrowolnie przez pracodawców. Kanclerz RFN objął zaś patronat nad programem treningowym „Startsocial”, którego celem jest wdrażanie programów społecznych w przedsiębiorstwach. Ministerstwa Pracy m.in. podejmują działania na rzecz aktywizacji przedsiębiorców w celu zwiększenia zatrudnienia osób niepełnosprawnych, promowania równych szans, walkę z wykluczeniem społecznym, tworzeniem lepszego rynku pracy. Poza prowadzeniem szkoleń czy wydawaniem przewodników dla przedsiębiorstw, organy rządowe przyznają nagrody dla pracodawców, którzy wychodzą poza standardy minimum w zakresie praw pracowniczych, np. w Austrii, Niemczech czy w Bułgarii. Dobrowolne działania na rzecz pracowników pomagają pracodawcom utrzymać najlepszych pracowników, zwiększyć swoją atrakcyjność na rynku pracy i promować swoją markę. Na działaniach administracji zyskują pracownicy oraz społeczeństwo, lepsze warunki pracy zwiększają satysfakcję, zmniejszają liczbę wypadków.

Kolejnym polem, gdzie administracja stara się wpłynąć na przedsiębiorstwa, by w swoich decyzjach brały pod uwagę aspekt społecznej odpowiedzialności, jest prowadzona polityka zrównoważonego rozwoju. Wiele krajów wpisuje SOB do swoich strategii zrównoważonego rozwoju, np. Irlandia, Francja, Szwecja, Łotwa, Niemcy. Wzrost gospodarczy i społeczny kraju zależy w dużym stopniu od postępowania działających na jego terenie podmiotów gospodarczych. W interesie publicznym leży propagowanie konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw, efektywności ekologicznej i energetycznej, prawidłowego wykorzystania zasobów naturalnych. W tym celu administracja promuje świadome i efektywne wykorzystanie energii elektrycznej (Czechy, Irlandia); przetargi publiczne są rozstrzygane biorąc pod uwagę wpływ wytwarzania zamawianych produktów na zrównoważony rozwój (Holandia); organizowane są warsztaty z zakresu SOB i zrównoważonego rozwoju (Ministerstwo Środowiska – Niemcy). Ministerstwo Gospodarki w Danii, poprzez programy edukacyjne, stara się promować SOB jako element budowy przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw duńskich.

Promowanie SOB przez administrację nie dotyczy jedynie działań przedsiębiorstw, które mają skutek i wpływ na terytorium danego państwa. I tak, Ministerstwo Współpracy Międzynarodowej w Wielkiej Brytanii prowadzi działania na rzecz zrównoważonego roz-

woju na świecie oraz promowania SOB wśród przedsiębiorstw działających poza Wielką Brytanią. Zaangażowane jest ono również w promowanie zasad uczciwego handlu oraz transparentności. Podobne działania prowadzi Ministerstwo Spraw Zagranicznych w Danii. Popularnym narzędziem używanym przez administrację publiczną są standardy opracowane przez OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych³⁾. Wytyczne te zawierają zasady i standardy dla społecznie odpowiedzialnego biznesu w zakresie zatrudnienia, praw człowieka, środowiska, polityki informacyjnej, zwalczania korupcji, praw konsumenta, nauki, technologii, konkurencji i podatków.

Efektywnym narzędziem promowania SOB przez administrację publiczną jest udzielanie zamówień publicznych, przy zastosowaniu kryteriów wpływu sposobu wytwarzania zamawianych produktów na środowisko, możliwości ich recyklingu, zrównoważony rozwój. Ze względu na wielkość tych zamówień mają one istotny wpływ na sposób postępowania przedsiębiorstw, które są zainteresowane ich uzyskaniem. Z możliwości promowania SOB w ten sposób korzystają m.in.: Wielka Brytania, Belgia, Dania, Hiszpania i Holandia.

Administracja publiczna nie ogranicza działań na rzecz SOB jedynie do propagowania i edukacji oraz udzielania zamówień publicznych, stara się również sama dać dobry przykład. Wszystkie belgijskie ministerstwa mają obowiązek stosować zasady EMAS (European Environmental Management and Audit System) w celu poprawienia i promowania postaw proekologicznych (np. oszczędzanie energii i światła). Jest to weryfikowane przez niezależnego audytora.

Kolejnym polem, gdzie administracja publiczna czynnie popularyzuje SOB, jest ochrona środowiska i polityka proekologiczna. Ministerstwo Komunikacji, Energii i Zasobów Naturalnych Irlandii zaangażowane jest w kampanię, celem której jest zwiększenie świadomości konsumentów w zakresie oszczędnego i efektywnego wykorzystania energii. Również w Irlandii, Agencja Poszanowania Energii, wyznaczyła dobrowolne standardy dla przedsiębiorstw zużywających duże ilości energii, przy pomocy których przedsiębiorstwa efektywniej wykorzystują energię. Celem tego programu jest zwiększenie konkurencyjności irlandzkiej gospodarki i poprawa stanu środowiska. W Niemczech przedsiębiorstwa stosujące EMAS mają przywileje w zakresie kontroli środowiskowych czy raportowania o zanieczyszczeniach. W Wielkiej Brytanii zgodnie z Prawem Spółek (Companies Act 2006) wszystkie większe przedsiębiorstwa w corocznym raporcie mają obowiązek załączyć informacje na temat swoich działań w zakresie społecznym,

³⁾ Guidelines for Multinational Enterprises, dostępne w wersji polskiej (fragmenty) na <http://www.oecd.org/data-oecd/61/41/38111315.pdf>.

ochrony środowiska i na rzecz pracowników. Podawanie tych informacji ma promować odpowiedzialne zachowania i umożliwić, np. inwestorom, ocenę sposobu prowadzenia biznesu przez przedsiębiorstwo.

Kraje takie jak Belgia, Francja i Wielka Brytania wprowadziły obowiązek, dla przedsiębiorstw zarządzających funduszami emerytalnymi, publikowania raportów na temat kryteriów etycznych, społecznych oraz ekologicznych jakie biorą pod uwagę inwestując środki. Podobne obowiązki w zakresie raportowania SOB chce nałożyć na większe przedsiębiorstwa rząd duński⁴⁾. Z drugiej strony, np. rząd holenderski, nie zamierza nakładać obowiązków w zakresie SOB na przedsiębiorstwa i skupia się na jego promowaniu zakładając, że tylko dobrowolne działania są skuteczne. Jeżeli SOB zostanie wprowadzony drogą ustawową, to przedsiębiorstwa skupią się na realizacji minimum zadań, podczas gdy powinny uczynić z SOB podstawę zarządzania.

Podsumowując można powiedzieć, że nie istnieje pojedynczy, powszechnie akceptowany wzorzec zaangażowania rządowego w SOB. Nie istnieje wzorzec sposobu instytucjonalizacji SOB w ramach struktury administracji rządowej. Rząd może podzielić funkcje związane z polityką SOB na kilka sposobów. Funkcje te można scedować jako dodatkowe zobowiązania na istniejące organy, lub mogą je realizować nowe ministerstwa (jak w Wielkiej Brytanii), urzędy lub biura ustanowione specjalnie do tego celu⁵⁾.

Działania podejmowane przez organy państwa mają charakter bardzo zróżnicowany: najbardziej zaawansowane – to formułowanie wyodrębnionej polityki na rzecz SOB, do działań minimum – czyli rozpowszechniania informacji na temat SOB. Innymi instrumentami, stosowanymi na rzecz SOB są: przewodniki SOB, upowszechniane dobre praktyki i opracowywane kodeksy dobrych praktyk, sporządzane raporty i audyty, stosowane normy, inwestycje społecznie odpowiedzialne (SRI), prowadzone szkolenia i kampanie edukacyjne. Wspólnym elementem zaangażowania rządowego w SOB jest poszanowanie autonomii przedsiębiorstw. Pewnym standardem promowanym w wielu krajach Unii Europejskiej są Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych.

Najwięcej zaangażowania w realizację koncepcji SOB przejawia rząd Wielkiej Brytanii. Zdecydowanie przoduje on, jeżeli chodzi o zaangażowanie w promowanie SOB: powołano osobne stanowisko ministra ds. SOB; opracowano strategię rządu w zakresie SOB; a także praktycznie każde ministerstwo, w zakresie swoich kompetencji, wydaje wytyczne,

⁴⁾ Action Plan for Corporate Social Responsibility – dostępny na <http://www.samfundsansvar.dk/sw42800.asp>.

⁵⁾ Podobne wnioski zawarto w „Przewodniku wdrażania CSR. Opcje pozaustawowe dla rządu Polski”, Departament ds. Komunikacji dla Rozwoju Banku Światowego oraz Biuro ECCU7 Banku Światowego.

przewodniki i służy praktyczną pomocą dla interesariuszy (czasami nawet finansową).

Sferami wyraźnie skupiającymi uwagę organów państwowych jest praca i zatrudnienie (wiele krajów ma programy: zmniejszające wykluczenie społeczne poprzez umożliwienie podjęcia zatrudnienia, piętnujące dyskryminację), oraz ekologia. W tym zakresie na uwagę zasługują programy promujące efektywność energetyczną oraz oszczędzanie energii.

Istotną cechą rządowych działań w upowszechnianiu koncepcji SOB jest współpraca z niezależnymi organizacjami pozarządowymi.

W celu ułatwienia przedsiębiorstwom podjęcia działań na rzecz SOB Międzynarodowa Organizacja Normalizacyjna⁶⁾ rozpoczęła pracę nad przygotowaniem normy globalnej ISO 26000 w zakresie odpowiedzialności społecznej. Norma ISO 26000 (planowana publikacja to rok 2010) ma dotyczyć zagadnień: praw pracowniczych, sprawiedliwego handlu, praw człowieka, polityki ekologicznej, praw konsumentów oraz zaangażowania w społeczność lokalną. Komitetem wiodącym w przygotowaniu tej normy jest Szwedzki Komitet Normalizacyjny, przy zaangażowaniu w jej przygotowanie również rządów krajów europejskich, w tym: Danii, Francji, Irlandii, Wielkiej Brytanii i Finlandii.

Zaangażowanie regulatorów rynków energetycznych w SOB

Analiza anglojęzycznych stron internetowych ujawniła, że nie wszyscy regulatorzy energetyki w Europie zajmują się zagadnieniami społecznej odpowiedzialności biznesu, lub nie wszyscy informują o tym na swoich stronach internetowych. Jedynym regulatorem, który podejmuje systemowe badania działalności SOB przedsiębiorstw energetycznych, i informuje o tym na swoich stronach internetowych, jest brytyjski regulator – Ofgem.

Brytyjskie prawo energetyczne zobowiązuje Ofgem do podjęcia działań na rzecz zrównoważonego rozwoju. Mając to na uwadze Ofgem określił pięć obszarów, które służą temu celowi:

- wprowadzanie rozwiązań służących zmniejszeniu emisji CO₂,
- walka z ubóstwem energetycznym oraz ochrona odbiorców wrażliwych,
- promowanie oszczędności energii,
- zabezpieczenie pewnych źródeł dostaw energii,
- wsparcie dla rozwiązań przyjaznych dla środowiska.

Sposób zaangażowania Ofgem oraz rządu brytyjskiego w pomoc odbiorcom wrażliwym i zwalczanie ubóstwa energetycznego określony jest w Stra-

⁶⁾ ISO – International Organization for Standardization, www.iso.org.

tegi Działań Społecznych (Social Action Strategy, wcześniej Social Action Plan, oba przygotowane przez regulatora). Celem rządu jest wyeliminowanie ubóstwa energetycznego w rodzinach z dziećmi oraz w gospodarstwach osób starszych (do 2010 r.), zaś we wszystkich gospodarstwach do 2016 r. Strategia Działań Społecznych skupia się na czterech zagadnieniach:

- prawidłowego funkcjonowania przedsiębiorstw energetycznych,
- promowania dobrych praktyk wśród przedsiębiorstw zajmujących się obrotem energią na rzecz identyfikowania i zwalczania ubóstwa energetycznego,
- debaty wśród interesariuszy w zakresie pomocy odbiorcom wrażliwym,
- informowania konsumentów o możliwych sposobach opłat za energię.

Wielka Brytania jest krajem, w którym najwcześniej uwolniono rynek energii, a przedsiębiorstwa energetyczne aktywnie walczą o konsumentów. Konkurencja na rynku wymusza najbardziej efektywne ceny, oraz postawy, które pomagają zdobyć i utrzymać konsumentów. Tym samym przedsiębiorstwa energetyczne angażują się w działania oparte na SOB i na tej podstawie budują swoje strategie handlowe i wizerunkowe, dzięki którym mogą zdobyć przewagę rynkową i odróżnić się od konkurencji. Ofgem zachęca przedsiębiorstwa energetyczne do pomagania odbiorcom wrażliwym w ramach programów SOB. Zgodnie ze strategią Ofgem skuteczną pomoc dla odbiorców wrażliwych możliwa jest tylko przy czynnym udziale przedsiębiorstw energetycznych. W 2004 r. Ofgem wydał wytyczne dla sprzedawców energii⁷⁾ w zakresie form pomocy odbiorcom wrażliwym. Najważniejszym sygnałem wytycznych było to, że w Wielkiej Brytanii nie istnieją bariery zarówno prawne, jak i regulacyjne do wprowadzenia dobrowolnych taryf specjalnych dla tej grupy odbiorców. Ofgem monitoruje również poziom świadomości konsumentów w zakresie możliwości skorzystania z programów pomocowych⁸⁾. Corocznie przeprowadza badanie i publikuje raport na temat dobrowolnych działań sprzedawców na rzecz odbiorców wrażliwych⁹⁾. Raporty pozwalają rozpowszechniać najlepsze praktyki przedsiębiorstw energetycznych, precyzyjnie definiować odbiorcę programów społecznych i taryf specjalnych oraz wysokość udzielanej pomocy. Raporty pozwalają również szacować skalę ubóstwa energetycznego w kraju, wskazują inne organizacje i władze lokalne, które mogą być zainteresowane,

aktywnie uczestniczyć w pomocy odbiorcom wrażliwym. Ofgem dostrzega wagę innych działań SOB, np. na rzecz pracowników lub środowiska, ale monitoruje głównie programy i akcje związane z odbiorcą. Badania Ofgem nie dotyczą jedynie przedsiębiorstw energetycznych, ale też innych zainteresowanych podmiotów (interesariuszy), w tym organizacji konsumenckich, administracji lokalnej oraz pomocy społecznej. W ten sposób weryfikowany jest np. rzeczywisty wpływ programów.

Badania i raporty identyfikują następujące korzyści osiągane przez przedsiębiorstwa energetyczne, wynikające z zarządzania opartego na SOB: rozszerzenie znajomości marki; realizacja odpowiedzialności społecznej, jaka, w opinii samych przedsiębiorstw, spoczywa na dużych podmiotach gospodarczych; dobra praktyka biznesowa, która daje korzyści w zakresie długotrwałego rozwoju; wzrost reputacji przedsiębiorstwa; stabilizacja zarządzania ryzykiem; zwiększenie satysfakcji konsumentów; większe zaangażowanie i identyfikacja z przedsiębiorstwem pracowników; możliwość zatrzymania najbardziej wartościowych pracowników; zmniejszenie negatywnego wpływu na środowisko.

Działania SOB sprzedawców, poza aspektem walki konkurencyjnej o odbiorcę, pomagają im sprostać obowiązkowi prawnemu zmniejszenia zużycia energii i emisji CO₂ przez gospodarstwa domowe. W 2002 r. rząd brytyjski opracował tzw. Energy Efficiency Commitments, zgodnie z którymi nałożył na przedsiębiorstwa energetyczne obowiązek uzyskania oszczędności zużycia energii w wysokości 62 TWh w ciągu trzech lat, zwiększając efektywność energetyczną swoich odbiorców. Co najmniej 50% tych oszczędności miało przypadać na gospodarstwa domowe o określonych dochodach. Przedsiębiorstwa zostały zobowiązane do przedstawienia programów efektywnościowych, które zostały zaakceptowane przez Ofgem. EEC okazał się sukcesem, zgodnie bowiem z wyliczeniami Ofgem udało się zaoszczędzić ponad 80 TWh energii elektrycznej. Od 2005 r. weszły w życie EEC 2 nakładając kolejne obowiązki zmniejszania zużycia energii¹⁰⁾.

W 2006 r. Ofgem wprowadził nagrodę w zakresie obsługi klienta dla OSD. Celem nagrody jest wyróżnienie OSD, którzy najlepiej wypełniają swoje funkcje, rozszerzają standard obsługi poza wymagania ustawowe. Wysokość nagrody wynosi 1 milion GBP i jest przyznawana w trzech kategoriach:

- inicjatywy na rzecz obsługi konsumenta (*priority customer care initiatives*, 600 tys. GBP),
- społeczna odpowiedzialność biznesu (200 tys. GBP);
- strategie komunikacji społecznej (*wider communication strategies*, 200 tys. GBP).

⁷⁾ Supplying low income and vulnerable customer groups. Grudzień 2004.

⁸⁾ Consumer awareness of suppliers' CSR initiatives: badanie Mori dla Ofgem. Marzec 2007.

⁹⁾ Review of Suppliers' Voluntary Initiatives to Help Vulnerable Customers.

¹⁰⁾ Więcej informacji na <http://www.ofgem.gov.uk/Sustainability/Environment/EnergyEff/Pages/EnergyEff.aspx>.

W celu wyłonienia najlepszych praktyk OSD w zakresie obsługi klienta, Ofgem określił standard minimum, którego przestrzeganie upoważnia do wzięcia udziału w przedsięwzięciu. W zakresie inicjatyw na rzecz obsługi klienta premiowana jest bardzo dobra wiedza OSD o odbiorcach, szczególnie wymagających bezpiecznych i stałych dostaw energii, czyli będących zależnych od energii (np. osoby korzystające z urządzeń do dializ). Premiowane jest również postępowanie zgodne z procedurami, tak aby ci odbiorcy byli informowani o każdej awarii lub odłączeniu zasilania.

W zakresie SOB oceniane są programy SOB, ich zasięg, korzyści, jakie uzyskują odbiorcy, współpraca z organizacjami i władzami lokalnymi. Oceniane są również: strategia zarządzania oparta na SOB oraz monitoring działań społecznych.

W zakresie strategii komunikacji społecznej oceniany jest ich zasięg, zaspokojenie potrzeb odbiorców oraz sposób wykorzystania opinii zwrotnych.

Wszystkie programy i inicjatywy są oceniane przez zespół ekspercki. Wyróżniony OSD, oprócz nagrody finansowej, zostaje wpisany do rejestru dobrych praktyk. OSD, które nie zostały wyróżnione, otrzymują od Ofgem ewaluacje swoich programów wraz z zaleceniami co do ich rozwoju.

Działania podejmowane przez przedsiębiorstwa energetyczne w zakresie SOB na rzecz odbiorców, są jedynie uzupełnieniem głównego celu Ofgem, czyli promowania konkurencyjnego rynku, na którym każdy odbiorca uzyskuje najniższą cenę energii elektrycznej i gazu ustaloną przez rynek. Wszystkie działania w zakresie promowania i monitoringu SOB są podejmowane obok prowadzonego przez Ofgem monitoringu rynku detalicznego i hurtowego energii elektrycznej i gazu w Wielkiej Brytanii.

Polska administracja rządowa a koncepcja SOB

W Polsce administracja publiczna nie podjęła jeszcze systematycznych prac, które w wymierny sposób mogłyby przyczynić się do kształtowania warunków niezbędnych do wzmocnienia, kształtowania postaw społecznej odpowiedzialności przedsiębiorców za pomyślność polskiej gospodarki. Brakuje w Polsce jednoznacznej definicji społecznej odpowiedzialności biznesu – SOB, przy czym niewątpliwie trzeba odróżnić SOB od filantropii, sponsoringu czy marketingu.

W opinii Banku Światowego, sformułowanej w „Przewodniku wdrażania CSR. Opcje pozaustawowe dla rządu Polski” z września 2006 r.¹¹⁾, społeczna odpowiedzialność biznesu, w kontekście polskim, „powinna w pierwszym rzędzie doprowadzić do pełnej

zgodności działania przedsiębiorstw z obowiązującymi aktami prawnymi z zakresu spraw społecznych, środowiska i gospodarki (...)”.

W Polsce, gdzie procesem promowania SOB kieruje Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, dla odniesienia się do różnych wymiarów SOB, Bank Światowy zaleca, aby Ministerstwo: zdefiniowało termin SOB; stworzyło sieć organów rządowych, które dostarczałyby wkładu pod kątem perspektywy swojego sektora; wspólnie z innymi ministerstwami sektorowymi oraz organami rządowymi, rozważyło wsparcie dla takich działań jak: liderowanie, poprzez dawanie przykładu – promowanie SOB w drodze seminariów oraz wymianę dobrych praktyk; upowszechnianie SOB wśród polskich firm, poprzez wspieranie istniejących programów organizacji takich jak Izba Handlowa czy Forum Odpowiedzialnego Biznesu; Podręcznik wdrażania SOB dla firm – przygotowanie podręcznika i jego promocja wśród organizacji pracodawców i izb handlowych; SOB a konsumenci – stworzenie ogólnokrajowej kampanii ukierunkowanej na objaśnianie korzyści z działań SOB dla konsumentów oraz na zachęcanie do zrównoważonych wzorców konsumpcji.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej ustalałoby, jako wiodąca jednostka administracji rządowej, w jaki sposób angażować interesariuszy i dostarczać środki na ten cel. Instytucje odpowiedzialne za zarządzanie procesem do realizacji polityki SOB potrzebują odpowiedniego mandatu prawnego, usytuowania w strukturze administracji rządowej, wyposażenia w personel oraz środki finansowe.

W opinii Banku Światowego, Rząd może realizować koncepcję SOB również poprzez: zamówienia publiczne, włączając SOB do procedur zamówień publicznych; wspieranie inwestycji odpowiedzialnych społecznie (SRI), które łączą cele finansowe inwestorów z ich troską o zagadnienia społeczne, środowiskowe i etyczne; wsparcie finansowe dla procesu certyfikacji standardów zarządzania (np. ISO), albo poprzez ulgi podatkowe albo bezpośrednio. Dodatkowo, Bank Światowy zaleca rozważenie powiązania dobrowolnych społecznych i środowiskowych podstaw i standardów zarządzania z istniejącym mechanizmem zamówień publicznych; wprowadzenie specjalnych programów, zaprojektowanych w celu odniesienia się do kwestii, które nie są prawnie wiążące, ale ważne dla rządu i jego strategii; inicjowanie, tworzenie i wdrożenie dobrowolnych kodeksów, które mogą być uniwersalne lub międzysektorowe, specyficzne dla danego sektora/gałęzi przemysłu, mogą być tworzone przez pojedynczą firmę lub dla niej.

W procesie wdrażania SOB, w opinii Banku Światowego, ważne jest, aby rząd zrozumiał stanowisko biznesu oraz organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz kreował uczestnictwo w kierowaniu podstawami polityki w ramach możliwie najszerszego spektrum. Udział uczestników, w tym biznesu, organizacji społeczeństwa obywatelskiego, zrzeszeń

¹¹⁾ Departament ds. Komunikacji dla Rozwoju Banku Światowego oraz Biuro ECCU7 Banku Światowego.

handlowych oraz społeczności akademickiej, obejmuje formalne i nieformalne metody utrzymywania łączności ze stronami, które mają faktyczny lub potencjalny interes w przyczynianiu się do kształtowania podstaw polityki publicznej w zakresie SOB.

W dokumencie UNDP „Społeczna odpowiedzialność biznesu w Polsce. Wstępna analiza”, z października 2007 r.¹²⁾ uznano, iż pożądane jest, aby instytucje państwowe podjęły działania zmierzające m.in. do:

- 1) uznania standardów odpowiedzialnego biznesu za ważny, obok wyników ekonomicznych, składnik oceny działalności gospodarczej m.in. w ramach zarządzania majątkiem Skarbu Państwa, w procesie prywatyzacji, przy zamówieniach publicznych, czy udzielaniu pomocy publicznej;
- 2) bardziej aktywnego włączenia się w europejską dyskusję na temat polityki wspierania społecznej odpowiedzialności biznesu, co umożliwi wykorzystanie doświadczeń innych państw członkowskich UE z zakresu rozwoju i wdrażania polityki SOB;
- 3) promowania i upowszechniania zachowań odpowiedzialnych w biznesie m.in. przez nagradzanie najlepszych praktyk, wspieranie szkoleń i edukacji z zakresu etyki i społecznej odpowiedzialności biznesu oraz przez promowanie najlepszych praktyk wdrażanych przez polskie przedsiębiorstwa, we współpracy z organizacjami pozarządowymi, organizacjami pracodawców, związkami zawodowymi, instytucjami naukowymi i mediami.

W szczególności, według UNDP, niezbędne jest stworzenie narodowej platformy SOB, czy też „Polskiego sojuszu na rzecz społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw”, jako długofalowego procesu wzmocnienia współpracy między sektorem biznesu, sektorem pozarządowym, władzami centralnymi oraz lokalnymi.

Powyższe konstatacje można uzupełnić wnioskami ze spotkań z przedstawicielami administracji publicznej zawartymi w raporcie autorstwa Bolesława Roka – „Wspieranie rozwoju społecznej odpowiedzialności biznesu w Polsce. Raport ze spotkań z interesariuszami”¹³⁾:

1. Należy doprowadzić do sformalizowania grupy koordynującej rozwój SOB.
2. Istotne jest rozpoczęcie procesu zbierania informacji na temat różnych inicjatyw SOB podejmowanych w Polsce.
3. Należy opracować programy promocji SOB wśród polskich małych i średnich przedsiębiorstw, z wyraźnym określeniem znaczenia tego pojęcia w polskim kontekście.

¹²⁾ www.undp.org.pl

¹³⁾ Projekt realizowany w ramach projektu finansowanego ze środków Komisji Europejskiej i Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju, Warszawa 2008, więcej informacji – www.acceleratingcsr.eu.

4. Należy wybrać i upowszechnić najlepsze doświadczenia w innych krajach UE z zakresu budowania współpracy wszystkich grup interesariuszy we wspieraniu zasad SOB.
5. Trzeba przygotować program szkoleń z SOB dla przedstawicieli administracji wszystkich szczebli.
6. Najważniejszą rolę we wspieraniu SOB w Polsce może odegrać szeroka współpraca w poszczególnych obszarach, jak: Strategia Zrównoważonego Rozwoju, Program na rzecz Wzorców Zrównoważonej Produkcji i Konsumpcji, Program Refom Regulacji i in.

Wnioski te pozwoliły sformułować następujące rekomendacje dla przedstawicieli administracji publicznej:

1. Koordynacja polityki SOB na poziomie międzyresortowym i poziomie dialogu obywatelskiego. W strukturze administracji publicznej brakuje jednostki organizacyjnej aktywnie i formalnie działającej na rzecz wspierania zachowań społecznie odpowiedzialnych wśród przedsiębiorców. Można i należy wykorzystać doświadczenia zdobyte w ramach Międzyresortowej Grupy Roboczej ds. SOB, powołanej przez Departament Dialogu i Partnerstwa Społecznego w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej.
2. Utworzenie centrum informacyjnego w zakresie SOB. Obecnie wiedza o SOB jest fragmentaryczna, co utrudnia koordynację działań, a także np. przygotowanie najbardziej efektywnych programów promocji SOB wśród polskich małych i średnich przedsiębiorstw oraz innych interesariuszy.
3. Kształcenie w zakresie nowej roli biznesu w rozwoju społecznym. Należy wprowadzić systematyczne programy szkoleniowe z SOB dla przedstawicieli administracji wszystkich szczebli, a także zainteresowanych przedstawicieli partnerów społecznych

oraz trzy priorytety:

1. Koordynacja polityki SOB na poziomie międzyresortowym i poziomie dialogu obywatelskiego, poprzez stworzenie stałego, wielosektorowego Forum w zakresie roli biznesu w społeczeństwie, monitorowanie i koordynowanie inicjatyw rządowych.
2. Stworzenie centrum informacyjnego w zakresie SOB, co zapewni dostęp do całościowej wiedzy na temat SOB w Polsce dla wszystkich interesariuszy, np. poprzez portal internetowy, broszury informacyjne.
3. Kształcenie w zakresie nowej roli biznesu w rozwoju społecznym, poprzez przygotowanie programów szkoleniowych z SOB dla przedstawicieli administracji wszystkich szczebli.

Analiza dotychczasowych działań na rzecz SOB, podjętych przez organy administracji rządowej, z jednej strony – potwierdziła powyższe obserwacje i trafność sformułowanych na ich podstawie zaleceń, z drugiej – wykazała, że koncepcja SOB nie jest obca polskiej administracji rządowej. I tak:

1. W lutym 2005 r., na spotkaniu w Ministerstwie Gospodarki, zostały zainaugurowane prace nad Narodową Strategią Społecznej Odpowiedzialności Biznesu¹⁴⁾, której celem miało być upowszechnianie zasad odpowiedzialnego biznesu w Polsce, zgodnie ze wskazaniami Strategii Lizbońskiej i innych dokumentów Komisji Europejskiej. Powstanie takiej Strategii oznaczałoby wsparcie przedsiębiorstw poprzez tworzenie lepszych warunków do realizacji zasad SOB i aktywne promowanie dobrych przykładów. Dokument taki jednak nie powstał.

2. Jak już zostało powiedziane, Minister Pracy i Polityki Społecznej pełni wiodącą rolę w administracji rządowej w zakresie koncepcji SOB. Z inicjatywy MPIPS została podjęta inicjatywa opracowania ww. „Przewodnika wdrażania CSR. Opcje pozaustawowe dla rządu Polski”, wspierającego administrację rządową w przygotowaniu podstaw polityki publicznej w zakresie SOB (przy udziale Banku Światowego, UOKiK i Ministerstwa Gospodarki); a w III kw. 2007 r., z inicjatywy Departamentu Dialogu i Partnerstwa Społecznego, zorganizowano szkolenia dla kadry administracji rządowej w zakresie podstawowych zagadnień związanych z wdrażaniem SOB, przeprowadzone przez Bank Światowy. Projekt ten spotkał się z dużym zainteresowaniem i będzie kontynuowany¹⁵⁾.

3. Minister Gospodarki opracował katalog kryteriów środowiskowych, które mogą mieć zastosowanie przy przygotowywaniu specyfikacji na potrzeby zamówień publicznych (zakupy realizowane ze środków publicznych, uwzględniające aspekty ochrony środowiska). W Planie Strategicznym Ministerstwa

¹⁴⁾ „Inauguracja prac nad Narodową Strategią Odpowiedzialności Biznesu”, 10 luty 2005 r., www.mg.gov.pl. Spotkanie odbyło się z inicjatywy Forum Odpowiedzialnego Biznesu, a wzięli nim udział: Jerzy Hausner – ówczesny wicepremier, przedstawiciele: Ministerstwa Środowiska, Ministerstwa Gospodarki i Pracy, Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej, Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Polskiej Konfederacji Pracodawców Prywatnych, środowisk naukowych, biznesowych i organizacji pozarządowych.

¹⁵⁾ Inne działania MPIPS, to: Desygnowany został członek do prac Grupy Wysokiego Szczebla ds. SOB, gdzie omawiane są dokonania i zamierzenia w zakresie implementacji zasad SOB w poszczególnych państwach członkowskich; Nominowano eksperta krajowego do grupy roboczej Upowszechnianie/ugruntowywanie zasad SOB pośród MSP („Mainstreaming CRS among SMEs”) w Komisji Europejskiej. W porozumieniu z innymi jednostkami rządowymi, dane na temat doświadczeń w Polsce są zbierane i umieszczane na stronie internetowej Komisji Europejskiej, w części „zatrudnienie i sprawy społeczne”; Powołano z inicjatywy MPIPS nieformalną Międzyresortową Grupę Roboczą ds. SOB (MGR SOB), która podjęła działalność z końcem 2006 r., a która odbywa regularne spotkania; Resortowy Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, w 2006 r. zorganizował konferencję, w ramach której odbył się panel praktyków pn. „Społeczna odpowiedzialność biznesu. Dylematy rozwoju zgodnie z polityką UE”. Np. w: *Społeczna Odpowiedzialność Biznesu w Polsce. Wstępna analiza*, UNDP, 2007.

Gospodarki (styczeń 2008 r.), uznano SOB za istotny element procesu zapewnienia trwałego, zrównoważonego rozwoju – partnerstwa dla rozwoju gospodarczego. W ramach celu operacyjnego podejmowane są następujące działania: 1) realizacja *Programu na rzecz wzorców zrównoważonej produkcji i konsumpcji*; 2) analizowanie tendencji i zmian w obszarze zrównoważonego rozwoju oraz przygotowywanie rekomendacji na rzecz zmniejszenia ujemnej korelacji pomiędzy ochroną środowiska a wzrostem gospodarczym; 3) zapewnienie środowiskowych standardów funkcjonowania przedsiębiorców zgodnych z międzynarodowym prawem ochrony środowiska, w szczególności przepisami prawa wspólnotowego; 4) współpraca w zakresie propagowania działań i tematyki SOB wśród przedsiębiorców, ze szczególnym uwzględnieniem roli Ministra Skarbu Państwa wobec spółek Skarbu Państwa; 5) utworzenie i prowadzenie punktu konsultacyjnego ds. REACH¹⁶⁾; 6) działania zmierzające do oczyszczenia kraju z azbestu.

W Ministerstwie Gospodarki, 7 marca br., odbyło się spotkanie nt. „Społeczna odpowiedzialność biznesu jako polityka publiczna? Wnioski i rekomendacje interesariuszy dot. rozwoju społecznej odpowiedzialności biznesu w Polsce”. Podczas spotkania dokonano podsumowania wyników dialogu międzysektorowego dotyczącego rozwoju społecznej odpowiedzialności biznesu w Polsce, zorganizowanego przez Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP). Zaprezentowane zostały rekomendacje interesariuszy dot. rozwoju społecznej odpowiedzialności biznesu w Polsce oraz opracowany przez UNDP dokument „Społeczna odpowiedzialność biznesu w Polsce. Wstępna analiza”.

W związku z brakiem koordynacji działań ośrodków zajmujących się SOB, powstała koncepcja stworzenia formalnego koordynatora SOB w Polsce, działającego na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów. Jednym z zadań koordynatora byłoby wypracowanie definicji SOB dla Polski¹⁷⁾.

4. Ważnym filarem koncepcji SOB jest polityka środowiskowa. Już od 2005 r. Ministerstwo Środowiska podejmuje działania w celu promocji i rozszerzania informacji dotyczących systemu ekozarządzania i audytu (EMAS). Przygotowuje obecnie „Plan promocji EMAS” oraz projekt pilotażowy, przewidziane na trzy lata, których celem jest rejestracja w systemie EMAS kilku organizacji z wybranego sektora. Planowany

¹⁶⁾ Rejestracja, ocena, udzielanie zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów. Punkt jest odpowiedzialny za dostarczanie informacji dla przedsiębiorców oraz udzielanie pomocy i konsultacji w zakresie systemu REACH poprzez prowadzenie działalności doradczej.

¹⁷⁾ Np. w: *Społeczna Odpowiedzialność Biznesu w Polsce. Wstępna analiza*, UNDP, 2007; Plan Strategiczny Ministerstwa Gospodarki, styczeń 2008 r., www.mg.gov.pl; Społeczna Odpowiedzialność Biznesu, www.mg.gov.pl; Czy potrzebna jest polityka publiczna w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu, www.pozytek.gov.pl.

jest także cykl szkoleń nt. EMAS, skierowany do organizacji, przedstawicielei administracji samorządowej oraz dla weryfikatorów środowiskowych EMAS¹⁸⁾.

5. W czerwcu 2006 r. Prezes UOKiK zorganizował konferencję naukową pn. „Koncepcja SOB w Polsce – stan obecny i perspektywy rozwoju”, na której m.in. zaprezentowano wyniki z przeprowadzonych badań (przez CBOS na zlecenie Prezesa UOKiK), dotyczących poziomu zrozumienia wśród polskich przedsiębiorców dla koncepcji SOB. Przy Prezesie UOKiK działa Rada ds. Dobrych Praktyk Gospodarczych, jako organ opiniotwórczo-doradczy. Mimo inicjatyw ze strony UOKiK skierowanych do przedsiębiorców działających w wielu branżach, idea samoregulacji nie spotkała się z szerszym odzewem. A przecież w istocie jest to materia właśnie samoregulacji. W zasadzie jedynie w branży deweloperkiej udało się doprowadzić do powstania kodeksu dobrych praktyk, normującego relacje klient-deweloper, a zwłaszcza obowiązki informacyjne¹⁹⁾.

Zmiany zachodzące w energetyce i jej otoczeniu wywierają wpływ także na zadania regulatora i sposób sprawowania przez niego regulacji. Wraz z wprowadzaniem rynku w energetyce, coraz bardziej uwidacznia się konieczność zwrócenia większej, niż dotychczas, uwagi na problematykę związaną z pozycją i znaczeniem odbiorcy na tym rynku. To zaś wyznacza regulatorowi i nowe zadania, i nowe podejście do narzędzi regulacyjnych.

Zaangażowanie się Prezesa URE w koncepcję społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw energetycznych²⁰⁾, wpisuje się zatem w ogólny nurt, jaki można zaobserwować zarówno w innych państwach europejskich, jak i w Polsce. Prace brytyjskiego regulatora rynku energii i gazu – Ofgem, mogą stanowić dla polskiego regulatora zachęcający i inspirujący przykład. Podjęte przez Prezesa URE działania wpisują się także w zalecenia sformułowane dla Polski przez Bank Światowy.

*Iwona Figaszewska
Radca Prezesa URE*

*Arkadiusz Falecki
Główny Specjalista
w Departamencie
Promowania Konkurencji URE*

*Członkowie Zespołu do Spraw Prac Badawczych nad Problematyką
Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw Energetycznych*

¹⁸⁾ Np. w: *Społeczna Odpowiedzialność Biznesu w Polsce. Wstępna analiza*, UNDP, 2007.

¹⁹⁾ *Koncepcja CSR w Polsce – konferencja naukowa*, www.uokik.gov.pl.

²⁰⁾ Np. poprzez powołanie Zespołu ds. Prac Badawczych nad Problematyką Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw Energetycznych. Informacja została zamieszczona na stronie www.ure.gov.pl.

Zapraszamy na stronę internetową URE:

www.ure.gov.pl

oraz podajemy adres e-mail:

ure@ure.gov.pl

ANALIZA SPRAWOZDAŃ Z REALIZACJI PROGRAMÓW ZGODNOŚCI W SPÓŁKACH OPERATORÓW SYSTEMÓW DYSTRYBUCYJNYCH ZA ROK 2007

Emilia Wojtkowska

Podstawa prawna

Operatorzy systemów dystrybucyjnych (OSD), znajdujący się w strukturach przedsiębiorstw zintegrowanych pionowo, powinni pozostawać niezależni tak pod względem formy prawnej, organizacyjnej, jak i podejmowania decyzji od innych, niezwiązanych z dystrybucją energii elektrycznej, działalności tych przedsiębiorstw (art. 9d ust. 1 ustawy – Prawo energetyczne). Termin na spełnienie wymogu uzyskania prawnej niezależności wyznaczony został na dzień 1 lipca 2007 r. (art. 22 pkt 2 ustawy zmieniającej z 4 marca 2005 r.), zaś celem takiego wyodrębnienia jest zapewnienie, że operator pozostanie neutralny wobec interesów poszczególnych użytkowników sieci.

Narzędziem służącym budowaniu neutralnej pozycji OSD są tzw. programy zgodności, określające przedsięwzięcia, jakie należy podjąć w celu zapewnienia niedyskryminacyjnego traktowania użytkowników systemu, w tym szczegółowe obowiązki pracowników wynikające z tych programów (art. 9d ust. 4 ustawy). Programy te odnoszą się nie tylko do wzajemnych relacji pomiędzy przedsiębiorstwami znajdującymi się w strukturach zintegrowanych pionowo, lecz przede wszystkim do relacji operator-użytkownik systemu, więc zarówno odbiorca, wytwórca, jak i sprzedawca. Określają działania mające na celu stworzenie faktycznej (a nie tylko formalnej) neutralności operatora. Podczas gdy kryteria niezależności operatorów odnoszą się zwłaszcza do płaszczyzny zarządu i kierownictwa, o tyle programy zgodności powinny kłaść nacisk na zasady działania pracowników każdego szczebla, a zwłaszcza tych, którzy mają bezpośredni kontakt z odbiorcami.

Każdego roku, do 31 marca, operatorzy przedkładają Prezesowi Urzędu Regulacji Energetyki sprawozdania za rok poprzedni, zawierające opisy działań podjętych w celu realizacji tych programów, zwanych programami zgodności (art. 9d ust. 5 ustawy). Kompetencje Prezesa URE w tym zakresie ograniczone są wyłącznie do ogłaszania tych sprawozdań w Biuletynie URE, na koszt operatorów. Z powyższych obowiązków zwolnieni są operatorzy systemów dystrybucyjnych elektroenergetycznych, jeśli

liczba odbiorców przyłączonych do sieci nie przekracza stu tysięcy (art. 9d ust. 7 pkt 1 ustawy).

Niniejsze opracowanie przedstawia wyniki analizy sprawozdań za 2007 rok, uzupełnione o wnioski z monitoringu stron internetowych operatorów w zakresie związanym z realizacją celu zapewnienia niedyskryminacyjnego traktowania użytkowników systemu.

Ocena formalna

Wszyscy operatorzy, zobowiązani do przedłożenia sprawozdań, wywiązali się z tego obowiązku z dochoowaniem ustawowego terminu i do 31 marca 2008 r. do Urzędu wpłynęło 14 sprawozdań, opublikowanych następnie w Biuletynach branżowych URE – Energia elektryczna Nr 39/2008 i Nr 40/2008 z 16 kwietnia 2008 r.

Tegoroczne sprawozdania z realizacji programów zgodności mają szczególny charakter ze względu na to, że w połowie ubiegłego roku nastąpiło prawne wydzielenie OSD. Sprawozdania obejmując oba okresy (pierwszą i drugą połowę roku) odnoszą się do działań podejmowanych w dwóch różnych warunkach prawnych i organizacyjnych, kiedy operatorzy przeszli drogę od departamentów dystrybucji w przedsiębiorstwach zintegrowanych pionowo do samodzielnych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością albo akcyjnych. W związku z tym, część operatorów koncentruje się w sprawozdaniach tylko na okresie od 1 lipca 2007 r.

Wytyczne DG TREN

Większość operatorów zawiera w swoich sprawozdaniach stwierdzenie, że w trakcie tworzenia programów zgodności posiłkowali się wytycznymi Dyrekcji Generalnej ds. Energii i Transportu w sprawie Dyrektyw 2003/54/WE i 2003/55/WE dotyczących rynku wewnętrznego energii elektrycznej i gazu ziemnego. W ślad za Dyrekcją Generalną operatorzy przytaczają następujące założenia:

- 1) celem programu jest stworzenie formalnych ram zapewniających działanie, zarówno przedsiębiorstwa sieciowego jako całości, jak i poszczególnych jego pracowników i zarządu, zgodnie z zasadą niedyskryminacji,

- 2) program zgodności powinien zawierać reguły postępowania, które muszą być przestrzegane przez personel w celu eliminowania zachowań dyskryminacyjnych,
- 3) program zgodności musi zostać skutecznie wprowadzony i promowany przy pomocy szczególnych zasad i procedur,
- 4) jeżeli program ma odnieść sukces, jego skuteczność musi być regularnie monitorowana.

Analiza treści sprawozdań

Większość sprawozdań skonstruowana jest według podobnego schematu. W części pierwszej wskazane są podstawy prawne przygotowania programu zgodności, opis przebiegu prac nad jego przygotowaniem, zakres i postanowienia programu, jak również zasady jego realizacji. Część zasadnicza dotyczy wdrażania i monitoringu realizacji programu. W podsumowaniu natomiast dokonuje się stwierdzenia naruszeń programu bądź ich braku. W niektórych sprawozdaniach część końcowa zawiera również plany dalszych działań i ewentualny plan modyfikacji programu w związku ze zmieniającą się sytuacją organizacyjną przedsiębiorstwa.

W większości przedsiębiorstw wydzielono stanowiska osób odpowiedzialnych za wdrażanie programów zgodności. Funkcja ta nosi nazwę koordynatora albo pełnomocnika ds. programów zgodności, ewentualnie pełnomocnika ds. niedyskryminacyjnego traktowania użytkowników systemu dystrybucyjnego. Nie we wszystkich (2) sprawozdaniach wspomniano o nich, choć wydaje się, że powinny być w każdym przedsiębiorstwie zobowiązaniem do opracowania programów. Różny jest zakres obowiązków związanych z tym stanowiskiem. Przeważnie należy do nich opracowanie treści programu, koordynowanie jego wdrażania poprzez przeprowadzanie szkoleń wśród pracowników, określenie komórek organizacyjnych objętych programem, czy wreszcie przeprowadzanie kontroli przestrzegania programu. Co do zasady, stanowisko koordynatora ma charakter jednoosobowy, niekiedy jednak (RWE Stoen Operator) pełnomocnik ma do dyspozycji dwóch pomocników. W ENEA Operator z kolei wyznaczeni są koordynatorzy regionalni.

Opracowane przez koordynatorów programy zgodności, co do zasady wdrażane są do realizacji jako regulaminy wewnętrzne przedsiębiorstw. W związku z prawnym wydzieleniem operatorów każdy z nich przyjął program obowiązujący w przedsiębiorstwie zintegrowanym pionowo (po stosownej aktualizacji), albo opracował i uchwałą zarządu przyjął do realizacji nowy program. W jednym sprawozdaniu brak szczegółowych danych odnośnie daty przyjęcia programu i informacji, czy jego treść odpowiada nowej sytuacji prawnej spółki.

Podstawą pełnej realizacji programów zgodności jest ich dobra znajomość wśród pracowników. W tym

celu wszyscy operatorzy zorganizowali i przeprowadzili szkolenia, a niektórzy w związku ze zmianą sytuacji prawnej zrobili to dwukrotnie w ciągu roku. Niestety większość sprawozdań nie podaje dat szkoleń (które uprawdopodobniłyby fakt ich przeprowadzenia), brak również programów oraz informacji o sposobach i metodologii przeprowadzania szkoleń. Pozytywnie natomiast należy się odnieść do wprowadzenia obowiązku ponownego zapoznania się z programem zgodności przez tych, którzy szkolenie przeszli przed prawnym wydzieleniem (ZEW-T Dystrybucja), możliwości kierowania pytań przez pracowników za pomocą specjalnej skrzynki pocztowej do koordynatora ds. programów zgodności odnośnie realizacji programu (RWE Stoen Operator), przeprowadzania testów ze znajomości programów (Vattenfall Distribution), odpowiedniego szkolenia pracowników telefonicznego biura obsługi i następnie monitorowania ich przez system rejestracji rozmów (Enea Operator), a także prowadzenia regularnych, comiesięcznych szkoleń dla nowoprzyjętych pracowników (ZEORK-Dystrybucja). Dodatkowym sposobem na zwiększenie efektywności przestrzegania programów zgodności jest wpisanie obowiązku ich przestrzegania do regulaminów pracy, oraz określenie sankcji za ich naruszenie, na co wskazują w sprawozdaniach niektórzy operatorzy.

Z odpowiednim przeszkoleniem pracowników wiąże się również właściwe zorganizowanie biur obsługi klienta, w których odbiorcy powinni być obsługiwani w pełni profesjonalny, bezstronny sposób. Nie we wszystkich sprawozdaniach wspomina się o punktach obsługi klienta. Niektórzy operatorzy utworzyli własne, niezależne biura. W kilku wypadkach odrębność punktów obsługi klienta OSD od spółek obrotu polega na wydzieleniu pomieszczeń lub okienek w dawnych biurach przedsiębiorstwa zintegrowanego pionowo.

Ważnym elementem równoprawnego traktowania użytkowników systemu jest opracowanie zasad podziału informacji na jawne i sensytywne, oraz odpowiedni sposób ochrony tych ostatnich. Każdy z operatorów wskazuje na podjęte w tym kierunku działania – ustanowienie zasad dostępu do informacji sensytywnych, wdrożenie systemu informatycznego, gdzie każdy klient, sprzedawca i podmiot odpowiadający za bilansowanie handlowe ma własne konto zabezpieczone hasłem, wprowadzenie klauzul poufności, wprowadzenie systemu, w którym każdy pracownik ma dostęp tylko do takich informacji, które wynikają z zakresu jego obowiązków.

Niezbędnym elementem wdrażania programu zgodności jest monitorowanie jego realizacji. Nie wszyscy operatorzy w sposób zadowalający wywiązują się jednak z obowiązków sprawozdawczych w tym względzie. Wskazuje się wprawdzie, że kontrole, zgodnie z programem zgodności, powinny być przeprowadzane przynajmniej raz w roku przez peł-

nomocnika ds. programu, brakuje jednak informacji, czy takowe faktycznie się odbyły i ewentualnie w jakim terminie i w jaki sposób. W przypadkach rzetelnego wywiązywania się z obowiązku sprawozdawczego powyższe dane dot. monitoringu uzupełnione zostały o wnioski z przeprowadzonej kontroli wewnętrznej i diagnozę potencjalnych obszarów zagrożeń. Generalny wniosek płynący z kontroli to brak stwierdzenia naruszeń programu i skarg na zachowania pracowników. W jednej tylko spółce odnotowano przypadek nierównoprawnego traktowania (Enea Operator) i w związku z tym przeprowadzono postępowanie wyjaśniające w Urzędzie Regulacji Energetyki. Warto na zakończenie przytoczyć cytaty z jednego ze sprawozdań: „ze względu na bardzo małe zainteresowanie odbiorców dokonaniem zmiany sprzedawcy energii elektrycznej, w zakresie zachowań dyskryminacyjnych pod kątem wyboru sprzedawcy energii elektrycznej pracownicy posiadają zazwyczaj znajomość teoretyczną tematu”. Może zatem jest tak, że brak negatywnych ocen dotyczących nierównoprawnego traktowania użytkowników związany jest z biernością odbiorców i do czasu zmiany sytuacji w tym zakresie trudno będzie o miarodajną ocenę.

Strony internetowe operatorów

Ważną część sprawozdań stanowią odniesienia do stron internetowych operatorów. Ich zawartość i sposób prezentacji informacji, są istotnym ogniwem polityki niedyskryminacyjnego traktowania użytkowników systemu. Stałym elementem są zamieszczane instrukcje ruchu i eksploatacji sieci dystrybucyjnej. Oprócz postanowień, dotyczących zasad korzystania z prawa dostępu stron trzecich do sieci (TPA), instrukcje zawierają szereg szczegółów technicznych, nie zawsze zrozumiałych dla konsumenta. Z tego względu większość operatorów zamieszcza na stronach dodatkowe zakładki – proste przewodniki jak zmienić sprzedawcę energii elektrycznej. Na niektórych stronach zamieszczony jest dodatkowo numer infolinii czy adres e-mailowy, pod który można kierować pytania dotyczące tego właśnie zagadnienia. Na większości stron znajdują się też wzory dokumentów, związanych z procesem zmiany sprzedawcy, tj. druk zgłoszenia zmiany sprzedawcy i umowa o świadczenie usług dystrybucji.

Wszyscy operatorzy, za wyjątkiem RWE Stoen Operator, zamieścili również wykaz sprzedawców, z którymi mają podpisane umowy o świadczenie usług dystrybucji – spośród tych przedsiębiorstw odbiorcy mogą dokonywać wyboru nowego sprzedawcy.

Coraz bardziej powszechne jest umieszczanie na stronach treści programów zgodności i sprawozdań z ich realizacją. O ile sprawozdania podlegają obowiązkowej publikacji na łamach Biuletynu URE, o tyle w stosunku do programów zgodności takiego obowiązku nie ma, tym bardziej pozytywnie należy oce-

nić praktykę tych OSD, którzy publikując programy informują o swojej polityce. W jednym wypadku (Vattenfall Distribution) zamieszczony jest adres mailowy dedykowany wyłącznie programom zgodności, pod który można kierować zapytania odnośnie treści i realizacji programu.

Ostatnim elementem stron internetowych operatorów, jaki podlegał analizie, jest kwestia ich powiązania ze stroną przedsiębiorstw zintegrowanych pionowo. Regułą jest, że układ i szata graficzna strony są niemal identyczne w wypadku dystrybutora i spółki obrotu stanowiących przedsiębiorstwo zintegrowane pionowo. Część stron stanowi podstrony do stron grup kapitałowych, część ma wspólne wejście do wszystkich przedsiębiorstw zintegrowanych pionowo. Pozytywnie na tym tle wyróżnia się choćby ZEW-T Dystrybucja, która ma zupełnie odmienną szatę graficzną od ZEW-T Teren SA i w żaden sposób nie są wzajemnie połączone.

Podsumowanie treści sprawozdań. Rekomendacje

Wniosek płynący z powyższej analizy to generalny brak naruszeń programów zgodności. We wszystkich spółkach dystrybucyjnych programy są wdrażane i realizowane, każdy operator spełnia ustawowe wymagania. Jednak obecny stan realizacji niedyskryminacyjnego traktowania użytkowników systemu, ma charakter programu minimum i wydaje się, że po prawnym wyodrębnieniu operatorów systemów dystrybucyjnych nadszedł czas na podejmowanie działań w kierunku faktycznej niezależności operatora.

Odnośnie obowiązków sprawozdawczych – jako zbędne ocenić należy przytaczanie postanowień programów, referowanie ich treści czy opisywanie procesu powstawania – w większości przedłożonych sprawozdań stanowi to znaczącą część i zasadniczą treść. W skrajnym przykładzie (ZEL-T), opis realizacji programu zajmuje zaledwie 1/10 część sprawozdania. Takie proporcje należy uznać za zachwiane, bowiem sprawozdanie powinno zawierać, *verba legis* „opisy podjętych działań” i być tworzone wg schematu: obowiązek wynikający z programu – sposób jego realizacji.

Kolejnym elementem sprawozdania, który powinien zostać ulepszony, jest opis monitoringu. W tym zakresie należy z większą dokładnością przedstawić przeprowadzane kontrole, płynące z nich wnioski i – być może – w szerszym zakresie korzystać z audytów zewnętrznych. Warto też bardziej aktywnie określić rolę koordynatorów ds. programów zgodności, np. poszerzając zakres dokonywanych przez nich kontroli, które, jak wynika ze sprawozdań, przeprowadzane są nie częściej niż raz na pół roku.

Większość operatorów powołuje się na Wytyczne Dyrekcji Generalnej, które zawierają wskazówki dotyczące treści programów zgodności i wobec braku

bardziej szczegółowych polskich regulacji, stanowiącenne źródło inspiracji dla twórców programów. Nie wszystkie jednak postanowienia Wytycznych zostały przez spółki wykorzystane. Najbardziej doniosły charakter wydaje się mieć marka operatora. W pkt 4.6 Wytycznych stwierdza się, że środki zawarte w dyrektywach, a zatem i w postaci implementowanej do naszego prawa ustawie, mają charakter minimalny. Państwa członkowskie mogą uzupełnić ten katalog bardziej rozbudowanymi przepisami, polski ustawodawca jednak tego nie uczynił. Skoro zatem operatorzy posługują się Wytycznymi i brali je za wzór w trakcie formułowania postanowień programu, wówczas powinni wziąć również pod uwagę drugi akapit wspomnianego punktu, dotyczący zmiany marki działalności sieciowej, aby umożliwić klientom łatwe odróżnienie tej działalności od działalności przedsiębiorstwa zintegrowanego pionowo.

Tylko w jednym sprawozdaniu, ZKE Dystrybucja, w planach na bieżący, tj. 2008 rok znalazło się opra-

cowanie nowego znaku graficznego spółki, nowe oznakowanie siedziby, pojazdów, odzieży roboczej. Wydaje się, że odmienna marka zwiększyłaby świadomość niezależności wśród pracowników i identyfikowania się z wyłącznie z wyodrębnioną spółką dystrybucyjną. Podobne skutki odniosłyby radykalne zmiany na stronach internetowych dystrybutorów i zupełna likwidacja powiązań ze sprzedawcami.

*Autorka była praktykantką
w Departamencie Promowania
Konkurencji URE*

Elektrownia Wodna spółki ENWOD – Gałąźnia Mała, z kolektorami do absorpcji ciepła i ogniwami fotowoltaicznymi

CIEPŁOWNICTWO W POLSCE W LATACH 2006–2007. LICZBY I NIE TYLKO

Anna Szmatała

Wprowadzenie

Niniejszy artykuł ma na celu przybliżyć czytelnikowi zagadnienia związane z ciepłownictwem w latach 2006-2007: stan sektora ciepłowniczego w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem województw kujawsko-pomorskiego i wielkopolskiego, jak również proces taryfowania na tym terenie.

Artykuł został napisany w oparciu o dane uzyskane od przedsiębiorstw w corocznych kwestionariuszach „Sprawozdanie z działalności wytwórców, dystrybutorów i przedsiębiorstw obrotu ciepłem URE-C1”¹⁾ oraz przedstawianych we wnioskach taryfowych w ZOT URE w Poznaniu²⁾ w 2007 r.

Na podstawie art. 28 ustawy – Prawo energetyczne Prezes URE ma prawo wglądu do ksiąg rachunkowych przedsiębiorstwa energetycznego oraz może żądać przedstawienia informacji dotyczących wykonywanej przez to przedsiębiorstwo działalności gospodarczej, w tym informacji o jego projektach inwestycyjnych³⁾, stąd do przedsiębiorstw posiadających koncesję w którymkolwiek z wymienionych wyżej zakresów działalności ciepłowniczej kierowana jest ww. ankieta.

Liczba biorących udział w badaniu jest różna w poszczególnych latach. Wynika to zarówno ze zmiany przepisów prawnych, zmieniających próg koncesyjny z 1 do 5 MW, jak i ze zmian organizacyjnych przedsiębiorstw, takich jak: upadłości, likwidacje, przejęcia, podziały i konsolidacje. W związku z powyższym niniejszy artykuł bazować będzie na dwóch latach kalendarzowych, w których przeprowadzono badanie ciepłownicze, tj. latach 2006 i 2007, dla których baza koncesjonowanych przedsiębiorstw jest zbliżona i porównywalna. Wiąże się to z tym, że w tym okresie obowiązywał art. 32 ustawy – Prawo energetyczne w obecnym brzmieniu (zgodnie z którym uzyskanie koncesji wymaga wykonywanie działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania ciepła w źródłach o łącznej mocy zainstalowanej cieplnej nieprzekraczającej 5 MW, przesyłania lub dystrybucji ciepła, jeżeli łączna moc zamówiona przez odbiorców nie przekracza 5 MW a także obrotu ciepłem, jeżeli moc zamówiona przez odbiorców nie przekracza 5 MW).

W związku z powyższym, badaniem ciepłowniczym zostały objęte nie tylko przedsiębiorstwa typowo ciepłownicze, ale także te (przemysłowe i usługowe), w których działalność ciepłownicza stanowi niejednokrotnie mały ułamek prowadzonej działalności gospodarczej, a podlegają one pod wspomniany art. 32.

Sektor ciepłowniczy w latach 2006–2007 – zarys ogólny

Liczba przedsiębiorstw, które podały swoje dane w badaniu ciepłowniczym w 2007 r. wyniosła 540 i zmalała w stosunku do 2006 r. z powodu zmiany progu koncesyjnego i wspomnianych zmian organizacyjnych. W skali kraju łączna moc zainstalowana w tych przedsiębiorstwach zmalała z 63 666 MW w 2006 roku do 62 752 MW w roku kolejnym. Najwięcej, bo niemal 40%, to przedsiębiorstwa mieszczące się w przedziale mocy zainstalowanej 10-50 MW, w przedziale 50-200 było przeszło 24% przedsiębiorstw, natomiast przedsiębiorstw o mocy zainstalowanej powyżej 200 MW jest znacznie mniej, bo tylko ok. 12%. Jednak ich moce produkcyjne stanowią aż 70% zainstalowanych w kraju MW, przy czym wykorzystanie mocy produkcyjnych kształtuje się w analizowanym okresie na zbliżonym poziomie i stanowi ok. 74% mocy osiągniętej w kraju. Wbrew pozorom, posiadane przez przedsiębiorstwa rezerwy mocy są dość małe, gdyż w przedsiębiorstwach o wysokim wskaźniku zaangażowania w działalność ciepłowniczą stopień wykorzystania mocy przekracza 80%, tym samym w dużych aglomeracjach miejskich, które się wciąż rozwijają, możliwość zwiększenia rezerwy jest niewielka. Natomiast w przedsiębiorstwach o niskim zaangażowaniu w działalność ciepłowniczą, czyli zarówno przemysłowych, jak i zakładów komunalnych, które zajmują się również inną działalnością gospodarczą, wykorzystanie mocy ukształtowało się na poziomie ok. 64%, a więc dającym pewien potencjał, jednak ze względu na nikły rozwój, w zakresie pozyskiwania nowych odbiorców ciepła, moce te prawdopodobnie nadał pozostaną niewykorzystane, a ze względu na specyfikę systemów ciepłowniczych w Polsce nie mogą stanowić rezerw „tam, gdzie są potrzebne”.

¹⁾ *Energetyka cieplna w liczbach – 2006*, Prezes Urzędu Regulacji Energetyki, Warszawa, lipiec 2007 r., *Energetyka cieplna w liczbach – 2007*, w przygotowaniu.

²⁾ Zachodni Oddział Terenowy Urzędu Regulacji Energetyki z siedzibą w Poznaniu obejmujący swym działaniem województwa kujawsko-pomorskie oraz wielkopolskie.

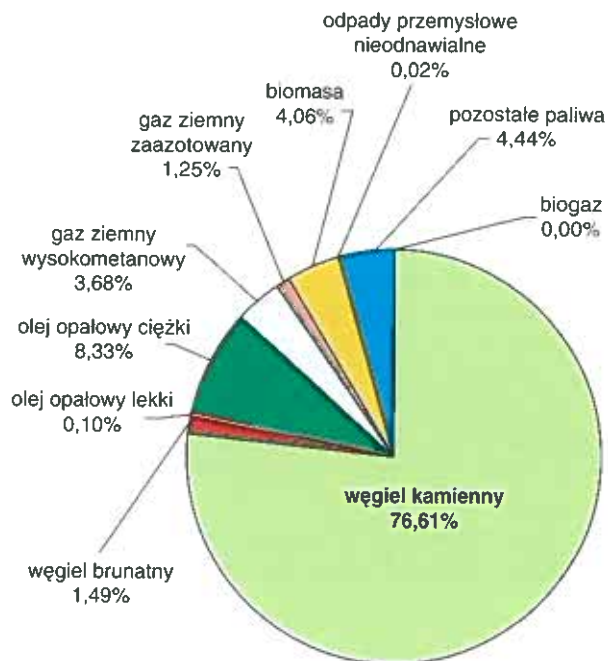
³⁾ Ustawa z 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (Dz. U. z 2006 r. Nr 89, poz. 625 z późn. zm.).

Przyglądając się infrastrukturze w zakresie przesyłania i dystrybucji ciepła podkreślić należy fakt, iż spadek ilości przedsiębiorstw zaangażowanych w ten rodzaj działalności koncesjonowanej wcale nie oznacza zmniejszenia długości wykorzystywanych sieci ciepłowniczych, a tendencja jest wręcz odwrotna: ilość kilometrów w 2007 r. rośnie o ok. 1,5% w stosunku do 2006 r., przy czym największy rozwój odnotowano w przedsiębiorstwach posiadających 20 km sieci i więcej. Dochodzi do koncentracji sektora, a na rynku pozostają przede wszystkim przedsiębiorstwa średnie bądź duże specjalizujące się w działalności ciepłowniczej, a więc w pełni profesjonalnie świadczące swoje usługi.

Liczba 404 865 TJ wytworzonych w 2007 r. (bez ciepła pochodzącego z odzysku) jest o niemal 4% niższa niż w 2006 r. Przyczynami takiego stanu mogą być wyższe temperatury w sezonie grzewczym, zmniejszenie zapotrzebowania na ciepło, bardziej racjonalne zużycie, np. w wyniku poczynionych przez odbiorców termomodernizacji. W analizowanym okresie sprawność przesyłania nie zmieniła się. Należy zaznaczyć, iż znaczna część, bo ponad 62% ciepła (251 296 TJ) produkowana jest w skojarzeniu, w elektrowniach i elektrociepłowniach, zarówno zawodowych, jak i należących do przemysłu.

Ok. 60% produkcji ciepła dostarczane jest do odbiorców za pośrednictwem sieci ciepłowniczych, a jedynie ok. 6% produkcji kierowane jest bezpośrednio ze źródeł do odbiorców końcowych. Zużycie ciepła

Rysunek 1. Struktura produkcji ciepła z poszczególnych paliw w Polsce w 2007 r. (Źródło: opracowanie własne na podstawie *Energetyka ciepła w liczbach – 2007, w przygotowaniu*)

ryjny, gaz propan-butan, gaz z odmetanowania kopalni, energia geotermalna, energia elektryczna, zaś poprzez odpady przemysłowe nieodnawialne należy rozumieć odpady stałe i ciekłe z przemysłu, pochodze-

Tabela 1. Produkcja i rozdysponowanie wytworzonego ciepła w TJ w Polsce w 2007 r.

Rok	Produkcja	w tym w kogeneracji	Ciepło z odzysku	Sprzedaż bezpośrednio ze źródeł do odbiorców końcowych	Sprzedaż za pośrednictwem sieci	Potrzeby własne (źródeł i pozostała działalność przedsiębiorstwa)	Straty ciepła
2006	421 073	267 658	29 335	26 570	265 859	129 339	36 468
2007	404 865	251 296	30 038	28 130	252 395	128 706	35 860

* Rozdysponowanie ciepła nie bilansuje się z jego produkcją ze względu na przypadki przedsiębiorstw, które sprzedają za pośrednictwem sieci ciepło zakupione od innych przedsiębiorstw wraz z usługą przesyłową.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Energetyka ciepła w liczbach – 2007, w przygotowaniu*.

na potrzeby własne stanowi niemal 30% – są to potrzeby własne źródeł ciepła, ale w większości jest to zużycie ciepła na potrzeby pozostałej działalności gospodarczej, dlatego dotyczy głównie przedsiębiorstw o niskim wskaźniku zaangażowania w działalność ciepłowniczą.

Niezmiennie od kilku lat ok. 3/4 produkcji ciepła pochodzi ze spalania węgla kamiennego. Do pozostałych paliw, zgodnie z instrukcją do formularza URE-C1⁴⁾, należą koks, gaz koksowniczy, gaz rafine-

nia nieorganicznego. I tak porównując lata 2006 i 2007 istotną różnicę zauważyć można właśnie w zużyciu do produkcji ciepła tych ostatnich. Mimo iż w obu latach stanowią one niewiele, to pozytywnie należy ocenić zmniejszenie się ilości odpadów nieodnawialnych do produkcji ciepła, jak również zwiększenie zużycia biomasy i gazu ziemnego, przy minimalnym spadku zużycia węgla kamiennego. W analizowanych latach uzyskana przez przedsiębiorstwa sprawność wytwarzania wynosiła ok. 85%.

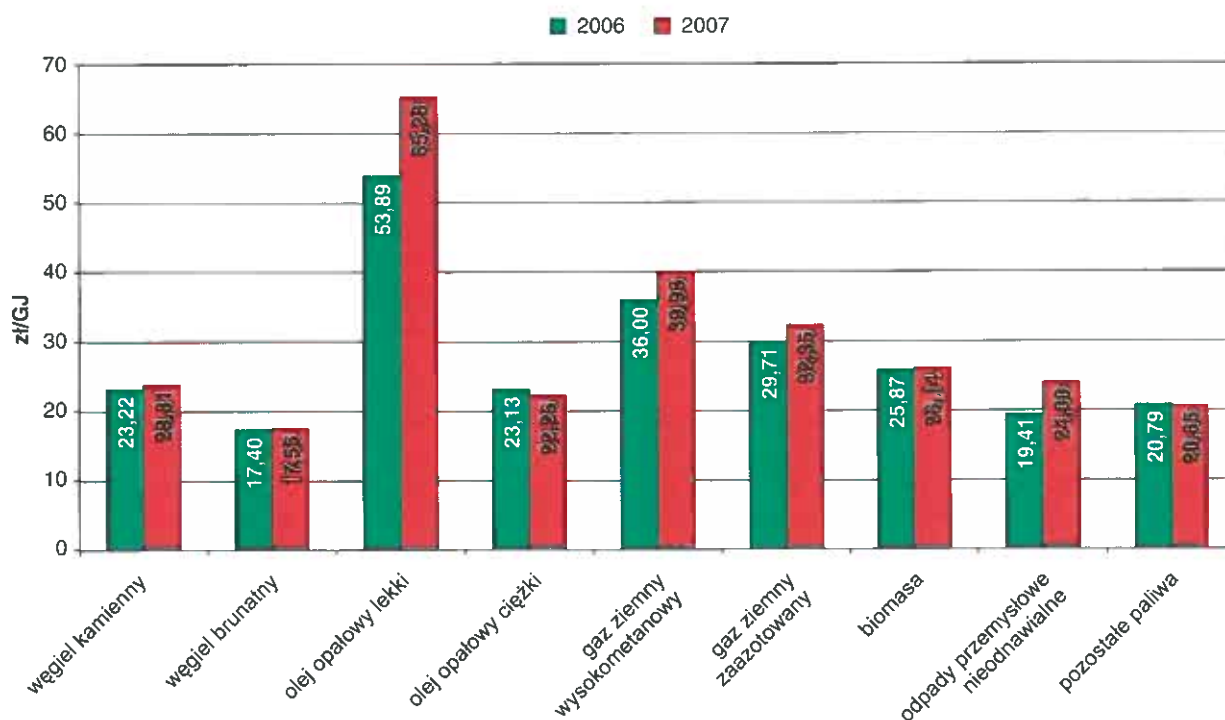
Obserwuje się duże zróżnicowanie terytorialne w udziale poszczególnych paliw w wytwarzaniu ciepła. I tak w województwach podlaskim, małopolskim, świętokrzyskim oraz warmińsko-mazurskim niemal całe ciepło wytworzone jest z węgla kamiennego. Jedno-

⁴⁾ Objaśnienia do formularza URE-C1, *Energetyka ciepła w liczbach – 2006*, Prezes Urzędu Regulacji Energetyki, Warszawa, lipiec 2007 r., s. 28.

cznie 17% całego ciepła wyprodukowanego w kraju z tego paliwa wytworzone jest w województwie mazowieckim, przy jednoczesnej wysokiej produkcji ciepła z oleju opałowego ciężkiego (niemal 1/3 produkcji tego województwa ogółem). Poza tym ciepło pochodzące ze spalania węgla kamiennego dominuje w województwach kujawsko-pomorskim, śląskim, pomorskim i łódzkim. Z gazu ziemnego ciepło wytwarzane jest głównie w województwach lubelskim, podkarpackim i wielkopolskim. Natomiast województwa kujawsko-pomorskie oraz pomorskie dominują w produkcji ciepła z biomasy. Mimo światowych tendencji rozwojowych, działań proekologicznych, ograniczeń dotyczących emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń do atmosfery w Polsce dominuje produkcja właśnie z węgla kamiennego. Wyprodukowanie 1 GJ z tego paliwa jest jednym z najtańszych w kraju (poza GJ wytworzonym z węgla brunatnego i oleju opałowego ciężkiego).

W koncesjonowanym sektorze ciepłowniczym w 2007 r. zatrudnienie wynosiło 43,3 tys. osób i zmniejszyło się o niemal 4% w stosunku do roku poprzedniego, przy czym 1/4 zatrudnionych w ciepłownictwie w kraju przypada na przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 500 osób. Wynagrodzenia brutto wzrosły z 2 837 zł/m-c/etat w 2006 r. do 3 036 zł/m-c/etat w 2007 r., tj. o ok. 7% (przy 8% wzroście w poprzednim okresie), przy czym największe wzrosty odnotowano w spółkach akcyjnych oraz spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością (w których zatrudnienie wynosi 95% całego sektora ciepłowniczego), zaś najwyższą płacę, przekraczającą średnią w sektorze, wykazały przedsiębiorstwa o niskim wskaźniku zaangażowania w działalność ciepłowniczą. Warto zauważyć, iż przytaczane wzrosty wynagrodzeń miały miejsce w okresie, w którym ceny ciepła wzrosły w kraju średnio o 2,3% w 2006 r. i 2,9% w 2007 r.

Rysunek 2. Średnia cena wytworzenia 1 GJ z poszczególnych rodzajów paliw w latach 2006-2007 (Źródło: opracowanie własne na podstawie *Energetyka ciepła w liczbach – 2007*, w przygotowaniu)

Na uwagę zasługuje fakt, iż jedynie średnia cena ciepła wytworzonego z oleju opałowego ciężkiego spadła o 3,8% w 2007 r. w stosunku do 2006 r., zaś z innych rodzajów paliw rosła, przy czym najbardziej cena 1 GJ wyprodukowanego z odpadów przemysłowych nieodnawialnych – 23%, z oleju opałowego lekkiego – o ponad 21%, z gazu wysokometanowego o 10,9%, a z zaazotowanego o 8,9%.

Paliwo jest jednym z podstawowych kosztów w strukturze kosztowej przedsiębiorstw ciepłowniczych, stanowi ok. 47% kosztów wytwarzania ciepła. Kolejnym, znaczącym kosztem są wynagrodzenia, które w kosztach ogółem działalności ciepłowniczej wynoszą niemal 14%.

Celem przeprowadzanego corocznie badania koncesyjnego przedsiębiorstw ciepłowniczych jest również próba oceny kondycji finansowej badanych podmiotów oraz ocena efektów regulacji w energetyce ciepłej. Stosowane są w tym celu wskaźniki, takie jak m.in. rentowność, dekapitalizacja majątku, reprodukcja majątku trwałego, płynność. Mierniki te pozwalają ocenić skuteczność realizacji celów ekonomicznych, efektywność wykorzystania zasobów oraz sprawność gospodarowania przedsiębiorstw ciepłowniczych.

I tak w skali całego kraju należy podkreślić fakt, iż mimo wielu dyskusji na temat opłacalności prowadzenia działalności gospodarczej w sektorze ciepłowni-

czyż oraz istnienia obecnej formy regulacji cen i stawek opłat w tym sektorze, rentowność koncesjonowanych przedsiębiorstw systematycznie od kilku lat rośnie i w 2007 r. osiągnęła 2,26% (z 1,57% w 2006 r.). Oczywiście wskaźnik ten różnie kształtuje się w poszczególnych przedsiębiorstwach, jednak rozpatrując go w skali województw, tylko w trzech był on ujemny, przy czym w dwóch przypadkach tendencja ta pogłębiła się w stosunku do roku 2006 (opolskie i warmińsko-mazurskie). Warto podkreślić, iż wskaźnik ten jest ujemny dla przedsiębiorstw, w których działalność ciepłownicza stanowi jedynie ułamek działalności gospodarczej, zaś w sektorze przedsiębiorstw typowo ciepłowniczych osiąga wartości znacznie powyżej jedności. Jednocześnie należy wspomnieć o wzroście płynności finansowej przy równoczesnym spadku całkowitego zadłużenia, co świadczy o poprawie sytuacji finansowo-ekonomicznej przedsiębiorstw ciepłowniczych w minionym roku kalendarzowym.

W skali całego kraju wciąż rośnie wskaźnik dekapitalizacji majątku z 58,8% w 2006 r. do 60% w 2007 r., przy czym w przedsiębiorstwach typowo ciepłowniczych, o dużym wskaźniku zaangażowania w działalność ciepłowniczą, wskaźnik zużycia majątku jest niższy od średniego w kraju i wzrósł z 52,14% w 2006 r. do 53,03% w kolejnym. Natomiast rośnie wskaźnik reprodukcji majątku trwałego, rozumianego jako stosunek całkowitych nakładów inwestycyjnych poniesionych przez przedsiębiorstwa do istniejącej amortyzacji, aczkolwiek maleje stopień pokrycia inwestycji środkami własnymi. Oznacza to, że pokrywane są one zaciągniętymi kredytami. Na aż 23% wzrost tego wskaźnika bezpośredni wpływ mogła mieć zmiana przepisów dająca przedsiębiorstwom możliwość uwzględnienia w kosztach (będących podstawą do kalkulacji cen i stawek opłat) zwrotu z zaangażowanego kapitału, z którego to środki przeznaczone są na odtworzenie majątku, modernizację i rozwój. Powyższe tendencje przeczą stwierdzeniom, iż obecna forma regulacji nie pozwala przedsiębiorstwom na rozwój i służy jedynie przeładaniu amortyzacji na bieżącą działalność. W analizowanym okresie obserwujemy równoczesny wzrost aktywów trwałych i spadek zobowiązań, co jednoznacznie przyczynia się do poprawy wskaźników finansowych.

Sektor ciepłowniczy w województwach kujawsko-pomorskim i wielkopolskim w latach 2006–2007

Z danych przedstawionych w sprawozdaniu ciepłowniczym za 2007 rok przez 76 przedsiębiorstw prowadzących koncesjonowaną działalność ciepłowniczą na terenie działania ZOT URE w Poznaniu wynika, iż łączna moc zainstalowana na koniec roku sprawozdawczego wynosiła 9 900 MW, stanowiąc niemal 16% mocy zainstalowanej w kraju, z czego wykorzystanych jest blisko 68% MW. Mimo, iż większa ilość przedsiębiorstw koncesjonowanych ma swoje siedziby na terenie województwa wielkopolskiego, to właśnie na województwo kujawsko-pomorskie przypada niemal 65% z tych zainstalowanych MW. Ma to również swoje przełożenie na pozostałe dane techniczne charakteryzujące oba województwa.

Na terenie działania oddziału liczba przedsiębiorstw zajmujących się przesyłaniem i dystrybucją ciepła wzrosła o jedno, działające na terenie województwa wielkopolskiego, natomiast długość wykorzystywanych sieci ciepłowniczych na terenie tego województwa pozostała bez zmian, zaś na terenie województwa kujawsko-pomorskiego wzrosła o niemal 4%.

Liczba 66 571 TJ wytworzonych w obu województwach stanowi ok. 16% produkcji krajowej w 2007 r. i jest zbliżona do ilości sprawozdawczej z 2006 r. Podobnie, jak w kraju ok. 60% ciepła wytwarzane jest w skojarzeniu z wytwarzaniem energii elektrycznej. Ponad 56% produkcji dostarczane jest do odbiorców za pośrednictwem sieci ciepłowniczych, natomiast bezpośrednio ze źródeł, bez pośrednictwa sieci do odbiorców trafia niemal 8%.

Wyprodukowane w 2007 r. ciepło pochodziło przede wszystkim ze spalania węgla kamiennego, jednak jak już wspomniano wcześniej struktura zużycia w poszczególnych województwach jest różna.

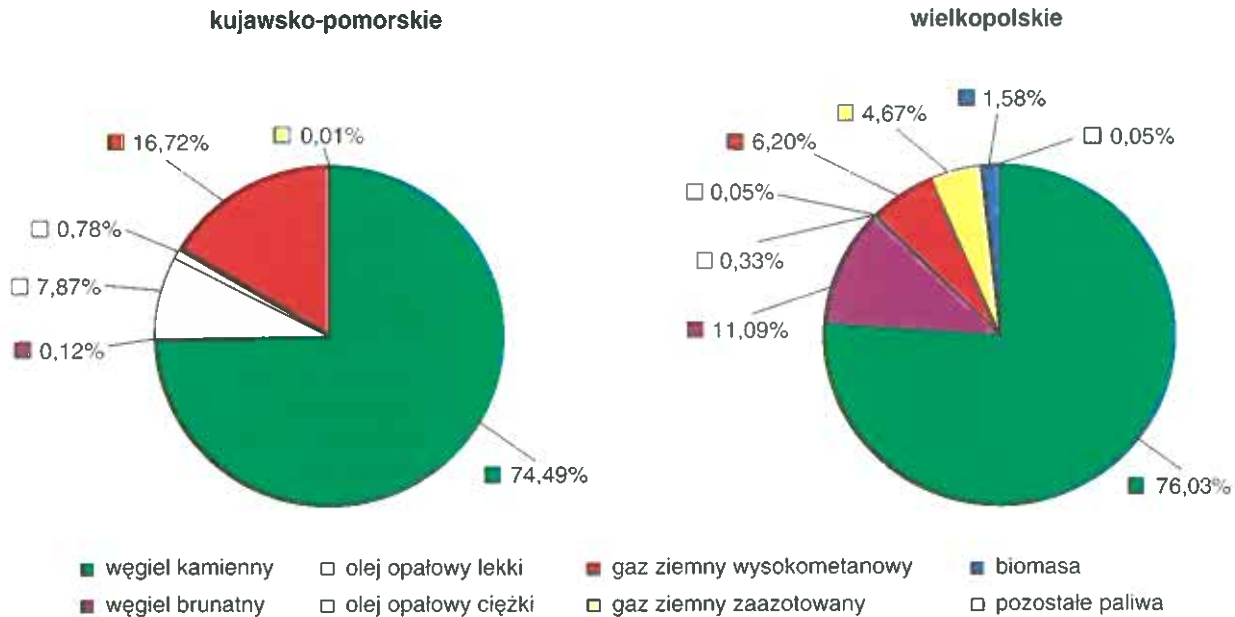
Z zestawienia na rys. 3 (str. 18) wynika, iż w obu województwach dominowało ciepło wytworzone ze spalania węgla kamiennego. Poza tym w województwie kujawsko-pomorskim duża część produkcji po-

Tabela 2. Produkcja i rozdysponowanie wytworzonego ciepła w TJ na terenie działania ZOT URE w Poznaniu w 2007 r.

Województwo	Produkcja	w tym w kogeneracji	Ciepło z odzysku	Sprzedaż bezpośrednio ze źródeł do odbiorców końcowych	Sprzedaż za pośrednictwem sieci	Potrzeby własne (źródła i pozostała działalność przedsiębiorstwa)	Straty ciepła
Kujawsko-pomorskie	47 490	29 078	253	3 330	25 008	16 926	2 975
Wielkopolskie	19 082	11 412	--	1 965	12 709	2 773	1 866

* Rozdysponowanie ciepła nie bilansuje się z jego produkcją ze względu na przypadki przedsiębiorstw, które sprzedają za pośrednictwem sieci ciepło zakupione od innych przedsiębiorstw wraz z usługą przesyłową.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Energetyka ciepła w liczbach – 2007*, w przygotowaniu.

Rysunek 3. Struktura produkcji ciepła z poszczególnych rodzajów paliw w ZOT URE w Poznaniu w 2007 r. w podziale na województwa (Źródło: opracowanie własne na podstawie *Energetyka ciepła w liczbach – 2007, w przygotowaniu*)

chodzi z biomasy oraz oleju opałowego ciężkiego, zaś w województwie wielkopolskim z węgla brunatnego, oleju opałowego lekkiego i gazu. Jednak zupełnie inaczej wygląda struktura sprzedaży z poszczególnych rodzajów paliw. Charakterystyczna jest wprawdzie dla województwa wielkopolskiego sprzedaż ciepła pochodzącego ze spalania gazu ziemnego (zaazotowanego i wysokometanowego) oraz z węgla brunatnego, jednak w obu województwach większość ciepła sprzedanego odbiorcom pochodzi ze spalania węgla kamiennego. Z 7 889 TJ wyprodukowanych z biomasy, odbiorcom sprzedano jedynie 81 802 GJ, podobnie jak z 3 739 TJ wyprodukowanych z oleju ciężkiego, sprzedanych odbiorcom było 72 773 GJ.

Analizując sytuację ekonomiczną przedsiębiorstw w tych województwach należy wspomnieć o dodatniej rentowności w tym sektorze, przy czym w województwie wielkopolskim wskaźnik ten wzrósł do 3%, czyli powyżej średniej krajowej, a w województwie kujawsko-pomorskim spadł z 1,66% do 1,24%. W 2007 r. na terenie działania oddziału blisko 30% więcej podmiotów wykazało dodatnią rentowność z wykonywanej działalności ciepłowniczej w stosunku do 2006 r. Wskaźnik dekapitalizacji majątku trwałego w obu województwach osiąga wartości niższe niż średni krajowy, przy czym w województwie kujawsko-pomorskim zużycie majątku trwałego nie osiągnęło jeszcze wartości 50%. Jednocześnie wskaźnik reprodukcji majątku w obu województwach wykazuje tendencję rosnącą, przekraczając znacznie średnią krajową w województwie wielkopolskim – 1,78%. Przeciętne, miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie wielkopolskim zbliżone było do średniej krajowej, natomiast w kujawsko-pomorskim ukształtowało się poniżej tej średniej i osiągnęło 2 777 zł.

Taryfowanie ciepła w ZOT URE w Poznaniu w 2007 r.

W 2007 r. rozpatrzono łącznie 60 wniosków dotyczących zatwierdzenia taryfy dla ciepła. Wydano 43 decyzje zatwierdzające taryfy dla ciepła, jedną odmawiającą zatwierdzenia takiej taryfy, natomiast pozostałych 16 dotyczyło zmian decyzji zatwierdzających taryfy dla ciepła, głównie ze względu na zmianę kosztów paliwa gazowego. Wszystkie koncesjonowane przedsiębiorstwa objęte są taryfowaniem. Regulowany przychód ze sprzedaży ciepła przez przedsiębiorstwa, którym zatwierdzono w 2007 r. taryfy, wyniósł ponad 650 mln zł, co stanowi około 50% przychodów wszystkich przedsiębiorstw podlegających taryfowaniu przez oddział. Średnia wskaźnikowa cena ciepła netto dla pierwszego roku stosowania taryfy w zakresie wytwarzania ciepła dla taryf zatwierdzonych w 2007 r. wyniosła 27,91 zł/GJ, natomiast średnia wskaźnikowa stawka opłaty za usługi przesyłowe dla tegoż roku to 10,40 zł/GJ, przy średnioważonych zatwierdzonych w kraju w tym okresie odpowiednio 26,39 zł/GJ i 11,09 zł/GJ⁵⁾.

Jednym z elementów regulacji bodźcowej jest funkcjonująca od początku regulacji kosztowej możliwość żądania zatwierdzenia taryf na okres kilkuletni,

⁵⁾ Średnie wskaźnikowe ceny ciepła obliczone zostały jako iloraz sumy opłat za zamówioną moc cieplną, opłat za ciepło i opłat za nośnik ciepła oraz planowanej wielkości sprzedaży (w GJ), zaś średnie wskaźnikowe stawki opłat za usługi przesyłowe jako iloraz sumy opłat stałych i zmiennych za te usługi oraz planowanej wielkości sprzedaży ciepła w tym zakresie (w GJ).

z opcją jej samodzielnej zmiany w oparciu o wskaźnik inflacji (RPI) oraz współczynniki korekcyjne, określające projektowaną poprawę efektywności funkcjonowania przedsiębiorstwa oraz zmianę warunków prowadzenia działalności gospodarczej⁶⁾. Dotychczasowa praktyka regulacyjna pokazuje, że wnioski o zatwierdzenie taryf na okres dłuższy niż dwa lata stanowiły blisko 10% w 2005 r., niespełna 12% w 2006 r. i jedynie 6% w 2007 r. wszystkich zatwierdzonych taryf w kraju, przy czym z ogólnej liczby zatwierdzonych taryf wieloletnich przeszło połowa to taryfy zatwierdzone w ZOT URE w Poznaniu. Przedsiębiorstwa, którym zatwierdzono taryfy wieloletnie, z powodzeniem uzyskując dodatnią rentowność prowadziły działalność w oparciu o taryfy zatwierdzone w większości na okres trzech lat. Dotyczyło to przede wszystkim przedsiębiorstw wytwarzających ciepło głównie z miału węgla kamiennego, a także prowadzących działalność łącznie w zakresie wytwarzania oraz przesyłania i dystrybucji ciepła. W okresie kilkuletnim przedsiębiorstwa mogły konsumować efekty poprawy efektywności bez konieczności „dzielenia się nimi” z odbiorcami ciepła. Niestety, niestabilna sytuacja na rynku paliw spowodowała zmniejszenie zainteresowania taryfami wieloletnimi już w 2007 r., a zainteresowanie to zmniejszyło się jeszcze znacząco w roku 2008. Z 30 przedsiębiorstw posiadających wieloletnie taryfy dla ciepła, 57% przeprowadziło w 2007 r. indeksację cen i stawek opłat. Aż w pięciu przypadkach przedsiębiorstwa zindeksowały ceny i stawki opłat w okresie późniejszym niż rok od wprowadzenia ostatnio stosowanych i w związku z tym również w 2007 r. toczyło się wobec nich postępowanie o zatwierdzenie nowych taryf dla ciepła. Na taką skalę sytuacja taka miała miejsce w tym roku po raz pierwszy od czasu zatwierdzania taryf wieloletnich i spowodowana była w dużej mierze wzrostem cen paliw. W wyniku tego dwa z 30 przedsiębiorstw posiadających taryfy wieloletnie zawnioskowały o zmianę taryfy ze względu na wzrost cen paliwa gazowego. Jedynie w jednym przypadku przedsiębiorstwo nie w pełni wykorzystało możliwość podwyżki. Pozostałe przedsiębiorstwa, bazując na wskaźniku RPI⁷⁾ za 2006 r. w wysokości 1,0%, nie miały możliwości podniesienia cen i stawek opłat i dokonały takiej zmiany zaraz po ogłoszeniu wskaźnika RPI za kolejny rok kalendarzowy. Uwzględniając wniosek strony, w 2007 r. wydano 12 decyzji zatwierdzających taryfy dla ciepła, w których określono współczynniki korekcyjne X_r , co

stanowiło ok. 28% wszystkich zatwierdzonych taryf przy 50% w 2006 r. W zatwierdzonych taryfach wieloletnich współczynniki X_r ustalono na poziomie od 0 do 1%, przy czym w przeważającej większości były to współczynniki nie przekraczające 0,5%, przy prognozowanym wskaźniku inflacji w wysokości 3% (rzeczywisty w 2007 r., ogłoszony przez GUS wyniósł 2,5%), dając tym samym możliwość indeksowania cen i stawek opłat bez konieczności ich przedstawiania do zatwierdzenia Prezesowi URE.

Drugim elementem regulacji bodźcowej jest możliwość uwzględniania w kalkulacji cen i stawek opłat zwrotu z kapitału zaangażowanego w działalność gospodarczą w zakresie zaopatrzenia w ciepło, wprowadzona w 2005 r. w ustawie – Prawo energetyczne⁸⁾ i następnie w rozporządzeniu taryfowym dla ciepła pod koniec roku 2006⁹⁾.

W związku z tym zapisy rozporządzenia w sprawie zwrotu z kapitału zastąpiły możliwość uwzględnienia w cenach i stawkach opłat marży zysku. W taryfach zatwierdzonych w 2007 r. w ZOT URE w Poznaniu skorzystała z tej możliwości blisko połowa przedsiębiorstw. Łącznie w obu województwach wielkopolskim i kujawsko-pomorskim wzrost cen i stawek opłat w zeszłym roku tylko z tytułu uwzględnienia zwrotu z kapitału (zarówno własnego, jak i obcego) dla przedsiębiorstw, które uwzględniły taki zwrot, wyniósł 1,65%. Podobnie ilościowo przedstawiała się sytuacja w pierwszej połowie 2008 roku. Natomiast zdecydowanie zwiększyła się wielkość podwyżek cen i stawek opłat spowodowana naliczeniem zwrotu z kapitału do 5,26%. W 2008 r. zdarzyły się sytuacje, gdzie nieuwzględnienie zwrotu z kapitału skutkowało by koniecznością obniżenia cen i stawek opłat. O zwrot w taryfach występują głównie przedsiębiorstwa o dobrej kondycji finansowej, a także przedsiębiorstwa, w których ceny i stawki opłat nie są relatywnie wysokie. Prezes URE, zgodnie z art. 47 ust. 2e ustawy – Prawo energetyczne, analizuje i weryfikuje koszty uzasadnione stosując metody porównawcze oceny efektywności przedsiębiorstw energetycznych, wykonujących w zbliżonych warunkach działalność gospodarczą tego samego rodzaju.

Zgodnie z § 25 rozporządzenia taryfowego, uwzględnienie zwrotu z kapitału w kalkulacji nie może powodować nadmiernego wzrostu opłat ponoszonych przez odbiorców, jak również powinno uwzględniać oszczędności uzyskane w wyniku obniżenia kosztów działalności przedsiębiorstwa energetycznego wynikające z poprawy efektywności jego funkcjo-

⁶⁾ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z 9 października 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń z tytułu zaopatrzenia w ciepło (Dz. U. z 2006 r. Nr 193, poz. 1423), § 26.

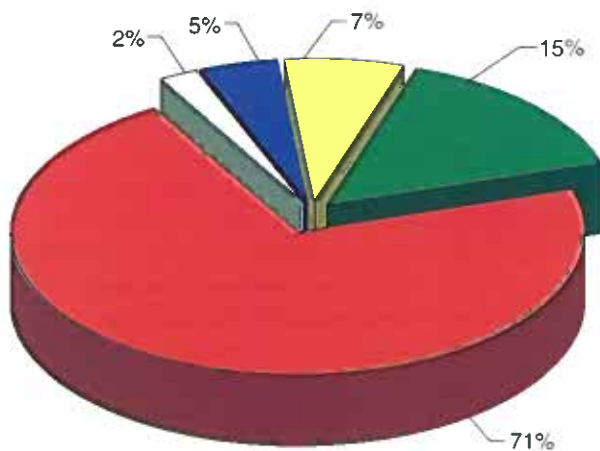
⁷⁾ Średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, określony w komunikacie Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” [w %].

⁸⁾ Ustawa z 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (Dz. U. z 2006 r. Nr 89, poz. 625 z późn. zm.), art. 45 ust. 1 pkt 1.

⁹⁾ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z 9 października 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń z tytułu zaopatrzenia w ciepło (Dz. U. z 2006 r. Nr 193, poz. 1423) – zwane dalej rozporządzeniem taryfowym, § 25.

nowania. I to głównie te dwa aspekty są brane pod uwagę przy zatwierdzaniu taryf dla ciepła. Trudno byłoby bowiem dla wszystkich przedsiębiorstw ciepłowniczych w kraju wypracować jeden prosty model na „obliczanie” uzasadnionego zwrotu, mając na względzie tak duże zróżnicowanie sektora ciepłowniczego w Polsce, który produkuje ciepło w różnych źródłach, spala różne paliwa i dostarcza to ciepło do odbiorców w bardzo różny sposób (poprzez mniej lub bardziej rozbudowane systemy przesyłowe).

Rok 2007 był kolejnym, dziewiątym już rokiem taryfowania w ciepłownictwie. Starania przedsiębiorstw ciepłowniczych, regulatora i odbiorców ciepła zmierzające do ograniczenia wzrostu opłat za ciepło zostały zniweczone poprzez wspomniany duży wzrost cen paliw. W zatwierdzonych taryfach ceny i stawki opłat wzrosły średnio o blisko 5% w stosunku do cen i stawek opłat ostatnio stosowanych przez przedsiębiorstwa ustalające taryfy, przy pierwotnie proponowanym wzroście ok. 9%.

- oświetlenie
- utrzymanie odpowiedniej temperatury w pomieszczeniach
- przygotowanie posiłków
- odbiorniki wyposażenia elektrycznego
- podgrzanie wody użytkowej

Rysunek 4. Łączne zużycie energii w gospodarstwach domowych (Źródło: *Czas na oszczędzanie energii – kampania informacyjna na rzecz racjonalnego wykorzystania energii*, Zespół Krajowej Agencji Poszanowania Energii SA, Wyd. Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2007 r.)

Niestety, ze względu na wzrost cen gazu od 25 kwietnia 2008 r. oraz drastyczne podwyżki cen węgla kamiennego w 2008 r., tendencja wzrostowa prawdopodobnie się utrzyma. W taryfach zatwierdzonych w pierwszym półroczu tego roku zatwierdzone wskaźniki wzrostu cen i stawek opłat wyniosły średnio dla oddziału ok. 7%, przy pierwotnie proponowanym przez przedsiębiorstwa niemal 17%. W procesie zatwierdzania taryf co do zasady są uwzględniane planowane koszty modernizacji i rozwoju, które wy-

kają z realnych, zatwierdzonych planów przedsiębiorstw. Natomiast szczególnej weryfikacji podlegają często „rozdmuchane” koszty stałe. Formuła uwzględniania z wyprzedzeniem w cenach i stawkach opłat planowanych kosztów rozwoju i modernizacji pozwala zarządom firm ciepłowniczych na częściowe zgromadzenie środków na inwestycje w zdekaptalizowany majątek trwały.

Z wykresu łącznego zużycia energii w gospodarstwach domowych jednoznacznie widać, jak istotne znaczenie dla kondycji gospodarstw domowych mają zatwierdzone przez Prezesa URE ceny energii przeznaczonej na utrzymanie odpowiedniej temperatury w pomieszczeniach oraz do podgrzania wody użytkowej¹⁰⁾ – ich udział w całkowitym rocznym zużyciu energii przez przeciętne gospodarstwo domowe stanowi aż 86%.

Zatem nie bez znaczenia dla budżetów gospodarstw domowych jest prowadzona przez Prezesa URE weryfikacja kosztów uznawanych za uzasadnione, na podstawie których kalkulowane są ceny i stawki opłat za ciepło.

Autorka jest pracownikiem Zachodniego Oddziału Terenowego Urzędu Regulacji Energetyki z siedzibą w Poznaniu

Literatura:

1. Ustawa z 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (Dz. U. z 2006 r. Nr 89, poz. 625 z późn. zm.).
2. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z 9 października 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń z tytułu zaopatrzenia w ciepło (Dz. U. z 2006 r. Nr 193, poz. 1423).
3. *Energetyka ciepła w liczbach – 2006*, Prezes Urzędu Regulacji Energetyki, Warszawa, lipiec 2007 r.
4. Opracowanie do publikacji *Energetyka ciepła w liczbach – 2007*.
5. *Taryfowanie ciepła – Sprawozdanie styczeń – czerwiec 2008 r.*, Prezes Urzędu Regulacji Energetyki, Warszawa, lipiec 2008 r.

¹⁰⁾ *Czas na oszczędzanie energii – kampania informacyjna na rzecz racjonalnego wykorzystania energii*, Zespół Krajowej Agencji Poszanowania Energii SA, Wyd. Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2007 r.

KLAUZULE ABUZYWNE W UMOWIE SPRZEDAŻY ENERGII ELEKTRYCZNEJ

Joanna Kędzia

Wyrokiem z 11 czerwca 2007 r., sygn. akt XVII AmC 49/06, Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone i zakazał wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowień wzorca umowy sprzedaży energii elektrycznej o treści:

- 1) § 2 „W przypadku powzięcia wiadomości o utracie przez odbiorcę tytułu prawnego do obiektu, do którego dostarczana jest energia elektryczna” przedsiębiorstwo energetyczne „uprawnione będzie do wypowiedzenia niniejszej umowy sprzedaży energii elektrycznej z zachowaniem 14-dniowego okresu wypowiedzenia.”,
- 2) § 4 ust. 1 pkt 1.3 „Umowa może być rozwiązana z zachowaniem pisemnej formy wypowiedzenia przez” przedsiębiorstwo energetyczne „z zachowaniem 3 miesięcznego terminu wypowiedzenia – w przypadkach nie wyszczególnionych powyżej.”.

Powyższy wyrok zapadł w sprawie, wniesionej przez odbiorcę energii elektrycznej, o uznanie za niedozwolone postanowień wzorca umowy sprzedaży energii elektrycznej.

Dostawy energii elektrycznej do lokalu zajmowanego przez odbiorcę odbywały się na podstawie łączącej odbiorcę i przedsiębiorstwo energetyczne umowy sprzedaży energii elektrycznej, zawierającej cytowane wyżej postanowienia. Wyrokiem sądu rejonowego orzeczono eksmisję odbiorcy z przedmiotowego lokalu nakazując jednocześnie wstrzymanie wykonania opróżnienia lokalu do czasu złożenia przez gminę oferty zawarcia umowy najmu lokalu socjalnego.

Przedsiębiorstwo energetyczne, w oparciu o cytowany wyżej § 2 umowy sprzedaży, wypowiedziało zawartą z odbiorcą umowę sprzedaży energii elektrycznej uzasadniając wypowiedzenie utratą przez odbiorcę tytułu prawnego do lokalu. Po upływie okresu wypowiedzenia, przedsiębiorstwo energetyczne odłączyło dopływ energii do lokalu zajmowanego przez odbiorcę.

Przed dniem wstrzymania dostaw energii odbiorca otrzymał skierowanie do zawarcia umowy najmu nowego lokalu socjalnego.

W niniejszej sprawie Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów stwierdził m.in.:

„Stosownie do art. 385¹ § 1 Kc, postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego pra-

wa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Zawarta w w/w przepisie klauzula generalna, która – pod warunkiem spełnienia określonych w nim przesłanek – decyduje o uznaniu postanowień zamieszczonych w umowie zawartej z konsumentem za „niedozwolone postanowienia umowne” dotyczy zarówno incydentalnej kontroli treści umowy jak i abstrakcyjnej kontroli wzorca umownego. W w/w przepisie użyto bowiem terminu „postanowienia umowy” w znaczeniu potocznym (w imię postulatu zrozumiałości treści przepisu) obejmując nim zarówno postanowienia umowy w ścisłym znaczeniu tego terminu (czyli objęte konsensusem stron postanowienia treści czynności prawnej) jak i postanowienia wzorców umowy, które nie są „postanowieniami umowy” w ścisłym znaczeniu, ale kształtują treść stosunku zobowiązaniowego. Przepis art. 385¹ § 1 Kc umożliwia zatem uznanie za niedozwolone postanowień zawartych w konkretnej umowie jak i we wzorcu umowy (wyrok SN z 8 czerwca 2004 r. I CK 635/03 niepublikowany).

(...) Klauzula generalna określona w art. 385¹ § 1 Kc zawiera przesłankę abuzywności, która obejmuje „sprzeczność z dobrymi obyczajami” i „rażące naruszenie interesów konsumenta” przy czym obie te przesłanki muszą być spełnione łącznie. (...) Oceniając treść zakwestionowanych w pozwie przez powoda postanowień wzorca umowy stosowanego przez pozwanego w obrocie z konsumentami Sąd uznał, że przesłanki z art. 385¹ § 1 Kc zostały wykazane za spełnione w odniesieniu do postanowień zawartych w § 2 umowy i § 4 ust. 1 pkt 1.3 umowy. Sąd ocenił, że treść postanowienia § 2 umowy jest nierzetelna, sprzeczna z akceptowanymi standardami działania a zatem z dobrymi obyczajami. (...) Sąd ocenił, że treść § 4 ust. 1 pkt 1.3 umowy kształtuje stosunek prawny z naruszeniem zasady równości stron dając jedynie pozwanemu nieograniczoną możliwość rozwiązania umowy a zatem jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumentów.”.

Od wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przedsiębiorstwo energetyczne wniosło apelację. Sąd Apelacyjny w Warszawie, wyrokiem z 7 marca 2008 r., sygn. akt VI ACa 1223/07, apelację oddalił.

Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wyrażone w zaskarżonym wyroku i dodatkowo stwierdził:

„(...) przepisy Prawa energetycznego nakładają na przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się przesyłaniem i dystrybucją paliw gazowych, energii elektrycznej lub ciepła obowiązek zawarcia umowy sprzedaży paliw lub energii lub umowy o świadczenie usług przesyłowych, jeżeli żądający zawarcia umowy spełnia techniczne i ekonomiczne warunki przyłączenia do sieci i odbioru (art. 7 ust. 1). Obowiązek ten nie dotyczy przypadku, gdy ubiegający się o zawarcie umowy o przyłączenie do sieci nie ma tytułu prawnego do korzystania z obiektu, do którego paliwa gazowe i energia elektryczna lub ciepło mają być dostarczane” (art. 7 ust. 3). „Jak z powyższego wynika, jeżeli żądający zawarcia umowy spełnia określone przepisami prawa warunki, przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się przesyłaniem i dystrybucją energii nie może odmówić zawarcia umowy. Wbrew temu, co sugeruje apelująca Spółka, z przepisów tych (ani innych przepisów prawa energetycznego) nie wynika, by przedsiębiorstwo takie było uprawnione do rozwiązania umowy z odbiorcą energii, który utracił tytuł prawny do korzystania z obiektu, do którego energia jest dostarczana. (...) Sąd Okręgowy trafnie przyjął, że § 2 kształtuje obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Jak już bowiem wyżej wspomniano nie istnieje ustawowy obowiązek rozwiązywania umowy o dostawę energii elektrycznej z powodu utraty tytułu prawnego do obiektu, do którego energia jest dostarczana z osobą, która umowę na dostarczenie energii zawarła. Wprowadzenie takiego, niezgodnego z przepisami prawa, uregulowania we wzorcu umowy jest tym bardziej sprzeczne z dobrymi obyczajami. Nie ulega przy tym wątpliwości, że możliwość rozwiązania umowy z konsumentem, gdy tylko przedsiębiorstwo „poważnie wiadomo” o tym, że jego kontrahent utracił tytuł prawny do obiektu, do którego jest doprowadzana energia elektryczna, rażąco narusza interesy tegoż konsumenta. Te same uwagi można odnieść do, uznanego również przez Sąd pierwszej instancji za abuzywny, § 4 ust. 1 pkt 1.3 umowy. To postanowienie umowne dawało przedsiębiorstwu energetycznemu w zasadzie nieograniczoną możliwość rozwiązania umowy na dostawę energii elektrycznej za wypowiedzeniem. Tymczasem prawo energetyczne przewiduje obowiązek zakładu energetycznego zawierania umów na dostawę energii elektrycznej (po spełnieniu warunków przez kontrahenta) i dostar-

czania tej energii konsumentom i nie przewiduje uprawnienia przedsiębiorstwa energetycznego w „wyborze klientów”. Na przedsiębiorstwie energetycznym spoczywa bowiem publicznoprawny obowiązek zawarcia umowy. Innymi słowy, bez uzasadnionego powodu przedsiębiorstwo energetyczne nie może odmówić zawarcia umowy, zachowując jednakże prawo do negocjowania jej treści (vide: wyrok Sądu Antymonopolowego z 7.04.1999 r. XVII Ama 85/1998). Argumentacja apelującej Spółki, że konsument będący odbiorcą energii elektrycznej może w każdym czasie rozwiązać umowę z przedsiębiorstwem dostarczającym mu energię elektryczną, zaś przedsiębiorstwo takie winno mieć taką samą możliwość, za wypowiedzeniem, jest całkowicie chybiona. Z przepisu art. 4 ust. 2 Prawa energetycznego wynika bowiem obowiązek przedsiębiorstwa energetycznego świadczenia usług przesyłania i dystrybucji energii elektrycznej na zasadach i w zakresie określonych w ustawie. Przedsiębiorstwo takie może odmówić usługi przesyłania i dystrybucji energii elektrycznej jedynie w sytuacjach wskazanych w przepisach Prawa energetycznego. Nie może więc rozwiązać takiej umowy z innymi, bliżej nieokreślonych przyczyn. Inna jest natomiast sytuacja konsumentów, którzy muszą mieć możliwość rozwiązania umowy z przedsiębiorstwem energetycznym, nie mogą bowiem być „zmuszani” do bycia związanymi umową. Odmierna jest bowiem sytuacja przedsiębiorstw na zmonopolizowanym rynku energetycznym i klientów tych przedsiębiorstw, czego nie dostrzega apelująca Spółka, której wywody o uprzywilejowanej pozycji tych ostatnich są więc pozbawione podstaw.

Reasumując należy zatem stwierdzić, że apelująca Spółka, narzucając przedmiotowe zapisy postanowień wzorca umowy sprzedaży energii elektrycznej, przekroczyła granice rzetelności kontraktowej. Ocena dokonana w tym zakresie przez Sąd pierwszej instancji okazała się więc trafna i zgodna z prawem.”.

*Autorka jest pracownikiem
Biura Prawnego URE*

OBWIESZCZENIE MINISTRA GOSPODARKI¹⁾

z dnia 21 kwietnia 2008 r.

w sprawie raportu zawierającego analizę realizacji celów ilościowych i osiągniętych wyników w zakresie wytwarzania energii elektrycznej w odnawialnych źródłach energii

(M. Pol. z dnia 9 lipca 2008 r. Nr 51, poz. 457)

Na podstawie art. 9f ust. 5 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (Dz. U. z 2006 r. Nr 89, poz. 625, z późn. zm.²⁾) ogłasza się w załączniku do ob-

wieszczenia raport zawierający analizę realizacji celów ilościowych i osiągniętych wyników w zakresie wytwarzania energii elektrycznej w odnawialnych źródłach energii.

Załącznik do obwieszczenia Ministra Gospodarki z dnia 21 kwietnia 2008 r. (poz. 457)

RAPORT ZAWIERAJĄCY ANALIZĘ REALIZACJI CELÓW ILOŚCIOWYCH I OSIĄGNIĘTYCH WYNIKÓW W ZAKRESIE WYTWARZANIA ENERGII ELEKTRYCZNEJ W ODNAWIALNYCH ŹRÓDŁACH ENERGII**1. Podstawa prawna**

Raport wypełnia dyspozycję art. 9f ust. 4 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (Dz. U. z 2006 r. Nr 89, poz. 625, z późn. zm.), a także zobowiązania wynikające z art. 3 ust. 3 dyrektywy nr 2001/77/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 września 2001 r. w sprawie wspierania produkcji na rynku wewnętrznym energii elektrycznej wytwarzanej ze źródeł odnawialnych (Dz. Urz. WE L 283 z 27.10.2007, str. 33), zwanej dalej „dyrektywą 2001/77/WE”. Zgodnie z postanowieniem art. 3 dyrektywy państwa członkowskie Unii Europejskiej publikują po raz pierwszy nie później niż do dnia 27 października 2003 r., a w okresie późniejszym – co dwa lata, raport zawierający analizę wykonania krajowych celów wskaźnikowych produkcji energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii.

2. Cele raportu

Celem niniejszego raportu jest analiza i ocena skuteczności podjętych środków realizacyjnych dotyczących promocji wytwarzania energii elektrycznej w odnawialnych źródłach energii, z uwzględnieniem

podjętych działań wynikających z zobowiązań dotyczących zmian klimatycznych.

Do najważniejszych zadań polityki energetycznej Polski należy zapewnienie niezawodności dostaw paliw i energii, wzrost konkurencyjności gospodarki oraz minimalizacja negatywnego oddziaływania sektora energii na środowisko. Jednym z elementów przyczyniających się do realizacji tych priorytetów jest zwiększenie wykorzystania odnawialnych zasobów energii, co w rezultacie prowadzi do zmniejszenia zależności gospodarki kraju od importowanych nośników energii oraz redukcji zanieczyszczeń powietrza poprzez uniknięcie emisji zanieczyszczeń powstających w przypadku wykorzystania konwencjonalnych nośników energii.

Celem strategicznym polityki energetycznej Polski jest zwiększenie wykorzystania odnawialnych zasobów energii i uzyskanie 7,5% udziału energii elektrycznej wytworzonej w odnawialnych źródłach energii w krajowym zużyciu energii elektrycznej brutto w 2010 r. i dalsze jego zwiększanie do 2020 r. Dokonywać się to ma w taki sposób, aby wykorzystanie poszczególnych rodzajów odnawialnych źródeł energii sprzyjało konkurencji promującej źródła najbardziej efektywne ekonomicznie, tak aby nie powodowało to nadmiernego wzrostu cen energii u odbiorców. Zakładany udział energii elektrycznej wytwarzanej w odnawialnych źródłach energii jest zgodny z indykatywnym celem ilościowym ustalonym dla Polski w dyrektywie 2001/77/WE.

W niniejszym raporcie wykorzystano dane Urzędu Regulacji Energetyki, Agencji Rynku Energii SA i Krajowego Administratora Systemu Handlu Uprawnieniami do Emisji.

¹⁾ Minister Gospodarki kieruje działem administracji rządowej – gospodarka, na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 listopada 2007 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Gospodarki (Dz. U. Nr 216, poz. 1593).

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2006 r. Nr 104, poz. 708, Nr 158, poz. 1123 i Nr 170, poz. 1217 oraz z 2007 r. Nr 21, poz. 124, Nr 52, poz. 343, Nr 115, poz. 790 i Nr 130, poz. 905.

3. Wartości celów wskaźnikowych

Procentowy udział energii elektrycznej wytworzonej w odnawialnych źródłach energii, w Polsce, w całkowitym krajowym zużyciu energii elektrycznej brutto, prowadzący do osiągnięcia celu indykatywnego w 2010 r. zgodnie z dyrektywą 2001/77/WE, przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Udział procentowy energii elektrycznej wytworzonej w odnawialnych źródłach energii w całkowitym krajowym zużyciu energii elektrycznej brutto, według założonych celów

Rok	Udział energii elektrycznej z OZE [%]
2001	1,9
2002	2,0
2003	2,2
2004	2,3
2005	2,5
2006	3,0
2007	3,9
2008	5,0
2009	6,2
2010	7,5
2011	7,5
2012	7,5
2013	7,5
2014	7,5

4. Produkcja energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych

Źródła wykorzystujące energię biomasy (uprawy energetyczne, biomasa leśna, odpady rolnicze i przemysłowe), biogazu, wiatru oraz płynącej wody

Tabela 2. Moc zainstalowana w elektrowniach wytwarzających energię elektryczną ze źródeł odnawialnych od 2002 r. do I poł. 2007 r.³⁾

Moc zainstalowana [MW]	2002	2003	2004	2005	2006	I poł. 2007 ⁴⁾
Elektrownie wodne (w tym)	840	873	881	922	931	932
Duże elektrownie wodne ≥ 10 MW	630	637	638	664	666	670
Małe elektrownie wodne < 10 MW	210	236	243	258	265	262
Biomasa	1	17	52	190	239	265
Elektrownie i elektrociepłownie na biomasę	1	17	52	190	239	265
Elektrownie i elektrociepłownie – współspalanie	–	–	b.d.	b.d.	ok. 1 700 ⁵⁾	b.d.
Biogaz	15	18	22	33	35	43
Gaz wysypiskowy	15	15	17	24	27	30
Gaz z oczyszczalni ścieków	–	2	3	7	7	13
Biogaz rolniczy	–	1	2	1	1	1
Elektrownie wiatrowe	59	60	65	124	173	240
Ogółem	915	967	1 020	1 269	1 378	1 480

mają według ocen ekspertów największy potencjał do wykorzystania w Polsce w ramach istniejących mechanizmów wsparcia. Technologie wykorzystujące energię słońca, z powodu niskiej efektywności ekonomicznej w odniesieniu do produkcji energii elektrycznej, mogą odgrywać istotną rolę głównie w produkcji ciepła oraz w systemach wyspowych nieprzyłączonych do krajowego systemu elektroenergetycznego. W dalszej kolejności przewiduje się wykorzystanie zasobów geotermalnych, jednak ze względu na brak doświadczeń w zakresie produkcji energii elektrycznej za pomocą tych źródeł przewiduje się realizację w najbliższej perspektywie projektów prototypowych wykorzystania zasobów geotermalnych w lokalnych elektrociepłowniach.

W tabeli 2 przedstawiono moc zainstalowaną w poszczególnych technologiach wykorzystujących odnawialne źródła energii od 2002 r. do I poł. 2007 r.

Udział energii elektrycznej wytwarzanej w odnawialnych źródłach w krajowym zużyciu energii elektrycznej brutto w Polsce wzrósł z 2,02% w 2002 r. do 2,80% w 2006 r.

Ilość energii elektrycznej wyprodukowanej w odnawialnych źródłach i jej udział w zużyciu energii elektrycznej brutto w latach 2002-2006 przedstawia tabela 3 (str. 25).

Udział energii elektrycznej wytworzonej w odnawialnych źródłach energii w całkowitym zużyciu energii elektrycznej w Polsce zwiększył się w stosunku do 2002 r., przy czym wzrost nie był równomierny w ciągu tych pięciu lat. Wzrost nastąpił w dużej mierze w ciągu ostatnich 2 lat, co było spowodowane wprowadzeniem mechanizmu zielonych certyfikatów, który stworzył korzystne warunki dla inwestycji w odnawialne źródła energii. W 2006 r. produkcja energii elektrycznej z OZE po raz pierwszy przekroczyła 4 TWh. Ilość energii elektrycznej wyprodukowanej w poszczególnych technologiach odnawialnych źródeł energii od 2002 r. przedstawia tabela 4 oraz rysunek 1 (str. 25).

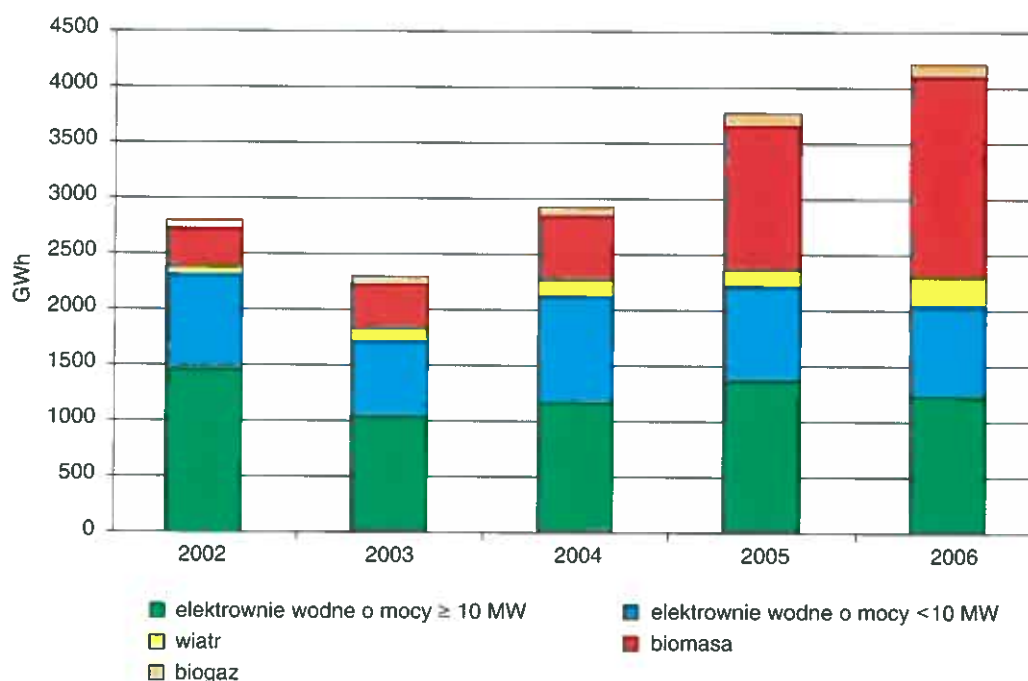

Tabela 3. Udział energii elektrycznej z OZE w krajowym zużyciu energii elektrycznej brutto w latach 2002-2006⁶⁾

	2002	2003	2004	2005	2006
Produkcja energii elektrycznej w OZE [GWh]	2 767	2 250	2 893	3 760	4 222
Zużycie energii elektrycznej w Polsce brutto [GWh]	137 057	141 463	144 831	145 749	150 706
Udział energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych [%]	2,02	1,59	2,00	2,58	2,80

Tabela 4. Ilość energii elektrycznej wyprodukowanej w poszczególnych technologiach odnawialnych źródeł energii od 2002 r. do I poł. 2007 r.⁶⁾ [GWh]

Rodzaj źródła	2002	2003	2004	2005	2006	I poł. 2007 ¹⁾
Elektrownie wodne	2 279	1 672	2 081	2 176	2 030	1 214
Biomasa	379	398	604	1 345	1 818	994
Biogaz	48	56	66	104	117	70
Elektrownie wiatrowe	61	124	142	135	257	236
Ogółem	2 767	2 250	2 893	3 760	4 222	2 514

Rysunek 1. Ilość energii elektrycznej wyprodukowanej w poszczególnych technologiach odnawialnych źródeł energii w latach 2002-2006⁶⁾ [GWh]

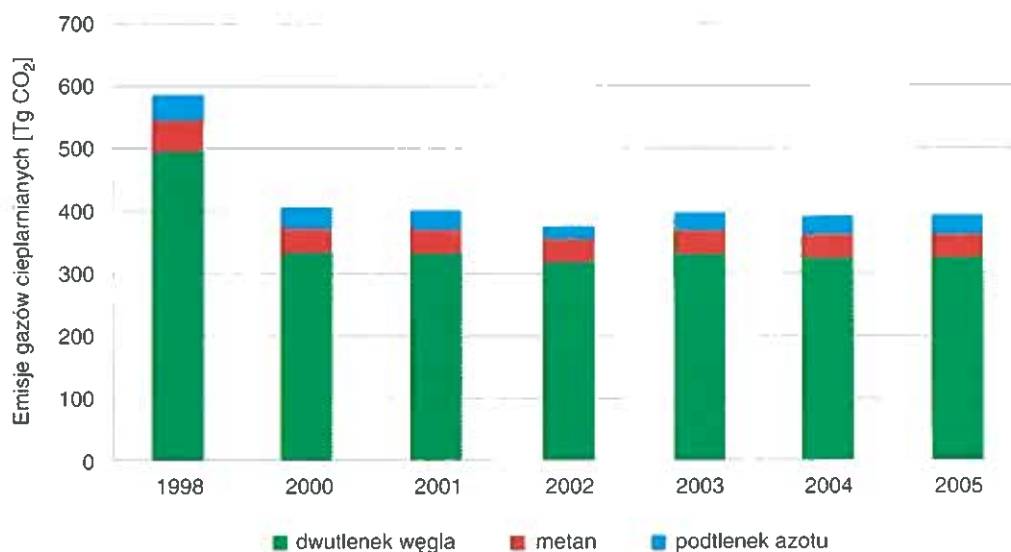
Struktura wytwarzania energii elektrycznej z wykorzystaniem zasobów odnawialnych w latach 2002-2006 wskazuje, że największy udział w wytwarzaniu tej energii mają elektrownie wodne oraz elektrownie i elektrociepłownie wykorzystujące energię biomasy. W dalszej kolejności znaczną rolę odgrywają źródła wykorzystujące wiatr oraz biogaz.

W 2003 r. wyprodukowano mniej energii elektrycznej w OZE niż w 2002 r. mimo zwiększenia mocy zainstalowanej. Było to spowodowane warunkami meteorologicznymi, które wpłynęły na spadek produkcji energii elektrycznej w elektrowniach wodnych. W la-

tach 2004-2006 nastąpił znaczący wzrost produkcji energii elektrycznej w źródłach wykorzystujących energię biomasy, biogazu i wiatru.

5. Zapobieganie emisjom dzięki wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii w połączeniu ze zobowiązaniami Polski w zakresie ochrony klimatu

Polska od lat redukuje emisję gazów cieplarnianych. Głównym czynnikiem ograniczającym emisję

Rysunek 2. Całkowita emisja gazów cieplarnianych w latach 1988-2005 wyrażona w ekwiwalencie dwutlenku węgla

Tabela 5. Całkowita emisja gazów cieplarnianych w Polsce w latach 1988-2005

Gazy cieplarniane ⁷⁾	1988	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	[Tg]						
Dwutlenek węgla	494,9	333,3	330,8	317,6	330,9	325,4	326,5
Metan	2,345	1,887	1,831	1,801	1,827	1,815	1,824
Podtlenek azotu	0,137	0,101	0,102	0,097	0,097	0,098	0,100
Całkowita emisja gazów wyrażona w ekwiwalencie dwutlenku węgla [Tg]							
Dwutlenek węgla	494,9	333,3	330,8	317,5	330,9	325,4	326,5
Metan	49,2	39,6	38,4	37,8	38,4	38,1	38,3
Podtlenek azotu	42,5	31,4	31,5	20,0	30,2	30,4	31,1
Chlorowcowęglowodory							
HFC _s	0,026*	0,595	1,073	1,523	1,825	2,436	2,750
PFC _s	0,250*	0,224	0,270	0,287	0,278	0,285	0,261
SF ₆	0,013*	0,016	0,018	0,021	0,019	0,023	0,024
Razem [Tg CO₂]	586,9	405,1	402,1	387,2	401,6	396,6	399,0

* Dane dla 1995 r. (przyjętego za rok bazowy dla gazów przemysłowych).

było zmniejszenie zużycia energii pierwotnej w gospodarce narodowej o około 30% w stosunku do bazowego 1988 r. Jednocześnie zmieniła się struktura wykorzystywanych paliw w kierunku ograniczenia zużycia węgla oraz wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Wielkość emisji gazów cieplarnianych w Polsce w latach 1988-2005 przedstawia rysunek 2 oraz tabela 5.

Spośród gazów cieplarnianych emitowanych w Polsce największy udział przypada na dwutlenek węgla, który pochodzi głównie ze spalania paliw kopalnych. Zgodnie z danymi za 2005 r. w polskiej gospodarce największa emisja gazów cieplarnianych pochodziła ze spalania paliw w procesach produkcji energii – 82,1%, następnie z rolnictwa – 8,7%, z procesów przemysłowych – 5,9%, ze składowanych odpadów – 3,1% oraz z użytkowania rozpuszczalników i innych produktów 0,2%⁸⁾.

Wielkość unikniętej emisji CO₂ związanej z zastąpieniem konwencjonalnych elektrowni i elektrociepłowni odnawialnymi źródłami energii w latach 2000-2006 przedstawia tabela 6.

Tabela 6. Emisja uniknięta CO₂ w latach 2000-2006

Emisja uniknięta CO ₂	
rok	ilość emisji [Mg]
2000	2 331 000
2001	2 782 000
2002	2 767 000
2003	2 250 000
2004	2 893 000
2005	3 320 000
2006	3 661 000

6. Poszczególne technologie odnawialnych źródeł energii

6.1. Energia wodna

Elektrownie wodne są obok źródeł wykorzystujących energię biomasy najistotniejszym rodzajem źródeł odnawialnych w zakresie produkcji energii elektrycznej, ale ich rola z roku na rok maleje na korzyść źródeł wykorzystujących energię biomasy. W 2003 r. produkcja energii elektrycznej pochodząca z tych źródeł była mniejsza niż w poprzednich latach, co było związane z mniejszą ilością opadów i z ich rozkładem w ciągu roku. W najbliższych latach spodziewany jest przyrost mocy przede wszystkim w małych elektrowniach wodnych. Budowa nowych dużych elektrowni wodnych w Polsce nie jest planowana z uwagi na brak potencjału i uwarunkowania środowiskowe.

Moc zainstalowaną w elektrowniach wodnych od 2002 r. do I poł. 2007 r. przedstawia tabela 7. Ilość wyprodukowanej energii elektrycznej w elektrowniach wodnych przedstawia tabela 8, a jej graficzne odzwierciedlenie – rysunek 3.

6.2. Energia wiatrowa

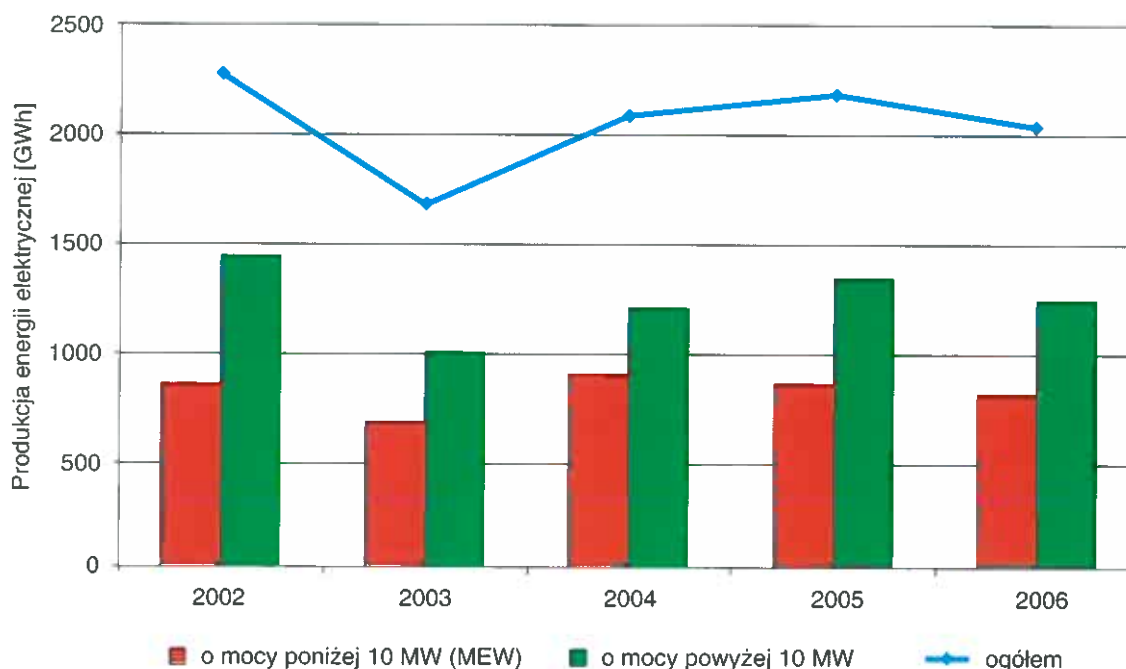
W latach 2000–2006 nastąpił wzrost produkcji energii elektrycznej w elektrowniach wiatrowych z poziomu zbliżonego do zera do prawie 240 GWh w I półroczu 2007 r. W 2006 r. elektrownie wiatrowe wyprodukowały 257 GWh energii elektrycznej, co dało 6,1% energii elektrycznej wytworzonej w źródłach odnawialnych i 0,17% krajowego zużycia energii elektrycznej brutto, ale prognozuje się, że ich udział w produkcji energii elektrycznej z OZE w 2010 r. wyniesie ok. 30%. Rozwój energetyki wiatrowej planowany jest za-

Tabela 7. Moc zainstalowana w elektrowniach wodnych od 2002 r. do I poł. 2007 r.³⁾

Elektrownie wodne	2002	2003	2004	2005	2006	I poł. 2007 ⁴⁾
o mocy ≥ 10 MW	630	637	638	664	666	670
o mocy < 10 MW	210	236	243	258	265	262
Moc zainstalowana [MW]	840	873	881	922	931	932

Tabela 8. Produkcja energii elektrycznej w elektrowniach wodnych od 2002 r. do I poł. 2007 r.⁶⁾ w Polsce

Elektrownie wodne	2002	2003	2004	2005	2006	I poł. 2007 ⁴⁾
o mocy ≥ 10 MW	1 432	998	1 191	1 330	1 227	688
o mocy < 10 MW	847	673	890	846	803	526
Produkcja energii elektrycznej [GWh]	2 279	1 672	2 081	2 176	2 030	1 214

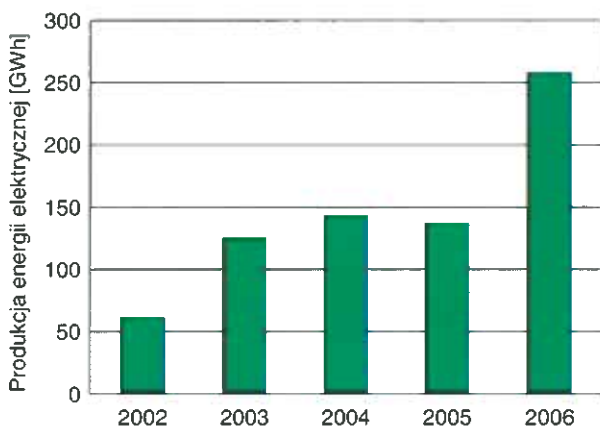

Rysunek 3. Produkcja energii elektrycznej w elektrowniach wodnych w latach 2000-2006⁴⁾ w Polsce

Tabela 9. Moc zainstalowana oraz produkcja energii elektrycznej⁶⁾ w elektrowniach wiatrowych w Polsce od 2002 r. do I poł. 2007 r.³⁾

Elektrownie wiatrowe	2002	2003	2004	2005	2006	I poł. 2007 ⁴⁾
Moc zainstalowana [MW]	59	60	65	124	173	240
Produkcja energii elektrycznej [GWh]	61	124	142	135	257	236

Rysunek 4. Produkcja energii elektrycznej w elektrowniach wiatrowych w Polsce w latach 2002-2006⁶⁾

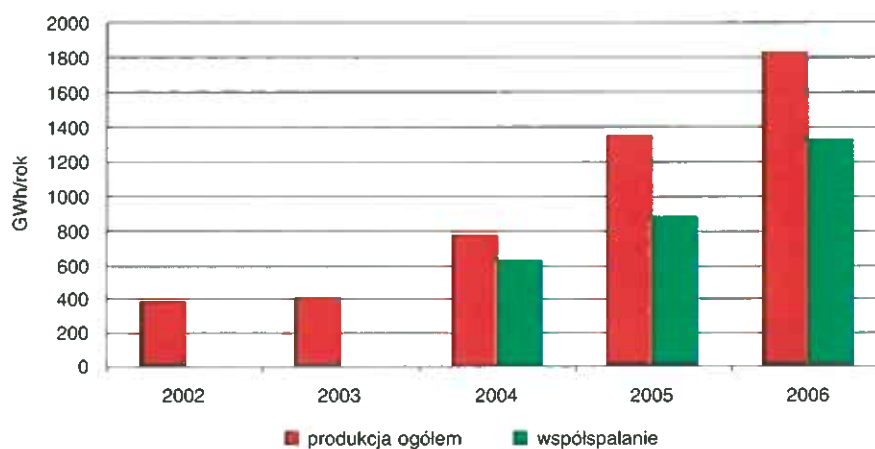
równy na lądzie, jak i na morzu. Wstępne dane dotyczące produkcji energii elektrycznej w elektrowniach wiatrowych w I połowie 2007 r. wskazują na możliwość podwojenia produkcji energii elektrycznej w tych źródłach w stosunku do roku poprzedniego.

Ilość wyprodukowanej energii elektrycznej oraz moc zainstalowaną w elektrowniach wiatrowych w Polsce przedstawia tabela 9 oraz rysunek 4.

6.3. Energia biomasy

W źródłach wykorzystujących biomasę w 2006 r. wytworzono 1 818 GWh energii elektrycznej. W stosunku do 2002 r. nastąpił wzrost produkcji energii elektrycznej z tego zasobu o ponad 1 628 GWh, co oznacza ponad 4-krotny wzrost produkcji. W najbliższych latach przewidywany jest dalszy wzrost produkcji energii elektrycznej w tych źródłach, przede wszystkim dzięki rozwojowi generacji rozproszonej w oparciu o skojarzoną produkcję energii elektrycznej i ciepła. Wykorzystanie biomasy w procesie współspalania powinno w coraz większym stopniu obejmować biomasę odpadową i z upraw energetycznych, w związku z tym wprowadzono mechanizmy wymuszające stosowanie w tej technologii biomasy innej niż biomasa pochodzenia leśnego. Ten rodzaj biomasy powinien być w pierwszej kolejności wykorzystywany w przemyśle drzewnym, celulozowo-papierniczym i płytowym.

Na rysunku 5 oraz w tabeli 10 przedstawiono wielkość produkcji energii elektrycznej oraz moc zainstalowaną w instalacjach wykorzystujących biomasę w Polsce.

Rysunek 5. Produkcja energii elektrycznej z biomasy w Polsce w latach 2002-2005⁶⁾ [GWh]

Tabela 10. Produkcja energii elektrycznej⁶⁾ oraz moc zainstalowana³⁾ w instalacjach wykorzystujących biomasę od 2002 r. do I poł. 2007 r.

Biomasa	2002	2003	2004	2005	2006	I poł. 2007 ⁴⁾
Produkcja energii elektrycznej [GWh]	379	398	604	1 345	1 818	994
w tym współspalanie	–	–	b.d.	877	1 314	727
Moc zainstalowana [MW]	1	17	52	190	239	265

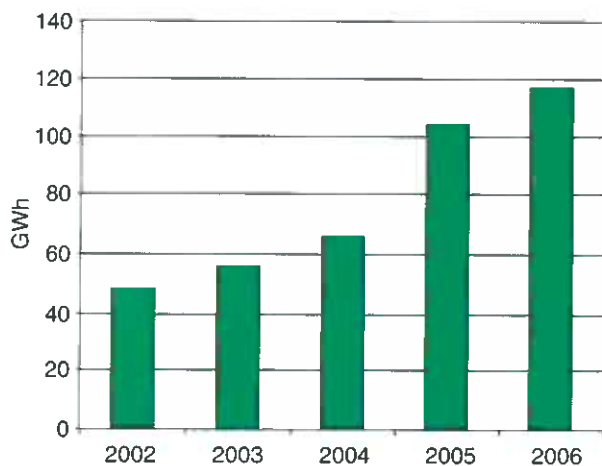
6.4. Biogaz

Produkcja energii elektrycznej z biogazu od 2002 r. wzrosła ponad dwukrotnie z 48 GWh do 117 GWh w 2006 r. Wytwarzanie energii elektrycznej z biogazu odbywa się z gazu wysypiskowego, biogazu z fermentacji osadów ściekowych w oczyszczalniach ścieków oraz biogazu z biogazowni rolniczych. Perspektywnym kierunkiem wykorzystania biogazu, oprócz produkcji energii elektrycznej i ciepła (przede wszystkim w kogeneracji), jest wykorzystanie go jako paliwa transportowego. W 2005 r. ruszyła produkcja energii elektrycznej i ciepła w pierwszej biogazowni rolniczej w Polsce. Przewiduje się, że w przyszłości będzie następował rozwój źródeł tego typu, wykorzystujących jako paliwo nie tylko odchody zwierzęce, ale także wilgotną biomasę ze specjalnie do tego celu prowadzonych upraw energetycznych. Planowany jest rozwój także pozostałych kierunków wykorzystania biogazu, ale ze względu na największy potencjał techniczny biogazownie rolnicze mogą stać się w dłuższej perspektywie czasowej dominującym kierunkiem wykorzystania tego nośnika.

Tabela 11 przedstawia wielkość zainstalowanej mocy w instalacjach wykorzystujących biogaz oraz ilość energii elektrycznej wytworzonej w tych źródłach.

Tabela 11. Produkcja energii elektrycznej⁶⁾ oraz moc zainstalowana³⁾ w instalacjach wykorzystujących biogaz w Polsce od 2002 r. do I poł. 2007 r.

Biogaz	2002	2003	2004	2005	2006	I poł. 2007 ⁴⁾
Produkcja energii elektrycznej [GWh]	48	56	66	104	117	70
Gaz wysypiskowy	48	45	50	74	80	46
Biogaz z oczyszczalni ścieków komunalnych	b.d.	8	12	30	35	23
Biogaz rolniczy	b.d.	3	4	1	2	1
Moc zainstalowana [MW]	15	18	22	33	35	43
Gaz wysypiskowy	15	15	17	24	27	30
Biogaz z oczyszczalni ścieków komunalnych	–	2	3	7	7	13
Biogaz rolniczy	–	1	2	1	1	1

Rysunek 6. Produkcja energii elektrycznej z biogazu w Polsce w latach 2002-2006⁶⁾ [GWh]

6.5. Fotowoltaika

Wielkość mocy zainstalowanej ogniw fotowoltaicznych w Polsce jest niższa od 1 MW, a większość źródeł nie jest przyłączona do sieci elektroenergetycznej. Zmiany w art. 9e ust. 5 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne, wprowadzone w lutym 2007 r., umożliwiają wydawanie świadectw pochodzenia również dla źródeł, które nie są przyłączone do wyżej wymienionych sieci, co przyczyni się do większego wykorzystania ogniw fotowoltaicznych. W chwili obecnej udział fotowoltaiki w całkowitej produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych ze względu na bardzo wysokie koszty inwestycyjne jest na razie pomijalnie mały, a wykorzystanie fotowoltaiki ogranicza się do celów specjalnych. Nowe osiągnięcia w zakresie technologii fotowoltaicznych, np. w zakresie efektywnej kosztowo produkcji ogniw cienkowarstwowych, mogą spowodować, że w przyszłości energia z tego typu źródeł będzie odgrywała większą rolę w strukturze produkcji energii elektrycznej z OZE.

7. Promocja energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii

Od dnia 1 października 2005 r. funkcjonuje w Polsce nowy system wsparcia produkcji energii elek-

trycznej wytwarzanej w odnawialnych źródłach energii. Zgodnie z ustawą – Prawo energetyczne przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się sprzedażą energii elektrycznej odbiorcom końcowym mają obowiązek uzyskania i przedstawienia do umorzenia Prezesowi Urzędu Regulacji Energetyki określonej liczby świadectw pochodzenia energii elektrycznej wytworzonej w odnawialnych źródłach energii bądź uiszczenia opłaty zastępczej. Wprowadzony w Polsce system wsparcia, będący formułą zielonych certyfikatów, jest mechanizmem rynkowym sprzyjającym optymalnemu rozwojowi i konkurencji. Rozdzielając świadectwa pochodzenia energii elektrycznej wytworzonej w źródłach odnawialnych od energii fizycznej, umożliwiono obrót na giełdzie prawami majątkowymi wynikającymi z tych świadectw.

Uzupełnieniem tego mechanizmu, jako konsekwencja rozdziału fizycznego przepływu energii elektrycznej od świadectw pochodzenia, jest obowiązek zakupu przez przedsiębiorstwa energetyczne pełniące rolę sprzedawcy z urzędu całej energii elektrycznej wytworzonej w źródłach odnawialnych, przyłączonych do sieci znajdujących się w obszarze działania danego sprzedawcy z urzędu, po średniej cenie rynkowej energii elektrycznej.

Ważnym czynnikiem wpływającym na rozwój energetyki odnawialnej są także regulacje prawne umożliwiające pozyskanie na inwestycje związane z odnawialnymi źródłami energii dotacji i preferencyjnych kredytów, udzielanych przez Narodowy Fun-

dusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Środki z tych funduszy zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150) są przeznaczane m.in. na wspomaganie działalności wspierającej wykorzystanie lokalnych źródeł energii odnawialnej oraz pomoc przy wprowadzaniu bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii. Na inwestycje w tej dziedzinie przeznaczają się także środki finansowe Fundacji Ekofundusz.

Dodatkowym wsparciem energetyki odnawialnej jest realizacja „Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006”, w ramach którego angażowane są środki publiczne z puli unijnych funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Kontynuacją tych działań będzie realizacja Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”. W ramach działań zapisanych w programie wspierane będą m.in. projekty dotyczące budowy lub zwiększania mocy jednostek wytwarzania energii elektrycznej wykorzystujących energię wiatru, wody w małych elektrowniach wodnych do 10 MW, biogazu i biomasy oraz projekty dotyczące budowy lub zwiększenia mocy jednostek wytwarzania ciepła przy wykorzystaniu energii geotermalnej lub słonecznej. Program przewiduje również wsparcie finansowe na rzecz rozwoju sieci elektroenergetycznych, które mają umożliwić przyłączanie nowych źródeł energii elektrycznej z OZE do sieci.

³⁾ Dane Agencji Rynku Energii S.A. za lata 2002-2006 oraz Urzędu Regulacji Energetyki za I połowę 2007 r.

⁴⁾ Dane szacunkowe.

⁵⁾ Moc zainstalowana bloków, na których prowadzone jest współspalanie paliw kopalnych z biomasą (niewliczona do pozycji „Ogółem”).

⁶⁾ Dane Agencji Rynku Energii S.A. za lata 2002-2003 i Urzędu Regulacji Energetyki za lata 2004-2006 i I połowę 2007 r.

⁷⁾ Dane zrekalkulowane przez Krajowego Administratora Systemu Handlu Uprawnieniami do Emisji w kwietniu 2007 r. zgodnie z najnowszymi wytycznymi IPCC.

⁸⁾ Dane Krajowego Administratora Systemu Handlu Uprawnieniami do Emisji, październik 2007 r.

Autor: Przemysław Bilicki

Zapora wodna i elektrownia w Rożnowie, woj. małopolskie

USTAWA

z dnia 30 maja 2008 r.

o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw¹⁾

(Dz. U. z dnia 2 lipca 2008 r. Nr 116, poz. 731)

Art. 1. W ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93, z późn. zm.²⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 49 otrzymuje brzmienie:

„Art. 49. § 1. Urządzenia służące do doprowadzania lub odprowadzania płynów, pary, gazu, energii elektrycznej oraz inne urządzenia podobne nie należą do części składowych nieruchomości, jeżeli wchodzą w skład przedsiębiorstwa.

§ 2. Osoba, która poniosła koszty budowy urządzeń, o których mowa w § 1, i jest ich właścicielem, może żądać, aby przedsiębiorca, który przyłączył urządzenia do swojej sieci, nabył ich własność za odpowiednim wynagrodzeniem, chyba że w umowie strony postanowiły inaczej. Z żądaniem przeniesienia własności tych urządzeń może wystąpić także przedsiębiorca.”;

2) w księdze drugiej w tytule III w dziale III dodaje się rozdział III w brzmieniu:

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, ustawę z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece i ustawę z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze.

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1971 r. Nr 27, poz. 252, z 1976 r. Nr 19, poz. 122, z 1982 r. Nr 11, poz. 81, Nr 19, poz. 147 i Nr 30, poz. 210, z 1984 r. Nr 45, poz. 242, z 1985 r. Nr 22, poz. 99, z 1989 r. Nr 3, poz. 11, z 1990 r. Nr 34, poz. 198, Nr 55, poz. 321 i Nr 79, poz. 464, z 1991 r. Nr 107, poz. 464 i Nr 115, poz. 496, z 1993 r. Nr 17, poz. 78, z 1994 r. Nr 27, poz. 96, Nr 85, poz. 388 i Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 83, poz. 417, z 1996 r. Nr 114, poz. 542, Nr 139, poz. 646 i Nr 149, poz. 703, z 1997 r. Nr 43, poz. 272, Nr 115, poz. 741, Nr 117, poz. 751 i Nr 157, poz. 1040, z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 758, z 1999 r. Nr 52, poz. 532, z 2000 r. Nr 22, poz. 271, Nr 74, poz. 855 i 857, Nr 88, poz. 983 i Nr 114, poz. 1191, z 2001 r. Nr 11, poz. 91, Nr 71, poz. 733, Nr 130, poz. 1450 i Nr 145, poz. 1638, z 2002 r. Nr 113, poz. 984 i Nr 141, poz. 1176, z 2003 r. Nr 49, poz. 408, Nr 60, poz. 535, Nr 64, poz. 592 i Nr 124, poz. 1151, z 2004 r. Nr 91, poz. 870, Nr 96, poz. 959, Nr 162, poz. 1692, Nr 172, poz. 1804 i Nr 281, poz. 2783, z 2005 r. Nr 48, poz. 462, Nr 157, poz. 1316 i Nr 172, poz. 1438, z 2006 r. Nr 133, poz. 935 i Nr 164, poz. 1166 oraz z 2007 r. Nr 80, poz. 538, Nr 82, poz. 557 i Nr 181, poz. 1287.

„Rozdział III
Służebność przesyłu

Art. 305¹. Nieruchomość można obciążyć na rzecz przedsiębiorcy, który zamierza wybudować lub którego własność stanowią urządzenia, o których mowa w art. 49 § 1, prawem polegającym na tym, że przedsiębiorca może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń (służebność przesyłu).

Art. 305². § 1. Jeżeli właściciel nieruchomości odmawia zawarcia umowy o ustanowienie służebności przesyłu, a jest ona konieczna dla właściwego korzystania z urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1, przedsiębiorca może żądać jej ustanowienia za odpowiednim wynagrodzeniem.

§ 2. Jeżeli przedsiębiorca odmawia zawarcia umowy o ustanowienie służebności przesyłu, a jest ona konieczna do korzystania z urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1, właściciel nieruchomości może żądać odpowiedniego wynagrodzenia w zamian za ustanowienie służebności przesyłu.

Art. 305³. § 1. Służebność przesyłu przechodzi na nabywcę przedsiębiorstwa lub nabywcę urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1.

§ 2. Służebność przesyłu wygasa najpóźniej wraz z zakończeniem likwidacji przedsiębiorstwa.

§ 3. Po wygaśnięciu służebności przesyłu na przedsiębiorcy ciąży obowiązek usunięcia urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1, utrudniających korzystanie z nieruchomości. Jeżeli powodowałoby to nadmierne trudności lub koszty, przedsiębiorca jest obowiązany do naprawienia wynikłej stąd szkody.

Art. 305⁴. Do służebności przesyłu stosuje się odpowiednio przepisy o służebnościach gruntowych.”;

- 3) w art. 446 dodaje się § 4 w brzmieniu:
„§ 4. Sąd może także przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.³⁾) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w części pierwszej w księdze drugiej w tytule II w dziale III tytuł rozdziału 5 otrzymuje brzmienie: „Ustanowienie drogi koniecznej i służebności przesyłu”;
- 2) w art. 626 dodaje się § 3 w brzmieniu:
„§ 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio w sprawach o ustanowienie służebności przesyłu.”;
- 3) w art. 1000 w § 2 w pkt 3 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 4 w brzmieniu:
„4) służebność przesyłu.”.

³⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1965 r. Nr 15, poz. 113, z 1974 r. Nr 27, poz. 157 i Nr 39, poz. 231, z 1975 r. Nr 45, poz. 234, z 1982 r. Nr 11, poz. 82 i Nr 30, poz. 210, z 1983 r. Nr 5, poz. 33, z 1984 r. Nr 45, poz. 241 i 242, z 1985 r. Nr 20, poz. 86, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1988 r. Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 4, poz. 21 i Nr 33, poz. 175, z 1990 r. Nr 14, poz. 88, Nr 34, poz. 198, Nr 53, poz. 306, Nr 55, poz. 318 i Nr 79, poz. 464, z 1991 r. Nr 7, poz. 24, Nr 22, poz. 92 i Nr 115, poz. 496, z 1993 r. Nr 12, poz. 53, z 1994 r. Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 83, poz. 417, z 1996 r. Nr 24, poz. 110, Nr 43, poz. 189, Nr 73, poz. 350 i Nr 149, poz. 703, z 1997 r. Nr 43, poz. 270, Nr 54, poz. 348, Nr 75, poz. 471, Nr 102, poz. 643, Nr 117, poz. 752, Nr 121, poz. 769 i 770, Nr 133, poz. 882, Nr 139, poz. 934, Nr 140, poz. 940 i Nr 141, poz. 944, z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 757, z 1999 r. Nr 52, poz. 532, z 2000 r. Nr 22, poz. 269 i 271, Nr 48, poz. 552 i 554, Nr 55, poz. 665, Nr 73, poz. 852, Nr 94, poz. 1037, Nr 114, poz. 1191 i 1193 i Nr 122, poz. 1314, 1319 i 1322, z 2001 r. Nr 4, poz. 27, Nr 49, poz. 508, Nr 63, poz. 635, Nr 98, poz. 1069, 1070 i 1071, Nr 123, poz. 1353, Nr 125, poz. 1368 i Nr 138, poz. 1546, z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 26, poz. 265, Nr 74, poz. 676, Nr 84, poz. 764, Nr 126, poz. 1069 i 1070, Nr 129, poz. 1102, Nr 153, poz. 1271, Nr 219, poz. 1849 i Nr 240, poz. 2058, z 2003 r. Nr 41, poz. 360, Nr 42, poz. 363, Nr 60, poz. 535, Nr 109, poz. 1035, Nr 119, poz. 1121, Nr 130, poz. 1188, Nr 139, poz. 1323, Nr 199, poz. 1939 i Nr 228, poz. 2255, z 2004 r. Nr 9, poz. 75, Nr 11, poz. 101, Nr 68, poz. 623, Nr 91, poz. 871, Nr 93, poz. 891, Nr 121, poz. 1264, Nr 162, poz. 1691, Nr 169, poz. 1783, Nr 172, poz. 1804, Nr 204, poz. 2091, Nr 210, poz. 2135, Nr 236, poz. 2356 i Nr 237, poz. 2384, z 2005 r. Nr 13, poz. 98, Nr 22, poz. 185, Nr 86, poz. 732, Nr 122,

Art. 3. W ustawie z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361, z późn. zm.⁴⁾) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 7 w pkt 4 kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje się pkt 5 w brzmieniu:
„5) służebnościom przesyłu.”;
- 2) art. 17 otrzymuje brzmienie:
„Art. 17. Przez ujawnienie w księdze wieczystej prawo osobiste lub roszczenie uzyskuje skuteczność względem praw nabytych przez czynność prawną po jego ujawnieniu, z wyjątkiem służebności drogi koniecznej, służebności przesyłu albo służebności ustanowionej w związku z przekroczeniem granicy przy wznoszeniu budynku lub innego urządzenia.”.

Art. 4. W ustawie z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 60, poz. 535, z późn. zm.⁵⁾) w art. 313 ust. 3 otrzymuje brzmienie:
„3. Służebność drogi koniecznej, służebność przesyłu oraz służebność ustanowiona w związku z przekroczeniem granicy przy wznoszeniu budynku lub innego urządzenia, użytkowanie oraz prawa dożywotnika pozostają w mocy.”.

Art. 5. Ustawa wchodzi w życie po upływie miesiąca od dnia ogłoszenia.

poz. 1024, Nr 143, poz. 1199, Nr 150, poz. 1239, Nr 167, poz. 1398, Nr 169, poz. 1413 i 1417, Nr 172, poz. 1438, Nr 178, poz. 1478, Nr 183, poz. 1538, Nr 264, poz. 2205 i Nr 267, poz. 2258, z 2006 r. Nr 12, poz. 66, Nr 66, poz. 466, Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 186, poz. 1379, Nr 208, poz. 1537 i 1540, Nr 226, poz. 1656 i Nr 235, poz. 1699, z 2007 r. Nr 7, poz. 58, Nr 47, poz. 319, Nr 50, poz. 331, Nr 99, poz. 662, Nr 106, poz. 731, Nr 112, poz. 766 i 769, Nr 115, poz. 794, Nr 121, poz. 831, Nr 123, poz. 849, Nr 176, poz. 1243, Nr 181, poz. 1287, Nr 192, poz. 1378 i Nr 247, poz. 1845 oraz z 2008 r. Nr 59, poz. 367, Nr 96, poz. 609 i 619 i Nr 110, poz. 706.

⁴⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 125, poz. 1368, z 2002 r. Nr 169, poz. 1387, z 2003 r. Nr 42, poz. 363 oraz z 2004 r. Nr 172, poz. 1804.

⁵⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2003 r. Nr 217, poz. 2125, z 2004 r. Nr 91, poz. 870 i 871, Nr 96, poz. 959, Nr 121, poz. 1264, Nr 146, poz. 1546, Nr 173, poz. 1808 i Nr 210, poz. 2135, z 2005 r. Nr 94, poz. 785, Nr 183, poz. 1538 i Nr 184, poz. 1539, z 2006 r. Nr 47, poz. 347, Nr 133, poz. 935 i Nr 157, poz. 1119, z 2007 r. Nr 123, poz. 850 i Nr 179, poz. 1279 oraz z 2008 r. Nr 96, poz. 606.

ENERGETYKA JĄDROWA W PAŃSTWACH UNII EUROPEJSKIEJ

dr inż. Tadeusz Leszczyński

Większość ludzi nie zdaje sobie sprawy, że to za ich życia wyczerpią się zasoby naturalne ropy naftowej i gazu ziemnego, a jeśli nie zrobi się nic by powstrzymać emisję dwutlenku węgla, to efekt cieplarniany znacznie utrudni życie ich dzieci i wnuków. W Polsce wskutek ocieplenia klimatu następuje szybkie kurczenie się zapasów wody pitnej, co może skutkować w efekcie jej importem. Natomiast brak postępów w ograniczaniu emisji dwutlenku węgla w prosty sposób prowadzi do ponoszenia kosztów zanieczyszczenia środowiska substancjami wydzielanymi podczas spalania węgla kamiennego i brunatnego, co podwyższy koszty energii elektrycznej, a przez to ceny większości produkowanych w kraju towarów.

Awaria elektrowni w Czarnobylu w 1986 r. na dwadzieścia lat prawie we wszystkich krajach świata osłabiła zainteresowanie pozyskiwaniem energii z elektrowni jądrowych. Aktualnie w Unii Europejskiej trwa debata o przyszłości energetyki jądrowej w kontekście jej roli w całokształcie polityki energetycznej oraz potrzeb redukcji emisji gazów cieplarnianych. Dyskusja zatacza coraz szersze kręgi docierając, z krajów rozważających rozbudowę lub modernizację swojej energetyki jądrowej, także do państw dotąd sceptycznych wobec wykorzystania jej na swoim terytorium.

Powodem katastrofy w Czarnobylu było przegrzanie paliwa jądrowego, co spowodowało pożar grafitu w rdzeniu reaktora, przy czym czarnobylski reaktor – w przeciwieństwie do eksploatowanych w państwach Unii Europejskiej – pozbawiony był systemu powstrzymującego w razie awarii uwalnianie substancji radioaktywnych do otoczenia. Wskutek awarii moc reaktora wzrosła ok. 1 000 razy powyżej normalnej pełnej mocy, zamiast zmaleć jak to ma miejsce w innych reaktorach. Był to reaktor kanałowy wielkiej mocy (RBMK – Reaktor Bolszaj Moszczynosti Kanałnyj), który poza obszarem byłego ZSRR nigdzie nie był i nie jest eksploatowany.

Od czasu powyższej awarii, wiele zmieniło się w technologii wykorzystania uranu. Bardzo dużo zmieniło się także w zakresie bezpieczeństwa elektrowni jądrowych, które stały się nie do sforsowania. Elektrownie są dokładnie ogrodzone i wielosystemowo monitorowane, a wejście na ich teren jest dostępne tylko dla posiadaczy specjalnie kodowanych przepustek. Każda elektrownia ponadto posiada dodatkowe własne systemy weryfikacji osób wchodzących, np. za pomocą odcisków palców lub umożliwia

wejście dopiero, gdy kilka osób jednocześnie przybliży swoje identyfikatory do specjalnego czytnika. Dość należy, że same reaktory są także bardzo dobrze chronione, a kopuła reaktora jest tak skonstruowana, że wytrzymuje uderzenie samolotu pasażerskiego oraz, nawet dwukrotnie, uderzenie rakiety.

Wypracowano również system reagowania w sytuacjach kryzysowych, by ograniczyć radiologiczne konsekwencje ewentualnych awarii. Przyczyniło się do tego m.in. przyjęcie dwóch międzynarodowych konwencji: dotyczącej wczesnego powiadamiania o wypadkach jądrowych oraz odnoszącej się do wzajemnej pomocy w razie wystąpienia awarii. Mimo iż w Unii Europejskiej państwa członkowskie dokonują indywidualnego wyboru elementów polityki energetycznej, to jednak możliwe są wspólne działania w obszarze bezpieczeństwa, np. w zakresie gospodarki wysokoradioaktywnymi odpadami.

Ze względu na przeznaczenie reaktory jądrowe można podzielić na: energetyczne (do produkcji energii elektrycznej w elektrowniach komercyjnych), badawcze (do prowadzenia prac badawczych), szkoleniowe (do uniwersyteckich celów dydaktycznych), wytwórcze (do produkcji plutonu na potrzeby przemysłu zbrojeniowego), ciepłownicze (do produkcji ciepła do celów ogrzewczych), napędowe (do napędu statków, łodolamaczy, łodzi podwodnych), wysokotemperaturowe (do produkcji ciepła w celach technologicznych) oraz specjalne (do produkcji radioizotopów, odsalania wody morskiej itp.).

W elektrowniach funkcjonujących w państwach Unii Europejskiej eksploatowane są głównie reaktory chłodzone lekką wodą lub gazem ziemnym:

- PWR – reaktor ciśnieniowy chłodzony i moderowany za pomocą lekkiej wody (Pressurized light-Water-moderated and cooled Reactor),
- BWR – reaktor wrzący chłodzony i moderowany lekką wodą (Boiling light-Water-moderated and cooled Reactor),
- GCR – reaktor chłodzony gazem z moderatorem grafitowym (Gas-Cooled graphite-moderated Reactor),
- AGR – zaawansowany reaktor chłodzony gazem z moderatorem grafitowym (Advanced Gas-cooled graphite-moderated Reactor).

Spośród ww. reaktorów energetycznych najbardziej rozpowszechnione we Wspólnocie są reaktory typu PWR oraz BWR. Na terenie nowych członków

Unii Europejskiej występują jeszcze zaprojektowane w ZSRR reaktory WWER (Wodno-Wodiannoj Energeticzeskij Reaktor), w których woda pod ciśnieniem spełnia rolę moderatora neutronów oraz chłodziwa w obiegu pierwotnym. Są to reaktory starego typu, jedynie w najnowszych stosuje się system przeciwwaryjny w postaci wieży likwidacji nadciśnienia. Nie są one jednak tak niebezpieczne jak reaktory typu RBMK, z których jeden uległ awarii w Czarnobylu. Choć reaktory tego typu nie były instalowane nigdzie poza ZSRR to jeden z nich funkcjonuje w UE na Litwie i stanowi potencjalne zagrożenie. Reaktory te nie spełniają wymagań bezpieczeństwa, wśród których dwa najważniejsze to: wyłączenie reaktora, gdy pojawią się odstępstwa od normalnej pracy oraz niezawodne schłodzenie rdzenia po wyłączeniu reaktora.

Unijna energetyka jądrowa na tle światowego rynku energetycznego

W 1948 r. powstała Europejska Organizacja Współpracy Gospodarczej (OEEC), a przy niej Europejska Agencja Energii Jądrowej (ENEA), które następnie przekształciły się w Organizację Rozwoju Współpracy Gospodarczej (OECD) i Agencję Energii Jądrowej (NEA). Jeszcze w ramach ENEA powstały: pilotowy zakład przerobu wypalonego paliwa EURO-CHEMIC w Mol (Belgia), reaktor wysokotemperaturowy Dragon w Winfrith (Wielka Brytania) i reaktor w Halden (Norwegia).

Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (Euratom) został podpisany w 1957 r. wraz z traktatem powołującym do życia Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG), jako jeden z tzw. *Traktatów Rzymskich*. Traktat Euratom zawarto w celu ustanowienia wspólnego rynku dla rozwoju pokojowych zastosowań energii atomowej, a w szczególności m.in. dla: promocji badań w dziedzinie energii atomowej, budowy energetyki jądrowej, niezbędnych dla jej rozwoju instalacji cyklu paliwowego, stworzenia mechanizmów zapewniających dostęp do rud uranu i paliwa jądrowego oraz wprowadzenia jednolitych standardów dotyczących ochrony pracowników i ludności przed ewentualnymi negatywnymi skutkami uwolnienia substancji promieniotwórczych. Traktat Euratom nie obejmuje jednak zagadnień bezpieczeństwa działalności instalacji nuklearnych – zajmują się tym poszczególne państwa członkowskie, w ramach swoich systemów prawnych.

W 1967 r. organy wykonawcze Euratom zostały połączone z innymi podobnymi ciałami Wspólnoty w jedną Komisję Wspólnot Europejskich¹⁾ (aktualna nazwa: Komisja Europejska), zaś w 1970 r. budżet Euratom stał się częścią ogólnego budżetu

¹⁾ Europejska Wspólnota Energii Atomowej nie wstąpiła do Unii Europejskiej i zachowała swoją odrębność prawną.

Wspólnoty. Komisja Europejska, Rada Europejska i Parlament Europejski są odpowiedzialne za wdrażanie postanowień Traktatu Euratom oraz za działalność Agencji Dostaw Euratomu i Biura Zabezpieczeń Euratomu.

Komisja Europejska nadzoruje trzy dziedziny związane z promieniowaniem radioaktywnym:

- ochronę przed promieniowaniem – nadzoruje instytucje mające do czynienia z substancjami radioaktywnymi, w tym: elektrownie jądrowe, magazyny odpadów radioaktywnych, ośrodki badawcze i szpitale. Państwa członkowskie są zobowiązane przedstawiać Komisji Europejskiej plany usuwania odpadów radioaktywnych. Do prowadzenia badań naukowych w zakresie atomistyki oraz rozwoju technologii jądrowych powołane zostało Wspólne Centrum Badań Atomowych (przekształcone następnie we Wspólne Centrum Badawcze – Joint Research Centre),
- zaopatrzenie w materiały rozszczepialne – zbiera od państw członkowskich plany inwestycyjne w przemyśle nuklearnym, poprzez Agencję Dostaw Euratomu dba, by żaden dostawca lub odbiorca rud uranu i materiałów rozszczepialnych nie uzyskał pozycji uprzywilejowanej, ma prawo kontrolowania importu i eksportu w tym zakresie oraz zbierania corocznych raportów na temat prowadzonych poszukiwań i produkcji rud uranu,
- rozmieszczenie materiałów rozszczepialnych – poprzez Biuro Zabezpieczeń Euratomu zbiera comiesięczne raporty od właścicieli o posiadanych materiałach radioaktywnych, a także coroczne raporty z inwentaryzacji owych materiałów. Inspektorzy Komisji Europejskiej mają prawo dostępu do wszystkich instalacji zawierających materiały rozszczepialne i do informacji na ich temat, w tym od osób, które stykają się z instalacjami podlegającymi kontroli.

Państwa Unii Europejskiej są stronami wielu konwencji, układów i traktatów międzynarodowych regulujących problematykę energii jądrowej, w tym:

- *Konwencji wiedeńskiej o odpowiedzialności cywilnej za szkodę jądrową* z 1963 r., która ustanowiła normy dla zapewnienia ochrony finansowej w przypadku szkody powstającej w związku z pokojowym wykorzystaniem energii jądrowej,
- *Układu o nieprolifracji broni jądrowej*, umowy międzynarodowej podpisanej w lipcu 1968 r. przez ZSRR, USA i Wielką Brytanię. W 1992 r. do układu, jako sygnatariusze, przystąpiły Francja i Chiny, w 1993 r. – Białoruś i Kazachstan, a w 1994 r. – Ukraina. Strony zobowiązały się m.in. do nierozprzestrzeniania broni jądrowej i innych jądrowych urządzeń wybuchowych oraz utrzymania kontroli nad nimi. Układ wprowadził także zasady kontroli w ramach Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej (IAEA) zobowiązań przyjętych przez państwa nie dysponujące bronią jądrową,

- *Konwencji o ochronie fizycznej materiałów jądrowych z 1980 r.*, dotyczącej ochrony fizycznej podczas stosowania, przechowywania oraz transportu materiałów jądrowych w granicach Państw-Stron Konwencji i w transporcie międzynarodowym, a także ochrony fizycznej obiektów jądrowych,
- *Konwencji o wczesnym powiadamianiu o awarii jądrowej oraz Konwencji o pomocy w przypadku awarii jądrowej lub zagrożenia radiologicznego*, które zostały przyjęte jednocześnie w 1986 r. przez Konferencję Generalną IAEA. Celem obu Konwencji było: wzmocnienie i usprawnienie międzynarodowej współpracy w przypadku awarii jądrowej, bądź zagrożenia radiologicznego, poprzez stworzenie obowiązku natychmiastowego informowania przez państwo, w którym doszło do awarii jądrowej lub zagrożenia radiologicznego, innych państw i organizacji będących stronami Konwencji, w celu zminimalizowania ich skutków, a także umożliwienie udzielania szybkiej wzajemnej pomocy przez strony Konwencji przy likwidacji powstałych skutków awarii jądrowych,
- *Konwencji bezpieczeństwa jądrowego z 1994 r.*, której celem było osiągnięcie i utrzymanie na świecie wysokiego poziomu bezpieczeństwa energetyki jądrowej,
- *Traktatu o zakazie prób z bronią jądrową*, umowy międzynarodowej przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w 1996 r. Traktat miał na celu ograniczenie możliwości rozwoju militarnych programów atomowych w krajach, które nie dysponowały przed jego podpisaniem bronią jądrową, w tym zakazywał eksperymentów i badań w tym zakresie,
- *Wspólnej konwencji bezpieczeństwa w postępowaniu z wypalonym paliwem jądrowym i bezpieczeństwem w postępowaniu z odpadami promieniotwórczymi z 1997 r.*, która ma na celu osiągnięcie i utrzymanie w skali światowej wysokiego poziomu bezpieczeństwa w postępowaniu z wypalonym paliwem jądrowym i odpadami promieniotwórczymi poprzez poprawę wykorzystania środków krajowych oraz współpracy międzynarodowej, w tym także współpracy technicznej.

Poszczególne państwa Unii Europejskiej problematykę energetyki jądrowej regulują także za pomocą aktów prawa wewnętrznego. Np. w Polsce całością problematyki wykorzystania energii jądrowej reguluje ustawa z 29 listopada 2000 r. – Prawo atomowe (Dz. U. z 2007 r. Nr 42, poz. 276 z późn. zm.). Stanowi ona m.in., że Prezes Państwowej Agencji Atomistyki (PAA) jest centralnym organem administracji rządowej właściwym w sprawach bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej. Rozwiązania zawarte w ustawie – Prawo atomowe odpowiadają uregulowaniom międzynarodowym w zakresie wiążących Polskę umów międzynarodowych (np. konwencji, umów bilateralnych), jak i szczegółowych przepisów (np. dyrektyw, decyzji) Unii Europejskiej.

W 2006 r. znowelizowano ustawę – Prawo atomowe i do polskiego prawa wewnętrznego wdrożono postanowienia Dyrektywy 2003/122/Euratom z 22 grudnia 2003 r. w sprawie kontroli wysokoaktywnych zamkniętych źródeł promieniotwórczych i źródeł niekontrolowanych (Dz. Urz. UE L 346 z 31.12.2003 r.) oraz przepisy umożliwiające wykonywanie na terytorium RP postanowienia Układu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej sporządzonego w Moskwie, Waszyngtonie i Londynie 1 lipca 1968 r. (Dz. U. z 1970 r. Nr 8, poz. 60)²⁾. Ponadto weszły w życie akty wykonawcze do ustawy – Prawo atomowe:

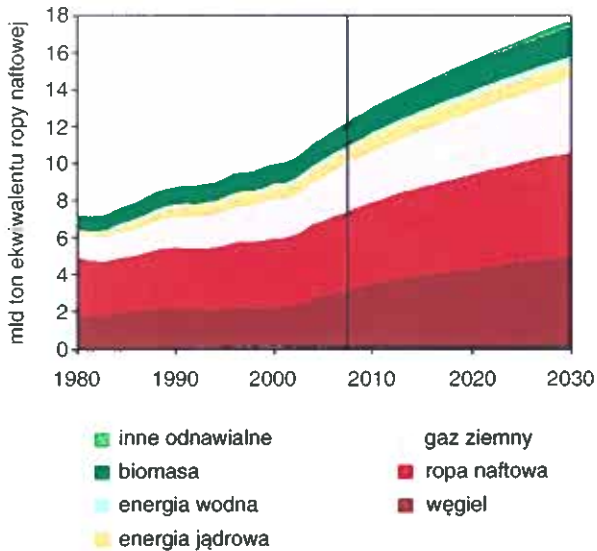
- rozporządzenie Rady Ministrów z 12 lipca 2006 r. w sprawie szczegółowych warunków bezpiecznej pracy ze źródłami promieniowania jonizującego (Dz. U. Nr 140, poz. 994),
- rozporządzenie Rady Ministrów z 28 grudnia 2006 r. w sprawie dotacji celowej udzielanej w celu zapewnienia bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej kraju przy stosowaniu promieniowania jonizacyjnego (Dz. U. Nr 251, poz. 1849),
- rozporządzenie Rady Ministrów z 11 lipca 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie dokumentów wymaganych przy składaniu wniosku o wydanie zezwolenia na wykonywanie działalności związanej z narażeniem na działanie promieniowania jonizującego albo przy zgłoszeniu wykonywania tej działalności (Dz. U. Nr 127, poz. 883).

Według szacunków ONZ liczba ludności na świecie z obecnych 6,5 mld wzrośnie do 8,1 mld w 2020 r. i 10,5 mld w 2100 r. W związku z powyższym światowe zapotrzebowanie na energię będzie systematycznie rosło (rysunek 1 – str. 36). Wzrost zapotrzebowania na energię następował będzie także ze względu na potrzeby szybko rozwijających się gospodarek Chin i Indii oraz krajów uprzemysłowionych, w tym Stanów Zjednoczonych i państw Unii Europejskiej. Np. USA ogłosiły program budowy 1 300 nowych elektrowni o łącznej mocy 300 000 MWe w ciągu najbliższych 20 lat.

Zgodnie z szacunkami OECD w 2030 r. zapotrzebowanie na energię na świecie osiągnie poziom 19 095 Mtoe (mld t ekwiwalentu ropy naftowej), przy czym udział poszczególnych źródeł energii pierwotnej będzie następujący: ropa naftowa 33%, węgiel 26%, gaz ziemny 23%, biomasa 10%, energetyka jądrowa 5%, energia wody, w tym pływy morskie 2% oraz inne

²⁾ Do ustawy – Prawo atomowe dodano też przepisy Protokołu Dodatkowego do Porozumienia pomiędzy Republiką Austrii, Królestwem Belgii, Królestwem Danii, Republiką Finlandii, Republiką Federalną Niemiec, Republiką Grecką, Irlandią, Republiką Włoską, Wielkim Księstwem Luksemburga, Królestwem Niderlandów, Republiką Portugalską, Królestwem Hiszpanii, Królestwem Szwecji, Europejską Wspólnotą Energii Atomowej i Międzynarodową Agencją Energii Atomowej dotyczącego wprowadzenia w życie artykułu III ustęp 1 i 4 Układu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej.

Rysunek 1. Światowe zapotrzebowanie na energię (Źródło: World Energy Outlook 2007, OECD, Wiedź 2007)

odnawialne 1%. Według niektórych scenariuszy (forecast) przewiduje się (OECD 2006), że produkcja może nie nadążać za światowym zapotrzebowaniem na energię, a niedobór może sięgać nawet do 10%.

Pierwsze elektrownie jądrowe zaczęły powstawać na świecie w latach pięćdziesiątych XX w. Pierwszy reaktor jądrowy przeznaczony do produkcji energii elektrycznej został zbudowany w 1954 r. w Obninsku koło Moskwy. Jednak komercyjną produkcję energii elektrycznej oraz plutonu rozpoczęto w 1956 r. w Calder Hall w Wielkiej Brytanii.

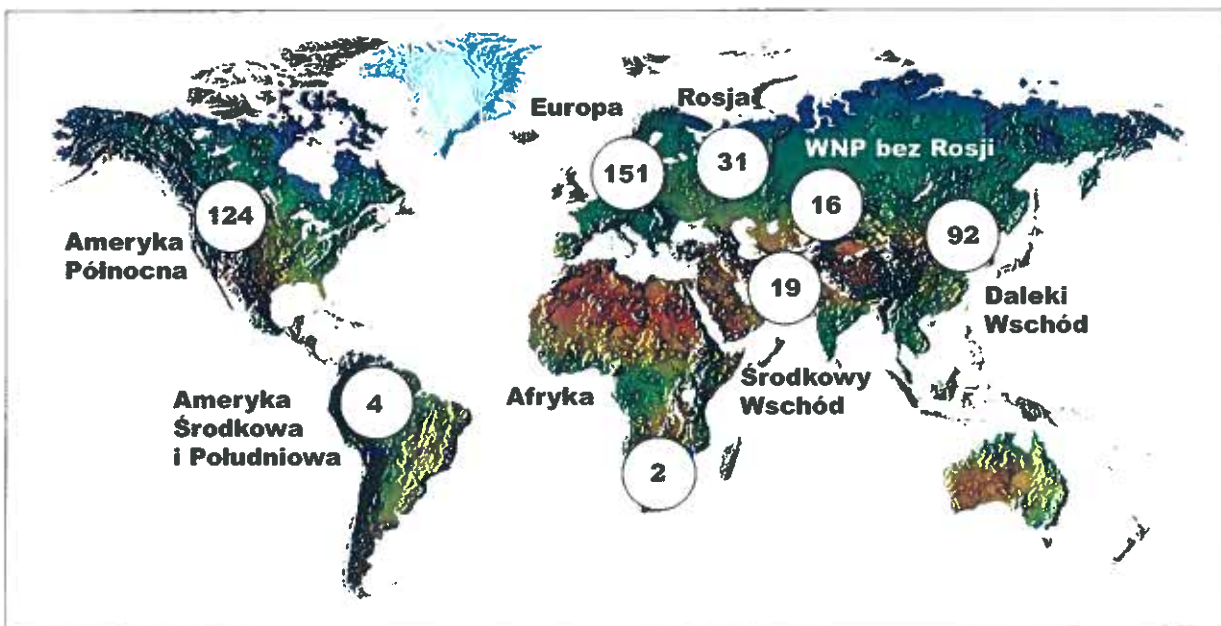
Obecnie na świecie funkcjonuje ponad czterysta elektrowni jądrowych. Przewiduje się, że w tej dziedzinie Unia Europejska, przed Stanami Zjednoczonymi i Japonią (rysunek 2). Stosunkowo niewielki udział elektrownie

jądrowe mają w produkcji energii elektrycznej w krajach rozwijających się, w tym w Indiach i Brazylii. Do krajów, które słabo wykorzystują możliwości energetyki jądrowej należą także Chiny, które w swoich jedenaśtu reaktorach produkują 11,0% wytwarzanej u siebie energii elektrycznej. Indie i Chiny dostrzegły jednak zalety energetyki jądrowej i aktualnie to one najintensywniej rozbudowują swoje możliwości w tym zakresie, budując po sześć reaktorów jądrowych. USA, Rosja, Japonia, Korea Południowa, Chiny i Indie planują budowę elektrowni jądrowych nowej (IV) generacji.

W Rosji udział energii jądrowej w łącznej mocy systemu energetycznego wynosi 11,5%, a w produkcji energii elektrycznej 16% (144,3 mld kWh). Do 2020 r. planuje się podwoić łączną moc zainstalowaną w elektrowniach jądrowych, zaś do 2030 r. zwiększyć udział mocy jądrowej w energii ogółem do 25%. Nadal w eksploatacji będą wówczas reaktory WWR o mocy zwiększonej do 1 500 MWe. Rosja deklaruje chęć przyjmowania wypalonego wysokowzbożonego paliwa jądrowego z elektrowni przechodzących na pracę z wykorzystaniem paliwa niskowzbożonego.

Chiny planują do 2020 r. dwupółkrotny wzrost zapotrzebowania na energię pierwotną i dwukrotny na energię elektryczną. Ma to umożliwić wzrost mocy zainstalowanych w elektrowniach jądrowych z 13,5 GWe w 2007 r. do 36-40 GWe. Rozwój energetyki jądrowej planowany jest w oparciu o reaktory wodne ciśnieniowe (BWR).

Indie zamierzają zwiększyć udział energetyki jądrowej w ogólnej produkcji energii elektrycznej z 2,6% w 2007 r. do 25%, co by oznaczało kilkudziesięciokrotne zwiększenie mocy elektrowni jądrowych. Eksploatowane tam są termiczne reaktory ciśnieniowe na uran naturalny, chłodzony i moderowany ciężką wodą. Przewiduje się ich dalszą eksploata-

Rysunek 2. Elektrownie jądrowe na świecie, stan na 1.08.2008 r. (Źródło: opracowanie własne)

Tabela 1. Energetyka jądrowa w wybranych państwach na świecie (stan na 1.08.2008 r.)

Kraj	Produkcja energii elektrycznej		Reaktory czynne		Reaktory w budowie		Potrzeby uranu [ton U/1 rok*]
	[mld kWh]	[%]	[liczba]	[MWe]	[liczba]	[MWe]	
Brazylia	11,7	2,8	2	1 901	0	0	303
Chiny (z Tajwanem)	98,3	12,0	17	13 471	9	9 400	2 360
Indie	15,8	2,5	17	3 779	6	2 976	978
Japonia	267,0	27,5	55	47 577	2	2 285	7 569
Kanada	88,2	14,7	18	12 652	2	1 500	1 665
Korea Płd.	136,6	35,3	20	17 533	3	3 000	3 109
Rosja	148,0	16,0	31	21 743	7	4 920	3 365
Ukraina	87,2	48,0	15	13 168	0	0	1 974
USA	806,6	19,4	104	99 049	0	0	18 918
ŚWIAT	2 608,0	16,0	439	371 989	36	29 958	64 615

* Uwaga: 1 t U = 1,179 t U₃O₈.

cję oraz budowę reaktorów prędkich, z jednoczesnym włączeniem toru do cyklu paliwowego.

Do krajów, które aktualnie nie eksploatują u siebie elektrowni jądrowych, a rozważają ich budowę w najbliższych latach należą:

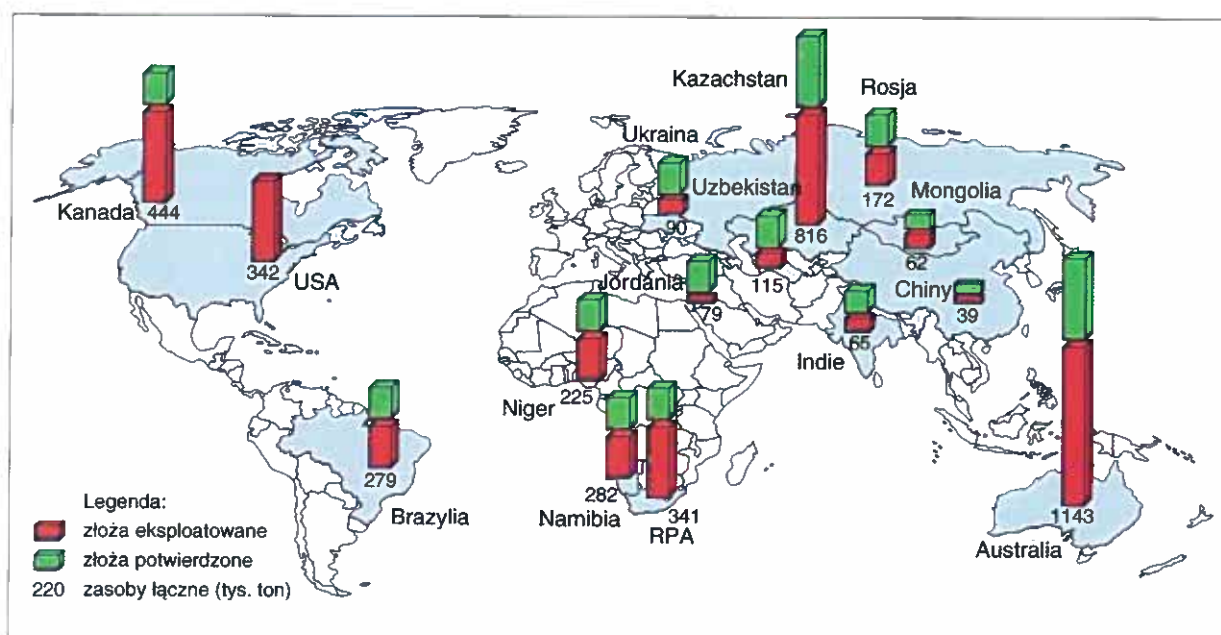
- w Europie: Albania, Estonia, Irlandia, Łotwa, Norwegia, Polska, Portugalia, Turcja, Włochy,
- w Afryce: Algieria, Egipt, Ghana, Libia, Maroko, Namibia, Nigeria, Tunezja,
- na Środkowym Wschodzie: Bangladesz, Iran, Izrael, Jemen, Jordania, Syria, Zjednoczone Emiraty Arabskie,
- na Dalekim Wschodzie: Mongolia, Malezja, Tajlandia, Wietnam,
- w Australii i Oceanii: Australia, Filipiny, Indonezja, Nowa Zelandia,
- w Ameryce Południowej: Chile, Wenezuela,
- we Wspólnocie Niepodległych Państw: Azerbejdżan, Białoruś, Gruzja, Kazachstan.

We wszystkich ww. państwach rządy tworzą środowisko sprzyjające inwestycjom w energetykę jądrową, a w krajach rozwijających się także poszukują źródeł finansowania.

Współcześnie energetyka jądrowa dostarcza ok. 16% światowej energii elektrycznej (tabela 1).

W styczniu 2008 r. renomowana francuska niezależna agencja zajmująca się bezpieczeństwem nuklearnym ASN (Autorite de surete nucleaire) zwróciła uwagę, iż do inicjatyw krajów, które nie mają doświadczenia w energetyce jądrowej, należy podchodzić ze szczególną uwagą. Rozwój przemysłu jądrowego w tych państwach wymaga 10-15 lat stabilnej pro nuklearnej polityki, przy pełnym zapewnieniu bezpieczeństwa inwestycji oraz kontroli ze strony właściwego regulatora krajowego. ASN wskazała także priorytety dla krajów zainteresowanych zastosowaniem u siebie technologii francuskich, w obszarze: geofizycznym, ekonomicznym, politycznym, społecznym i technicznym.

Coraz większa ilość eksploatowanych, budowanych i planowanych do budowy elektrowni jądrowych skut-

Rysunek 3. Największe światowe złoża uranu (Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NEA/IAEA za 2006 r.)

kuje coraz większym zapotrzebowaniem na rudę uranu. Roczne zużycie uranu wynosiło w 2007 r. na świecie 66,5 tys. ton. Najwięcej jego rud zużywają państwa Unii Europejskiej, a następnie USA i Japonia. Najmniejsze zużycie uranu w przeliczeniu na reaktor ma miejsce w Indiach, gdzie wykorzystywane są reaktory o małej mocy (średnio ok. 200 MWe). Paliwo jądrowe w postaci ^{235}U w ilościach niezbędnych do wieloletniej eksploatacji elektrowni jądrowych można importować z kilkunastu krajów na świecie (rysunek 3 – str. 37).

Największymi producentami uranu są: Kanada (w 2007 r. pokrywała 27,9% światowego zapotrzebowania), Australia (22,8%), Kazachstan (10,5%), Namibia (7,5%), Niger (7,4%) i Uzbekistan (5,5%). Z ww. państw pochodzi trzy czwarte dostaw uranu w skali globalnej (tabela 2).

szą to francuska Electricité de France (EdF). W większości państw korzystających z energetyki jądrowej funkcjonuje jeden operator, często jest to jednak związane z małą ilością reaktorów w danym kraju. Najwięcej firm w tej branży (26) funkcjonuje w USA, z których dwie największe to Exelon i Entergy.

W 2006 r. konsumpcja energii w Unii Europejskiej (tabela 3 – str. 39) wyniosła 18 125 mln toe (w przeliczeniu na ekwiwalent ropy naftowej, 1 toe = 1 t ropy naftowej) i w porównaniu z 2005 r. nie uległa zmianie. Większa część zapotrzebowania na energię była pokrywana przez import (1 010,1 mln toe, wzrost o 2,4%), co spowodowało wzrost zależności energetycznej z 53,0% w 2005 r. do 53,8% w 2006 r.

Największy wzrost zużycia energii w 2006 r. w porównaniu z rokiem poprzednim nastąpił w Finlandii

Tabela 2. Produkcja uranu w wybranych państwach na świecie (w latach 2005-2006)

Kraj	2005	2006	Wzrost/spadek	Udział w 2006 r.
	[ton]	[ton]	[%]	[%]
Kanada	11 628	9 862	-15,5	24,9
Australia	9 516	7 602	-29,1	19,2
Kazachstan	4 329	5 283	+22,0	13,4
Niger	3 093	3 431	+10,9	8,7
Rosja	3 325	3 300	-0,8	8,3
Namibia	3 148	3 067	-2,6	7,8
Uzbekistan	2 300	2 260	-1,7	5,7
USA	1 020	1 618	+58,6	4,1
Ukraina	800	800	0,0	2,0
Chiny	769	769	0,0	1,9
ŚWIAT	41 722	39 567	-5,2	100,0

W 2006 r. spadek wydobywania w Kanadzie i Australii wywołał wzrost cen uranu, gdyż nie zrównoważył go wzrost wydobywania w Kazachstanie i Nigerze. Dodać należy, że Kazachstan w najbliższej dekadzie planuje kilkukrotny wzrost produkcji uranu. Wzrost wydobywania planują także Australia i Kanada. Natomiast przewiduje się, że ok. 2015 r. Rosja 30% własnego zapotrzebowania będzie pokrywała importem.

Na terenie Unii Europejskiej uran wydobywany jest w Czechach³⁾ oraz w niewielkich ilościach w: Bułgarii, Francji, Hiszpanii, Portugalii, Rumunii i na Węgrzech. Kraje te zużywają uran głównie na własne potrzeby krajowe, w związku z czym import tego surowca w prawie wszystkich państwach Wspólnoty (oprócz wymienionych, w szczególności Czech) sięga blisko 100%. Poszukiwania nowych złóż rud uranu prowadzone są obecnie w: Hiszpanii, Portugalii, Słowacji, Szwecji oraz na Węgrzech.

W 31 państwach eksploatujących elektrownie jądrowe ich operatorami jest 86 firm, z których najwięk-

(+9,1%), a największy spadek na Malcie (-6,4%). Najwyższą w 2006 r. zależność energetyczną odnotowano na Cyprze (102,5%), na Malcie (100,0%), w Luksemburgu (98,9%) i w Irlandii (90,9%). Najmniej zależne od importu energii były: Polska (19,9%), Wielka Brytania (21,3%), Czechy (28,0%) i Rumunia (29,1%). Jedynie Dania była eksporterem netto energii, stąd jej zależność energetyczna była ujemna i wyniosła -37%. Import energii przez państwa Unii Europejskiej obejmuje głównie import ropy naftowej i gazu ziemnego (w 2006 r. odpowiednio ok. 60% i 26%). Największym eksporterem energii do państw UE są Rosja (w 2006 r. 33% ropy naftowej i 40% gazu ziemnego) oraz Norwegia (odpowiednio: 16% i 23%).

W 2006 r. w państwach Unii Europejskiej o 2,3% zmalała produkcja energii (tabela 4). Największym producentem energii była Wielka Brytania (183,9 mln toe, spadek o 9,2% w porównaniu z 2005 r.), przed Niemcami (136,8 mln toe, +0,9%), Francją (135,6 mln toe, +0,1%) i Polską (76,8 mln toe, -1,1%) – łącznie ponad 60% produkcji energii w Unii Europejskiej. Największy spadek produkcji energii między 2005 r., a 2006 r. odnotowały Litwa (-11,9%) i Wielka Brytania (-9,2%), zaś największy wzrost Portugalia (+20,7%) i Finlandia (+9,7%).

³⁾ Czechy zaspokajają 2% zapotrzebowania światowego, przy czym surowiec jest w połowie zużywany na miejscu, a w połowie eksportowany do państw Unii Europejskiej.

Tabela 3. Stopień zależności energetycznej wybranych państw UE w 2006 r. (Newsrelease nr 98/2008)

Kraj	Konsumpcja energii		Import energii		Zależność energetyczna [%]
	[mln toe]	2006/2005 [%]	[mln toe]	2006/2005 [%]	
Francja	273,1	-1,2	141,7	-1,8	51,4
Hiszpania	143,9	-0,5	123,8	-0,1	81,4
Niemcy	349,0	0,5	215,5	0,1	61,3
Polska	98,3	4,7	19,6	16,2	19,9
Wielka Brytania	229,5	-1,6	49,3	52,7	21,3
Włochy	186,1	-0,6	164,6	2,2	86,8
Unia Europejska	1 825,2	0,0	1 010,1	2,4	53,8

Tabela 4. Produkcja energii w wybranych państwach UE w 2006 r.

Kraj	Produkcja energii		W tym:				
	[mln toe]	2006/2005 [%]	paliwa stałe	ropa naftowa	gaz ziemny	energia jądrowa	źródła odnawialne
Francja	135,6	0,1	-	1,1	1,1	116,1	17,3
Hiszpania	31,2	3,5	6,0	0,1	0,1	15,5	9,5
Niemcy	136,8	0,9	53,3	5,2	14,1	43,1	21,1
Polska	76,8	-1,1	67,1	0,8	3,9	-	5,0
Wielka Brytania	183,9	-9,2	10,4	78,0	72,0	19,5	4,0
Włochy	27,1	-2,2	-	5,8	9,0	-	12,3
Unia Europejska	871,2	-2,3	190,4	118,7	179,4	255,3	127,4

Energia w 2006 r. w państwach UE produkowana była głównie w elektrowniach jądrowych (29%), a ponadto pochodziła z przetwarzania paliw stałych (22%), gazu ziemnego (20%) oraz czerpana była ze źródeł odnawialnych (15%) i ropy naftowej (14%).

W Unii Europejskiej w pierwszej dekadzie XXI wieku przyrost produkcji energii w elektrowniach jądrowych wynika z polepszenia parametrów eksploatacyjnych istniejących reaktorów atomowych. Wzrasta głębokość wypalania paliwa jądrowego w reaktorach, systematycznie zwiększana jest niezawodność paliwa oraz wzrastają współczynniki obciążenia elektrowni, np. w Niemczech i Hiszpanii wynoszą ponad 90%⁴.

Elektrownie jądrowe w państwach Unii Europejskiej – stan i perspektywy

W czterech z sześciu największych państw Unii Europejskiej (poza Polską i Włochami) eksploatowane są 103 reaktory – 70,5% wszystkich czynnych reaktorów jądrowych funkcjonujących w państwach Wspólnoty (tabela 5 na str. 40).

W 2007 r. Unia Europejska była największym producentem energii jądrowej na świecie (888,3 mld kWh). Większość elektrowni zbudowano w latach 70. i 80. XX wieku. UE wspiera prace badawczo-rozwojowe na rzecz bezpieczeństwa jądrowego, ograniczenia i przetwarzania odpadów promieniotwórczych, tworzenia składowisk odpadów i innowacji w dziedzinie technologii nuklearnych.

⁴ Dla nowych elektrowni przyjmuje się jako punkt odniesienia współczynnik obciążenia równy 90%.

Na energetykę jądrową w Unii Europejskiej przypada ponad jedna trzecia (38%) wyprodukowanej energii elektrycznej i 15% zużycia we Wspólnocie energii ogółem. Przewiduje się, że do 2030 r. zapotrzebowanie na energię elektryczną na świecie wzrośnie o 60%. W tym czasie z 50% do 65% wzrośnie zaspokajanie potrzeb państw członkowskich UE przez import spoza terytorium Wspólnoty.

Francja swoje bezpieczeństwo energetyczne oparła o energetykę jądrową, którą rozwija bardzo intensywnie. Firmy francuskie budują reaktory jądrowe, produkują paliwo do reaktorów oraz świadczą z tym związane wszelkiego typu usługi. Przez ostatnie 20 lat Francja pokazała Europie, że można bezpiecznie rozwijać energetykę jądrową i w ten sposób zapewnić sobie bezpieczeństwo energetyczne. W 19 elektrowniach jądrowych eksploatowanych jest tam 59 reaktorów, co stanowi największą ich ilość (ponad 40%) w Unii Europejskiej (tabela 6 na str. 40). Reaktory francuskie należą do najlepszych na świecie. Na podstawie ich parametrów bezpieczeństwa sformułowane zostały wymagania Unii Europejskiej wobec nowych reaktorów jądrowych.

Łączna moc wszystkich eksploatowanych reaktorów jądrowych wynosi ponad 63 GWe. Produkują one rocznie ponad 420 mld kWh, co stanowi 78% produkowanej we Francji energii elektrycznej, a jednocześnie 45% energii elektrycznej wytworzonej przez elektrownie jądrowe eksploatowane na terenie Unii Europejskiej. W 2005 r. we Francji wyprodukowano 549 mld kWh, zaś zużycie krajowe wyniosło 482 mld kWh, co dało 7 700 kWh w przeliczeniu na osobę. W ostatniej dekadzie EdF eksportowała rocznie 60-70 mld kWh. Francja jest aktualnie najwięk-

Tabela 5. Elektrownie jądrowe w Unii Europejskiej oraz zapotrzebowanie na uran (stan na 9.06.2008 r.)

Kraj	Produkcja energii elektrycznej		Reaktory czynne		Reaktory w budowie		Potrzeby uranu [ton U/1 rok]
	[mld kWh]	[%]	[liczba]	[MWe]	[liczba]	[MWe]	
Belgia	46,0	54,0	7	5 728	0	0	1 011
Bulgaria	13,7	32,0	2	1 906	0	0	261
Czechy	24,6	30,3	6	3 472	0	0	619
Finlandia	22,5	29,0	4	2 696	1	1 600	1 051
Francja	420,1	77,0	59	63 473	1	1 630	10 527
Hiszpania	52,7	17,4	8	7 442	0	0	1 398
Holandia	4,0	4,1	1	485	0	0	98
Litwa	9,1	64,4	1	1 185	0	0	225
Niemcy	133,2	26,0	17	20 339	0	0	3 332
Rumunia	7,1	13,0	2	1 310	0	0	174
Słowacja	14,2	54,0	5	2 064	2	840	313
Słowenia	5,4	42,0	1	696	0	0	141
Szwecja	64,3	46,0	10	9 016	0	0	1 418
Węgry	13,9	37,0	4	1 826	0	0	271
Wielka Brytania	57,5	15,0	19	11 035	0	0	2 199
Unia Europejska	888,3	38,0	146	132 673	4	4 070	23 038

Tabela 6. Elektrownie jądrowe we Francji (stan na 1.08.2008 r.)

Elektrownia (ilość reaktorów)	Typ reaktora	Data uruchomienia	Moc wyjściowa [MWe]
Bellemeville (2)	PWR	1988-89	2 × 1310
Blayais (4)	PWR	1981-83	4 × 910
Bugey (4)	PWR	1979-80	2 × 920 + 2 × 900
Cattenom (4)	PWR	1987-92	4 × 1300
Chinon (4)	PWR	1984-88	4 × 870
Chooz (2)	PWR	1996	2 × 1455
Civaux (2)	PWR	1997-98	2 × 1450
Cruas (4)	PWR	1984-85	4 × 880
Dampierre (4)	PWR	1980-81	4 × 890
Fessenheim (2)	PWR	1977-78	2 × 880
Flamanville (2)	PWR	1986-87	2 × 1330
Golfach (2)	PWR	1991-94	2 × 1310
Gravelines (6)	PWR	1980-85	6 × 910
Nogent s/Seine (2)	PWR	1988-89	2 × 1310
Paluel (4)	PWR	1985-86	4 × 1330
Penly (3)	PWR	1990-97	2 × 1330 + 1 × 1450
Saint-Alban (2)	PWR	1986-87	2 × 1335
Saint-Laurent (2)	PWR	1983	2 × 880
Tricastin (4)	PWR	1980-81	4 × 915

szym eksporterem energii elektrycznej na świecie, dzięki czemu ceny energii elektrycznej we Francji należą do najniższych w Europie. Kupują tam prąd: Austria, Belgia, Hiszpania, Holandia, Niemcy, Szwajcaria i Włochy.

Większość elektrowni wybudowano i uruchomiono w latach 1977-1988. Nowsze są jedynie elektrownie: Chooz, Golfach, Penly i najmłodsza Civaux. Okres eksploatacji wszystkich reaktorów 900 MWe w 2002 r. przedłużono o 10 lat, podobnie w 2006 r. o 10 lat przedłuży-

no okres eksploatacji reaktorów o mocy 1 300 MWe. W latach 2008-2010 planowane jest zwiększenie o 3% mocy pięciu reaktorów 900 MWe, a do 2015 r. o 7% wszystkich reaktorów 1 300 MWe. W każdej elektrowni funkcjonuje 2-6 reaktorów, wszystkie typu PWR. 34 z nich mają moc 900 MWe, przy czym sześć pochodzi z serii CP0 (cztery reaktory w Bugey i dwa w Fessenheim), 18 z serii CP1 (Blayais, Dampierre, Gravelines i Tricastin), a pozostałe 10 z serii CP2 (cztery w Chinon, cztery w Cruas i dwa w Saint-Laurent). Reaktory o mocy 1 300 MWe pochodzą z serii P4 (Flamanville, Paluel i Saint-Alban) i P4 (pozostałe), natomiast o mocy 1 450 MWe z serii N4. Największa jest elektrownia Gravelines, która została wyposażona aż w sześć reaktorów (rysunek 4). Najmniej prądu produkują elek-

Rysunek 4. Rozmieszczenie elektrowni jądrowych we Francji (Źródło: International Nuclear Safety Center)

rownie: Saint-Laurent i najstarsza Fessenheim, co wynika z faktu, iż każda z nich dysponuje jedynie dwoma reaktorami o mocy wyjściowej 880 MWe. Najmniejszą moc wyjściową posiadają cztery reaktory funkcjonujące w elektrowni Chinon (po 870 MWe), zaś największą dwa reaktory elektrowni Chooz (po 1 455 MWe).

We Francji dominuje Electricité de France (EdF), która eksploatuje 58 z 59 funkcjonujących w tym kraju reaktorów. Wszystkie one zostały zaprojektowane i zbudowane przez firmę Framatome, we współpracy z niemieckim Siemensem. Natomiast firma AREVA buduje elektrownie poza Francją, m.in. w Chinach, Finlandii i RPA. Firma ta oprócz reaktorów klasy 900, 1 300 i 1 450 MWe oferuje także najnowocześniejszy na świecie reaktor typu EPR (European Power Reactor) o mocy 1 650 MWe, opracowany także przez Framatome i Siemens'a. Pierwszy blok tego typu budowany jest (etap budowy potrwa 54 miesiące) we francuskim Flamenville (rysunek 5), obok funkcjonujących tam dwóch reaktorów o mocy 1 300 MWe, a jego uruchomienie przewiduje się na połowę 2012 r. Do 2015 r. AREVA planuje rozpoczęcie budowy około 40 tego typu obiektów. Natomiast EdF ogłosiła, iż po 2020 r. planuje wymianę wszystkich swoich 58 reaktorów na reaktory typu EPR o mocy 1 650 MWe. Zamiar ten ma zostać potwierdzony ok. 2015 r. po uzyskaniu pierwszych doświadczeń z eksploatacji reaktora we Flamenville.

W okolicach Marsylii budowany jest pierwszy na świecie międzynarodowy eksperymentalny reaktor termojądrowy ITER (International Thermonuclear Experimental Reactor). W jego działaniu wykorzysty-

wane będą reakcje fizyczne, jakie mają miejsce na Słońcu i w przestrzeni kosmicznej (reakcje syntezy termojądrowych). Zakończenie budowy planowane jest ok. 2018 r.

Francuskie elektrownie jądrowe zużywają łącznie połowę uranu niezbędnego do funkcjonowania energetyki jądrowej w całej Unii Europejskiej, tj. ponad 10 000 t rocznie. Uran ten sprowadzany jest głównie z Kanady (4 500 t/rok) i Nigru (3 200 t/rok), a ponadto z: Australii, Chin, Rosji, Kazachstanu, Namibii, i RPA. Ruda uranu przetwarzana jest na paliwo do elektrowni jądrowych w zakładach Comurhex, których moc produkcyjna wynosi 14 000 t/rocznie.

Odpadami radioaktywnymi zarządza agencja ANDRA, która posiada podziemne laboratorium we wschodniej Francji. ANDRA przygotowuje także ekspertyzy dla rządu i parlamentu, które wykorzystywane są przy określaniu kierunku podejmowanych działań. M.in. w oparciu o nie w 2006 r. zatwierdzony został 15-letni program zarządzania odpadami i materiałami radioaktywnymi.

W Hiszpanii w 2005 r. produkcja energii elektrycznej wynosiła 295 mld kWh, w tym 20% pochodziło z elektrowni jądrowych. W 2007 r. energetyka jądrowa dostarczyła 17,4% energii elektrycznej (52,7 mld kWh), co było najniższym poziomem od wielu lat. Na 75 GWe mocy w elektrowniach jądrowych zainstalowane jest 7,6 GWe. Dla przykładu łączna moc hiszpańskich elektrowni wiatrowych w 2006 r. wynosiła 11,6 GWe. Około 2% energii elektrycznej jest co roku importowane z Francji, przy czym podobna ilość jest eksportowana do Portugalii. Hiszpania ogłosiła morato-

Rysunek 5. Elektrownia jądrowa we Flamenville (Źródło: Annual Report 2007, ASN, Paryż 2008, s. 336)

rium na dalszy rozwój energetyki jądrowej, z zamiarem zaprzestania inwestycji w ten dział energetyki i likwidacji działających elektrowni. Aktualnie zamiały te są weryfikowane, a funkcjonujących sześć elektrowni jądrowych z ośmioma reaktorami nadal eksploatowane (tabela 7).

Tabela 7. Elektrownie jądrowe funkcjonujące w Hiszpanii (stan na 1.08.2008 r.)

Elektrownia (ilość reaktorów)	Typ reaktora	Data uruchomienia	Moc wyjściowa [MWe]
Almaraz (2)	PWR	1981-84	892 + 894
Asco (2)	PWR	1984-86	898 + 899
Cofrentes (1)	BWR	1985	951
St Maria de Garona (1)	BWR	1982	438
Trillo (1)	PWR	1988	999
Vandellos (1)	PWR	1988	961

Wszystkie aktualnie eksploatowane w Hiszpanii reaktory (rysunek 6), oprócz reaktora w Santa Maria de Garona, zbudowane zostały w latach 1981-1988. Wyżej wymieniony reaktor typu BWR z 1968 r. zostanie wyłączony w 2009 r. Dla pozostałych reaktorów opracowano program zwiększenia ich mocy o 13%. Dotychczas do 112% zwiększono moc reaktora w Cofrentes, a plan zakłada jej wzrost do 120% w ciągu najbliższych 10 lat. Aktualnie o 5% zwiększana jest moc reaktora w Almaraz.

Rysunek 6. Rozmieszczenie elektrowni jądrowych w Hiszpanii (Źródło: International Nuclear Safety Center)

Każdego roku 1 600 t uranu na potrzeby hiszpańskich elektrowni jest sprowadzane z: Australii, Rosji, Kazachstanu, Kanady, Namibii, Nigr Rysunek RPA. Hiszpańska firma ENUSA posiada 10% udziału w wydobyciu złóż uranu w Nigrze. Uran był także wydobywany w Hiszpanii, ale po zakończeniu wydobycia w 2000 r. ród uranu w prowincji Salamanka aktualnie trwają poszukiwania nowych złóż, w których uczestniczą firmy z Australii i Kanady.

ENUSA produkuje paliwo do eksploatowanych w hiszpańskich elektrowniach jądrowych reaktorów typu BWR i PWR. Do zarządzania odpadami radioaktywnymi powołana została państwowa spółka ENRESA. Plan postępowania z odpadami z elektrowni jądrowych uchwalony został przez parlament w 1999 r.

Zakłada on 40 lat eksploatacji elektrowni i szacuje, że w tym czasie zostanie wytworzonych 200 000 m³ odpadów nisko- i średnioaktywnych oraz 10 000 m³ wysokoaktywnych. Decyzja o lokalizacji głębokiego składowiska odpadów wysokoaktywnych zostanie podjęta po 2010 r. ENRESA w El Cabril eksploatuje składowisko odpadów nisko- i średnioaktywnych, które do 2010 r. zostanie rozbudowane. Wszystkie działania w powyższym zakresie są nadzorowane przez biuro bezpieczeństwa nuklearnego CSN (Consejo de Seguridad Nuclear).

Jednym z największych na świecie konsumentów energii elektrycznej, którą produkują we własnym zakresie są Niemcy. W 2006 r. produkcja energii elektrycznej wyniosła u nich 633 mld kWh (6 300 kWh/osobę), z czego połowa została wyprodukowana w elektrowniach węglowych. Wdrożono także intensywny program rozwoju energetyki odnawialnej, której udział ma wzrosnąć do 20% w 2030 r. Pod względem ilości energii elektrycznej produkowanej przez elektrownie jądrowe oraz mocy wyjściowej funkcjonujących w nich reaktorów Niemcy zajmują drugie miejsce w Unii Europejskiej (tabela 8 na str. 43). W kraju tym pracuje aktualnie 17 reaktorów jądrowych, o łącznej mocy 20 303 MWe. W 2007 r. wyprodukowały one 133 mld kWh, co stanowiło 26% całej wytworzonej w Niemczech elektryczności. Najmłodszy reaktor jądrowy został wdrożony do eksploatacji w 1989 r. Wszystkie reaktory, spośród których sześć jest typu BWR, a jednaście PWR, zostały zbudowane przez firmę Siemens.

W 2002 r. rząd koalicji SPD i Partii Zielonych podjął decyzję całkowitej likwidacji niemieckiej energetyki jądrowej, motywując swoją decyzję wysokim ryzykiem awarii reaktorów jądrowych. Gdy przemysł zażądał pokrycia strat wynikających z zamknięcia elektrowni przed terminem, obecny rząd koalicji CDU/CSU i SPD wydłużył okres ich eksploatacji, przy czym decyzji poprzedników nie cofnął, zabraniając jednocześnie budowy nowych elektrowni jądrowych. Był to warunek SPD wyrażenia zgody na przedłużenie działalności istniejących

Tabela 8. Niemieckie elektrownie jądrowe (stan na 1.08.2008 r.)

Elektrownia (ilość reaktorów)	Typ reaktora	Data uruchomienia	Moc wyjściowa [MWe]
Biblis (2)	PWR	1975-77	1146 + 1240
Brokdorf (1)	PWR	1986	1326
Brunsbüttel (1)	BWR	1977	771
Emsland (1)	PWR	1988	1290
Grafenrheinfeld(1)	PWR	1982	1275
Grohnde (1)	PWR	1985	1325
Gundremmingen (2)	BWR	1984-85	1284 + 1248
Isar (2)	BWR + PWR	1979-88	870 + 1330
Kruemmel (1)	BWR	1984	1260
Neckar (2)	PWR	1976-89	785 + 1269
Philippsburg (2)	BWR + PWR	1980-85	864 + 1336
Unterweser (1)	PWR	1979	1255

elektrowni. Wyłączono dwa stare reaktory, a kolejny ma zostać wyłączony pod koniec bieżącego roku (rysunek 7). W 2022 r. ma zostać wyłączony ostatni z nich, gdyż okres eksploatacji wszystkich został określony na 32 lata. Rozważa się obecnie możliwość przedłużenia tego okresu do 40 lat, a w indywidualnych przypadkach do 60 lat. Jeśli decyzja o przedłużeniu powyższego okresu nie zapadnie, to zgodnie z obowiązującym stanem prawnym w 2009 r. zakończona zostanie eksploatacja czterech reaktorów, które rozpoczęły pracę w latach 1975-1977, o łącznej mocy 4 GWe. W związku z bardzo dobrymi wynikami pracy elektrowni jądrowych możliwe jest wycofanie restrykcji prawnych. Jednak zdaje się, iż rozwiązanie dylematu, czy godzić się na dalsze uzależnienie od rosyjskiego gazu, czy rozwijać

własną energetykę jądrową, odłożono na później. Aktualnie w związku z podjętymi zobowiązaniami wobec Rosji pierwszeństwo ma budowa gazociągu Bałtyckiego, wspierana jest także budowa elektrowni gazowych. Niemcy współpracują także z Francją w rozwoju zaawansowanego technologicznie reaktora EPR.

Cały uran na potrzeby elektrowni niemieckich (w 2007 r. w ilości 3 332 t) jest importowany. Sprawdzany jest z: Australii, Chin, Rosji, Kazachstanu, Kanady, Nigru, RPA i USA. Większość reaktorów pracuje na paliwie jądrowym typu MOX (Mixed Oxide).

Za bezpieczeństwo radiacyjne odpowiedzialne jest biuro BfS (Bundesamt für Strahlenschutz), które odpowiada m.in. za budowę i eksploatację repozytorium docelowego dla odpadów z wysokim poziomem radioaktywności. Firmą, która aktualnie realizuje powyższy projekt jest DBE Technology GmbH. Repozytorium jest budowane w Morsleben, a do użytku ma zostać oddane w 2013 r.

Produkcja energii elektrycznej w Wielkiej Brytanii wynosi rocznie ok. 400 mld kWh przy 74 GWe mocy zainstalowanej w elektrowniach. Ponadto ok. 8 mld kWh jest importowane. Roczne zużycie kształtuje się na poziomie 355 mld kWh, co daje 5 750 kWh/osobę.

W 2006 r. reaktory jądrowe wygenerowały 19% wytworzonej w Wielkiej Brytanii energii elektrycznej (69 mld kWh z 380 mld kWh), w porównaniu do 36% z elektrowni gazowych i 30% z elektrowni węglowych. W 2007 r. produkcja energii elektrycznej w elektrowniach jądrowych była jeszcze mniejsza (15%) i wynosiła 57,5 mld kWh.

Pierwszy komercyjny reaktor jądrowy został uruchomiony w Wielkiej Brytanii w 1956 r. w Calder Hall (typu GCR o mocy 50 MWe). Aktualnie w tym kraju dyskutuje się możliwość podwyższenia mocy i wydłużenia okresu eksploatacji istniejących elektrowni (tabela 9 na str. 44) lub budowy nowych.

Dziewiętnaście funkcjonujących reaktorów posiada łączną moc 11 GWe. Ponadto ok. 3% energii elektrycznej zużywanej na wyspach stanowi import francuskich elektrowni jądrowych.

Rysunek 7. Rozmieszczenie elektrowni jądrowych w Niemczech (Źródło: International Nuclear Safety Center)

Tabela 9. Elektrownie jądrowe funkcjonujące w Wielkiej Brytanii (stan na 1.08.2008 r.)

Elektrownia (ilość reaktorów)	Typ reaktora	Data uruchomienia	Moc wyjściowa [MWe]
Dungeness (2)	AGR	1985-86	2 × 545
Hartlepool (2)	AGR	1984-85	2 × 595
Heysham (4)	AGR	1985-89	4 × 615
Hinkley (2)	AGR	1976-78	620, 600
Hunterston (2)	AGR	1976-77	610, 605
Oldbury (2)	Magnox	1967-68	2 × 217
Sizewell (1)	PWR	1995	1196
Torness (2)	AGR	1988-89	2 × 625
Wylfa (2)	Magnox	1971-72	2 × 490

Na fali prywatyzacji sektora energetycznego, w 1996 r. wszystkie brytyjskie elektrownie jądrowe przekazano spółce skarbu państwa BNFL (British Nuclear Fuels Ltd), która przejęła także wszystkie elementy cyklu paliwowego. W 2007 r. 39% akcji spółki BNFL zostało sprywatyzowane.

Do 2023 r., ze względu na wyeksploatowanie, obecnie funkcjonujące reaktory zostaną wyłączone (pierwsze dwa w Oldbury już w bieżącym roku, a dwa kolejne w Sylfa w 2010 r.), oprócz reaktora w elektrowni Sizewell, którego eksploatacja jest obecnie planowana do 2035 r. W związku z powyższym rozważana jest budowa nowych elektrowni jądrowych. Swoje propozycje w tym zakresie do BNFL zgłosiły już firmy: Aeva wspólnie z EdF (budowa reaktora EPR o mocy 1 600 MWe), Westinghouse (reaktor AP1000), Atomic Energy (reaktor ACR-1000), a także E.On i GE-Hitachi Nuclear Energy. Uwzględniając 5,5-letni okres planowania, termin rozpoczęcia budowy określono wstępnie na 2013 r., a włączenie pierwszej nowej elektrowni do komercyjnej eksploatacji w 2020 r. Aeva zgłosiła gotowość wybudowania w tym czasie 4-6 reaktorów, EdF czterech, a Westinghouse sześciu.

Eksploatacja reaktorów Magnox pierwotnie planowana była na 30 lat, ale w pojedynczych przypadkach może zostać wydłużona nawet do 50 lat. Reaktory drugiej generacji typu AGR (Advanced Gas-cooled Reactor), w przeciwieństwie do Magnox, które były budowane także we Francji (po jednym sprzedano do Włoch i Japonii), są eksploatowane wyłącznie w Wielkiej Brytanii. Mają prawie dwukrotnie wyższą wydajność cieplną – 40% wobec 22% – od swoich poprzedników. W 1995 r. zbudowano w Wielkiej Brytanii jak dotąd jedyny reaktor typu PWR (miał być jednym z czterech).

Firma eksploatująca elektrownie jądrowe sprowadza uran z: Australii, Rosji, Kazachstanu, Kanady, Namibii, RPA i USA. Paliwo do reaktorów typu Magnox⁵⁾, AGR i PWR produkowane jest w Springfields, a paliwo do tego ostatniego także kupowane na wol-

⁵⁾ Ostatnia partia paliwa do reaktorów Magnox została wyprodukowana w 2007 r. i będzie użyta w latach 2009-2010.

nym rynku. Przetwarzanie wypalonego paliwa jądrowego następuje w zakładzie w Sellafield.

Odpady jądrowe o niskiej aktywności składowane są w Drigg In Cumbria blisko Sellafield, o średniej aktywności w Sellafield, zaś o wysokiej aktywności, po przetworzeniu w zakładzie w Sellafield przechowywane są w stalowych pojemnikach w silosach (przez okres 50 lat). W 2006 r. rekomendowano budowę głębokiego składowiska geologicznego dla długotrwałego przechowywania odpadów wysoko- i średnioaktywnych. Poszukiwana jest lokalizacja na przechowywa-

Rysunek 8. Elektrownie jądrowe w Wielkiej Brytanii (Źródło: International Nuclear Safety Center)

nie ok. 470 000 m³ odpadów, która musi zostać uzgodniona z administracją lokalną. W czerwcu rząd opublikował założenia budowy takiego składowiska w dokumencie pt. Managing Radioactive Wastes Safety – a framework for implementing geological disposal.

Poza wyżej wymienionymi członkami Unii Europejskiej elektrownie jądrowe eksploatowane są w 11 państwach. Można je podzielić na trzy grupy:

- Belgia, Litwa, Słowacja – ponad 50% produkowanej w nich energii elektrycznej pochodzi z elektrowni jądrowych (do grupy tej z państw przedstawionych powyżej należą: Francja i Hiszpania),
- Bułgaria, Czechy, Finlandia, Słowenia, Szwecja i Węgry – państwa te w elektrowniach jądrowych produkują 20-50% wytwarzanej u siebie energii elektrycznej (do grupy tej zaliczają się także Niemcy),
- Holandia i Rumunia – poniżej 20% produkowanej w nich energii elektrycznej pochodzi z elektrowni jądrowych (do tej grupy państw należy Wielka Brytania).

Belgia kontynuuje politykę likwidacji swoich elektrowni jądrowych. W 2004 r. ogłosiła nowe studium polityki energetycznej, które zakłada odejście od energetyki jądrowej do 2030 r. Pierwsza z siedmiu eksploatowanych elektrowni ma zostać zamknięta w 2015 r. W 2006 r. rząd podjął decyzję o lokalizacji w Dessel powierzchniowego składowiska odpadów o krótkim okresie półtrwania i niskim lub średnim poziomie radioaktywności, które ma wejść do eksploatacji w latach 2015-2020. Powołana specjalna komisja w raporcie ze swych prac rekomenduje pozostawienie opcji nuklearnej jako otwartej, do ponownego przemyślenia.

Bułgarzy doceniając rolę odgrywaną przez energię jądrową podjęli debatę nad jej przyszłością w swoim kraju. Eksploatując dwa reaktory jądrowe w elektrowni jądrowej w Kozłoduju, budują nowy blok WWER-1000 w Belene, którego włączenie do eksploatacji planowane jest na 2011 r. Produkowana w bułgarskich jądrowych blokach energetycznych energia elektryczna dostarczana jest do Grecji, Turcji, Albanii, Kosowa i Serbii.

Czechy podjęły na nowo debatę na temat swojej polityki dotyczącej energetyki jądrowej. Planują zmniejszenie obciążenia środowiska, redukcję emisji dwutlenku węgla oraz ograniczenie zależności od importu energii pierwotnej poprzez wzrost udziału energetyki jądrowej w bilansie energetycznym kraju. Do 2030 r. obok sześciu eksploatowanych reaktorów w elektrowniach Dukovany i Temelin planowana jest budowa nowej elektrowni jądrowej o mocy 1 200 GWe. Trwa budowa składowiska paliwa wypalonego w głębokich pokładach geologicznych, którego oddanie do użytku planowane jest na 2025 r.

Finlandia eksploatuje cztery reaktory jądrowe, które w 2007 r. dostarczyły 28% energii elektrycznej. Budowę nowego reaktora jądrowego rozpoczęto w 2005 r. w Olkiluoto (oddanie do eksploatacji planowane jest na 2011 r.). Ponadto trzy różne firmy energetyczne złożyły kolejne wnioski o zezwolenie na budowę kolejnych elektrowni jądrowych.

Holandia w najmniejszym stopniu wykorzystuje energię jądrową spośród państw Unii Europejskiej, eksploatując tylko jeden reaktor jądrowy w Borssele, który produkuje jedynie 3,5% całkowitej energii elektrycznej. Okres eksploatacji reaktora przedłużono do 2033 r. (pierwotnie miał pracować do 2003 r.).

Przed wstąpieniem do Unii Europejskiej wymuszono na Litwie zamknięcie wszystkich pracujących tam reaktorów. Pierwszy reaktor jądrowy zamknięto w 2004 r. i aktualnie pracuje jeden reaktor o mocy 1 185 MWe. Jego termin zamknięcia określono na 2009 r., w związku z czym Litwa zostanie wówczas pozbawiona energetyki jądrowej. Aktualnie, by nie dopuścić do pełnego uzależnienia gospodarki od rosyjskich nośników energii, litewski rząd podjął z Komisją Europejską próbę negocjacji zmierzających do przedłużenia pracy obecnie eksploatowanego reaktora. W celu wsparcia swych działań rząd w Wilnie

zamierza przeprowadzić 12.10.2008 r. referendum konsultacyjne, w którym obywatele Litwy wypowiedzą się, czy są za przedłużeniem pracy elektrowni. Jednak wydaje się, że wydłużenie pracy reaktora, którego likwidacja była jednym z warunków przystąpienia Litwy do Unii Europejskiej, nie jest możliwa, gdyż wymagałoby to zmiany traktatu akcesyjnego oraz jego ponownej ratyfikacji przez wszystkie kraje członkowskie Wspólnoty. Nie czekając na decyzje w powyższej sprawie Litwa podjęła działania zmierzające do budowy interkonektora (400 kV) swojej sieci energetycznej ze szwedzką, zaś kolejne łącze, tzw. most energetyczny (400 kV) zostanie do 2015 r. zbudowane pomiędzy Litwą, a Polską. Do 2015 r. ma zostać uruchomiony nowy reaktor w elektrowni w Ignalinie (docelowo dwa, o mocy 1 600 MWe każdy), który będzie budowany przez konsorcjum firm z Polski, Litwy, Łotwy i Estonii.

Rumunia posiada dwa najmniejsze reaktory jądrowe w Europie. Funkcjonują one w elektrowni jądrowej Cernavoda. Planowana jest rozbudowa elektrowni o dalsze trzy bloki, których oddanie do eksploatacji ma nastąpić przed 2015 r. Słowacja w dwóch elektrowniach jądrowych (Bohunice i Mohovce) eksploatuje pięć reaktorów, z których jeden zostanie wyłączony w bieżącym roku. Elektryczność w nich generowana jest dwukrotnie tańsza niż pochodząca z innych źródeł energii w tym kraju. Aktualnie Słowacja buduje dwa nowe reaktory jądrowe (Mohovce 3 i 4). Słowenia wspólnie z Chorwacją jest właścicielem reaktora w Krsko. Wytwarza w nim energia elektryczną pokrywa 40% zapotrzebowania Słowenii na energię. Szwecja eksploatuje 10 elektrowni jądrowych, w których produkuje energię zaspokajającą 50% jej zapotrzebowania na energię elektryczną. Na Węgrzech planowane jest przedłużenie o 20 lat okresu eksploatacji wszystkich czterech funkcjonujących tam reaktorów, który pierwotnie miał się zakończyć w latach 2013-2017. W wyniku prac modernizacyjnych zwiększono ich moc.

Z powyższego wynika, że w ciągu najbliższych 20 lat należy spodziewać się w państwach Unii Europejskiej znacznych inwestycji w wymianę często przestarzałych instalacji energii jądrowej.

We Włoszech zużycie energii elektrycznej w 2005 r. wyniosło 330 mld kWh, co w przeliczeniu na osobę przekroczyło 5 640 kWh/rok. W 2006 r. elektrownie o łącznej mocy 81 GWe wyprodukowały 315 mld kWh. Dodatkowo z zagranicznych elektrowni jądrowych (głównie francuskich) importowano 50,3 mld kWh. Krajowa produkcja energii elektrycznej oparta jest na importowanym gazie ziemnym i takiejże ropie naftowej, w efekcie czego cena prądu jest we Włoszech o 45% wyższa niż wynosi średnia cena w Unii Europejskiej. Włochy są jedynym krajem grupy G8 najbogatszych państw świata, który nie posiada własnych elektrowni jądrowych oraz największym importerem energii elektrycznej na świecie.

To fenomen w Unii Europejskiej, będąc samowystarczalne energetycznie jedynie w 12%, a w pozostałym zakresie uzależnione od importu energii oraz surowców niezbędnych do jej wytwarzania, Włochy 12% energii kupują z ośmiu zagranicznych elektrowni jądrowych, zaś pozostałe 76% produkują samodzielnie, ale przy użyciu surowców zakupionych za granicą. Proporcje te można sobie bardziej uzmysłowić wiedząc, że we Włoszech rocznie zużywa się tyle energii elektrycznej, co w całej Afryce, zaś do jej produkcji zużywa więcej gazu ziemnego niż w całej Ameryce Południowej. W efekcie, w latach 1999-2007 we Włoszech o 12,1% wzrosła emisja gazów cieplarnianych, przy spadku o 7,2% w tym samym okresie w Unii Europejskiej.

Przed awarią elektrowni w Czarnobylu, we Włoszech eksploatowano cztery elektrownie jądrowe w: Caorso, Garigliano, Latinie i Trino Vercaliese. W 1987 r. przeprowadzono referendum, w którym 71% Włochów opowiedziało się przeciw energii jądrowej. Elektrownie jądrowe zamknięto, zaś odpady wywieziono do Francji. Włochy wyrzekając się energii jądrowej zdecydowały się na import energii elektrycznej i ponoszą koszty tej decyzji, przez co ceny energii w tym kraju są dużo wyższe niż w sąsiednich krajach korzystających z własnych elektrowni jądrowych i (obok Danii, która nie rozwinęła dotychczas energetyki jądrowej) należą do najwyższych w Europie. O tym, że był to nierozważny krok przekonuje argument, że i tak Włosi są narażeni na ewentualne promieniowanie 13 elektrowni jądrowych, które znajdują się w odległości ok. 200 km od granic ich kraju.

Jednym z pomysłów na zmianę powyższej sytuacji było powołanie w 2005 r. włosko-francuskiej spółki joint venture firm ENEL i EdF, która wybuduje reaktor we Francji, a 200 MWe z wyprodukowanej energii dostarczy do Włoch. Rozważane jest także rozpoczęcie w ciągu najbliższych pięciu lat budowy elektrowni jądrowych we Włoszech. Ponadto włoski ENEL wykupił pakiet 66% akcji słowackich elektrowni jądrowych oraz wsparł finansowo budowę nowego reaktora w tamtejszej elektrowni Mochovce, o mocy 942 MWe, którego budowa zostanie zakończona w 2012 r.

W 2006 r. bloki energetyczne o mocy 32 GWe wyprodukowały w Polsce 161,7 mld kWh energii elektrycznej, zdecydowaną większość (94%) w elektrowniach węglowych. Do 2025 r., w związku z dynamicznym rozwojem gospodarki, przewidywany jest wzrost o 90% zużycia energii elektrycznej, przy czym spodziewany jest wzrost restrykcyjności Unii Europejskiej w zakresie kontroli ilości emisji dwutlenku węgla.

W 2005 r. Rząd RP zdecydował o dywersyfikacji źródeł energii oraz redukcji emisji CO₂. Obu tym celom służy wdrożenie w kraju programu budowy kilku elektrowni jądrowych. Przeprowadzone w 2006 r. studium wskazuje potrzebę budowy reaktorów o łącznej mocy 11,5 GWe, przy czym 4,5 GWe jest potrzebne do zaspokojenia najpilniejszych potrzeb

gospodarki, a pozostałe do odtworzenia przewidzianych do wyłączenia elektrowni węglowych, którym wyczerpał się docelowy rezerwa eksploatacyjny.

Podpisane zostało porozumienie o budowie na Litwie do 2015 r. wspólnie z państwami Bałtyckimi nowej elektrowni jądrowej w Ignalinie, jej moc wyniesie 3 200 MWe. Ponadto do 2015 r. zostanie wybudowany most energetyczny (400 kV) pomiędzy Litwą i Polską.

Polska aktualnie nie eksploatuje elektrowni jądrowych, posiada jednak inne tego typu obiekty. Są to:

- reaktor badawczy MARIA wraz z basenem technologicznym eksploatowany przez Instytut Energii Atomowej w Świerku (rysunek 9 – str. 47),
- przechowalniki wypalonego paliwa jądrowego zlokalizowane w Zakładzie Unieszkodliwiania Odpadów Promieniotwórczych w Świerku,
- Krajowe Składowisko Odpadów Promieniotwórczych w Różanie.

W Polsce w latach 1958-1995 eksploatowany był inny badawczy reaktor atomowy EWA o mocy cieplnej 10 MWt (początkowo 2 MWt). Do 2002 r. usunięto z reaktora paliwo jądrowe i wszystkie aktywne substancje promieniotwórcze. Budynek reaktora wyremontowano i przystosowano na potrzeby Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Promieniotwórczych, lokalizując tam dyrekcję i laboratoria tego zakładu. Reaktor badawczy MARIA to wysokostrumieniowy reaktor typu basenowego o nominalnej mocy technicznej 30 MWt (pracuje z mocą 20 MWt), który jest eksploatowany od 1974 r. z przerwą na modernizację w latach 1985-93. W wodzie basenu technologicznego reaktora przechowywane jest wysokowzbogacone wypalone paliwo, które ma wyższy stopień wzbogacenia niż paliwo z reaktora EWA.

W naszym kraju istnieją dwa wodne przechowalniki wypalonego paliwa. Jeden z nich służy do przechowywania niskowzbogaconego wypalonego paliwa z pierwszego okresu eksploatacji reaktora EWA, niektórych stałych odpadów pochodzących z likwidacji reaktora EWA i eksploatacji reaktora MARIA, a także zużytych źródeł promieniowania gamma o dużej aktywności. Drugi służy do przechowywania wysokowzbogaconego paliwa pochodzącego z eksploatacji reaktora EWA. Powyższymi przechowalnikami zarządza Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Promieniotwórczych, który oprócz gospodarki wypalonym paliwem jądrowym zajmuje się także odbiorem od użytkowników w kraju, transportem, przetwarzaniem i składowaniem innych odpadów promieniotwórczych.

ZUOP zarządza także Krajowym Składowiskiem Odpadów Promieniotwórczych, które jest składowiskiem powierzchniowym przeznaczonym do ostatecznego składowania krótkotrwałych odpadów nisko- i średnioaktywnych, których okres połowicznego rozpadu izotopów jest krótszy niż 30 lat. Do opinii publicznej docierają informacje, że konieczne jest zlokalizowanie i wybudowanie nowego składowiska odpadów

Rysunek 9. Ośrodek jądrowy w Świerku koło Warszawy (Źródło: *Działalność prezesa Państwowej Agencji Atomistyki oraz ocena stanu bezpieczeństwa jądrowego i ochrony radiologicznej w Polsce w 2006 roku, PAA, Warszawa 2007, s. 79*)

nisko- i średnioaktywnych, gdyż składowisko w Różanie powinno zostać zamknięte z powodu wypełnienia.

Niezbędne jest wybudowanie w Polsce głębokiego składowiska geologicznego do składowania wysokoaktywnych odpadów oraz instalacji czasowego przechowywania tych odpadów (lub ich ekwiwalentu) w okresie przed wybudowaniem składowiska ostatecznego. Kilka miejsc odpowiadających wymaganiom głębokich składowisk geologicznych na terenie naszego kraju zostało zlokalizowanych w złożach solnych (z okresu Permu lub wcześniejszych) na głębokości ponad 700 m pod powierzchnią. Taka głębokość gwarantuje, że nawet w przypadku wycieku substancji promieniotwórczych ich przesączenie się na powierzchnię nastąpi nie wcześniej niż po 100 tys. lat, a więc długo po całkowitym rozpadzie zawartych w nich izotopów. Opcję ewentualnego przechowywania takich odpadów w innych krajach na zasadach komercyjnych należy zdaniem autora wykluczyć ze względu na długi okres procesu oraz związane z tym wysokie koszty, które w chwili obecnej są trudne do oszacowania. Budowa składowiska głębokiego przed rozpoczęciem eksploatacji elektrowni jądrowych w Polsce nie jest wymagana i ze względu na koszty stanowiłaby wyraz zbędnej ekstrawagancji.

Wszystkie powyższe obiekty muszą być odpowiednio chronione, by przechowywane w nich materiały radioaktywne nie dostały się w ręce terrorystów, co mogłoby stanowić zagrożenie dla społeczności międzynarodowej. Problem ten mógłby zostać zminimalizowany, gdyby do celów energetyki jądrowej uży-

wany był uran niskowzbożony (o zawartości ^{235}U powyżej 20%). W Instytucie Energii Atomowej podjęto działania w tym kierunku. W 2007 r. podpisane zostało *Porozumienie między Rzeczypospolitą Polską, Stanami Zjednoczonymi i Międzynarodową Agencją Energii Atomowej w sprawie dostarczania niskowzbożonego paliwa jądrowego*⁶⁾. Ponadto Federacji Rosyjskiej przekazano 35 nienapromieniowanych w reaktorze wysokowzbożonych elementów paliwowych oraz podjęto działania w celu przekazania wypalonego paliwa z reaktorów EWA i MARIA.

Polska zgłosiła akces do wspólnej budowy w Ignalina na Litwie nowego bloku jądrowego z reaktorem PWR, we współpracy z Litwą, Łotwą i Estonią. W Polityce energetycznej do 2025 r. dla produkcji energii elektrycznej przewidziano opcję jądrową obok dalszego korzystania z technologii węglowej. Za zasad-

⁶⁾ W 2004 r. na forum Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej (IAEA) w Wiedniu została przedstawiona przez USA inicjatywa w sprawie ograniczenia zagrożeń globalnych (*GTRI – Global Threat Reduction Initiative*), której celem jest usunięcie lub zabezpieczenie materiałów jądrowych, tak by nie stanowiły zagrożenia dla społeczności międzynarodowej, poprzez rozwój istniejących programów kontroli, ochrony fizycznej, zabezpieczenia i odzyskiwania materiałów jądrowych i promieniotwórczych, a także przez zminimalizowanie i – docelowo – wyeliminowanie z użycia do celów pokojowych wysokowzbożonego uranu (HEU) i zastąpienie go uranem niskowzbożonym (LEU) – udział w programie zadeklarowało ponad 20 państw (w tym Polska).

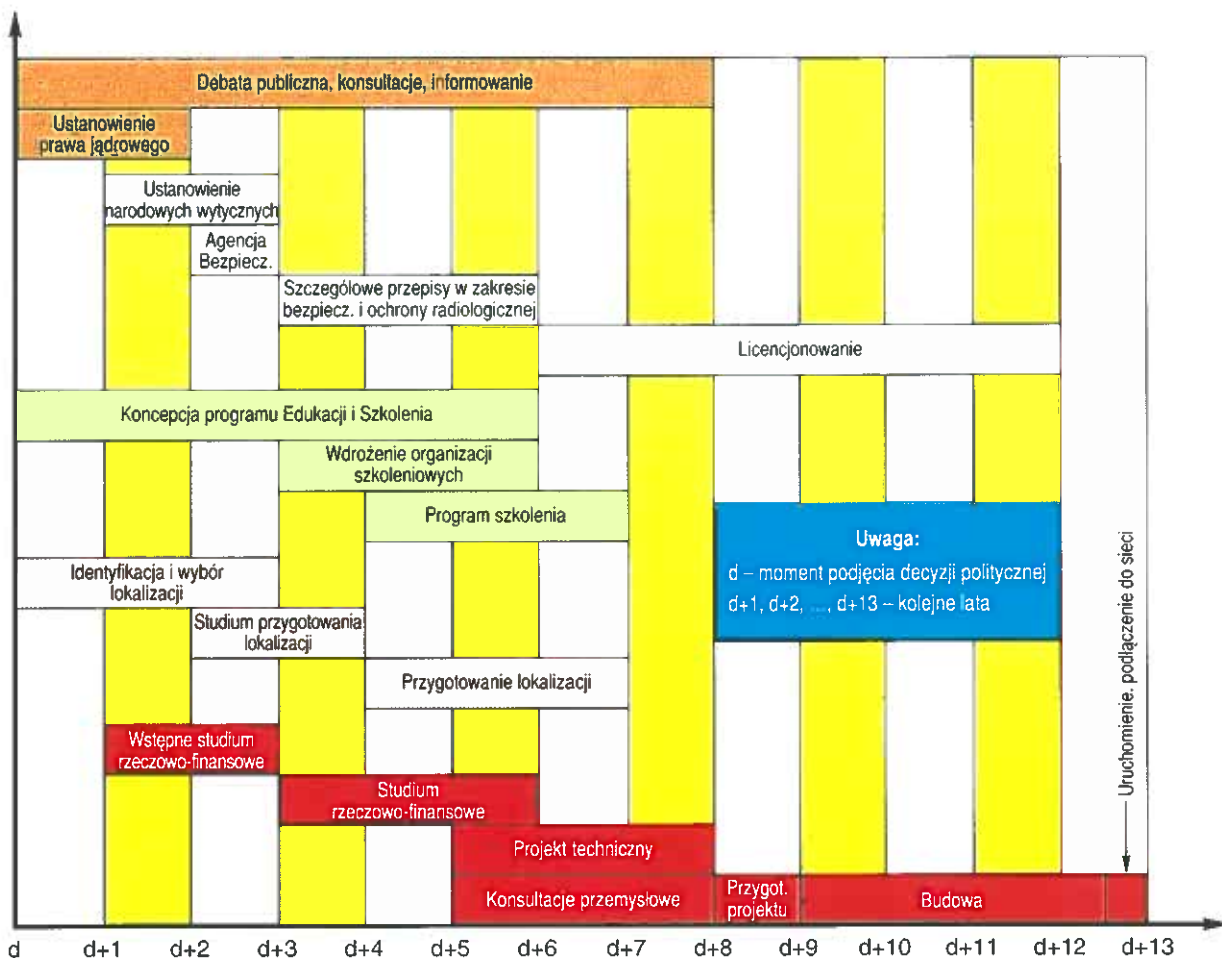

ne uznaje się w niej do 2030 r. oddanie do eksploatacji co najmniej trzech bloków jądrowych z reaktorami PWR o mocy 1 500 MWe każdy.

Według danych pochodzących z państw OECD, czas budowy bloków energetycznych opalanych węglem wynosi ok. czterech lat, gazem – trzech lat, a reaktorów jądrowych – dziesięć lat (rysunek 10).

Staranne przygotowanie budowy i wprowadzenie systemu prefabrykacji elementów elektrowni jądrowych umożliwia skrócenie czasu ich budowy nawet do 36 miesięcy. Nowoczesne reaktory jądrowe wymagają znacznie mniej układów bezpieczeństwa i ich składników, co także ułatwia budowę oraz skraca jej czas. Natomiast dzięki wykorzystaniu sił naturalnych, np. siły grawitacji lub konwekcji wyeliminowano układy zasilania awaryjnego (generatory Diesla i ich układy pomocnicze zaopatrujące generatory

Dominującym elementem kosztu wytworzenia energii elektrycznej w elektrowni jądrowej są nakłady inwestycyjne, zaś ok. 90% owych nakładów przypada na ostatnie pięć lat budowy elektrowni. Koszty te powinny być uwzględnione w kosztach energii elektrycznej, podobnie jak stopa dyskonta oraz inne koszty ponoszone przez producenta energii, łącznie z podatkami. Do obliczeń odnośnie zwrotu kosztów budowy zdaniem autora należy przyjąć okres 40 lat użytecznej pracy (amortyzacji) oraz aktualnie przyjmowany w większości elektrowni jądrowych współczynnik obciążenia 90%. Likwidacja elektrowni jądrowej trwa zwykle 10 lat i obejmuje m.in.: działania związane z wyłączeniem elektrowni, demontaż, gospodarkę odpadami (usuwanie i przechowywanie), bezpieczeństwo na terenie elektrowni (nadzór i konserwacja) oraz przywrócenie terenu do stanu uży-

Rysunek 10. Przykładowy harmonogram uruchomienia elektrowni jądrowej (Opracowanie własne, na podstawie D. Ciepiała, *Z motywą po atom*, Raport specjalny 2007, <http://www.wnp.pl>)

w paliwo, smary i wodę). Należy podkreślić, że wszystkie kwestie sporne trzeba wyjaśnić zanim rozpocznie się budowa, jednak gdy zostanie wydana licencja, jest ona ważna i na budowę i na eksploatację łącznie. Oznacza to, że jeśli inwestor zrealizuje warunki zawarte w licencji, to nie można zabronić mu uruchomienia elektrowni.

walności (oczyszczenie i przywrócenie walorów krajobrazowych). Argumentem za wliczaniem kosztów likwidacji elektrowni do wydatków eksploatacyjnych jest potrzeba stworzenia specjalnego funduszu na ten cel, który powinien być tworzony na podstawie składek rocznych płaconych przez elektrownie. Jest to powszechna praktyka w krajach eksploatujących

elektrownie jądrowe⁷⁾. Wszystkie koszty poza nakładami inwestycyjnymi są to kwoty niewielkie, które nie mają istotnego wpływu na cenę 1 kWh, zaś gromadzone systematycznie dają w efekcie duże sumy i nie obciążają budżetu państwa.

Przy powyższych założeniach energia jądrowa jest tańsza niż energia produkowana w elektrowniach węglowych, a po ostatnim wzroście cen surowców ropopochodnych, wielokrotnie tańsza niż energia pochodząca z elektrowni gazowych lub opalanych ropą naftową. Uwzględniając opłaty za emisję CO₂ energia jądrowa jest znacznie tańsza od pochodzącej z paliw węglowodorowych. Do kosztów produkcji energii elektrycznej w tych elektrowniach zwykle nie dolicza się kosztów związanych z usuwaniem odpadów i likwidacji elektrowni oraz traktuje je jako koszty zewnętrzne ponoszone przez społeczeństwo. Koszty te w przypadku energii jądrowej są mniejsze niż jedna dziesiąta kosztów zewnętrznych ponoszonych przy spalaniu węgla (koszty związane z utratą zdrowia, skróceniem życia i szkodami dla środowiska). Jeśli koszty te (koszty społeczne, zdrowotne, środowiskowe) zostaną uwzględnione, to energia jądrowa jest energią zdecydowanie najtańszą⁸⁾ i to bez kosztów związanych z emisją gazów cieplarnianych, które także należy uwzględnić.

Energia jądrowa a ochrona środowiska

Spalenie w elektrowni konwencjonalnej 1 mln t węgla kamiennego powoduje emisję 2 mln t dwutlenku węgla (CO₂), 35 tys. t dwutlenku siarki (SO₂), 6 tys. t tlenków azotu (NO_x) oraz 20 tys. t pyłów, a także skutkuje wywiezieniem na wysypiska 300 tys. t popiołów. Jeszcze większe ilości szkodliwych substancji powstają w wyniku spalania węgla brunatnego, który jest zwłaszcza źródłem znacznie większych ilości popiołów. Elektrownia węglowa o mocy 1 000 MWe zużywa rocznie 3 mln t surowca, przy wydobywaniu którego statystycznie śmierć pod ziemią ponosi trzech górników, a wypadki często zdarzają się także podczas jego transportu z kopalni do elektrowni. Znacznie więcej osób rocznie umiera z powodu zanieczyszczenia środowiska emitowanymi ww. substancjami szkodliwymi, jednak wyniki badań w tym zakresie nie są upubliczniane, a elektrownie węglowe nie muszą zawinionych przez siebie kosztów leczenia ludności doliczać do ceny produkowanej energii.

⁷⁾ Na świecie dotychczas zamknięto ok. 120 elektrowni jądrowych, 285 reaktorów badawczych, 100 innych instalacji, w tym zakładów produkcji paliwa jądrowego i przerobu paliwa wypalonego, a także przeprowadzono likwidację 17 elektrowni jądrowych, A. Strupczewski, *Aspekty ekonomiczne elektrowni jądrowych*, <http://www.iea.cyf.gov.pl>, s. 15.

⁸⁾ Gdyby koszty zewnętrzne zostały włączone w cenę energii elektrycznej, to cena energii wytwarzanej ze spalania węgla byłaby dwukrotnie wyższa, a z gazu wzrosłaby o 30%, Tamże, s. 18.

Pełne usuwanie dwutlenku siarki, tlenków azotu i pyłów ze spalin elektrowni węglowych jest warunkiem niezbędnym wyeliminowania ich negatywnego wpływu na zdrowie i życie ludzi oraz na środowisko naturalne. Elektrownie węglowe powinny także w całości ponosić koszty zagospodarowania wytwarzanych przez siebie popiołów oraz emitowanego do atmosfery dwutlenku węgla. Opłaty za szkodliwe oddziaływanie CO₂ na środowisko ponoszone będą na rzecz społeczności międzynarodowej. Należałoby rozważyć wprowadzenie finansowanego przez elektrownie węglowe funduszu zdrowotnego oraz funduszu ekologicznego, które przeznaczone byłyby na leczenie ludzi i partycypowanie w kosztach ochrony środowiska. Elektrownie powinny samodzielnie zgromadzić środki przeznaczone na likwidację ich działalności i rekułtywację terenu, wymóg ten winien dotyczyć także kopalni.

Gaz ziemny jest paliwem znacznie droższym od węgla, ale znacznie czystszy ekologicznie. Elektrownia gazowa w porównaniu z elektrownią węglową, przy wytwarzaniu tej samej ilości energii elektrycznej, emituje znacznie mniej szkodliwych substancji: dwutlenku siarki o 99,9%, pyłów o 99,6%, tlenków azotu o 75%, a dwutlenku węgla o 50%. Na oparcie swojej elektroenergetyki o elektrownie gazowe może pozwolić sobie niewiele krajów Unii Europejskiej⁹⁾.

Elektrownie jądrowe nie produkują pyłów, popiołów, ani gazów cieplarnianych. Wprowadzają do środowiska mniejsze ilości substancji radioaktywnych niż elektrownie węglowe i to głównie w postaci gazów szlachetnych kryptonu (⁸⁵Kr) i ksenonu (¹³³Xe).

Energia jądrowa jest najczystsza energią i najbezpieczniejszą dla zdrowia. Wynika to z kilku faktów:

- obieg substancji promieniotwórczych jest zamknięty i w trakcie eksploatacji elektrowni nie wydostają się one na zewnątrz,
- zamiana elektrowni węglowej o mocy 1 000 MWe na równoważną na paliwo jądrowe pozwala uniknąć emisji od 1,3 do 2,2 mln t ekwiwalentu węgla rocznie,
- ilość odpadów wytwarzanych rocznie jest wówczas 20 tys. razy mniejsza niż ilość pyłów wytwarzanych przez elektrownię węglową (30 t zamiast 60 tys. t),
- produkcja energii elektrycznej w elektrowniach jądrowych nie powoduje praktycznie żadnych emisji gazów cieplarnianych,
- surowiec do elektrowni jądrowych można przechowywać w specjalnych magazynach przez kilkanaście lat, co ułatwia zaopatrzenie i zmniejsza do minimum potrzeby w zakresie transportu,
- przejście na produkcję energii atomowej umożliwia wyeliminowanie znacznej ilości niebezpiecznych i szkodliwych dla zdrowia miejsc pracy w górnictwie.

⁹⁾ Por. T. Leszczyński, *Dywersyfikacja dostaw gazu ziemnego w Unii Europejskiej*, Biuletyn URE nr 4/2008, s. 84-97.

Potencjalne źródła zagrożenia radiacyjnego na terenie Polski to:

- przedstawione powyżej polskie obiekty jądrowe,
- zlokalizowane w pobliżu naszych granic elektrownie jądrowe eksploatowane w krajach sąsiednich,
- funkcjonujące u naszych sąsiadów obiekty przetwarzania i składowania odpadów promieniotwórczych,
- transportowane przez terytorium naszego kraju substancje promieniotwórcze,
- eksploatowane w kraju źródła promieniowania jonizującego.

W odległości do ok. 250 km od polskich granic funkcjonuje dziewięć elektrowni jądrowych z 22 reaktorami jądrowymi, a wkrótce powstaną następne – na Białorusi i w rosyjskim Obwodzie Kaliningradzkim. Większość tych bloków energetycznych zbudowana została w technologii WWER. Aktualnie eksploatowane są następujące elektrownie i reaktory jądrowe:

- Litwa: Ignalino – jeden reaktor typu RBMK o mocy 1 300 MWe;
- Ukraina: Rowne – cztery WWER, dwa o mocy 440 MWe oraz dwa o mocy 1 000 MWe, Chmielnicki – dwa WWER, każdy o mocy 1 000 MWe;
- Słowacja: Bohunice – trzy WWER, dwa o mocy 440 MWe i jeden o mocy 440/230 MWe, Mochovec – dwa WWER o mocy 440 MWe;
- Czechy: Dukovany – cztery WWER o mocy 440 MWe, Temelin – dwa WWER o mocy 1 000 MWe;
- Niemcy: Krummel – jeden BWR o mocy 1 315 MWe;
- Szwecja: Oskarshamn – trzy BWR o mocach 495, 625 i 1 200 MWe.

Łącznie pracuje w nich: jeden reaktor typu RBMK, jedenaście typu WWER-440, sześć typu WWER-1000 oraz cztery typu BWR. Najniebezpieczniejszy z nich jest reaktor w Ignalinie, podobny do tego, który uległ awarii w Czarnobylu. Zakończenie jego eksploatacji, jak już wcześniej wspomniano, przewidywane jest w 2009 r. W celu zapewnienia bezpieczeństwa radiacyjnego naszego kraju realizowana jest współpraca z dozorami jądrowymi sąsiednich krajów (na podstawie umów bilateralnych o wczesnym powiadamianiu o awariach jądrowych).

Ryzyka związane z zastosowaniem technologii jądrowej do produkcji energii elektrycznej można podzielić na trzy grupy:

- skażenie środowiska w przypadku awarii elektrowni atomowej,
- skażenie środowiska podczas transportu i przechowywania paliwa jądrowego,
- skażenie środowiska wywołane przez wyeksploatowane urządzenia technologiczne.

Awarie współczesnych elektrowni atomowych nie mają wpływu na możliwość napromieniowania ludzi i skażenie środowiska. Obecnie stosowane technologie czynią awarię typu czarnobylskiego bardzo mało

prawdopodobną. Gdyby nawet zaistniała awaria, to będzie miała ograniczony obszar oddziaływania oraz ograniczone skutki. Skażenie terenu wokół elektrowni nie powinno wówczas przekroczyć kilku kilometrów, co wiązałoby się z koniecznością zamknięcia skażonej strefy i jej monitorowania.

Wypalone paliwo zwykle składa się na terenie elektrowni jądrowej, gdzie przez 20-30 lat wytraca swoje właściwości radioaktywne. Następnie odpady radioaktywne umieszcza się głęboko (ponad 0,5 km) pod ziemią, najczęściej w sztolniach starych kopalni soli. Składowanie odpadów radioaktywnych w sztolniach pod ziemią o odpowiedniej strukturze geologicznej jest bezpieczne.

Ryzyko powstające przy transporcie zużytego paliwa radioaktywnego do miejsc składowania jest w Polsce najlepiej poznane, w związku z systematycznym jego transportem z reaktora w Świerku do składowiska w Różanie. Z niewielkim ryzykiem należy się liczyć przy demontażu i transporcie do miejsc składowania skażonych elementów wyposażenia reaktora oraz urządzeń wyeksploatowanej elektrowni atomowej.

Podczas oceny skali występujących zdarzeń radiacyjnych wykorzystywane są jednolite kryteria opracowane przez Międzynarodową Agencję Energii Atomowej (ONZ) we współpracy z Agencją Energii Jądrowej (OECD), tzw. międzynarodowa skala zdarzeń jądrowych (tabela 10 na str. 51).

W Polsce z dnia na dzień wzrasta zapotrzebowanie na energię elektryczną. Wzrost ten wynika głównie z dynamicznego rozwoju polskiej gospodarki. By zaspokoić wzrastające zapotrzebowanie na prąd, w zgodzie z przyznanymi Polsce limitami emisji gazów cieplarnianych oraz rezerwą aktualnie eksploatowanych elektrowni węglowych, do 2020 r. należy wybudować jeden blok elektrowni jądrowej o mocy 1 500 MWe. Do 2030 r., by zapewnić trwały rozwój kraju, należałoby uruchomić trzy takie bloki. Konieczność budowy reaktorów jądrowych wynika przede wszystkim z konieczności ochrony środowiska naturalnego i nie narażania kraju na płacenie kar za przekroczenie limitów emisyjnych na gazy cieplarniane.

Wnioski

Energetyka odpowiada za 80% emisji gazów cieplarnianych wytwarzanych na obszarze Unii Europejskiej i jest główną przyczyną zmian klimatycznych oraz zanieczyszczenia powietrza. W myśl Protokołu z Kioto podjęto działania mające na celu zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych w Unii Europejskiej i na całym świecie do poziomu, przy którym globalny wzrost temperatury zostanie ograniczony do 2°C ponad poziom sprzed epoki przemysłowej. Jednak jeśli nie nastąpią zmiany w obecnej polityce dotyczącej energii i transportu do 2030 r. emisje w państwach UE wzrosną o ok. 5%, a na całym świecie o 55%. W związku z powyższym pilnym problemem w Unii Europejskiej jest zastą-

Tabela 10. Międzynarodowa skala zdarzeń jądrowych (Źródło: opracowanie własne na podstawie *The International Nuclear Event Scale User's Manual, IAEA, Wiedeń 2001, s. 4.*)

Poziom Nazwa	Natura zdarzenia
Awaria	<p>7 Wielka awaria</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uwolnienie do otoczenia znacznych ilości substancji radioaktywnych nagromadzonych w dużym obiekcie (np. w rdzeniu reaktora atomowego). Będą one zazwyczaj zawierać typową mieszaninę krótko- i długożyciowych produktów rozszczepienia (w ilościach radiologicznie przekraczających dziesiątki tysięcy terabekereli jodu ¹³¹I). Takie uwolnienie może powodować ostre skutki zdrowotne, opóźnione skutki zdrowotne na znacznym obszarze (możliwość rozszerzenia się poza granice kraju), długotrwałe konsekwencje dla środowiska.
	<p>6 Poważna awaria</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uwolnienie do otoczenia substancji radioaktywnych (w ilościach radiologicznie równoważnych od tysięcy do dziesiątek tysięcy terabekereli jodu ¹³¹I). Takie uwolnienie może wymagać pełnego wprowadzenia działań przewidzianych w lokalnych planach alarmowych, mających na celu przeciwdziałanie poważnym skutkom zdrowotnym.
	<p>5 Awaria z zagrożeniem zewnętrznym</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uwolnienie do otoczenia substancji radioaktywnych (w ilościach radiologicznie równoważnych od setek do tysięcy terabekereli jodu ¹³¹I). Takie uwolnienie może wymagać częściowego wprowadzenia działań przewidzianych w planach alarmowych, mających na celu ograniczenie prawdopodobnych skutków zdrowotnych. • Poważne uszkodzenie instalacji. Może to być: znaczne uszkodzenie rdzenia reaktora atomowego, poważna awaria, wielki pożar lub eksplozja, w wyniku których nastąpiło uwolnienie znacznych ilości substancji promieniotwórczych wewnątrz instalacji.
	<p>4 Awaria bez istotnego zagrożenia zewnętrznego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uwolnienie do otoczenia substancji radioaktywnych zagrażające napromieniowaniem grup ryzyka dawkami rzędu kilku milisiwertów. Jest mało prawdopodobne, by takie uwolnienie wymagało zastosowania działań ochronnych poza obiektem, za wyjątkiem kontroli żywności. • Znaczne uszkodzenie instalacji. Awaria taka może doprowadzić do znacznych problemów wewnątrz obiektu np. częściowe stopnienie rdzenia reaktora lub porównywalne zdarzenie poza reaktorem. • Napromieniowanie jednego lub więcej pracowników wskutek nadmiernej ekspozycji z dużym prawdopodobieństwem następstw w postaci wcześniejszej śmierci.
Incydenty	<p>3 Poważny incydent</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uwolnienie do otoczenia substancji radioaktywnych zagrażające napromieniowaniem grup ryzyka dawkami rzędu dziesiątych części milisiwerta. Przy takim uwolnieniu podejmowanie środków zaradczych prawdopodobnie nie będzie potrzebne. • Zdarzenia na terenie obiektu wywołujące ostre skutki zdrowotne i/lub zdarzenie wywołujące rozległe skażenie, np. uwolnienie do obiegu wtórnego substancji promieniotwórczych o aktywności kilku tysięcy terabekereli, przy czym substancje te mogą być zawrócone do odpowiednich stref przechowywania. • Incydenty, w których jakkolwiek dalsza niesprawność systemów bezpieczeństwa może doprowadzić do awarii lub sytuacji, w której systemy bezpieczeństwa nie byłyby w stanie zapobiec awarii, gdyby pojawiły się dodatkowe czynniki inicjujące.
	<p>2 Incydent</p> <ul style="list-style-type: none"> • Incydenty, w których znacznie zostały naruszone niektóre bariery bezpieczeństwa, ale pozostałe elementy wielostopniowych zabezpieczeń skutecznie chronią przed dalszymi ewentualnymi konsekwencjami. Obejmuje zdarzenia, które mogłyby zostać zaklasyfikowane do poziomu 1, ale które ujawniły dodatkowe znaczące braki organizacyjne lub niedociągnięcia w utrzymaniu bezpieczeństwa. • Zdarzenie, w wyniku którego pracownik otrzymał dopuszczalną roczną dawkę i/lub zdarzenie prowadzące do obecności znacznych ilości promieniowania w obiekcie w miejscach, w których nie powinno się ono pojawić, co wymaga podjęcia działań naprawczych.
	<p>1 Anomalia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Anomalia poza zatwierdzony reżim eksploatacyjny, ale z zachowaniem znacznego stopnia sprawności systemów bezpieczeństwa. Może to być spowodowane niesprawnością urządzenia, błędem ludzkim lub niedoskonałością procedur i może powstać w dowolnym obszarze objętym ochroną, np. podczas eksploatacji instalacji, transportu substancji promieniotwórczych, przeładowywania paliwa lub składowania odpadów. Przykłady obejmują: naruszenia specyfikacji technicznych lub przepisów transportowych, incydenty bez bezpośrednich konsekwencji dla bezpieczeństwa, które ujawniły niedociągnięcia w systemie organizacyjnym lub polityce bezpieczeństwa, drobne uszkodzenia rur poza przewidywanymi w ramach normalnej eksploatacji.
Odchylenia	<p>0 Odchylenie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Odchylenia niewykraczające poza dopuszczalne parametry eksploatacyjne i warunki brzegowe, które są prawidłowo zarządzane zgodnie z odpowiednimi procedurami. Przykłady obejmują: pojedynczą przypadkową usterkę w systemie nadmiarowym (redundantnym), wykrytą podczas kontroli okresowej lub testu, planowego wyłączenia reaktora funkcjonującego prawidłowo, fałszywe uruchomienie systemów zabezpieczeń bez ważnych powodów, wyciek w granicach dopuszczalnych norm, niezbyt rozległe skażenie w obszarze kontrolowanym bez większego znaczenia dla polityki bezpieczeństwa.

pienie węgla jako źródła energii, a także modernizacja istniejących elektrowni i elektrociepłowni węglowych, zwłaszcza poprzez instalację skuteczniejszych systemów oczyszczania gazów odlotowych.

Energia jądrowa jest najtańszym źródłem energii i po uwzględnieniu kosztów zewnętrznych (wynikających ze strat zdrowia społeczeństwa oraz zanieczyszczenia środowiska) oraz kosztów związanych z emisją gazów cieplarnianych wykazuje ogromną przewagę nad innymi źródłami energii. Inwestycja w czystą energię w tym przypadku zabezpiecza społeczeństwo przed skokami cen i możliwością szantażu politycznego ze strony państw dysponujących złożami ropy naftowej i gazu ziemnego. Ponadto rozwój energetyki jądrowej pozwoli zachować kurczące się zasoby paliw organicznych dla przyszłych pokoleń, które wraz z rozwojem nowych technologii będą mogły mieć z nich znacznie większy pożytek niż jest to możliwe obecnie. Czysta energia pozwoli natomiast podnieść poziom życia ludzi i wydłużyć czas jego trwania w czystym i przyjaznym środowisku.

Limit CO₂ dla Polski na lata 2008-2012 jest o 30% mniejszy od zgłaszanych potrzeb. Brakujące limity elektrownie będą musiały dokupić. Energetyce zabraknie 20-30 mln t rocznie, w związku z czym elektrownie wydadzą na ten cel ok. 1 mld euro, które będą chciały odzyskać, przerzucając koszty na odbiorców. Jeśli od 2013 r. Unia Europejska zniesie darmowe limity dwutlenku węgla i za wszystkie uprawnienia elektrownie będą musiały płacić, to cena prądu w Polsce wzrośnie o 70-90%. Ponadto, ze względu na znaczne zużycie, musiały by przez 10 lat rokrocznie powstawać w naszym kraju nowe bloki energetyczne o mocy 1 000 MWe, których jednak aktualnie się nie buduje. Bez dodatkowej energii Polska nie będzie się mogła rozwijać. Należy także uwzględnić, iż w Polsce nie możemy budować elektrowni gazowych lub gazowo-parowych, zdecydowanie bardziej proekologicznych od węglowych, gdyż wymagałoby to zwiększenia importu gazu, co jeszcze bardziej uzależniłoby naszą energetykę od państw eksporterów oraz krajów tranzytowych.

Z dokonanej analizy wynika, że w perspektywie 2030 r. nie jest możliwe pokrycie rosnącego krajowego zapotrzebowania na energię elektryczną przy wykorzystaniu stosowanych obecnie w Polsce technologii, nawet przy rozwoju kogeneracji oraz w oparciu o odnawialne źródła energii. Możliwe są jedynie dwie opcje: uzależnienie się od dostaw zewnętrznej energii elektrycznej, bądź rozwój własnej energetyki jądrowej. Ponieważ nie możemy dopuścić do uzależnienia rozwoju gospodarczego Polski od importu energii spoza Unii Europejskiej, a we Wspólnocie energia elektryczna jest bardzo droga, to ze względu na potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju opcja pozostaje tylko jedna. Nie mniej istotne jest, iż bez wykorzystania energetyki jądrowej nie ma w Polsce możliwości obniżenia po-

ziomu zanieczyszczenia środowiska, zaś jej rozwój stanie się istotnym elementem dywersyfikacji dostaw paliw i energii.

Referendum w sprawie budowy elektrowni jądrowej nie może zostać przeprowadzone, gdyż jest to sprawa bezpieczeństwa energetycznego państwa, która nie podlega dyskusji, a władza nie może realizacji swoich obowiązków uzależniać od przyzwolenia większości. Ponadto, na jakimż terytorium owe referendum miałyby się odbyć: gminy, powiatu, czy województwa? Czy będzie ono ważne, gdy weźmie w nim udział mniej niż połowa uprawnionych? W przypadku negatywnego wyniku, jak zaspokoić rosnące zapotrzebowanie na energię przy jednoczesnym zmniejszeniu wykorzystania elektrowni węglowych, ze względu na wysokie koszty praw do emisji dwutlenku węgla? Czy takie same referendum byłoby przeprowadzane w przypadku budowy dużo groźniejszej dla zdrowia okolicznych mieszkańców elektrowni węglowej? Czy jest przyzwolenie, byśmy stali się zaściankiem Europy, który stale wymaga pomocy innych? Mieszkańcy gminy, na terenie której zbudowana zostanie elektrownia jądrowa zdaniem autora powinni płacić połowę ceny wytwarzanej przez nią energii elektrycznej, zaś powiatu – 80%. Niestety może to dotyczyć tylko nielicznych rejonów Polski.

Z dużym prawdopodobieństwem można przyjąć, że obecnie w Polsce nie jest już możliwe włączenie do sieci energetycznej pierwszego bloku jądrowego przed 2021 r. Jednak dalsze odkładanie decyzji o wdrożeniu programu energetyki jądrowej może mieć poważne skutki dla bezpieczeństwa energetycznego Polski. Z przeprowadzonego w niniejszym artykule przeglądu stanu obecnego i perspektyw rynku energii jądrowej na świecie, a w szczególności w państwach Unii Europejskiej niezbitnie wynika, że w najbliższych dwudziestu latach należy się liczyć ze znacznym wzrostem kosztów budowy elektrowni jądrowych, gdyż wzrasta ilość podmiotów planujących budowę nowych reaktorów, bądź modernizację aktualnie funkcjonujących, zaś nie wzrasta liczba firm oferujących usługi w tym obszarze. Ze względu na zapotrzebowanie coraz większej liczby elektrowni jądrowych będzie także szybko wzrastała cena uranu, co ma również związek z ograniczoną liczbą zakładów wzbogacających paliwo jądrowe do reaktorów.

*dr inż. Tadeusz Leszczyński
jest pracownikiem służby cywilnej
w Komendzie Głównej Policji,
ekspertem bezpieczeństwa
narodowego i zarządzania
kryzysowego*

WYDATKI GOSPODARSTW DOMOWYCH NA ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ. PRÓBA USTALENIA GRUP ODBIORCÓW WRAŻLIWYCH NA PODWYŻKI CEN ENERGII (WYNIKI NA PODSTAWIE BADAŃ GUS Z 2006 R.)

dr Piotr Kurowski

Wprowadzenie

Uwolnienie cen za dostarczanie energii elektrycznej dla gospodarstw domowych – planowane obecnie na początek 2009 r. – budzi poważne emocje polityczne, niemałe obawy odbiorców oraz zainteresowanie ekspertów. Przygotowując formy wsparcia dla odbiorców wrażliwych na zbliżające się podwyżki cen energii, należy przede wszystkim określić skalę tego zjawiska. Bez podjęcia próby oszacowania kosztów wdrażanych zmian, trudno będzie myśleć o konkretnych rozwiązaniach prawnych i finansowych oraz przekonać do ich wdrożenia.

W dotychczasowych rozważaniach ekspertów nad uwolnieniem cen energii elektrycznej dla gospodarstw domowych dominują przewidywania co do skali możliwych podwyżek. Brak natomiast wypowiedzi na temat skutków społecznych, jakie mogą powstać w wyniku proponowanych rozwiązań. Wdrażając tak istotne zmiany konieczne jest uzyskanie odpowiedzi na pytanie: jaka część gospodarstw domowych w Polsce może spotkać się z trudnościami w zaspokojeniu potrzeb na energię elektryczną w wyniku podwyżek cen (w różnych wariantach)?

Niniejszy artykuł przedstawia wyniki badań nad dwiema ważnymi kwestiami. Pierwsza z nich to poziom wydatków w polskich gospodarstwach domowych na energię elektryczną w różnych przekrojach. Drugi problem to próba określenia skali i profilu odbiorców szczególnie wrażliwych na podwyżki cen energii.

Założenia i źródła badawcze

W pracach obrazujących kondycję gospodarstw domowych brakowało analiz poświęconych trudnościom w zaspokojeniu potrzeb na energię elektryczną. Urząd Regulacji Energetyki (URE) dysponuje fragmentarycznymi danymi o zaleganiu z płatnościami za energię elektryczną. Zakłady energetyczne nie dysponują ani nie mają spójnego systemu gromadzenia takich danych.

Informacja o skali wydatków gospodarstw domowych na energię elektryczną nie była także dostępna w statystyce publicznej. Dlatego Urząd Regulacji Energetyki zwrócił się do Głównego Urzędu Statystycznego z prośbą o przygotowanie danych na temat wydatków gospodarstw domowych (w różnych przekrojach) oraz o informację, ile gospodarstw domowych znajduje się poniżej wybranych linii „zagrożenia” ubóstwem, można by powiedzieć „ubóstwem energetycznym”.

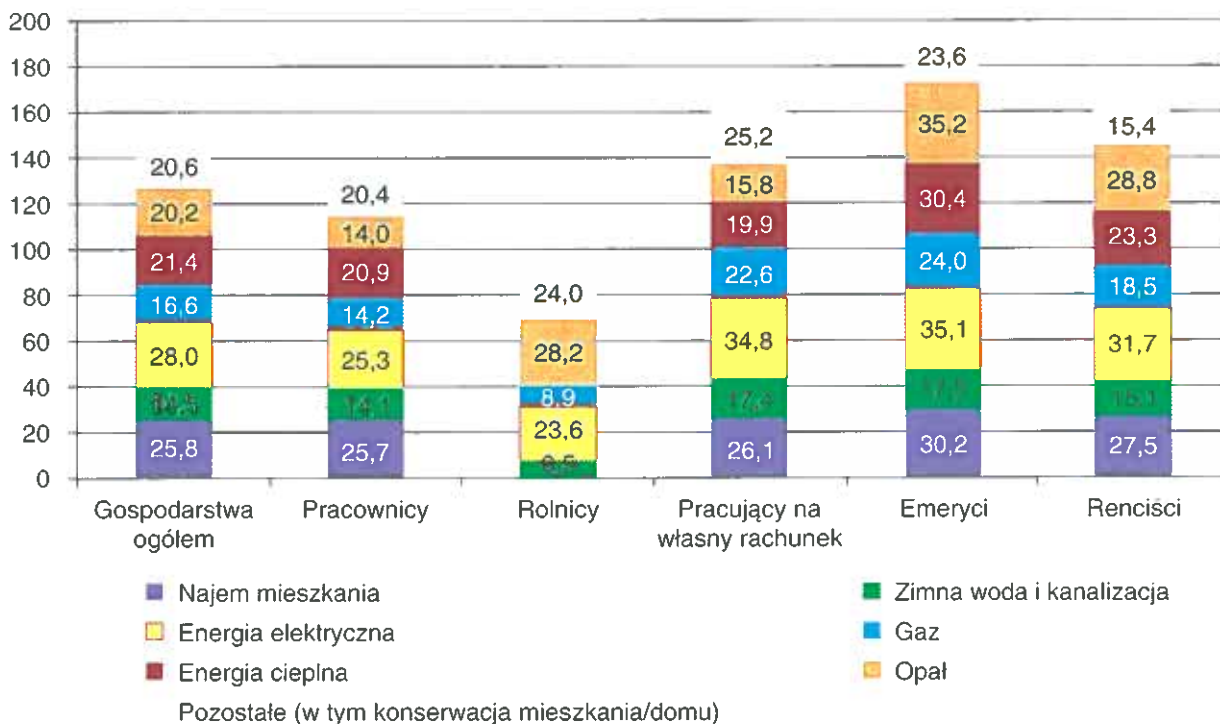
Przedstawiane w artykule wyniki badań udało się osiągnąć we współpracy ze specjalistami Głównego Urzędu Statystycznego. Podstawowym źródłem danych, na podstawie których opracowano prezentowane wyniki, jest zbiór **budżetów gospodarstw domowych z 2006 r.**¹⁾ Opracowanie nie uwzględnia podwyżek cen energii, ani innych zjawisk w kondycji finansowej gospodarstw domowych, jakie już nastąpiły po 2006 r. Jest to, można powiedzieć, oczywiste ograniczenie, ale w momencie realizacji zadania nie można było uzyskać bardziej aktualnych informacji.

Zgodnie z zasadą *ceteris paribus* (obserwacja zjawiska pod wpływem zmiany jednego czynnika przy założeniu, że pozostałe są niezmiennie) – niezależnie od jej ułomności – obserwujemy, w jakim stopniu wzrosłoby tzw. „ubóstwo energetyczne” czy wrażliwość gospodarstw na podwyżki cen, gdyby koszty energii wzrosły według kilku scenariuszy (wariantów).

Skala wydatków gospodarstw domowych na energię elektryczną w 2006 r.

Przeciętne wydatki na energię elektryczną na osobę w 2006 r. wyniosły **28,02 zł miesięcznie**. W przekroju grup społeczno-ekonomicznych wydatki na ten cel były bardziej zróżnicowane. Największe

¹⁾ Badanie zakończono w kwietniu 2008 r. Wówczas nie można było jeszcze pracować na zbiorze z 2007 r., gdyż nie został on jeszcze upubliczniony.

Rysunek 1. Wydatki gospodarstw domowych na użytkowanie mieszkania i nośniki energii w 2006 r. (miesięcznie w zł, na osobę) (Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS). Uwaga: Pominięte na rysunku wydatki na najem mieszkania i energię cieplną dla gospodarstw domowych rolników wyniosły odpowiednio: 1,16 i 0,68 zł

kwoty na ten cel ponosiły gospodarstwa emerytów (35,10 zł na osobę), pracujący na własny rachunek (34,80 zł) czy renciści (31,70 zł). Najniższe kwoty na osobę płacono w gospodarstwach rolników (23,60 zł). *Nota bene* gospodarstwa te wykazały szczątkowe wielkości wydatkowe na energię cieplną oraz na najem mieszkań.

W strukturze wydatków mieszkaniowych rachunki za energię elektryczną stanowiły w 2006 r. przeciętnie jedną piątą (19,1%, w tym najwięcej w gospodarstwach rolników – 25,3%, gdzie wydatki na osobę były najniższe) w gospodarstwach pracujących na własny rachunek oraz w przypadku gospodarstw rencistów (odpowiednio 21,5 oraz 19,8%). Jest to jeden z istotniejszych wydatków na mieszkanie.

Tym niemniej koszty korzystania z energii elektrycznej w całkowitych wydatkach konsumpcyjnych gospodarstw domowych nie stanowiły wiele – był to udział rzędu od 3,6 do 5,0 procent ogółu wydatków konsumpcyjnych (rys. 3 na str. 55).

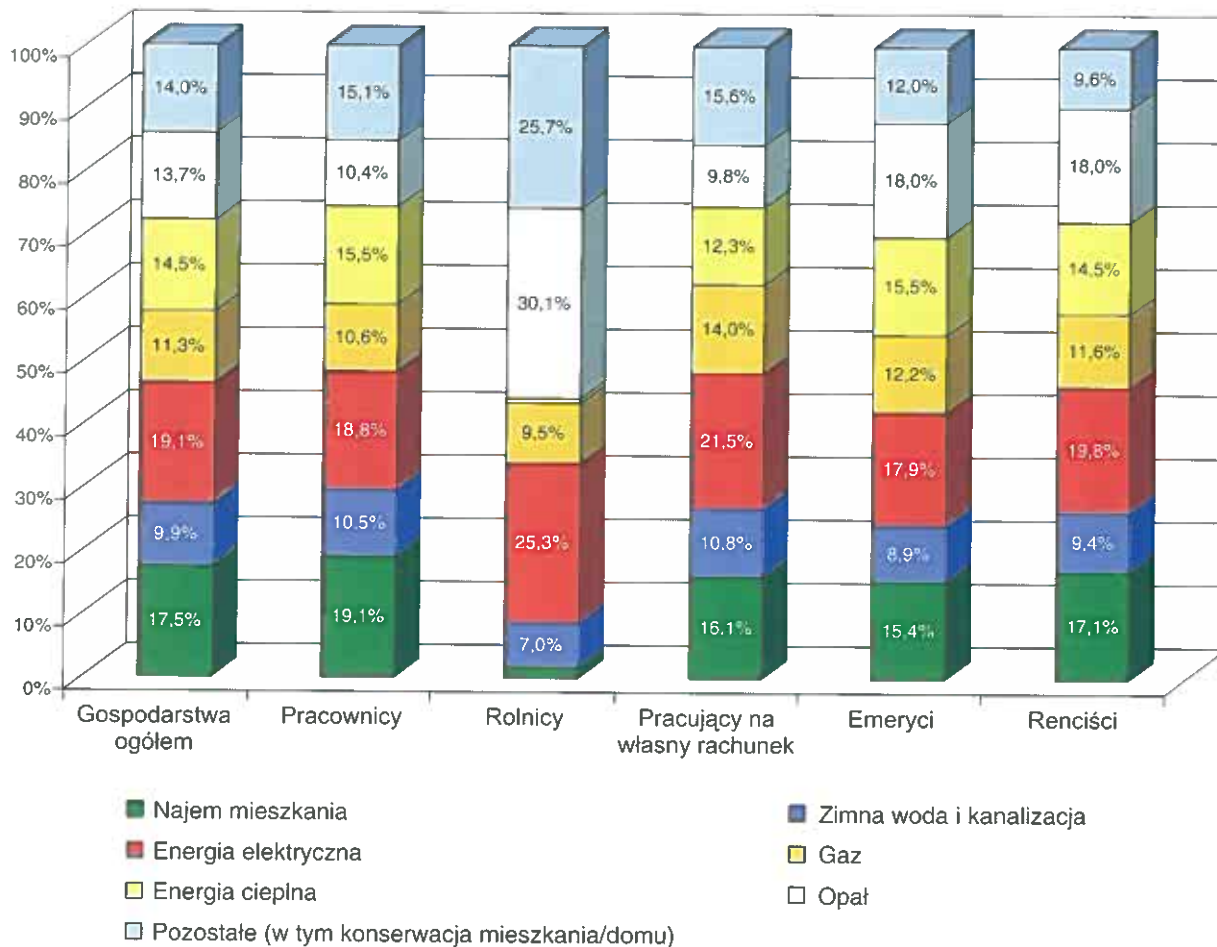
Wydatki na energię elektryczną znaczą nieco więcej w budżetach gospodarstw uboższych, np. tych znajdujących się w pierwszym kwintylu rozkładu dochodów. W grupie tych gospodarstw wydatki te są nominalnie niższe (ogólne wydatki na energię wynoszą 17,40 zł, najwięcej; pracujący na własny rachunek – 22,60 zł, a najmniej; gospodarstwa pracowników – 16,50 zł). Jednak ich udział w ogólnych wydatkach konsumpcyjnych wzrasta (por. tabela 1 poniżej).

Tabela 1. Wydatki gospodarstw na energię elektryczną (na 1 osobę miesięcznie, w 2006 r.).

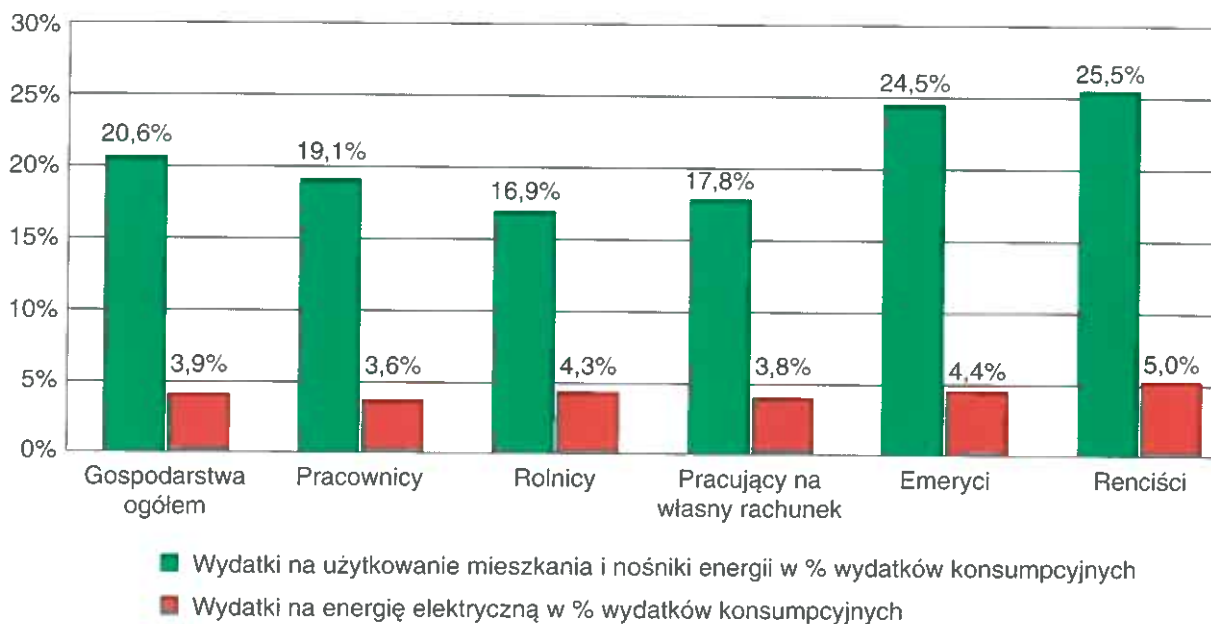
Wyszczególnienie	Ogółem	Pracowników	Rolników	Na własny rachunek	Emerytów	Rencistów
Przeciętnie w gospodarstwach						
Wydatki w złotych	28,02	25,28	23,6	34,77	35,07	31,73
– w % wydatków konsumpcyjnych	3,90	3,60	4,3	3,80	4,40	5,00
I kwintyl rozkładu dochodów						
Wydatki w złotych	17,40	16,50	20,9	22,60	21,00	17,00
– w % wydatków konsumpcyjnych	5,00	4,90	4,6	5,30	5,20	5,40
I decyl rozkładu dochodów						
Wydatki w złotych	16,20	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
– w % wydatków konsumpcyjnych	5,00	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS. Uwaga: b.d. – brak danych.

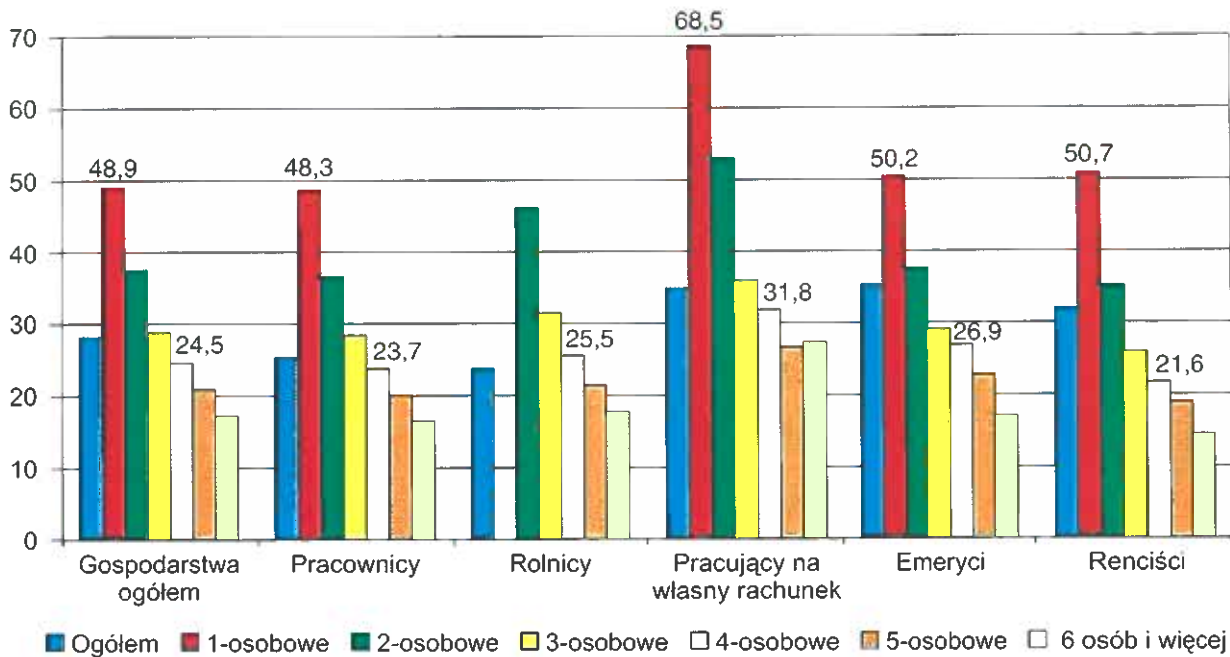

Rysunek 2. Struktura wydatków gospodarstw domowych na użytkowanie mieszkania i nośniki energii w 2006 r. (Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS). Uwaga: Pominięte na rysunku wydatki na najem mieszkania i energię cieplną dla gospodarstw domowych rolników miały udział odpowiednio: 1,7% oraz 0,7%

Rysunek 3. Udział wydatków mieszkaniowych oraz na energię elektryczną w wydatkach konsumpcyjnych ogółem w 2006 r. (Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS)

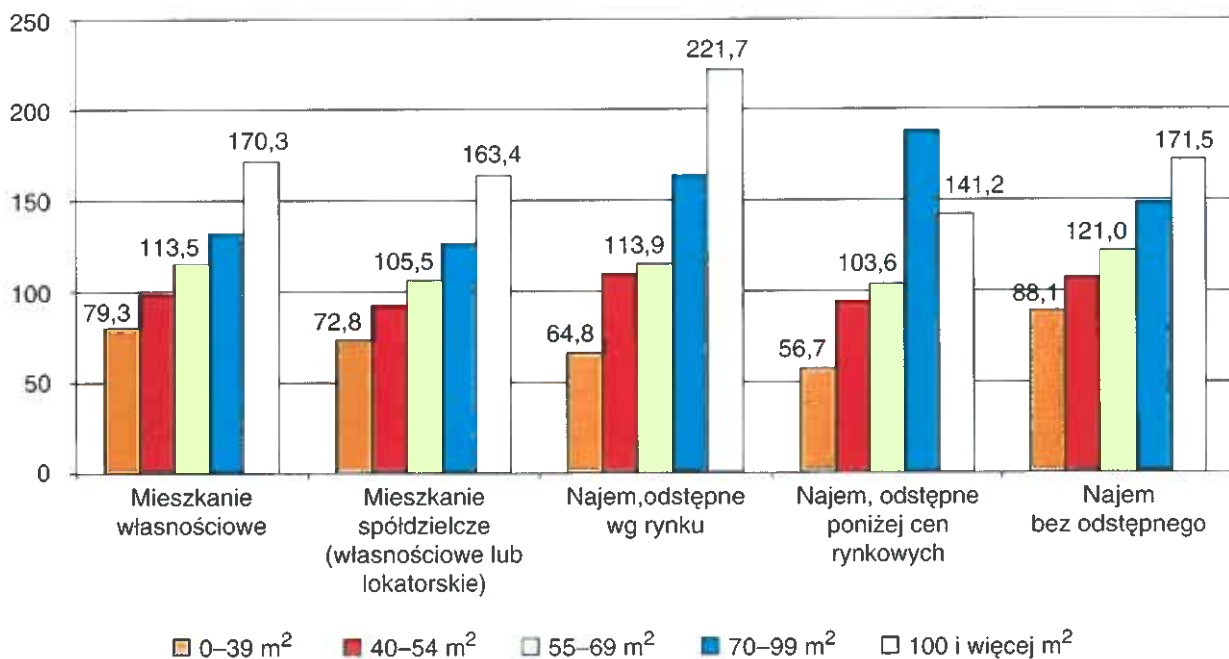

Rysunek 4. Wydatki miesięczne (na osobę) wg źródła utrzymania i ilości osób w gospodarstwie domowym w 2006 r. (Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS)

Wysokość przeciętnych rachunków za energię w przeliczeniu na osobę w gospodarstwie silnie różnicuje je pod względem ich liczebności. W gospodarstwach jednoosobowych comiesięczne wydatki wynosiły przeciętnie 49 zł. W gospodarstwach osób samotnych, pod względem źródeł utrzymania, wydatki na energię nie były zróżnicowane. Najwięcej wydali na prąd pracujący na własny rachunek (68,50 zł), najmniej pracownicy najemni (48,3 zł). W jednoosobowych gospodarstwach domowych rolników, ze

względu na małą liczebność grupy, mamy do czynienia z brakiem takich danych.

Z GUS uzyskano także dane o przeciętnych wydatkach gospodarstwa domowego z uwagi na tytuł prawny do zajmowanego lokalu oraz ze względu na zajmowaną powierzchnię mieszkania. W sposób naturalny wydatki w większych mieszkaniach są wyższe: najwięcej w mieszkaniach o powierzchni użytkowej ponad 100 m² ponosiły gospodarstwa wynajmujące mieszkania z odstępnym wg cen rynkowych

Rysunek 5. Miesięczne wydatki gospodarstwa domowego na energię elektryczną wg powierzchni i typu mieszkań w 2006 r. (Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS)

(221,70 zł na miesiąc), najmniej – gospodarstwa zajmujące mieszkania z odstępnym poniżej cen rynkowych (141,20 zł). W lokalach o mniejszych powierzchniach (55-69 m²) najczęściej za prąd płacono w mieszkaniach wynajmowanych bez odstępnego.

Poproszono także o informacje na temat wydatków na energię elektryczną z uwagi na klasę i wielkość miejscowości, w których mieszka gospodarstwo domowe. Zapewne ceny energii elektrycznej są zróżnicowane w zależności od wybranego dostawcy, nie ma jednak istotnego zróżnicowania pod względem wielkości zamieszkiwanego miasta.

Wpływ podwyżek cen energii na sytuację gospodarstw domowych

Próba oszacowania wpływu podwyżek cen energii elektrycznej na sytuację finansową gospodarstw domowych jest problemem niezwykle złożonym. Posługując się możliwie najświeższymi danymi z budżetów gospodarstw domowych – z 2006 r. – siłą rzeczy odwołujemy się do przeszłości. Tym niemniej, jest to przeszłość nam

(na znacznie mniejszej próbie badawczej niż w badaniu GUS). Według autorów badań, prawie 10% gospodarstw domowych zalegało w marcu 2007 r. ze stałymi opłatami za mieszkanie (czynszem), a prawie 5% z opłatami za gaz i energię elektryczną [4, str. 65]²⁾.

W wykorzystaniu budżetów gospodarstw domowych do zdiagnozowania zagrożenia ubóstwem wskutek podwyżek cen energii elektrycznej, posłużono się kategorią **minimum egzystencji**, której wartość liczona jest w IPISS od 1994. r. **Minimum egzystencji** (zwane także *minimum biologicznym*) jest normatywnym modelem zaspakajania potrzeb bytowo-konsumpcyjnych na bardzo niskim poziomie. Koszyk minimum biologicznego określa praktycznie najniższy standard życia – chodzi o wyznaczenie poziomu zaspokojenia potrzeb, poniżej którego występuje *biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka* (por. [2], [1]).

W badaniach prowadzonych w Polsce przyjmuje się minimum egzystencji za linię tzw. *skrajnego ubóstwa*. Wydaje się, że można zasadnie powiedzieć, iż jeśli gospodarstwa domowe wydają na energię elektryczną mniej niż wynosi minimum egzystencji,

Tabela 2. Wpływ wzrostu kosztów energii elektrycznej na wysokość ME (miesięcznie, w 2006 r.)

Wyszczególnienie	Wydatki na energię w koszyku ME	Skala wzrostu cen energii [w %]	Wartość ME [w PLN]	Wzrost ME [w %]
Wariant 1 bazowy (0%)	16,24	–	372,64	–
Wariant 2 (10%)	17,86	+10%	374,34	+0,5%
Wariant 3 (15%)	18,67	+15%	376,05	+0,7%
Wariant 4 (20%)	19,49	+20%	376,90	+0,9%
Wariant 5 (30%)	21,11	+30%	377,75	+1,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z IPISS.

najbliższa (brak dostępu do danych za późniejsze okresy). Na podstawie tych szerokich badań możemy wysnuć parę ostrożnych hipotez na temat skali zagrożenia ubóstwem w wyniku podwyżek cen energii elektrycznej.

Przyglądając się budżetom gospodarstw domowych pamiętajmy, że nie dostrzegamy skali zaległości w regulowaniu rachunków za prąd. W tym badaniu GUS nie przygląda się zaległościom rodzin w regulowaniu należnych opłat i ich przyczynom. Pewne światło na to zjawisko rzucają inne informacje na ten temat. Zgodnie z informacjami „Rzeczpospolitej” (wywiad M. Swory i A. Bednarskiej z 11-12.12.2007 r.) – „w 2006 r. 10 proc. z 15 milionów odbiorców – 13,5 mln to gospodarstwa domowe – nie zapłaciło rachunku w terminie”.

Temat zaległości za opłaty mieszkaniowe nie był szczegółowo eksplorowany. Wiadomo, że gros zaległości dotyczy bardziej samych opłat za czynsze, niż za zużycie gazu czy prądu. Według raportu Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych (IPISS) [5], w zasobach komunalnych 17% gospodarstw zalegało z opłatami ponad trzy miesiące, zaś w zasobach spółdzielczych – 9% (dane IGM/IRM za 2004 r.).

Nieco odmienne informacje płyną z *Diagnozy Społecznej 2007*, która przedstawia warunki życia Polaków

można obawiać się, że nie będą one w stanie sprostać konieczności uregulowania wyższych rachunków z tytułu podwyższonych cen energii.

Pierwsze pytanie, jakie można zadać, jest takie, o ile wzrosłaby wartość całego koszyka minimum egzystencji, jeśli rośnie koszt korzystania z energii elektrycznej. Dla celów obliczeń założono, że wariant bazowy (nr 1) nie zawiera żadnych podwyżek cen prądu. W kolejnych czterech wariantach (od 2 do 5) zakłada się, że wydatki na energię (niezależnie od tego, czy za dystrybucję czy za cenę samej energii) rosną następująco:

- wariant 2 (10%),
- wariant 3 (15%),
- wariant 4 (20%),
- wariant 5 (30%).

Tabela 2 zawiera dane z wynikami takich obliczeń. Obliczenia te obrazują, że **wpływ podwyżek cen prądu na wartość całego koszyka minimum egzystencji jest niewielki**. Śladowy wzrost koszyka mini-

²⁾ Wśród tych ostatnich, 3,9% ogółu badanych gospodarstw zalegało z opłatami na okres do dwóch miesięcy, 0,6% gospodarstw – od trzech miesięcy do pół roku, a 0,4% – na okres dłuższy niż półroczny.

мум egzystencji, rzędu 0,5 do 1,4%, to zwykła tendencja jego wzrostu w ciągu roku.

Innego rodzaju pytanie jest następujące: ile osób zostanie zagrożone ubóstwem energetycznym, czyli ile gospodarstw domowych mieści się poniżej danych linii wydatków na energię elektryczną?

Zbliżając się do odpowiedzi na to pytanie, należy określić „linię ubóstwa energetycznego”. Przyjęto, że podstawą do wyliczeń będzie **wartość wydatków na energię elektryczną przyjęta w koszyku minimum egzystencji**. Dla tych obliczeń wybrano wielkość dla 1-osobowego gospodarstwa domowego. Innymi słowy, są to wielkości z kolumny 2 poprzedniej tabeli. W badaniu wzięto pod uwagę taki sam udział każdego członka gospodarstwa, tym samym pominięto skalę ekwiwalentności OECD.

Zbadanie tego zjawiska nastręczało badaczom GUS niemałych trudności. Okazało się, że na 37 508 zbadanych gospodarstw domowych w 2006 r., aż 31% nie ponosiło w badanym miesiącu wydatków na energię elektryczną. Taka jest „uroda” i specyfika tego pomiaru – badając wydatki gospodarstwa domowego czasem trafia się na miesiąc, w którym rodzina akurat nie płaci rachunku za prąd – w Polsce bowiem rachunki takie ponoszone są co dwa miesiące.

W badaniu przyjęto, że ustalone linie – w przyjętych pięciu wariantach – zastosowane zostaną wobec wszystkich gospodarstw domowych, które ponosiły wydatki na energię elektryczną, w ujęciu na jedną osobę. Stosując odpowiednie wagi w GUS, wyni-

ki badań zostały uogólnione dla całej próby gospodarstw w Polsce.

W sytuacji braku podwyżek w 2006 r., około 785 tys. gospodarstw domowych (8,6% ogółu gospodarstw w Polsce) wydawało mniej niż wskazywałoby na to minimum egzystencjalne. Nawet niewielka wyżka tych kosztów (o 10%) sprawia, że grupa ta rośnie do miliona gospodarstw domowych (wariant 2). Wzrost kosztów energii o 30% sprawia, że grupa tych gospodarstw, w porównaniu z wariantem bazowym, rośnie dwukrotnie – jest ich ponad 1,5 miliona (17,4% gospodarstw w Polsce).

Obraz gospodarstw wrażliwych ekonomicznie wskutek wzrostu kosztów korzystania z energii staje się wyraźniejszy, gdy przyjrzymy się cechom tych gospodarstw. Dane zawarte w tabeli 4 wskazują, że gospodarstwami najbardziej narażonymi na podwyżki są (poza utrzymującymi się z niezarobkowych źródeł utrzymania) – gospodarstwa pracowników i rolników.

Analiza wrażliwości gospodarstw domowych na podwyżki cen energii elektrycznej, po uwzględnieniu zróżnicowania miejsca zamieszkania (miasto, wieś) nie wykazała znaczniejszych różnic (tabela 5 na str. 59). Można natomiast zauważyć silne różnice pod kątem liczby osób w gospodarstwach. W rodzinach liczebniejszych wskaźniki zagrożenia „ubóstwem energetycznym” są znacznie wyższe (por. tabela 6 na str. 59).

By bardziej przybliżyć potrzeby polskich rodzin, poproszono GUS o przekrój według rodzin biologicznych (tabela 7 na str. 59). Nawet przy braku podwy-

Tabela 3. Warianty wydatków gospodarstw na energię elektryczną (na osobę, miesięcznie, w 2006 r.) i symulacja wpływu tych podwyżek na ubożenie gospodarstw domowych

Wyszczególnienie	Wydatki na energię w koszyku ME	Procent gospodarstw poniżej linii	Liczba gospodarstw domowych
Wariant 1 bazowy (0%)	16,24	8,57	785 tys.
Wariant 2 (10%)	17,86	11,02	1 010 tys.
Wariant 3 (15%)	18,67	12,47	1 143 tys.
Wariant 4 (20%)	19,49	13,73	1 259 tys.
Wariant 5 (30%)	21,11	17,40	1 595 tys.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z IPISS.

Tabela 4. Udział gospodarstw domowych poniżej linii „ubóstwa energetycznego” z uwzględnieniem źródła utrzymania

Wyszczególnienie	Wariant 1 bazowy (0%)	Wariant 2 (10%)	Wariant 3 (15%)	Wariant 4 (20%)	Wariant 5 (30%)
Gospodarstwa ogółem	8,57	11,02	12,47	13,73	17,40
Gospodarstwa domowe o źródle utrzymania (grupy społeczno-ekonomiczne)					
– Pracowników	10,71	13,75	15,58	17,00	21,37
– Rolników	14,18	17,93	20,21	21,18	26,61
– Pracujących na własny rachunek	5,81	8,16	9,14	10,20	13,92
– Emerytów	4,38	6,07	6,95	7,89	10,42
– Rencistów	6,50	7,93	8,81	10,25	12,95
– Utrzymujących się ze źródeł niezarobkowych	15,62	18,40	20,67	22,48	26,65

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

Tabela 5. Udział gospodarstw domowych poniżej linii „ubóstwa energetycznego” z uwzględnieniem klas miejscowości

Wyszczególnienie	Wariant 1 bazowy (0%)	Wariant 2 (10%)	Wariant 3 (15%)	Wariant 4 (20%)	Wariant 5 (30%)
Gospodarstwa ogółem	8,57	11,02	12,47	13,73	17,40
Gospodarstwa domowe zamieszkujące w:					
Miasta	8,25	10,66	12,00	13,32	16,96
– do 20 tys. mieszk.	9,53	11,69	13,07	14,69	18,13
– 20-100 tys. mieszk.	9,11	12,00	13,45	14,66	18,42
– 100-200 tys. mieszk.	8,16	10,92	12,17	13,62	17,73
– 200-500 tys. mieszk.	5,53	7,38	8,13	9,10	11,56
– pow. 500 tys. mieszk.	7,89	10,01	11,64	13,02	17,19
Wieś	9,23	11,79	13,46	14,61	18,33

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

Tabela 6. Udział gospodarstw domowych poniżej linii „ubóstwa energetycznego” z uwzględnieniem liczby osób w gospodarstwie

Wyszczególnienie	Wariant 1 bazowy (0%)	Wariant 2 (10%)	Wariant 3 (15%)	Wariant 4 (20%)	Wariant 5 (30%)
Gospodarstwa ogółem	8,57	11,02	12,47	13,73	17,40
Gospodarstwa domowe o liczbie osób:					
1-osobowe	1,41	1,96	2,42	2,60	4,02
2-osobowe	4,27	5,71	6,45	7,45	10,13
3-osobowe	8,36	11,37	13,00	14,50	18,37
4-osobowe	12,24	16,20	18,36	20,44	25,91
5-osobowe	20,06	23,68	26,40	28,34	35,50
6-osobowe i więcej	28,81	35,05	38,83	41,40	47,13

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

Tabela 7. Udział gospodarstw domowych poniżej linii „ubóstwa energetycznego” z uwzględnieniem typów rodzin

Wyszczególnienie	Wariant 1 bazowy (0%)	Wariant 2 (10%)	Wariant 3 (15%)	Wariant 4 (20%)	Wariant 5 (30%)
Gospodarstwa ogółem	8,57	11,02	12,47	13,73	17,40
Gospodarstwa domowe o typach rodzin:					
Małżeństwo bez dzieci	3,92	5,43	6,07	7,10	9,62
Małżeństwo z 1 dzieckiem	8,25	11,15	12,51	14,04	17,86
Małżeństwo z 2 dziećmi	12,60	16,44	18,47	20,45	26,31
Małżeństwo z 3 dziećmi	21,98	26,09	28,94	30,68	37,97
Małżeństwo z 4 i więcej dziećmi	33,49	39,75	44,39	47,78	54,87
Małżeństwo z przynajmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	16,82	20,91	23,59	25,78	31,35
Matka lub ojciec z przynajmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami	18,43	22,61	24,73	27,15	33,51
Gospodarstwa 1-osobowe nierodzinne	1,41	1,96	2,42	2,60	4,02
Pozostałe (bez dzieci na utrzymaniu)	7,68	10,59	12,39	13,56	17,01
Małżeństwo bez dzieci	3,92	5,43	6,07	7,10	9,62

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

Podsumowanie

żek, aż 33,5% rodzin z czwórką dzieci wydaje mniej niż minimum egzystencji (liczone na osobę). Wrażliwą grupą rodzin są także małżeństwa z trójką i dwójką dzieci, a także małżeństwa z innymi osobami (np. starszymi) na utrzymaniu oraz rodzice samotni wychowujący dziecko. Każda podwyżka cen energii dotyka w pierwszym rzędzie tych właśnie grup rodzin.

Na podstawie przeprowadzonych badań za 2006 r. można powiedzieć, że przeciętne miesięczne wydatki gospodarstw domowych na energię elektryczną – zwłaszcza, gdy przedstawia się je w ujęciu *per capita* – nie były wysokie. W 2006 r. wynosiły one średnio 28 zł na osobę, wyższe niż przeciętne wydatki na prąd dotyczyły gospodarstw emerytów, rencistów

oraz osób pracujących na własny rachunek. Wydatki na prąd w ujęciu *per capita* były szczególnie wysokie w gospodarstwach osób gospodarujących samotnie – średnio wynosiły one 48,90 zł. W odniesieniu do wydatków konsumpcyjnych gospodarstwa, średnie wydatki na energię stanowiły zaledwie 3,9%, ale w grupach gospodarstw z ograniczonymi dochodami (I kwintyl oraz I decyl rozkładu dochodów) udział ten rósł do 5%.

Próbując zidentyfikować grupy odbiorców szczególnie wrażliwych na wzrost cen energii, posłużono się kategorią minimum egzystencji. Jako granicę „ubóstwa energetycznego”, czy wrażliwości na podwyżki, przyjęto wartość wydatków na prąd przyjętą w koszyku minimum egzystencji opracowywanego w IPISS. Wartość tę oszacowano na 16,24 zł (czyli wielkość zbliżoną do wydatków gospodarstw domowych z I decyla rozkładu dochodów). Wielkość stanowiła punkt odniesienia dla kolejnych wariantów podwyżek usług za prąd.

Przy wariancie bazowym (brak podwyżek) skala gospodarstw uznanych za „wrażliwe” wyniosła 8,6% ogółu gospodarstw w Polsce (785 tys. gospodarstw domowych). Nawet niewielka wyżka tych kosztów (o 10%) sprawia, że grupa ta rośnie do miliona gospodarstw domowych (wariant 2). Przy wzroście wydatków na energię o 15%, skala osób wydających mniej niż minimum egzystencji rośnie z 8,5% do 12,5% gospodarstw (czyli do 1 143 tys. gospodarstw). Wzrost kosztów energii o 30% sprawia, że grupa tych gospodarstw, w porównaniu z wariantem bazowym, rośnie dwukrotnie – jest ich ponad 1,5 miliona (17,4% gospodarstw w Polsce).

Słabością przedstawianych wyników analizy – a więc obserwacji zwiększającego się zakresu „ubóstwa energetycznego” przy wariantowym zmienianiu linii koszyka energetycznego wg minimum egzystencji – jest jego statyczność. Nie znamy oczywiście reakcji gospodarstw domowych na podwyżki cen prądu przy zadanych wariantach. Prawdopodobnie gospodarstwa domowe – w obliczu wyższych rachunków za prąd – zmieniają swoje zachowania i zużycie prądu albo spadnie, albo wzrośnie zadłużenie gospodarstw. Tych aspektów w pracy nie podjęto – z braku danych o zadłużeniu w badaniu GUS. Należy mieć nadzieję, że niedługo spotkamy bardziej szczegółowe badania na ten temat.

Oprócz zakresu grup wrażliwych na podwyżki cen energii badania przybliżają także ich profil społeczno-ekonomiczny. Są to przede wszystkim gospodarstwa, których głowa pozostaje bez źródeł dochodów (bez pracy), ale także rodziny z licznym potomstwem, rodzice samotni z dziećmi na utrzymaniu oraz renciści (emeryci w dalszej kolejności) i rolnicy.

Uzyskany obraz dotyczy danych z 2006 r. i – wobec dzisiejszych dyskusji o wprowadzanych zmianach na 2009 r. – cechą ta może stać się głównym źródłem krytyki tych ustaleń. Mam nadzieję, że wyniki te pobudzą jednak do dalszych poszukiwań i ustaleń. Skala możliwego zubożenia oraz obraz grup szczególnie wrażliwych na podwyżki winien skłonić do namysłu nad tym, jak należy budować system wsparcia dla tych grup, które – być może już za chwilę – staną wobec konieczności ograniczenia swych niezbędnych potrzeb na energię elektryczną.

dr Piotr Kurowski
jest adiunktem w Zakładzie
Polityki Społecznej Instytutu
Pracy i Spraw Socjalnych

Literatura:

1. Deniszczyk L., Kurowski P., Styrc M. (2007), *Progi minimalnej konsumpcji gospodarstw domowych wyznaczone metodą potrzeb podstawowych. Rodzaje, oszacowania i zastosowania polityce społecznej*, IPISS, Warszawa.
2. Deniszczyk L., Sajkiewicz B. (1997), *Kategoria minimum egzystencji*, w: Golinowska S. (red.) (1997), *Polska bieda II. Kryteria – Ocena – Przeciwdziałanie*, IPISS, Warszawa.
3. Golinowska S. (red.) (1997), *Polska bieda II. Kryteria – Ocena – Przeciwdziałanie*, IPISS, Warszawa.
4. Rada Monitoringu Społecznego (2007), *Diagnoza Społeczna 2007, Warunki życia Polaków*.
5. Zaniewska H. (red.) (2007), *Bieda mieszkaniowa i wykluczenie. Analiza zjawiska i polityki*, IPISS, Warszawa.

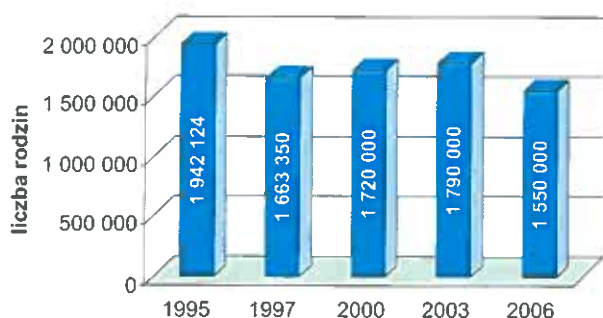

ODBIORCY EKONOMICZNIE WRAŻLIWI

Jarosław Wojtulewicz

W naszym kraju, pomimo poprawy sytuacji gospodarczej, nadal około 1,5 mln rodzin korzysta z pomocy społecznej. Jest to około 12,4% naszego społeczeństwa. Około 190 000 polskich rodzin co najmniej raz w roku nie było w stanie zapłacić w terminie za prąd. W sytuacji nieuchronnie rosnących cen surowców naturalnych, a zatem także cen energii elektrycznej oraz konieczności zmniejszenia wpływu działalności człowieka na klimat i związanej z tym polityki Unii Europejskiej, problem oszczędzania energii staje się kluczowy. Prawdopodobnie w najbliższym okresie czekają nas kolejne podwyżki cen nośników energii na tyle wysokie, że mogą zagrozić ekonomicznej egzystencji dużej części polskiego społeczeństwa. W tej sytuacji polityka Państwa i kształtowanie nawyków oszczędzania są wyzwaniem, których niepodjęcie zrodzić może poważne konflikty społeczne. Jednym ze sposobów osłabienia negatywnych konsekwencji podwyżek dla „czułych ekonomicznie” rodzin może być wprowadzenie programów współpracy lokalnych ośrodków pomocy społecznej z dystrybutorami energii i przedsiębiorstwami zajmującymi się obrotem oraz wykorzystanie skutecznych narzędzi kształtujących postawy oszczędzania.

Sytuacja w Polskich rodzinach uległa znaczącej poprawie w ostatnich latach, jednak nadal wiele z nich boryka się z trudnościami finansowymi, które wymagają ingerencji państwa i przeprowadzenia skoordynowanych działań w celu ich ochrony. Około 10% rodzin korzystających z pomocy społecznej jest zmuszonych do zwrócenia się do ośrodków pomocy rodzinie z prośbą o zapłacenie ich rachunków za zużytą energię elektryczną, gaz i wodę.

Rysunek 1. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w Polsce

Lokalne ośrodki pomocy społecznej z własnej inicjatywy podejmują współpracę z dystrybutorami energii elektrycznej, wody i gazu próbując rozwiązać skuteczniej narastający problem nieuregulowanych płatności.

W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Oświęcimiu pomoc na zakup energii udzielana jest w formie przelewów do Przedsiębiorstwa Obrotu Energią Elektryczną bezpośrednio na jego konto. Ważnym elementem systemu pomocy w zakupie energii elektrycznej są Mieszkania Chronione. Są to placówki będące pod opieką lokalnych MOPS-ów. Mieszkania te są przeznaczone dla osób z dysfunkcjami. Osoby takie są bardzo pozytywnie nastawione do korzystania z modułów handlowych systemu przedpłatowego jed-

nego z polskich producentów, pozwalającego na zakup energii elektrycznej bez opuszczania domu. Także opiekunowie działający z ramienia MOPS wyrażają pozytywne opinie odnośnie możliwości zakupu przedpłatowej energii o dowolnej godzinie, na przykład w osiedlowym energomacie lub terminalu sklepowym podczas dokonywania zakupów dla podopiecznych. Kod na „przedpłatową energię” może być w tym przypadku przekazywany opiekunowi bezpośrednio przez MOPS zamiast pieniędzy, a opiekun wprowadza go do licznika podczas wizyty domowej. Przedpłatowe liczniki okazują się w takich przypadkach bardzo pomocnym narzędziem.

Wyróżniającym podejściem do klientów ekonomicznie wrażliwych charakteryzuje się VATTENFALL. Na terenie działania firmy system przedpłatowy (LEWsystem) jest dobrze rozwinięty i był pionierskim rozwiązaniem obydwu firm. Klienci mogą kupować przedpłatową energię za pomocą Internetu oraz w sklepie i w Biurze Obsługi Klienta.

Model współpracy dystrybutora i obrotu VATTENFALL można uznać niemal za wzorcowy. Jak informuje dział obrotu zawarto umowy z większością Miejskich Ośrodków Pomocy Społecznej, których celem jest ułatwienie zakupów przedpłatowej energii. W ramach zawartych umów lokalne ośrodki pomocy społecznej i pomocy rodzinie pomagają podopiecznym w wymianie licznika z kredytowego na przedpłatowy. Pomoc dotyczy zarówno wypełnienia odpowiednich wniosków, dokumentacji, jak i przekazania pierwszej wpłaty za przedpłatową energię na specjalnie do tego celu przewidziany rachunek bankowy. Rachunek ten, tzw. rachunek ENER-B, obsługiwany jest przez bank. Pieniądze przekazane przez MOPR-y na ten rachunek są przeznaczone wyłącznie na zakup przedpłatowej energii. System ten dobrze się sprawdził w praktyce i jest przez VATTENFALL traktowany jako element programu społecznej odpowie-

działności (CSR). Najbardziej aktywne ośrodki pomocy społecznej w tym zakresie to ośrodki pomocy w Chorzowie i Katowicach. Szacuje się, że dzięki ich inicjatywie około 5 do 7% rodzin korzystających z pomocy społecznej w tych regionach korzysta z liczników przedpłatowych (ponad 1 000 osób). Współpraca Gliwickiego dystrybutora z ośrodkami pomocy społecznej jest kilkuletnia, a jej początki sięgają jeszcze państwowej wówczas firmy GZE.

Pozytywne doświadczenia w korzystaniu z liczników przedpłatowych ma także MOPS w Żarach, w którym kilkadziesiąt osób mających problemy z regulowaniem rachunków za energię elektryczną otrzymało liczniki przedpłatowe. Udało się tego dokonać dzięki dobrej współpracy dystrybucji i obrotu energią z miejscowym MOPS'em. Jak poinformował jeden z Kierowników MOPS w Żarach, rozwiązanie oparte na licznikach przedpłatowych spotkało się tutaj z dużym zainteresowaniem i przyczyniło się do tego, że udzielana jest pomoc niepieniężna dla osób podejrzewanych o to, że mogłyby wykorzystać pieniądze w sposób niezgodny z ich przeznaczeniem.

Długookresową współpracę i pozytywne doświadczenie ma Gdańska ENERGIA, a w szczególności prężnie działający oddział w Toruniu. Tu także wdrożono szerzej zakrojony program społecznie odpowiedzialnych działań dotyczących odbiorców energii elektrycznej.

Pierwszy projekt dotyczący oferowania liczników przedpłatowych na terenie ZE Toruń dla osób w słabszej kondycji ekonomicznej, mogącymi mieć problemy z rachunkami za energię, rozpoczął się jeszcze w 1999 r., kiedy to zaoferowano preferencyjne warunki zakupu i korzystania z liczników przedpłatowych dla emerytowanych pracowników jednej z restrukturyzowanych firm. Emeryci mogli wówczas otrzymać licznik po wypełnieniu odpowiedniego wniosku i wzięciu udziału w konkursie promującym oszczędne korzystanie z energii. Zakład Energetyczny umożliwił zakup energii elektrycznej na preferencyjnych warunkach rezygnując z pobierania kilku-złotowych opłat stałych. W wyniku współpracy producenta i dystrybutora ponad 200 starszych osób uzyskało dostęp do przedpłatowej energii. Początkowe obawy dotyczące umiejętności wykorzystania nowoczesnych elektronicznych liczników LEW przez starsze osoby nie potwierdziły się. Okazało się, że osoby te są nawet bardziej skłonne do oszczędzania energii i są bardzo zadowolone z tego, że uzyskały pełną kontrolę nad wielkością rachunków za energię elektryczną. Program wspierania osób ekonomicznie wrażliwych był kontynuowany przez oddział toruńskiego oddziału ENERGI w latach 2002-2004. Tym razem podjęto ścisłą współpracę z regionalnymi Ośrodkami Pomocy Społecznej, która trwa do dzisiaj. Z liczników przedpłatowych w oddziale toruńskim korzysta ponad 40 000 klientów, oczywiście w trudnej sytuacji znajduje się znacznie mniej osób. W Toruniu licznik przedpłatowy jest instalowany na ogół z innych powodów niż

słaba sytuacja materialna. Większość odbiorców po prostu lubi mieć kontrolę nad wydatkami na energię, którą można kupować zarówno w licznych energomatach, jak i biurze obsługi klienta lub przez telefon. Współpraca z miejscowym MOPR-em pozwala dystrybutorowi szybciej reagować na sytuacje, w których mogłoby dojść do zadłużenia odbiorcy i zaprzestania regulowania rachunków za energię.

W Malborku i Olsztynie „pomoc społeczna” często opłaca potrzebującym rodzinom rachunki za energię. Niestety, zdarzają się przypadki nadużyć i nie brakuje osób przynoszących do MOPS kilkaset-złotowych rachunków za prąd, których wysokość wskazuje na kompletny brak oszczędzania a nawet na dużą rozrzutność. „Niestety takich przypadków jest coraz więcej, dlatego idea przedpłatowa może się przyjąć” – usłyszeć można często w MOPS w Olsztynie.

Ośrodek pomocy społecznej w Grudziądzu chętnie wystawia rejonowi energetycznemu zaświadczenia o fakcie powtórnego lub trwałego korzystania z pomocy społecznej, co pozwala dystrybutorowi na szybszą reakcję dotyczącą wymiany licznika na przedpłatowy.

W Kościerzynie MOPS kieruje pisma do rejonu energetycznego z wnioskami o zainstalowanie liczników przedpłatowych rodzinom, które poinformowały MOPS o trudnościach w regulowaniu rachunków. Rocznie wymienia się tam kilkanaście do kilkudziesięciu liczników.

Bardzo dobrze układa się współpraca Ośrodków Pomocy Rodzinie działających na terenie Poznańskiego dystrybutora ENEA SA. W Inowrocławiu na przykład Ośrodek Pomocy Społecznej od ośmiu lat współpracuje z rejonem energetycznym w zakresie obsługi odbiorców ekonomicznie wrażliwych. Współpraca polega na opłaceniu przez MOPS usługi zmiany licznika na przedpłatowy (ok. 90 PLN) oraz wykupieniu dla podopiecznych mających problemy z regulowaniem rachunków za energię „przedpłatowego pakietu startowego” polegającego na zakupie porcji energii elektrycznej na przykład za 150 PLN. Osoba korzystająca z takiej pomocy jest jednak poinformowana, że z energii trzeba będzie korzystać oszczędnie, ponieważ w danym miesiącu MOPR nie zapłaci za kolejny przedpłatowy pakiet. Takie podejście nie tylko pomaga w trudnej sytuacji życiowej, ale posiada także aspekt edukacyjny dla osób, które nie potrafiły do tej pory zdać sobie sprawy z tego, że aktywne oszczędzanie może „odmienić” złą sytuację finansową i pozwolić na powrót do samodzielności rodzinom. Zmiana licznika z kredytowego na przedpłatowy trwa w Inowrocławiu nie więcej niż 3-4 dni, z czego zadowolony jest zarówno MOPS, jak i osoba, której grozi „odcięcie prądu”.

Na terenie działania ENION-u współpraca z pomocą społeczną także nabiera tempa. W samym Krakowie ośrodek pomocy społecznej namawia podopiecznych do instalacji licznika przedpłatowego, czasami posuwając się do zablokowania pomocy odbiorcom, którzy tego nie robią, a jednocześnie zwracają się o po-

moc w uregulowaniu wysokich rachunków. „Niestety oczekiwanie na licznik przedpłatowy jest u naszego dystrybutora dosyć długie” – jak powiedział jeden z pracowników pomocy społecznej w Krakowie. „Wystawiamy zaświadczenia o trudnej sytuacji z prośbą o założenie licznika przedpłatowego dla osób, które zwracają się do nas o pomoc po raz kolejny”. W takich przypadkach osoba ubiegająca się o licznik przedkłada wniosek o zmianę licznika do ENION SA w Krakowie. Oczekiwanie na decyzję w sprawie rozpatrzenia takiego wniosku może trwać do tygodnia, ale po uzyskaniu decyzji liczniki są zakładane – „od ręki”. Rocznie wystawia się do kilkudziesięciu takich zaświadczeń.

Sytuacje życiowe osób i rodzin, które popadły w trudną sytuację finansową sprawiły, że współpraca pomiędzy dystrybutorami energii i ośrodkami pomocy społecznej stała się niemal powszechna, jednak obecne Prawo energetyczne nie pozwala na swobodny dostęp do wygodnych narzędzi rozliczania bezgotówkowego odbiorców energii elektrycznej (np. liczników przedpłatowych). Są w Polsce regiony, w których pomimo dużego zapotrzebowania trzeba czekać na przedpłatowe liczniki nawet po kilka miesięcy. Są też ośrodki pomocy społecznej, które byłyby skłonne zapłacić za licznik przedpłatowy dla potrzebujących, niestety obecne uwarunkowania prawne na to nie pozwalają. Rzeczą niemal pewną jest, że w obliczu nadchodzących podwyżek cen mediów energetycznych problem odpowiedzialności społeczeństwa za rodziny o dochodach nie pozwalających nawet na regulowanie bieżących zobowiązań będzie rodził konflikty, których rozwiązanie wymaga podejścia systemowego i raczej na poziomie krajowym niż lokalnym.

Licznik przedpłatowy – skuteczne narzędzie udzielania pomocy społecznej i oszczędzania

Skutecznym narzędziem ochrony dla rodzin mających trudności finansowe może być zastosowanie przedpłatowych liczników energii w taki sposób, aby pomoc udzielana przez ośrodki pomocy społecznej

była wykorzystywana zgodnie z przeznaczeniem i jednocześnie miała charakter dydaktyczny kształtujący postawy konsumentów wobec oszczędzania. Skala zastosowania przedpłat za energię dotyczy już ponad 200 000 odbiorców. Opracowany przez jednego z polskich producentów system przedpłatowy daje możliwość dostawy energii elektrycznej i gazu w przedpłacie poprzez 20-cyfrowe kody generowane dla indywidualnych liczników typu LEW (brak możliwości wprowadzenia kodu do innego licznika). Dystrybucja kodów jest możliwa w tym systemie przez Biura Obsługi Klienta w Zakładach Energetycznych, w Energomatach lub przez operatorów terminali kasowych (supermarkety, sklepy, stacje benzynowe), stron internetowych czy telekomunikacyjnych. Jeżeli uwzględnimy wszystkie możliwości zakupu kodów, to przedpłatowa energia okazuje się najkorzystniejszym wyborem nie tylko dla potrzebujących pomocy, ale dla każdego, kto chce i lubi planować swoje wydatki. Niezależnie od tego, że „przedpłaty za prąd” są wyjątkowo wygodnym sposobem zakupu i rozliczania energii, istnieje także duży potencjał wykorzystania systemu przedpłatowego jako narzędzia udzielania efektywnej, bezgotówkowej pomocy rodzinom w przejściowych trudnościach finansowych. Pozytywne przykłady współpracy lokalnych ośrodków pomocy społecznej z dystrybutorami energii dają nadzieję na lepsze dysponowanie środkami publicznymi.

*Autor jest pracownikiem
APATOR SA
z siedzibą w Toruniu*

Zatwierdzone taryfy

dla energii elektrycznej i paliw gazowych
publikowane są odpowiednio w:

„Biuletynie Branżowym URE – Energia elektryczna”

i „Biuletynie Branżowym URE – Paliwa gazowe”.

UWARUNKOWANIA ROZWOJU KONCEPCJI SPOŁECZNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTWA W UNII EUROPEJSKIEJ

Michał Szymczak

Narodzenie się i rozwój koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa¹⁾ jest efektem trwającej od początku powstania zorganizowanej działalności gospodarczej dyskusji na temat etycznego aspektu takich przedsięwzięć²⁾.

Pierwotnie twierdzono, że wzrost gospodarczy jest źródłem postępu, zarówno ekonomicznego, jak i społecznego, a jego siła napędowa to dążenie do maksymalizacji zysku w warunkach uczciwej konkurencji pomiędzy przedsiębiorstwami. Ten pogląd, wywodzący się z klasycznej ekonomii, wraz z upływem czasu okazał się nierealny, gdyż rzeczywistość odbiega znacznie od teoretycznego ideału doskonale konkurencyjnej gospodarki³⁾.

W praktyce bowiem, w związku z pojawieniem się niedoskonałości rynku, działalność gospodarcza mająca wyłącznie na celu zwiększanie profitów finansowych prowadzi do wielu zjawisk ubocznych, takich jak: nierówność społeczna, bezrobocie, degradacja środowiska naturalnego, niebezpieczeństwo skażeń nuklearnych i toksycznych, monopolizacja i hegemonia na rynku oraz nierówny dostęp do informacji, a także do nasilania się nadmiernej konsumpcji, zwiększania szarego lub czarnego rynku i nieuczciwej konkurencji⁴⁾.

¹⁾ Pod koniec XIX wieku w Stanach Zjednoczonych opublikowano książkę A. Carnegiego pt. *Ewangelia bogactwa* (*The Gospel of Wealth*), w której po raz pierwszy sformułowano termin społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa. Pojęcie to w skrócie określane jest jako CSR od angielskich słów *Corporate Social Responsibility*. L.V. Ryan (red.), J. Sójka (wybór), *Etyka biznesu: Z klasyki współczesnej myśli amerykańskiej*, Wydawnictwo „W drodze”, Poznań 1997, s. 6.

²⁾ M. Greszta, *Na drodze do odpowiedzialnego biznesu, w: Więcej niż zysk czyli odpowiedzialny biznes. Programy, strategię, standardy*, pod redakcją B. Roka, Forum Odpowiedzialnego Biznesu, Warszawa 2001, s. 17.

³⁾ M. Rybak, *Etyka menedżera – społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004, s. 43.

⁴⁾ B. Klimczak, *Etyka gospodarcza, w: Etyka biznesu, gospodarki i zarządzania*, pod redakcją W. Gasparskiego, A. Lewickiej-Strzałeckiej, D. Miller, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, Fundacja „Wiedza i działanie” Im. L. Von. Milese i T. Kotarbińskiego, Warszawa 1999, s. 103.

Pod koniec XIX wieku w Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii powyżej wymienione czynniki, wskazujące jednoznacznie na liczne słabości wolnego rynku, doprowadziły do powstania idei CSR głoszącej, że biznes posiada zobowiązania wobec społeczeństwa, w którym funkcjonuje.

We współczesnym ujęciu pojęcie CSR⁵⁾ pojawiło się w Stanach Zjednoczonych w latach sześćdziesiątych, natomiast w Europie debata na temat społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw została zapoczątkowana dopiero w 1995 r., kiedy to grupa europejskich przedsiębiorców z Jacquesem Doloresem, ówczesnym przewodniczącym Komisji Wspólnot Europejskich, przedstawiła manifest społeczny (*Manifesto of Enterprises*)⁶⁾.

Należy jednak zaznaczyć, że „droga” Europy do społecznie odpowiedzialnego działania przedsiębiorstw była odmienna od amerykańskiej, która osadzona była w innych wartościach i kulturze⁷⁾.

W Stanach Zjednoczonych, skąd wywodzi się koncepcja CSR, przedsiębiorstwa miały jednowymiarową orientację celów, czyli wzrost wartości firmy dla właścicieli, natomiast przedsiębiorstwa europejskie znaj-

⁵⁾ Definicja koncepcji społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa nie jest jednolita. Dotychczas wiele instytucji międzynarodowych, organizacji społecznych, przedstawicieli świata nauki i biznesu podjęło się próby wyjaśnienia istoty idei CSR oraz płaszczyzn jej oddziaływania.

Problem w stworzeniu jednorodnego, powszechnie używanego terminu wynika z trudności osiągnięcia konsensusu i określenia jak pojęcie CSR wpływa na zarządzanie. A.B. Carroll, *Business and Society: Ethics and Stakeholder Management*, second ed., College Division South-Western Publishing Co, Cincinnati, Ohio 1993, s. 31.

W Zielonej Księdze Komisji Europejskiej społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa opisywana jest jako koncepcja, wedle której przedsiębiorstwa dobrowolnie uwzględniają aspekty społeczne i ekologiczne w swoich działaniach handlowych oraz w kontaktach ze swoimi interesariuszami. Green Paper. Promoting framework for Corporate Social Responsibility, Commission of the European Communities, Brussels 2001, COM(2001) 366 final, s. 4.

⁶⁾ M. Rybak, *Etyka menedżera – społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004, s. 10.

⁷⁾ B. Klimczak, *Czy Europa powieła amerykańskie wzorce odpowiedzialności?*, Magazyn Odpowiedzialnego Biznesu, pod redakcją B. Roka, Forum Odpowiedzialnego Biznesu, Kraków kwiecień 2003, nr 3, s. 18.

dowały się i znajdują w takim otoczeniu społecznym, na którego dłuższe istnienie pozwala wielowymiarowość celów różnych grup interesariuszy⁸⁾.

W amerykańskim i brytyjskim systemie gospodarczym silnie zakorzeniona jest koncepcja *shareholder value* (wartość dla akcjonariuszy/udziałowców), a w Europie Zachodniej i Japonii koncepcja *stakeholders value* (wartość dla interesariuszy), która oznacza realizację interesu wielu grup podmiotów mających wpływ na działalność przedsiębiorstwa⁹⁾.

W Ameryce Północnej i Wielkiej Brytanii duże korporacje były zarządzane dla wspólnych korzyści udziałowców, pracowników i klientów, co w rzeczywistości oznaczało, że nie powinny być one komukolwiek podporządkowane. W Japonii i krajach europejskich cel jaki przyświeca działalności dużych przedsiębiorstw był i nadal jest postrzegany w kategorii tworzenia i utrzymania społecznej harmonii¹⁰⁾.

Ponadto tylko w Stanach Zjednoczonych wielki biznes odgrywa większą rolę niż władza państwowa. W takich krajach jak Wielka Brytania, Francja, Niemcy i Japonia, biurokracja państwowa zawsze stanowiła przeciwwagę dla dużych korporacji¹¹⁾.

W zakresie popularyzacji koncepcji CSR w Europie to właśnie instytucje polityczne Wspólnoty Europejskiej odegrały kluczową rolę przedstawiając ją jako nowoczesną strategię zarządzania oraz innowacyjny sposób prowadzenia biznesu w sposób odpowiedzialny i zrównoważony.

Pomimo tego, że koncepcja CSR narodziła się w Stanach Zjednoczonych, to najbardziej aktywnie jest ona wdrażana do praktyki życia gospodarczego w krajach będących starymi członkami Unii Europejskiej. Władze tych krajów realizują na szeroką skalę kampanie informacyjne, edukacyjne, inicjują różne formy partnerstwa pomiędzy biznesem i poszczególnymi grupami interesariuszy, zachęcają przedsiębiorstwa do tworzenia raportów społecznych, wspierają organizacje regulujące i monitorujące CSR. Działania takie bywają interpretowane jako podejmowana przez państwo próba podzielenia się z przedsiębiorcami ciężarem tych funkcji opiekuńczych, z którymi nie może one sobie poradzić¹²⁾.

⁸⁾ J. Adamczyk, *Odpowiedzialność społeczna przedsiębiorstw w teorii i praktyce*, w: Zarządzanie przedsiębiorstwem XXI wieku: materiały konferencji naukowej zorganizowanej z okazji jubileuszu 10-lecia Wydziału Zarządzania Akademii Ekonomicznej w Krakowie (Kraków, 6 czerwca 2002 r.) pod redakcją R. Niestroja, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2002, s. 230.

⁹⁾ M. Jurek, D. Kornacka, *Aktualności teorii społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa*, Przegląd organizacji, 5/2000, s. 18.

¹⁰⁾ P.F. Drucker, *Zarządzanie w XXI wieku*, Muza, Warszawa 2000, s. 60.

¹¹⁾ J.A.F. Stoner, E.R. Freeman, D.R. Gilbert Jr., *Kierowanie*, wyd. 2, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2001, s. 111.

¹²⁾ A. Lewicka-Strzałecka, *Odpowiedzialność moralna w życiu gospodarczym*, Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2006, s. 52.

Implementacja koncepcji CSR w przedsiębiorstwach zyskuje coraz większą rzeszę zwolenników i przybiera zinstytucjonalizowane ramy zarówno w poszczególnych krajach UE jak i w samych strukturach Wspólnoty Europejskiej. Działania na rzecz CSR stały się strategicznym obszarem i niewrażliwym elementem politycznej agendy.

Od 2000 r. Komisja Wspólnot Europejskich angażowała się w przedsięwzięcia, które spowodowały wzrost popularności koncepcji CSR wśród liderów biznesu, organizacji pozarządowych oraz administracji wielu państw starego kontynentu¹³⁾.

W ramach UE kluczową rolę, w zakresie propagowania idei społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa, odegrały następujące inicjatywy:

1. Przyjęcie Strategii Lizbońskiej.
2. Ogłoszenie Zielonej Księgi na temat koncepcji CSR.
3. Opublikowanie Białej Księgi zawierającej strategię realizacji i upowszechniania idei społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa.
4. Powołanie Europejskiego Forum Interesariuszy.
5. Poparcie dla zainicjowania „Europejskiego sojuszu na rzecz społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw”.

Pod koniec lat dziewięćdziesiątych XX wieku dla przywódców państw należących do UE stało się oczywiste, że międzynarodowa kondycja gospodarcza Wspólnoty Europejskiej, pomimo osiągnięcia stabilności finansów publicznych, niskiego poziomu deficytu i wprowadzenia euro, nie jest dobra¹⁴⁾.

Pogłębiająca się luka w poziomach rozwoju gospodarczego pomiędzy UE a Stanami Zjednoczonymi była jednym z kluczowych czynników, który zadecydował o rozpoczęciu realizacji Strategii Lizbońskiej¹⁵⁾.

Strategia ta została przyjęta przez Radę Unii Europejskiej, która obradowała 23 i 24 marca 2000 r. w Lizbonie. Jej naczelnym celem jest dorównanie głównemu konkurentowi gospodarczemu Unii Europejskiej, czyli Stanom Zjednoczonym, i przekształcenie Wspólnoty Europejskiej do 2010 r. w „najbardziej konkurencyjną opartą na wiedzy gospodarkę świata, zdolną do utrzymania zrównoważonego wzrostu gospodarczego, stworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy oraz zachowania spójności społecznej”¹⁶⁾.

¹³⁾ B. Rok, *Odpowiedzialny biznes w nieodpowiedzialnym świecie*, Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce, Forum Odpowiedzialnego Biznesu, Warszawa 2004, s. 22.

¹⁴⁾ M.J. Radło, *Strategia Lizbońska – konkluzje dla Polski*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2002, s. 7.

¹⁵⁾ M.J. Radło, *Strategia Lizbońska 2005-2010: Kluczowe wyzwania. Najważniejsze priorytety*, w: *Polska wobec redefinicji Strategii Lizbońskiej*, pod redakcją M.J. Radło, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową. Polskie Forum Strategii Lizbońskiej, Warszawa 2005, s. 21-22.

¹⁶⁾ M.J. Radło, *Wyzwanie konkurencyjności: Strategia Lizbońska w poszerzonej Unii Europejskiej*, Fundacja Instytutu Spraw Publicznych, Warszawa 2003, s. 24.

Uwzględniając kluczową rolę przedsiębiorstw w realizacji nadrzędnego celu Strategii, podczas Szczytu w Lizbonie Komisja Europejska wystosowała apel do liderów biznesu o podjęcie wyzwania dotyczącego odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw. W odpowiedzi na to orędzie europejscy przedsiębiorcy doprowadzili do powstania, w obszarze społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, Europejskiej Kampanii 2005. Zakładała ona: sformułowanie roli przedsiębiorstw w realizacji priorytetowego celu Strategii Lizbońskiej, pozyskiwanie przedsiębiorców i partnerów do realizacji działań służących propagowaniu idei CSR, zapewnienie szerokiego dostępu do rozwiązań w sferze zarządzania społeczną odpowiedzialnością biznesu i stworzenie zestawu praktycznych instrumentów koniecznych do wykorzystania pełnego potencjału przedsiębiorstw związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej zgodnie z zasadami CSR, upowszechnianie przykładów społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw oraz odpowiednie propagowanie korzyści, które zyskują firmy stosujące koncepcję CSR, stymulowanie dialogu i pomaganie w budowaniu partnerstwa pomiędzy przedsiębiorstwami i ich interesariuszami¹⁷⁾.

Kolejną, zapewne najważniejszą inicjatywą w zakresie propagowania idei CSR, było opublikowanie przez Komisję Europejską 18 lipca 2001 r. Zielonej Księgi na temat Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw (*Green Paper: Promoting framework for Corporate Social Responsibility*).

Dokument ten systematyzuje koncepcję CSR na poziomie europejskim. Jest to pierwszy dokument opracowany na tak wysokim szczeblu, który szczegółowo omawia zasady odpowiedzialności biznesu i określa sposoby jej wdrażania w wymiarze europejskim. Ogłoszenie Zielonej Księgi zainicjowało szeroką debatę na temat sposobu, w jaki UE może aktywnie promować koncepcję CSR na płaszczyźnie europejskiej oraz globalnej¹⁸⁾.

Zielona Księga określa ramy działania przedsiębiorstw w zakresie odpowiedzialności społecznej, definiuje pojęcia i systemowo formalizuje jego zakres w organizacji oraz jego otoczeniu.

W dokumencie tym Komisja Europejska oświadcza, że zajmuje się koncepcją CSR, ponieważ w ten sposób może przyczynić się do osiągnięcia celu strategicznego, jaki został określony w Strategii Lizbońskiej.

Ponadto czynnikami, które spowodowały zainteresowanie UE ideą CSR były: problemy i oczekiwania społeczności lokalnych, klientów, władz publicznych oraz inwestorów w kontekście globalizacji i zmian przemysłowych na dużą skalę; kryteria społeczne, które bardziej wpływają na decyzje inwestycyjne jednostek i instytucji występujących w roli kon-

sumentów oraz inwestorów; zwiększająca się troska o szkody wyrządzone środowisku przez działalność gospodarczą; przejrzystość prowadzenia działalności gospodarczej. Zdaniem Komisji Europejskiej, pomimo, iż głównym celem przedsiębiorstwa jest osiągnięcie zysków, przedsiębiorstwa powinny również angażować się w kwestie społeczne i ekologiczne, poprzez włączenie koncepcji CSR do swojej strategii biznesowej oraz instrumentów zarządzania. CSR jest procesem, w ramach którego przedsiębiorstwa zarządzają swoimi relacjami z różnymi grupami interesu, a interesariusze z kolei mogą mieć faktyczny wpływ na ich powodzenie w działalności gospodarczej. Ideę CSR należy zatem traktować jako inwestycję, a nie jako koszt, podobnie jak w przypadku zarządzania jakością¹⁹⁾.

Zielona Księga, przedstawiająca podstawowe założenia modelu zarządzania opartego na społecznej odpowiedzialności, zapoczątkowała ogólnoeuropejską dyskusję w tym zakresie.

W dokumencie tym nie zaproponowano jednak żadnych konkretnych rozwiązań, a jedynie wskazano pożądane kierunki i cele rozwoju koncepcji CSR oraz zachęcono szerokie grono zainteresowanych podmiotów do dzielenia się własnymi opiniami, uwagami i doświadczeniami związanymi z tą ideą.

Efektom konsultacji po ogłoszeniu Zielonej Księgi stał się nowy dokument – strategia realizacji i upowszechniania CSR (*White Paper: Communication on CSR*²⁰⁾).

Dokument ten, opublikowany 2 lipca 2002 r., jest adresowany do organizacji europejskich, państw członkowskich, partnerów społecznych, stowarzyszeń biznesowych i konsumenckich, indywidualnych przedsiębiorstw oraz innych grup zainteresowanych. Biała Księga, oprócz podsumowania dotychczasowych konsultacji społecznych na temat koncepcji CSR, przedstawia cztery obszary dalszych działań UE w tym zakresie.

Pierwszy obszar dotyczy zwiększania wiedzy, edukacji, wymiany doświadczeń i dobrych praktyk, w skład którego wchodzi następujące punkty: rozwój wymiany doświadczeń i dobrych przykładów pomiędzy przedsiębiorstwami oraz państwami członkowskimi, wpływ koncepcji CSR na biznes i społeczeństwo, kształtowanie CSR w małych i średnich przedsiębiorstwach oraz rozwój umiejętności menedżerskich.

Druga płaszczyzna obejmuje promocję zgodności, przejrzystości, praktyki i narzędzia koncepcji CSR, czyli: kodeksy etyczne, standardy zarządzania, pomiary, raportowanie, etykietowanie produktów oraz inwestycje społecznie odpowiedzialne.

¹⁹⁾ Green Paper. Promoting framework..., op. cit., s. 5.

²⁰⁾ Communication from the Commission Concerning Corporate Social Responsibility: A Business Contribution to Sustainable Development, Commission of the European Communities, Brussels 2 July 2002, COM(2002) 347 final.

¹⁷⁾ M. Greszta, *Na drodze...*, op. cit., s. 262-265.

¹⁸⁾ B. Rok, *Odpowiedzialny biznes...*, op. cit., s. 22.

Trzecia część Białej Księgi poświęcona jest Europejskiemu Forum Interesariuszy (*The European Multi-Stakeholder Forum on CSR – CSR EMS Forum*), które powołane zostało przez Komisję Europejską w celu promocji przejrzystości i zbieżności praktyk oraz instrumentów koncepcji CSR poprzez: zebranie istniejących inicjatyw oraz stworzenie wspólnego podejścia i wytycznych w zakresie CSR, identyfikację i badanie obszarów, gdzie potrzebne są dodatkowe działania na europejskim poziomie oraz wymianę doświadczeń i pozytywnych przykładów na poziomie UE.

Powołane przez Komisję Wspólnot Europejskich *CSR EMS Forum* rozpoczęło swoją działalność 16 października 2002 r.

W Europejskim Forum Interesariuszy zasiadali przedstawiciele: Komisji Europejskiej, rządów, organizacji pozarządowych, federacji przedsiębiorców i związków zawodowych²¹).

W ramach *CSR EMS Forum* stworzone zostały cztery okrągłe stoły, z których każdy odpowiedzialny był za wyszczególniony obszar tematyczny związany z koncepcją CSR na poziomie Unii Europejskiej. Zajmowały się one: zwiększaniem wiedzy o idei CSR oraz ułatwianiem wymiany doświadczeń i działań z nią związanych, włączaniem koncepcji CSR do działalności małych i średnich przedsiębiorstw, różnorodnością, konwergencją i przejrzystością praktyk oraz instrumentów odpowiedzialnego biznesu, analizą aspektów związanych z dalszym rozwojem koncepcji CSR. Kluczowe kwestie, które tworzyły wspólną platformę dla wszystkich okrągłych stołów dotyczyły: konkurencyjności, demokracji, ochrony środowiska, aspektów międzynarodowych, spójności społecznej, praw człowieka, zapobiegania konfliktom oraz zagadnień konsumenckich²²).

Po ponad półrocznej działalności *CSR EMS Forum*, w czerwcu 2004 r., opublikowano Raport Forum poświęcony koncepcji CSR (*Corporate Social Responsibility. Final results & recommendations*). W dokumencie tym scharakteryzowane zostały podstawowe cechy i zalecenia dotyczące koncepcji CSR²³).

Komisja Wspólnot Europejskich, która w stosunku do *CSR EMS Forum* pełniła funkcję wspierającą, przyjęła zawarte w raporcie zalecenia w celu ich dalszej realizacji.

Czwarty obszar przedsięwzięć opisany w Białej Księdze dotyczy integracji koncepcji CSR z innymi

działaniami UE. Komisja Europejska wskazuje na celowość uwzględniania idei CSR w takich obszarach działań Wspólnoty Europejskiej, jak: polityki społeczne i zatrudnienia, polityka gospodarcza, polityka ochrony środowiska, administracja państwowa Komisji Europejskiej, polityka konsumencka oraz polityka zewnętrzna obejmująca handel i rozwój.

Uwzględnienie przez Komisję Europejską koncepcji CSR w tak wielu obszarach działań UE gwarantuje wielopłaszczyznowe wdrażanie i stosowanie tej idei.

Sytuacja taka jest możliwa dzięki dużej uniwersalności i elastyczności praktyk oraz instrumentów stosowanych w zarządzaniu opartym na koncepcji CSR.

Ostatnią z pięciu kluczowych inicjatyw, która jasno wskazuje, że jednym z priorytetowych działań Komisji Europejskiej jest propagowanie koncepcji CSR, było ogłoszenie swojego wsparcia dla zainicjowania „Europejskiego sojuszu na rzecz społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw”.

Poparcie to zostało przedstawione 22 marca 2006 r. w oficjalnym Komunikacie Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego noszącym nazwę „Realizacja partnerstwa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia: Uczynienie Europy liderem w zakresie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw”.

W dokumencie tym Komisja Wspólnot Europejskich reprezentuje pogląd, że koncepcja CSR staje się coraz ważniejsza na świecie oraz w UE i stanowi element dyskusji na temat konkurencyjności oraz zrównoważonego rozwoju²⁴).

Komisja wzywa europejskie przedsiębiorstwa do publicznego wykazania swojego zaangażowania na rzecz zrównoważonego rozwoju, wzrostu gospodarczego i większej liczby lepszych miejsc pracy, a także do wzmocnienia swojego zaangażowania na rzecz koncepcji CSR.

Zdaniem Komisji praktyki dotyczące koncepcji CSR nie są panaceum na wszystkie problemy i nie można oczekiwać, że same doprowadzą do osiągnięcia zamierzonych rezultatów. Nie zastąpią one działań politycznych, ale mogą przyczynić się do osiągnięcia szeregu celów politycznych, takich jak:

- bardziej zintegrowane rynki pracy i większy poziom integracji społecznej,
- inwestycje w podnoszenie kwalifikacji oraz kształcenie ustawiczne,
- poprawa sytuacji w zakresie zdrowia publicznego,
- lepsze osiągnięcia w zakresie innowacji,
- bardziej racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych oraz zmniejszenie poziomów zanieczyszczenia,

²⁴) Communication From the Commission to The European Parliament, The Council and The European Economic and Social Committee, Implementing The Partnership for Growth and Jobs: Making Europe a Pole of Excellence on Corporate Social Responsibility, Commission of the European Communities, Brussels 22 March 2006, COM(2006) 136 final, s. 6.

²¹) J. Korpus, *Społeczna Odpowiedzialność Przedsiębiorstw w obszarze kształtowania środowiska pracy*, wyd. 1, Placet, Warszawa 2006, s. 83.

²²) Commission launches Europe's Multi-Stakeholder Forum on CSR, CSR Magazine, pod redakcją C. Wessels, European Business Network for Social Cohesion, Brussels January 2003, s. 17.

²³) Corporate Social Responsibility. Final results & recommendations, European Multi-Stakeholder Forum on CSR, Final Report, 29 June 2004, s. 3-4.

- budowanie pozytywnego wizerunku biznesu i przedsiębiorców w społeczeństwie,
- większe poszanowanie dla praw człowieka, ochrony środowiska i podstawowych norm pracy, zwłaszcza w krajach rozwijających się.

Wyszczególnione cele mają charakter ogólny i obejmują wiele poważnych kwestii, w odniesieniu do których realizacja zasad koncepcji CSR ma zapewnić wsparcie dla głównych działań podejmowanych przez poszczególne państwa, w tym również przez Polskę, gdzie początkowo propagowanie idei społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa spotykało się z dużym niezrozumieniem.

W Polsce koncepcja CSR uznawana była do niedawna za ideologiczną próbę podważenia zasad kapitalizmu lub za przejaw nieznajomości podstaw systemu wolnorynkowego²⁵⁾.

Przeprowadzone przez Bank Światowy w 2005 r. badania 500 największych polskich przedsiębiorstw wskazały na ich nieznaczną wiedzę w zakresie idei CSR²⁶⁾.

Obecnie jednak społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa to nie tylko teoria i dyscyplina naukowa, bowiem przedsiębiorstwa działające na rynku polskim podejmują coraz częściej praktyczne działania w zakresie wdrażania tej koncepcji²⁷⁾.

Zwłaszcza w ciągu kilku ostatnich lat koncepcja CSR wdrożona została z sukcesem w wielu obszarach działalności biznesowej polskich firm. Choć powszechne rozumienie idei CSR w Polsce nie zawsze uwzględnia jej pełne znaczenie, to z pewnością powstała podstawa do dalszego jej rozpowszechniania w kraju²⁸⁾.

CSR rozwija się w Polsce szczególnie w sektorze handlu detalicznego i dóbr konsumpcyjnych, w którym przedsiębiorcy zdobywają liczne nagrody oraz wyróżnienia za dobre praktyki w biznesie. Wzrasta także ogólna liczba polskich firm, które są coraz aktywniejsze w obszarze społecznej odpowiedzialności biznesu²⁹⁾.

²⁵⁾ J. Filek, *Społeczna Odpowiedzialność Biznesu: Tylko moda czy nowy model prowadzenia działalności gospodarczej?*, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Warszawa marzec 2006, s. 14.

²⁶⁾ *What Does Business Think about Corporate Social Responsibility. Part II A Comparison of Attitudes and Practices in Hungary, Poland and Slovakia*, Report World Bank, 2005, s. 19.

²⁷⁾ A. Stachowicz-Stanusch, *Zarządzanie odpowiedzialnością społeczną w przedsiębiorstwie. Teoria i praktyka polskich przedsiębiorstw*, w: *Instrumenty zarządzania we współczesnym przedsiębiorstwie. Analiza krytyczna*, pod redakcją K. Zimniewicza, Zeszyty Naukowe 81, Wydawnictwo Naukowe AE w Poznaniu, Poznań 2006, s. 510.

²⁸⁾ M. Bienkiewicz, *CSR and Competitiveness European SMEs' Good Practice*, National Report Poland, Entrepreneurship and Economic Development Research Institute at the Academy of Management, Łódź 2007, s. 28.

²⁹⁾ *Od São Paulo do Szanghaju. Nowa dynamika konsumentów: wpływ na współczesny handel detaliczny*. Raport PricewaterhouseCoopers, Edycja piąta 2006/2007, s. 57.

Potwierdzeniem tego jest ostatni, opublikowany przez Forum Odpowiedzialnego Biznesu raport pt. „Odpowiedzialny biznes w Polsce 2007. Dobre praktyki”, w którym przedstawione są liczne przykłady polskich przedsięwzięć z zakresu społecznej odpowiedzialności w czterech obszarach: miejsce pracy, rynek, społeczeństwo oraz środowisko. W gronie liderów odpowiedzialnego biznesu znalazły się także trzy spółki należące do sektora paliwowo-energetycznego³⁰⁾.

Znaczący wzrost zainteresowania polskich władz i przedsiębiorców koncepcją CSR wynika zapewne z członkostwa Polski w UE, które obliguje Polskę do przyjęcia europejskiego modelu gospodarki oraz propagowanych przez Komisję Europejską określonych wzorców społecznych, a także ze zrozumienia jej znaczenia w zarządzaniu przedsiębiorstwami i budowaniu przewagi konkurencyjnej.

W polskiej rzeczywistości gospodarczej nie brakuje jednak problemów związanych z wprowadzaniem reguł idei CSR na poziomie europejskim.

Główne kierunki działań na rzecz dalszego rozpowszechniania i wdrażania koncepcji CSR w Polsce to³¹⁾:

- wyeliminowanie wielu barier utrudniających wprowadzenie CSR w Polsce, takich jak: korupcja, biurokracja i wysoki poziom bezrobocia,
- udoskonalanie prawa i budowanie społeczeństwa praworządnego,
- szersze edukowanie dotyczące zagadnień: ekonomicznych, społecznych, konsumenckich i prawnych,
- dostosowanie przepisów do potrzeb rozwijającej się gospodarki, uwzględniające standardy CSR,
- stworzenie zachęt dla polskich przedsiębiorców, sprzyjających wdrażaniu idei CSR,
- prezentowanie dobrych praktyk zastosowania koncepcji CSR wraz z kampaniami medialnymi na temat osiągniętych korzyści ekonomicznych i społecznych,
- włączanie do działań na rzecz CSR organizacji pozarządowych.

W zakresie implementacji i rozwoju idei CSR ze strony państwa należałoby oczekiwać³²⁾:

- wprowadzenia odpowiednich regulacji prawnych,
- efektywnego stosowania prawa,
- uznania standardów etycznych za ważny składnik oceny działalności gospodarczej
- promowania zachowań odpowiedzialnych, czyli dobrych praktyk w biznesie.

³⁰⁾ *Raport Odpowiedzialny biznes w Polsce 2007. Dobre praktyki*, Forum Odpowiedzialnego Biznesu, Warszawa 2008, s. 14-49.

³¹⁾ J. Filek, *Społeczna Odpowiedzialność Biznesu...*, op. cit., s. 17.

³²⁾ M. Zemigala, *Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa. Budowanie zdrowej, efektywnej organizacji*, Oficyna Wolters Kluwert Polska, Kraków 2007, s. 99.

Od polskich przedsiębiorstw natomiast, zgodnie z rekomendacjami Programów Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), oczekuje się³³⁾:

- wprowadzania kodeksów postępowania i programów CSR zgodnych z europejskimi i światowymi standardami,
- przeprowadzania okresowych audytów CSR,
- analizowania szerokiego kontekstu społecznego w procesach inwestycji, restrukturyzacji i planowania strategicznego,
- korzystania z najlepszych wzorów zaangażowania społecznego poprzez partnerstwo z organizacjami pozarządowymi.

Należy również dodać, że koncepcja CSR ma w Polsce szczególne warunki rozwoju. Wynikają one z jednej strony z uwarunkowanych historycznie postaw społeczno-gospodarczych kształtujących się przed transformacją systemową oraz aktualnych wydarzeń i zmian ekonomicznych dokonujących się na szeroką skalę w kraju i poza jego granicami³⁴⁾.

W Polsce nie ma jednostki rządowej, która odgrywałaby wiodącą rolę w zakresie zagadnień obejmujących problematykę CSR. Brakuje również oficjalnego, narodowego programu dotyczącego upowszechniania koncepcji CSR w Polsce oraz kooperacji aparatu administracyjnego z sektorem prywatnym i organizacjami pozarządowymi mającej na celu podnoszenie świadomości tematyki CSR w społeczeństwie polskim. Polski rząd nie opracował jak dotąd strategii CSR, która dotyczyłaby społecznych, środowiskowych i etycznych kwestii związanych z odpowiedzialnym prowadzeniem biznesu, a także specjalnego ustawodawstwa mającego na celu promocję stosowania dobrych praktyk przez polskie przedsiębiorstwa³⁵⁾.

Społeczeństwu polskiemu brakuje także powszechnej wiedzy dotyczącej stosowania przez przedsiębiorstwa dobrych praktyk społecznych oraz środowiskowych. Polscy konsumenci oczekują większej ilości informacji o społecznie odpowiedzialnym działaniu firm³⁶⁾.

Dalsze wdrażanie w Polsce idei CSR wymaga zatem stosowania odrębnych działań i strategii dostosowanych do ojczyźtych realiów, a przenoszenie na polski grunt gotowych wzorców z wysoko rozwiniętych krajów UE byłoby z pewnością błędem.

Podsumowując powyższe rozważania na temat uwarunkowań rozwoju koncepcji CSR należy stwierdzić, iż od czasu, kiedy w marcu 2000 r. Rada Europejska ogłosiła Strategię Lizbońską i wezwała europejskich przedsiębiorców do prowadzenia działalności gospodarczej zgodnie z zasadami odpowiedzialnego biznesu, w zakresie rozpowszechniania tej idei dokonano znaczącego postępu.

Opublikowanie Zielonej i Białej Księgi – dokumentów, które w głównej mierze usystematyzowały koncepcję CSR na arenie europejskiej, powołanie *CSR EMS Forum* oraz wydanie Komunikatu Komisji Europejskiej w marcu 2006 r. to kluczowe inicjatywy procesu propagowania doktryny CSR w UE.

Dodatkowo znaczącą rolę w zakresie popularyzacji idei społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa pełni organizacja *CSR Europe (The Business Network for Corporate Social Responsibility)* prowadzona przez przedstawicieli biznesu. Jej misją jest wspieranie firm w osiągnięciu zysku, zrównoważonego rozwoju i postępu społecznego poprzez wprowadzanie koncepcji CSR do głównego nurtu zarządzania przedsiębiorstwami. *CSR Europe* stało się głównym europejskim centrum w sferze CSR dzięki pracy 70 członków korporacyjnych i 25 partnerów narodowych (w Polsce partnerem *CSR Europe* jest Forum Odpowiedzialnego Biznesu).

Aktualnie, głównie dzięki zaangażowaniu Komisji Europejskiej i organizacji *CSR Europe*, projekty związane z koncepcją CSR realizowane są coraz częściej przez instytucje rządowe, przedsiębiorstwa, organizacje pozarządowe oraz ruchy konsumenckie we wszystkich krajach Unii Europejskiej. Mają one zbieżne cele i często wykonywane są w ramach międzynarodowych programów, zgodnych z zaleceniami instytucji politycznych Wspólnoty Europejskiej.

³³⁾ *Społeczna odpowiedzialność biznesu w Polsce. Wstępna analiza*, Publikacja Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju, Warszawa 2007, s. 62.

³⁴⁾ M. Rojek-Nowosielska, *Kształtowanie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 2006, s. 61.

³⁵⁾ *Baseline Study on CSR Practices in the New EU Member States and Candidate Countries*, United Nations Development Programme, June 2007, s. 61.

³⁶⁾ *Public Expectations for Corporate Social Responsibility in Poland*, The World Bank, Development Communication Division and the World Bank Warsaw Country Office, Łotwa 2005, s. 18.

Autor jest doktorantem na Wydziale Zarządzania Akademii Ekonomicznej w Poznaniu

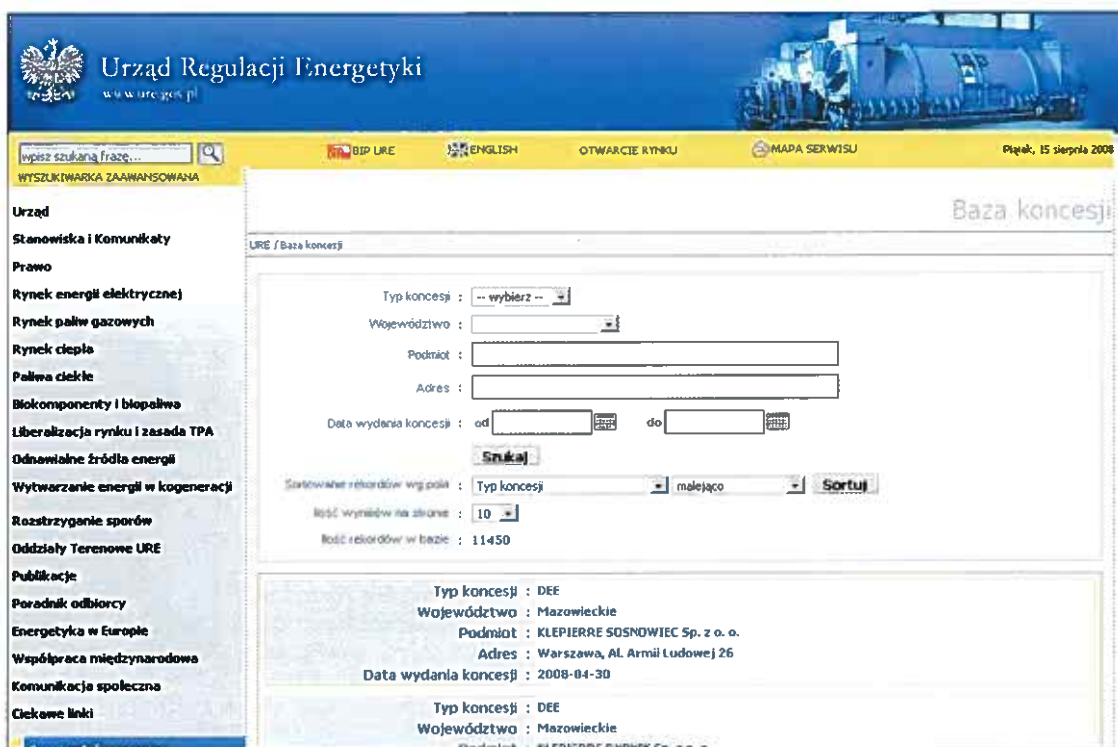
Pobieranie ze strony internetowej URE wykazu obowiązujących koncesji

W celu pobrania zestawień przedsiębiorstw posiadających koncesje w zakresie regulowanym ustawą – Prawo energetyczne, należy:

- 1) wejść na stronę internetową URE (www.ure.gov.pl), kliknąć pozycje zaznaczone na poniższym rysunku (zamiast „Rynek energii elektrycznej” można także wybrać pozycje: „Rynek paliw gazowych”, „Rynek ciepła”, „Paliwa ciekłe”),

- 2) na stronie, która się ukaże, można skorzystać z szybkiego wyszukiwania w celu uzyskania informacji o podmiotach koncesjonowanych.

2		POLECENIE PRZELEWU		A
W ciężar rachunku		Na dobro rachunku		
Nazwa dłużnika:		Nazwa wierzyciela: URZĄD REGULACJI ENERGETYKI 00-872 Warszawa ul. Chłodna 64		
w Banku:		w Banku: NBP O/O Warszawa		
Nr rachunku:		Nr rachunku: 58101010100028732231000000		
Pl. Kas.:	Data:	Kwota:		

Tytułem:

Oplata za Biuletyn URE

--

(pieczęć zleceniodawcy i podpisy)

(stempel Banku)

2		POLECENIE PRZELEWU		D
W ciężar rachunku		Na dobro rachunku		
Nazwa dłużnika:		Nazwa wierzyciela: URZĄD REGULACJI ENERGETYKI 00-872 Warszawa ul. Chłodna 64		
w Banku:		w Banku: NBP O/O Warszawa		
Nr rachunku:		Nr rachunku: 58101010100028732231000000		
Pl. Kas.:	Data:	Kwota:		

Tytułem:

Oplata za Biuletyn URE

--

(pieczęć zleceniodawcy i podpisy)

(stempel Banku)

2		POLECENIE PRZELEWU		B
W ciężar rachunku		Na dobro rachunku		
Nazwa dłużnika:		Nazwa wierzyciela: URZĄD REGULACJI ENERGETYKI 00-872 Warszawa ul. Chłodna 64		
w Banku:		w Banku: NBP O/O Warszawa		
Nr rachunku:		Nr rachunku: 58101010100028732231000000		
Pl. Kas.:	Data:	Kwota:		

Tytułem:

Oplata za Biuletyn URE

--

(pieczęć zleceniodawcy i podpisy)

(stempel Banku)

2		POLECENIE PRZELEWU		C
W ciężar rachunku		Na dobro rachunku		
Nazwa dłużnika:		Nazwa wierzyciela: URZĄD REGULACJI ENERGETYKI 00-872 Warszawa ul. Chłodna 64		
w Banku:		w Banku: NBP O/O Warszawa		
Nr rachunku:		Nr rachunku: 58101010100028732231000000		
Pl. Kas.:	Data:	Kwota:		

Tytułem:

Oplata za Biuletyn URE

--

(pieczęć zleceniodawcy i podpisy)

(stempel Banku)

ZAMÓWIENIE BIULETYNU URE * ZAMÓWIENIE BIULETYNU URE * ZAMÓWIENIE BIULETYNU URE * ZAMÓWIENIE BIULETYNU URE

Zamówienie _____ Biuletynu URE	
Numery:	
Liczba egzemplarzy:	
Wartość:	
Imię i nazwisko lub nazwa firmy:	
Imię i nazwisko bezpośredniego odbiorcy Biuletynu:	
Ulica:	nr:
Miasto:	kod: □□ - □□□□
tel. kontaktowy (z kier.):	
faks:	
NIP: □□□□ - □□□□ - □□ - □□	
Oświadczam, że jestem płatnikiem VAT i upoważniam Urząd Regulacji Energetyki do wystawienia faktury bez mojego podpisu.	
----- Pieczętka i podpis	

Zamówienie _____ Biuletynu URE	
Numery:	
Liczba egzemplarzy:	
Wartość:	
Imię i nazwisko lub nazwa firmy:	
Imię i nazwisko bezpośredniego odbiorcy Biuletynu:	
Ulica:	nr:
Miasto:	kod: □□ - □□□□
tel. kontaktowy (z kier.):	
faks:	
NIP: □□□□ - □□□□ - □□ - □□	
Oświadczam, że jestem płatnikiem VAT i upoważniam Urząd Regulacji Energetyki do wystawienia faktury bez mojego podpisu.	
----- Pieczętka i podpis	

„Biuletyn Urzędu Regulacji Energetyki”

zawiera m.in.:

- wykaz przedsiębiorstw ubiegających się o udzielenie koncesji,
- zestawienie udzielonych koncesji,
- zestawienie zatwierdzonych taryf,
- adresy komisji kwalifikacyjnych,
- akty wykonawcze do ustawy – Prawo energetyczne,
- informacje o sporach rozstrzyganych przez Prezesa Urzędu,
- artykuły o pracach Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki.

Biuletyn ukazuje się jako dwumiesięcznik.

★ ★ ★

Warunki zamówienia „Biuletynu Urzędu Regulacji Energetyki”

Biuletyn URE można zamówić w dowolnej liczbie egzemplarzy, na dowolny termin.

Dwumiesięcznik będzie przesyłany na nazwisko osoby i adres wysyłki podany na zamówieniu.

WARUNKIEM PRZYJĘCIA I REALIZACJI ZAMÓWIENIA JEST OTRZYMANIE – FAKSEM LUB POCZTĄ – PODANEGO KUPONU PRENUMERATY WRAZ Z KOPIĄ PRZELEWU ZA ODPOWIEDNIĄ ILOŚĆ EGZEMPLARZY.

Prosimy o czytelne wypełnienie WSZYSTKICH rubryk kuponu prenumeraty.

Biuletyn ukazuje się od 15 lipca 1998 r.

Egzemplarze archiwalne poza numerem 1/98, są do nabycia w Urzędzie Regulacji Energetyki, ul. Chłodna 64, 00-872 Warszawa, tel.: (022) 661 62 22, faks: (022) 661 62 24.

Cena 1 egz. Biuletynu w poszczególnych latach wynosi: 1998-1999 – 9 zł, 2000 – 12 zł, 2001 – 14 zł, 2002-2004 – 15 zł, 2005-2007 – 12 zł, 2008 – 14 zł

Zatwierdzone taryfy dla ciepła – wg siedziby Oddziału Terenowego URE
(stan na maj-czerwiec 2008 r.)

Siedziba Oddziału Terenowego URE	Nazwa przedsiębiorstwa	Podwyżka w %
Warszawa	Radomskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej RADPEC SA – Radom	11,74
	Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. – Wołomin	13,02
	Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. – Ostrów Mazowiecka	8,28
	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Gostyninie Sp. z o.o. – Gostynin	12,98
	Zakład Usług Komunalnych (Miasto i Gmina Warka) – Warka	15,05
	MVV Polska SA – Sokółka	14,60
Szczecin	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej SA – Police	13,19
	PPU EKO – WARK Sp. z o.o. – Szczecin	6,40
	Zakład Gospodarki Komunalnej (Gmina Szprotawa) – Szprotawa	10,19
	Elektrociepłownia Zielona Góra SA – Zielona Góra	4,61
	DALKIA Zielona Góra Sp. z o.o. – Zielona Góra	5,21
	ECO Żagań Sp. z o.o. – Żagań	4,40
Gdańsk	Sydkraft EC Słupsk Sp. z o.o. – Słupsk	6,00
	Komunalna Energetyka Ciepła KOMEC Sp. z o.o. – Kętrzyn	6,01
	ZEC Sp. z o.o. – Orzysz	9,53
	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. – Pieniężno	5,91
Poznań	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. – Aleksandrów Kujawski	4,38
	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. – Włocławek	6,53
	Soda Polska CIECH Sp. z o.o. – Inowrocław	1,89
	Dalkia Poznań Zespół Elektrociepłowni SA – Poznań	5,98
	Elektrociepłownia Kalisz – Piwonice SA – Kalisz	11,14
	GEOTERMIA – CZARNKÓW Sp. z o.o. – Czarnków	6,56
	Energetyka Ciepła Kępno Sp. z o.o. – Kępno	14,32
	MEGAWAT Sp. z o.o. – Rogoźno Wlkp.	16,94
	Miejska Energetyka Ciepła Sp. z o.o. – Piła	7,58
	G.EN.GAZ ENERGIA SA – Poznań	11,47
	Miejski Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. – Koło	6,82
Lublin	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. – Chełm	6,22
	Zakład Utrzymania Ruchu Sp. z o.o. – Świdnik	5,71
	Fabryka Łożysk Toczących – Kraśnik SA – Kraśnik	16,72
	Lubelskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. – Lublin	4,98
	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej SA – Bielsk Podlaski	3,26
	Przedsiębiorstwo Komunalne w Czamej Białostockiej Sp. z o.o. – Czama Białostocka	13,51
Łódź	Łódzki Zakład Usług Komunalnych (Miasto Łódź) – Łódź	18,18
	Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. – Rawa Mazowiecka	6,87
	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. – Łask	9,19
	Zakład Gospodarki Komunalnej (Gmina Żychlin) – Żychlin	16,12
	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. – Sandomierz	11,17
	Energetyka Ciepła Miasta Skarżysko-Kamienna – Skarżysko-Kamienna	12,51
	Zakład Wyrobów Metalowych SHL SA – Kielce	4,00
	Kielecka Spółdzielnia Mieszkaniowa – Kielce	3,19
Wrocław	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej TERMAL SA – Lubin	29,70
	Przedsiębiorstwo Gospodarki Miejskiej Sp. z o.o. – Polkowice	3,75
	Zakład Energetyki Ciepłej Prudnik Sp. z o.o. – Lubrza	9,52
	Brzeskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. – Brzeg	7,99
	Samodzielny Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych – Branice	8,36
Katowice	Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowo-Handlowe ENCo Sp. z o.o. – Bytom	16,70
	Zakład Energo-Mechaniczny Łabędy Sp. z o.o. – Gliwice	15,07
	Agencja Poszanowania Energii i Usług Energetyczno-Górnictw ENMAG-EG Sp. z o.o. – Piekary Śląskie	9,04
	RCEkoenergia Sp. z o.o. – Czechowice – Dziedzice	5,90
	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Katowice SA – Katowice	8,42

Kraków	Andropol – Elektrociepłownia Sp. z o.o. – Andrychów	3,20
	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszaniowej (Gmina Słomniki) – Słomniki	16,00
	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. – Mielec	4,10
	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszaniowej Sp. z o.o. – Jarosław	12,74
	Zakład Budowlany Stanisław Andrysiewicz – Tarnobrzeg	13,50
	RAF – ENERGIA Sp. z o.o. – Jedlicze	1,35

Odmowa zatwierdzenia taryfy dla ciepła – wg siedziby Oddziału Terenowego URE

(stan na maj-czerwiec 2008 r.)

Siedziba Oddziału Terenowego URE	Nazwa przedsiębiorstwa	Data odmowy
Gdańsk	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. – Morąg	2008.05.15

Zatwierdzone taryfy dla energii elektrycznej

(stan na 2008.08.06)

Lp.	Nazwa przedsiębiorstwa	Data publikacji
1	Euro-Energetyka Sp. z o.o.	2008.06.03
2	Zakłady Chemiczne ZACHEM SA	2008.06.05
3	Nida Media Sp. z o.o.	2008.06.16
4	RWE Stoen SA	2008.06.16
5	ENERGOSERWIS KLESZCZÓW Sp. z o.o.	2008.06.23
6	„Energetyka Boruta” Sp. z o.o.	2008.06.24
7	„TELENERG-BIS” Przedsiębiorstwo Wielobranżowe	2008.06.24
8	Kopalnia Węgla Kamiennego „Kazimierz Juliusz” Sp. z o.o.	2008.06.24
9	Metalchem Serwis Sp. z o.o.	2008.06.26
10	Zakład Energetyki-Błachownia Sp. z o.o.	2008.06.26
11	Zespół Elektrowni Wodnych Niedzica SA	2008.07.02
12	Stocznia Gdańsk SA	2008.07.02
13	Zarząd Morskiego Portu Gdańsk SA	2008.07.07
14	Huta Batory Sp. z o.o.	2008.07.09
15	„BHH-MIKROTECH” Sp. z o.o.	2008.07.09
16	Towarzystwo Inwestycyjne „ELEKTROWNIA-WSCHÓD” SA	2008.07.09
17	Zakłady Chemiczne „Organika-Sarzyna” SA	2008.07.14
18	Fabryka Maszyn „Glinik” SA	2008.07.14
19	ZAMET – BUDOWA MASZYN SA	2008.07.14
20	ARCTIC PAPER KOSTRZYN SA	2008.07.16
21	MERA PNEFAL ZPC SA	2008.07.16
22	Zakłady Chemiczne „Organika Azot” SA	2008.07.21
23	Nowoczesne Produkty Aluminiowe „Skawina” Sp. z o.o.	2008.07.21
24	Zakłady Wapiennicze Lhoist Sp. z o.o.	2008.07.21
25	Katowicki Holding Węglowy SA	2008.07.21
26	„Federal-Mogul Gorzyce” SA	2008.07.23
27	PUHP „ELTRONIK” Sp.j.	2008.07.23
28	„CYNK – ŻAR” J. Kowalczyk, L. Rak Sp.j.	2008.07.31
29	Góraźdze Cement SA	2008.07.31
30	Andropol-Elektrociepłownia Sp. z o.o.	2008.07.31
31	Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Sępólnie Krajeńskim	2008.07.31
32	Zakłady Mechaniczne „Bumar – Łabędy” SA	2008.07.31
33	Południowy Koncern Węglowy SA	2008.07.31
34	Zakład Elektroenergetyczny H.Cz. „ELSEN” Sp. z o.o.	2008.07.31

Odmowa zatwierdzenia taryfy dla energii elektrycznej
(stan na 2008.08.06)

Lp.	Nazwa przedsiębiorstwa	Data publikacji
1	KGHM Polska Miedź SA	2008.06.11

Zmiany w zatwierdzonych taryfach dla energii elektrycznej
(w tym zmiany okresu obowiązywania taryfy)
(stan na 2008.08.06)

Lp.	Nazwa przedsiębiorstwa	Data publikacji
1	Spółka Restrukturyzacji Kopalń SA	2008.06.03
2	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej i Gospodarki Wodno-Ściekowej „ENWOS” Sp. z o.o.	2008.06.11
3	Zakłady Górniczo-Hutnicze „Bolesław” SA	2008.06.11
4	Zakład Dostaw Nośników Energetycznych Sp. z o.o.	2008.06.12
5	Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Rzeszowie	2008.06.12
6	BOT Kopalnia Węgla Brunatnego Bełchatów SA	2008.06.23
7	Zakłady Azotowe Kędzierzyn SA	2008.06.24
8	Przedsiębiorstwo Połowów, Przetwórstwa i Handlu „DALMOR” SA	2008.07.07
9	PGE Dystrybucja Rzeszów Sp. z o.o.	2008.07.07
10	ENESTA Sp. z o.o.	2008.07.21
11	„KEM” Sp. z o.o.	2008.07.31
12	„PKP Energetyka” Sp. z o.o.	2008.07.31

Zatwierdzone taryfy dla paliw gazowych
(stan na 2008.08.06)

Lp.	Nazwa przedsiębiorstwa	Data publikacji
1	Federal-Mogul Gorzyce SA	2008.05.29
2	KGHM Polska Miedź SA	2008.05.29
3	Projekt Energia Sp. z o.o.	2008.06.06
4	Zakłady Mechaniczne „BUMAR-ŁABĘDY” SA	2008.06.11
5	Huta Batory Sp. z o.o.	2008.06.12
6	Magneti Marelli Poland SA	2008.06.12
7	Zakłady Urządzeń Chemicznych i Armatury Przemysłowej „CHEMAR” SA	2008.06.13
8	Media Odra Warta Sp. z o.o.	2008.06.23
9	Gaslinia Sp. z o.o.	2008.06.26
10	Pomocnicze Gospodarstwo Usług Komunalnych i Mieszkaniowych w Tarnogrodzie	2008.06.26
11	EWE Energia Sp. z o.o.	2008.06.27
12	Zakład Energo-Mechaniczny „Łabędy” Sp. z o.o.	2008.07.02
13	Stocznia Gdańsk SA	2008.07.07
14	Zakłady Chemiczne „Siarkopol” Tarnobrzeg Sp. z o.o.	2008.07.09
15	RCEkoenergia Sp. z o.o.	2008.07.09
16	Nowoczesne Produkty Aluminiowe „SKAWINA” Sp. z o.o.	2008.07.14
17	ANCO Sp. z o.o.	2008.07.14
18	K & K Sp. z o.o.	2008.07.23
19	Zakłady Azotowe Kędzierzyn SA	2008.07.23
20	Zakłady Azotowe „Puławy” SA	2008.07.23
21	ENESTA Sp. z o.o.	2008.07.31

Zmiany w zatwierdzonych taryfach dla paliw gazowych
(w tym zmiany okresu obowiązywania taryfy)
(stan na 2008.08.06)

Lp.	Nazwa przedsiębiorstwa	Data publikacji
1	EnergoEko-Inwest Sp. z o.o.	2008.05.29
2	ArcelorMittal Poland SA	2008.05.29
3	Huta Buczek Sp. z o.o.	2008.06.12
4	EI INVEST Sp. z o.o.	2008.06.26
5	AVRIO MEDIA Sp. z o.o.	2008.07.23
6	Zakład Elektroenergetyczny H.Cz. „ELSEN” Sp. z o.o.	2008.07.31

WYKAZ PRZEDSIĘBIORSTW, KTÓRE OTRZYMAŁY KONCESJE NA WNIOSEK
(stan na 2008.08.06)

Lp.	Nazwa przedsiębiorstwa	Adres	Rodzaj działalności
1	Magystral-Polska Sp. z o.o.	00-057 Warszawa, ul. Jana Henryka Dąbrowskiego	Opc
2	J&S ENERGY SA	00-078 Warszawa, Plac Piłsudskiego 2	Opc
3	Wast Sp. z o.o.	00-189 Warszawa, ul. Inflancka 15 lok. 126	Opc
4	Al Samer Sp. z o.o.	00-493 Warszawa, ul. B. Prusa 2	Opc
5	Techno Art SA	00-528 Warszawa, ul. Hoża 5/7 lok. 78	Opc
6	KLEPIERRE GALERIA POZNAŃ Sp. z o.o.	00-609 Warszawa, Al. Armii Ludowej 26	Dee, Oee
7	KLEPIERRE LUBLIN Sp. z o.o.	00-609 Warszawa, Al. Armii Ludowej 26	Dee, Oee
8	Carolina Fleet Management Sp. z o.o.	01-126 Warszawa, ul. Wolska 94	Opc
9	KBC Autolease Polska Sp. z o.o.	01-211 Warszawa, ul. Giełdowa 7/9	Opc
10	OLMMER Janusz Andrzej Osowski	02-255 Warszawa, ul. Krakowiaków 68/70	Opc
11	I.I.C. Retail Sp. z o.o.	02-497 Warszawa, ul. Gen. Felicjana Sławoja-Składkowskiego 4	Dee, Oee
12	Elektrix Operator Sp. z o.o.	02-611 Warszawa, ul. Krasickiego 19 lok. 1	Dee
13	SILVAR Sp. z o.o.	02-777 Warszawa, ul. KEN 93 lok. B3	Opc
14	System Gazociągów Tranzytowych EUROPOL GAZ SA	04-028 Warszawa, Al. Stanów Zjednoczonych 61	Ppg
15	BRACIA KLOCEK Kamil Klocek	05-200 Wołomin, ul. Łukasiewicza 11	Opc
16	PHU AUTO-GAZ Hydraulika-Gazownictwo Dariusz Stępień	05-240 Tuszcz, ul. Rzemieśnicza 19	Opc
17	HIGHFINGER INDUSTRIAL SERVICES Sp. z o.o.	05-261 Marki, Al. Marszałka Józefa Piłsudskiego 226	Opc
18	Firma Handlowo-Usługowa MIWAMA SC Michał Wasilewski, Małgorzata Wasilewska-Drabarek	05-825 Grodzisk Mazowiecki, ul. Robotnicza 54	Opc
19	M&M PELLETS Sp. z o.o.	06-560 Konopki, ul. Kwiatowa 31	Opc
20	Stawomir Zaboklicki	07-111 Wierzbno, ul. Krypy 65	Opc
21	AUTO-GAZ „ZAJĄCZEK” Grzegorz Ireneusz Zajczyk	07-410 Ostrołęka, ul. Traugutta 59	Opc
22	Złota Kurka Sp. z o.o.	09-320 Biezuń, Borek 5	Opc
23	PHU „MARGO” Łukasz Markowski	09-412 Nowe Proboszczewice, ul. Witolda Bunkiewiczza A	Opc
24	Przedsiębiorstwo Gazyfikacji Bezprzewodowej ZALGAZ SC	09-421 Trzepowo, Bronowo Zalesie 56	Opc
25	Zespół Małych Elektrowni Wodnych rzeki Dajna Bożena Iwaniuk	11-400 Kętrzyn, Muławki 5	Wee
26	HYDROMONTAŻ Piotr Duchalski	11-700 Mrągowo, ul Wolności 35	Wee
27	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Ostróda Sp. z o.o. w Tyrowie	14-100 Ostróda, Tyrowo 104	Wee
28	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.	15-423 Białystok, ul. Grochowa 2a	Wpc, Opc
29	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o.	16-400 Suwałki, ul. Przemysłowa 6A	Wee
30	Wojciech Budny Firma Rodzinna BUDNY	19-100 Mońki, ul. Reja 5	Opc
31	PROFIT SG Stanisław Gryniewicz	19-300 Elk, ul. Targowa 22/24	Opc

32	DORMEX-TRADE Sp. z o.o.	20-207 Lublin, ul. Turystyczna 32	Opc
33	AUTO-GAZ SC W. Błaszczak, S. Bartoń	21-136 Firlej, ul. Lubelska 7	Opc
34	Kowalczyk Zbigniew Firma Handlowa „Kowalczyk”	21-500 Biała Podlaska, ul. Brzeska 158	Opc
35	Stanisław Niekraszuk	21-570 Drelów, Kwasówka 66a	Opc
36	Zakład Usługowy Stacja Paliw Popielarz Jacek	22-107 Sawin, Łowcza	Opc
37	ZPH JAKOL Sp.j. Czesław Jabłoński, Henryk Kalbarczyk, Sławomir Olszewski	22-140 Cyców, ul. Kopina 88A	Opc
38	Jan Kalita	22-400 Zamość, ul. Lwowska 29 m. 4	Wee
39	PAWTRANS Sp. z o.o.	24-320 Warszawa, ul. Czereśniowa 98/334	Wpc
40	Sławomir Janus Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „SPEC-STAC”	26-080 Mniów, ul. Kielecka 35	Opc
41	„AUTO-ARGAZ” SC Arkadiusz Węgliński, Leszek Szymański	26-600 Radom, ul. Kozienicka 165	Opc
42	PPHU AS-GOLD Sp. z o.o.	26-600 Radom, ul. Lengiewicza 28	Opc
43	Zakład Stolarski Export-Import Kwiatkowski Kazimierz	26-613 Radom, Dąbrowa Kozłowska 49	Wee
44	PPHU Julita Pysiak – SANTINI	26-652 Zakrzew, Maciejowice, ul. Radomska 145	Opc
45	AUTO CENTRUM SC Krzysztof Figurski, Jarosław Figurski	26-700 Zwoleń, ul. Wojska Polskiego 88 A	Opc
46	GP POLSKA Sp. z o.o.	27-225 Pawłów, Wawrzeńczyce 1	Opc
47	BLĘKITNA ENERGIA Wytwarzanie Energii Elektrycznej Grzegorz Kuśmierz	28-300 Jędrzejów, Brynica Sucha 33A	Wee
48	Młyn i Mała Elektrownia Wodna Andrzej Bodzioch	28-350 Słupia Jędrzejowska, Dąbrownica 55	Wee
49	SLOVNAFT-POLSKA SA	30-070 Kraków, ul. Wadowicka 6	Opc
50	Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji SA	30-106 Kraków, ul. Senatorska 1	Wee
51	Firma Handlowo-Usługowo-Produkcyjna CENTRUM-AUTO-GAZ SC Wojciech Kurdziel, Jacek Jordan	31-746 Kraków, ul. Styczna 16	Opc
52	EKO-ENERGIA Sp. z o.o.	32-090 Słomniki, Polanowice 66c	Wee
53	Dulowski Sławomir Spaw – Gaz	32-510 Jaworzno, ul. Anny 2	Opc
54	Paweł Jaśko PPUH „KARAT”	32-540 Trzebinia, ul. Piłsudskiego 55	Opc
55	ARIES SC Krzysztof i Mariusz Nicieja	32-620 Brzeszcze, ul. Sobieskiego 1	Opc
56	Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo- -Usługowe „BOG-MAR” M. Żmudka, B. Żmudka SC	32-650 Kęty, ul. Kościuszki 18	Opc
57	CMC Sp. z o.o.	32-864 Gnojnik, Gnojnik 528	Opc
58	PPHU KAJMAN Jan Karpel Sp.j.	33-300 Nowy Sącz, ul. Zdrojowa 14	Opc
59	FHU „MARK” Auto-GAZ KOMPLEX Lilianna Krzyżak	33-312 Tęgorozę, Tęgorozę 216	Opc
60	Firma „INTER BOCH” SC Bochnak Andrzej, Bochnak Monika, Bochnak Iwona, Bochnak Maciej	34-721 Raba Wyżna, Raba Wyżna 645	Opc
61	„UNIMEX” Sp. z o.o.	35-101 Rzeszów, ul. Bednarska 11	Opc
62	Elżbieta Smolak EL-PETRO	36-051 Górnio, Górnio 104	Opc
63	Zakład Produkcyjno-Usługowy CMOL-FRUT Stefan Wrzask	36-105 Cmolas, Cmolas 360A	Oee
64	Stomil-Sanok SA	38-500 Sanok, ul. Reymonta 19	Wcc, Pcc
65	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o.	38-700 Ustrzyki Dolne, ul. Przemysłowa 16	Wcc, Pcc
66	Przedsiębiorstwo Przemysłu Mięsnego „TAURUS” Sp. z o.o.	39-220 Piłzno, ul. Legionów 58	Opc
67	DIAMENT Izabela Mysiek	41-200 Sosnowiec, ul. Legionów 6/45	Opc
68	Mariusz Staśko	41-403 Chełm Śląski, ul. Chełmska 5b	Opc
69	Przedsiębiorstwa Produkcji i Montażu MONTSPOŻ Sp. z o.o.	42-160 Krzepice, ul. Magreta 2	Opc
70	Firma WIATROMEK Jadwiga Klyta	42-287 Lubusza, Kamieńskie Młyny, ul. Romanowska 3	Wee
71	GAZ Kosiński Zygmunt	42-289 Woźniki, ul. Tarnogórska 15	Opc
72	PPHU „MARCELI” Marceli Jagusiak	42-350 Koziegłowy, Gniazdów, ul. Centralna 22	Opc
73	Dominika Nowicka Stacja Paliw Niegowonice	42-454 Niegowonice, ul. Dąbrowska 6a	Opc
74	Brodziak Jan Auto Gaz Podlesie	42-700 Lubliniec, ul. Oleska 105	Opc
75	Zakład Handlowo-Usługowy „MERKURY” Grzegorz Jaszczurowski	43-385 Jasienica, ul. Polna 932	Opc

76	STACH – GAZ Zdunek Stanisław	43-600 Jaworzno, ul. Piaskowa 68	Opc
77	Sebastian Wątroba	43-607 Jaworzno, ul. Nauczycielska 8	Opc
78	FHU „CARPIGIANI” Jacek Słomczewski	44-217 Rybnik, ul. Kard. Kominka 23B/5	Opc
79	Zakład Projektowania i Usług Technicznych – A. i M. Brzozowscy Sp.j.	45-045 Opole, ul. Studzienna 3	Opg
80	Transport Ciężarowy Handel-Eksport Skrzypczyk Zygfryd	47-171 Rozmierz, ul. Powstańców Śl. 13	Opc
81	Kowalczyk Michał PLOTART	47-400 Racibórz, ul. Rudzka 1	Opc
82	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Brzegu Sp. z o.o.	49-300 Brzeg, ul. Wolności 15	Wee
83	PHU „ARKA” SC W. Śliwiński, W. Poborski	49-318 Skarbimierz-Osiedle, ul. Akacyjowa 2B/3	Opc
84	Janusz Plutecki	53-641 Wrocław, ul. Litomska 7/9	Wee
85	DOMINEX Damian Dąbrowski	55-020 Żórawina, Mnichowice, ul. Lipowa 30	Opc
86	Produkcja-Handel-Usługi Węglewski Władysław	55-095 Mirków, Siedlec, ul. Wrocławska 47	Opc
87	Zakład Handlowo-Usługowy „Marakun” Monika Kunów-Matuszewska	58-500 Jelenia Góra, ul. Krzywoustego 1	Opc
88	KDM Sp.j. Krzysztof Żądel, Dariusz Żądel, Miłosz Żądel	59-921 Sieniawka, Porajów, ul. Mostowa 1	Opc
89	Beata Winiecka-Witt REMIK-GAZ	62-030 Luboń, ul. Bukowa 21	Opc
90	„PETRO-B” Sp. z o.o.	62-067 Rakoniewice	Opc
91	Wioleta Buczkowska „WBR SERWIS”	62-250 Czarniejewo, Pakszyn 1B	Opc
92	ELEKTROWNIA PAŃNÓW II Sp. z o.o.	62-510 Konin, ul. Kazimierska 45	Wee
93	Wujko Dariusz Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowo-Handlowe	62-511 Kramsk, Dębicz 25	Opc
94	TYL-OIL Sp. z o.o.	62-530 Kazimierz Biskupi, ul. Biurowiec 3	Opc
95	Zenon Stopień Stacja Paliw	62-872 Godzisz Małe, Godzisz Wielkie, ul. Cmentarna 24	Opc
96	„CEPEN-JASTROWIE SC” Mirosław Sobiczewski, Bogdan Kit, Adam Mazur	64-915 Jastrowie, ul. Polna 1	Opc
97	Przedsiębiorstwo Prywatne Handlowo-Usługowe Petrol-Hawen Jerzy Zmysłony, Aleksandra Zmysłona Sp.j.	64-920 Piła, ul. Dąbrowskiego 8	Opc
98	Robert Zdanowicz	66-200 Świebodzin, ul. Kozia 7a	Opc
99	EKO – JEDAR SC Piotr Żuk, Krzysztof Langier	67-300 Szprotawa, ul. Przejazdowa 5	Opc
100	Firma Handlowo-Usługowa Grażyna Karwat	68-200 Żary, ul. Witosa 17/1	Opc
101	RAVENT Sp. z o.o.	69-110 Rzepin, ul. Juliusza Słowackiego 58	Wee
102	Kagra Group Kamila Iwanicka-Sobczak	70-262 Szczecin, ul. Królowej Jadwigi 20/20	Opc
103	Air – Service Piotr Zarzeczny	71-447 Szczecin, ul. Krasieńskiego 59G/17	Opc
104	PUH Stacja Paliw Łukasz Chromicz	72-200 Nowogard, ul. Górna 6	Opc
105	H.P. Rybicki Sp. z o.o.	73-110 Stargard Szczeciński, ul. Pierwszej Brygady 35	Opc
106	Handel nawozami, materiałami budowlanymi, paszami Roman Dorawa	77-139 Brzeźno Szlacheckie 115	Opc
107	PETROLINVEST SA	81-319 Gdynia, ul. Podolska 21	Opc
108	RORO Roman Golik	82-103 Mikoszewo, ul. Długa 27	Opc
109	Przedsiębiorstwo Usługowe TK Tomasz Śliwka	83-000 Pruszcz Gdański, ul. Grunwaldzka 62	Opc
110	Kazimierz Roziński	83-110 Tczew, ul. Jagiellońska 29 A/22	Opc
111	EKOOPAŁ Ossowski, Stenka Sp.j.	83-200 Starogard Gdański, ul. Krasickiego 1	Opc
112	Destylarnia Sobieski SA	83-200 Starogard Gdański, ul. Skarszewska 1	Wpc
113	PHU Karol Sznieder	83-320 Sulęcyno, Al. Zwycięstwa 45	Opc
114	Mariusz Balon PPUH BIM	85-799 Bydgoszcz, ul. Gen. L. Okulickiego 8A/10	Opc
115	FHU „CRYSPOL” Kaczmarek, Zieliński Sp. z o.o.	85-839 Bydgoszcz, ul. Toruńska 139	Opc
116	BIOGAZ INWESTOR Sp. z o.o.	87-100 Toruń, ul. Grudziądzka 159	Opc
117	Fandzloch Karol Stacja Paliw Kruszyny	87-305 Zbiczno, Zbiczno 107	Opc
118	„GEOMAR” Firma Wielobranżowa Usługi Geodezyjne Mariusz Rutkowski	87-617 Bobrowniki, ul. Książąt Mazowieckich 9	Opc
119	PPH Jarosław Kania	87-720 Ciechocinek, ul. Władysława Wareńczyka 1	Wee
120	ATUM Nowak Ewelina	88-100 Inowrocław, ul. Księdza Demskiego 3	Wee
121	ZŁOTECKI Leon Złotecki	88-111 Rojewo, Żelechlin 2	Wee
122	EKO-PRĄD Kazimierz Feliksiak	88-133 Dąbrowa Biskupia, Przybysław 15	Wee

123	Krzemień i Wspólnicy Sp.j.	88-160 Janikowo, ul. Kasprowicza 27	Wee
124	EKOENERGIA Krzysztof Zachwieja, Jan Woźniak SC	88-220 Osiecin, Belszewo 2	Wee
125	Grzegorz Pietrzak GRANT PPH	88-230 Piotrków Kujawski, ul. Kaliska 35	Opc
126	BIO Sp. z o.o.	88-305 Szczepanowo, ul. Leśna 9	Wpc
127	Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe „AMAL” Mieczysław Król	89-340 Białosłiwie, ul. 4-go Stycznia	Opc
128	Mirowski i Spółka „KAMIR” Sp.j.	92-516 Łódź, ul. Puszkina 80	Dee, Oee
129	Ozorkowskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o.	95-035 Ozorków, ul. Żwirki 30	Pcc
130	Słowikowska Agnieszka „SŁOWIK-GAZ”	95-060 Brzeziny, ul. Sienkiewicza 87	Opc
131	„JULIA” SC Józef Koszmider, Wioletta Koszmider	95-061 Dmosin, Kołacin 95A	Opc
132	Jacek Skorupa PPHU LUNA	95-070 Aleksandrów Łódzki, ul. Piotrkowska 52	Opc
133	„OWCZAREK” SC Joanna Owczarek, Grzegorz Owczarek	97-512 Kodrąb, Bugaj Zakrzewski 3	Opc
134	Sławomir Skowroński PPHU ELBA	98-220 Zduńska Wola, ul. Torfowa 5a	Wee
135	„ELPROM” Sp. z o.o.	98-275 Brzeźnio, Zapole 79/1	Opc
136	FHU „RAZEM” Rafał Grabiński	98-290 Warta, Zagajew 1	Opc
137	Grażyna Kogut Przedsiębiorstwo Usługowe „TANK-GAZ” STACJA AUTO-GAZ	98-331 Nowa Brzeźnica, Dworszewice Kościelne, ul. Dobrowolskiego 41	Opc
138	Zdzisław Brylak Firma Wielobranżowa „BRYLAK”	98-405 Galewice, Kolonia Osiek 14	Opc
139	SAGA-GAZ Sp. z o.o.	99-300 Kutno, ul. Bohaterów Walk nad Bzurą 4	Opc

Legenda:

Wcc – wytwarzanie ciepła

Pcc – przesyłanie ciepła

Wee – wytwarzanie energii elektrycznej

Dee – dystrybucja energii elektrycznej

Oee – obrót energią elektryczną

Wpc – wytwarzanie paliw ciekłych

Opc – obrót paliwami ciekłymi

Opg – obrót paliwami gazowymi

WYKAZ PRZEDSIĘBIORSTW, KTÓRE ZŁOŻYŁY WNIOSKI KONCESYJNE

(stan na 2008.08.06)

Lp.	Nazwa przedsiębiorstwa	Adres
1	Kimberly-Clark Sp. z o.o.	00-124 Warszawa, Al. Jana Pawła II 12
2	EURO Sp. z o.o.	03-543 Warszawa, ul. Barkocińska 6
3	Stacja Paliw „WAWER” Grażyna i Grzegorz Rzeszy SC	04-633 Warszawa, ul. Rzeźbiarska 3
4	C.K. IMPERGAZ Krzysztof Chodźko	05-090 Raszyn, ul. Sportowa 1A
5	„ANDRASIĄK-CZARNECKA” Sp.j.	05-400 Otwock, ul. Wspaniała 2
6	FUEL.PL SC Monika i Rafał Michalscy	05-870 Błonie, Radonice 5B
7	DREW-BUD Radosław Kowalczyk	06-212 Krasnosielc, Ruzieck 16
8	BIO-PAL Waldemar Długolecki	06-231 Młynarze, Ogony 7
9	Stacja Sprzedaży Paliw ANIRAM Aneta Tomczyk	09-472 Słupno, Cekanowo
10	FORMEX-OIL Sp. z o.o.	10-410 Olsztyn, ul. Lubelska 43A
11	Mała Elektrownia Wodna Dariusz Pupek	11-700 Mrągowo, Os. Mazurskie 38/18
12	PHU Import, Export, Handel, Usługi, Komis w Kamionku Mieczysław Wiśniewski	12-100 Szczytno, ul. Leśny Dwór 50
13	BENTRA SC	12-200 Pisz, ul. Grunwaldzka 1
14	Hurtowa i Detaliczna Sprzedaż Paliw Helena Bryczkowska	12-200 Ruciane-Nida, ul. Niedźwiedzi Róg 1a
15	W.A.G. mineralni paliwa a.s.	140 21 Praha, Na Pankraci 1685/17
16	PHU FALKO-OIL Krzysztof Falkowski	15-281 Białystok, ul. Legionowa 15/111
17	„ASMAR” Marek Sadowski	15-521 Białystok, Zaścianki, ul. Szosa Baranowicka 1/1
18	Gruszewski Leszek „KOMPLEX”	17-111 Boćki, ul. Załomska 40
19	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Zambrowie Sp. z o.o.	18-300 Zambrów, ul. Magazynowa 14
20	Piotr Szust MONIKA PPH	20-141 Lublin, ul. Jarzębinowa 39
21	„D&K” D. Łabiga, K. Łabiga SC	21-002 Jastków, Dąbrowica 46
22	Fabryka Maszyn Rolniczych „Meprozet” Sp. z o.o.	21-560 Międzyrzec Podlaski, ul. Radzyńska 17

23	„AGRO-PAL” Sp. z o.o.	24-310 Karczmiska, Kolonia Głusko Duże 79A
24	ENERGY ECO Sp. z o.o.	26-080 Mniów, Wólka Kłucka 28
25	Piotr Gawroński Przedsiębiorstwo Wielobranżowe	26-200 Końskie, Sierosławice, ul. Konecka 17
26	AUTO GAZ „L-ESKA” Jarosław Sasin	26-600 Radom, ul. Limanowskiego 97
27	ALFA II Jan Zajac	26-600 Radom, ul. Parkowa 18
28	KRAK-GAZ Sp. z o.o.	30-010 Kraków, ul. Łokietka 6b/7
29	MAXTRANS Grzegorz Sularz	32-020 Wieliczka, ul. Solna 31
30	EKO-ENERGIA Sp. z o.o.	32-090 Stomniki, Polanowice 66c
31	Zakład Gospodarki Komunalnej BOLESŁAW Sp. z o.o.	32-329 Bolesław, ul. Osadowa 1
32	BDG Sp. z o.o.	33-100 Tarnów, ul. Krakowska 105
33	Janusz Stec JASTMEDIC	33-100 Tarnów, ul. Powstańców Warszawy 14/5
34	NEW-CAR Paweł Badura Sp.kom.	34-130 Kalwaria Zebrzydowska, ul. Jagiellońska 60F
35	Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Żywcu	34-300 Żywiec, ul. Ks. Pr. St. Słonki 22
36	Miejski Zakład Komunikacji Sp. z o.o.	37-500 Jarosław, ul. Zamkowa 1
37	PPUH KO-PEXIM Anna Rudny	40-020 Katowice, ul. Przemysłowa 10
38	PPUH MARKPOL Bożena Waszkiewicz	40-321 Katowice, ul. Budowlana 2c
39	Zabrzańskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.	41-800 Zabrze, ul. Wolności 215
40	„EUROSPED” Karol Matura, Wojciech Haręza Sp.j.	41-902 Bytom, ul. Dworska 6
41	TRITEX Sp. z o.o.	41-940 Piekary Śląskie, ul. Bytomska 60
42	Stacja Paliw Zasada Sp. z o.o.	41-947 Piekary Śląskie, ul. Konarskiego 2
43	WIREX EKO-ENERGIA Stefański Wiesław	42-231 Stary Cykarzew, ul. Rumiankowa 87
44	PPHU „PAK” Sp. z o.o.	42-286 Koszęcin, ul. Leśna 2
45	PPHU „KIWON” Krzysztof Łabuś	42-360 Poraj, ul. 3 Maja 96
46	Jerzy Ślęzak Transport „JTS”	42-500 Będzin, ul. Zagórska 44
47	PHU „OKTAN” Henryk Początek	43-100 Tychy, ul. Fabryczna 11
48	VIVA TRANS Sp. z o.o.	44-120 Pyskowice, ul. Traugutta 84
49	Felicjan Kawik FEL-TANK FHU	44-240 Żory, ul. Boczna 6
50	RWE Supply & Trading GmbH	45-128 Essen, Huysenallee 2
51	Brzeg Tank Sp. z o.o.	49-314 Pisarzowice, ul. Brzeska 4
52	Mała Elektrownia Wodna	55-080 Kąty Wrocławskie, Pęcznica 66
53	PCC ROKITA SA	56-120 Brzeg Dolny, ul. Sienkiewicza 4
54	Mobilny Gaz Sp. z o.o.	60-835 Poznań, ul. Mickiewicza 27/4A
55	H. CEGIELSKI – ENERGOCENTRUM Sp. z o.o.	61-485 Poznań, ul. 28 Czerwca 1956 r. nr 223/229
56	Zdzisław Kalista Stacja Paliw Przedsiębiorstwo Wielobranżowe	62-107 Niemczyn, Niemczyn 38
57	Andrzej Gronowski FHUT	62-250 Czarniejewo, ul. Armii Poznań 24/5
58	Stanisław Szymkowiak Firma Handlowo-Uslugowa Stacja Paliw	62-285 Popowo Kościelne, Popowo Kościelne 57
59	Master-Trans Sp. z o.o.	62-510 Konin, ul. Chopina 5/50
60	EKOEN SC Ewa Matuszak, Marek Matuszak	62-540 Kleczew, Józefowo 1B
61	MOTOROL Sp. z o.o.	62-571 Stare Miasto, Modła Królewska 3c
62	Jolanta Kowalczyk FHU „MALIK”	62-817 Żelazków, Skarszew 7
63	PHU TANK-MARK Marek Turkowski, Włodzimierz Mazurek Sp.j.	64-316 Kuślin, ul. Szczanieckiej 2
64	AXIN Sp. z o.o.	64-605 Wargowo, Świerkówki
65	Tomasz Przygodziński Sprzedaż Paliw Płynnych „TOM-PAL”	64-700 Czarnków, ul. Rybaki 30B
66	Izabela Dymek Firma Handlowa „DYMEK”	64-730 Wielen, Rosko, ul. Powstańców Wielkopolskich 11
67	Zofia Kamrowska Zakład Handlowo-Uslugowy „KAMPOL”	66-120 Smolno Wielkie, Smolno Wielkie 66
68	Tadeusz Sobczyk MEW	66-300 Międzyrzecz, ul. Wybudowanie 20
69	USA AUTO SEVILLE Krzysztof Oziembłowski	66-400 Gorzów Wlkp., ul. Koniawska 12
70	ZUST NOWAK Sp. z o.o.	66-400 Gorzów Wlkp., ul. Cicha 1
71	TILTON Sp. z o.o.	66-400 Gorzów Wlkp., ul. Pomorska 71
72	AUTO GAZ Grzegorz Jarnuszkiewicz	66-400 Gorzów Wlkp., ul. Wróblewskiego 71D/6
73	ACTIO Sp. z o.o.	67-200 Głogów, ul. Głowackiego 15
74	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Lubsku Sp. z o.o.	68-300 Lubsko, ul. XX-lecia 3

75	Zajączkowo Windfarm Sp. z o.o.	70-479 Szczecin, Al. Wojska Polskiego 70
76	MCKROLL Sp. z o.o.	70-784 Szczecin, ul. A. Struga 78
77	Bogusław Zelant-Sas	71-246 Szczecin, ul. Śląska 20/5
78	IMSO KI Sp. z o.o.	75-525 Koszalin, ul. Piłsudskiego 56
79	Firma „KI” Klemens Imiola	75-525 Koszalin, ul. Piłsudskiego 56
80	Stacja Autogazu Kazimierz Pijawski	78-460 Barwice, ul. Zielona 3a
81	CELTIC Sp. z o.o.	80-125 Gdańsk, ul. Kartuska 267
82	Bożena Wojnar DYSTRYBUCJA GAZU TOL-GAZ	82-340 Tolkmicko, ul. Kilińskiego 33
83	Tomasz Krzysztof Romański FHU	82-440 Dzierzgoń, ul. Gen. A. Zawadzkiego 88
84	MISUNA Sp. z o.o.	84-110 Minkowice, gm. Krokowa, ul. Pucka 1
85	NAFTPOL Anna Zwiefka, Arkadiusz Zwiefka Sp.j.	86-010 Koronowo, ul. Leśna 5
86	Przedsiębiorstwo Handlowo-Uslugowo-Transportowe „POLTRANS” Sp. z o.o.	87-200 Wąbrzeźno, ul. Kętrzyńskiego 51
87	Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” w Ciechocinie z siedzibą w Elgiszewie	87-408 Ciechocin, Elgiszewo 50
88	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Lipnie Sp. z o.o.	87-600 Lipno, ul. Wojska Polskiego 25
89	Jan Śniegocki Firma Handlowo-Uslugowa	87-602 Chrostkowo, Makówiec 53
90	Transport Ciężarowy Handel Obwoźny Gawłowski Mirosław	87-840 Lubień Kujawski, Wola Olszowa 7
91	Przedsiębiorstwo Obrotu Zwierzętami POLIMEX Sp. z o.o.	88-100 Inowrocław, Jacewo 95b
92	Ryszard Drag Firma ROLAND PHU	88-140 Gniewkowo, ul. Parkowa 25A
93	Małgorzata Grycza Firma Handlowo-Uslugowa „MAG”	88-400 Żnin, Plac Wolności 20
94	DJP ENERGIA J. KOCALAK i WSPÓLNICY Sp.j.	91-342 Łódź, ul. Zbąszyńska 4
95	Marian Midor „MIDEX” Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Uslugowe	92-109 Łódź, ul. Pstrowskiego 13
96	PW Peggy Jacek Niemiec Farma Wiatrowa Kołacinek	95-061 Brzeziny, Dmosin 8A
97	Jacek Skorupa PPHU LUNA	95-070 Aleksandrów Łódzki, ul. Piotrkowska 52
98	MELAN Grzegorz Sikorski	95-100 Zgierz, ul. Struga 16a
99	PHU JUREX Jerzy Nowicki	95-200 Pabianice, ul. Skłodowskiej 19
100	SIME Polska Sp. z o.o.	96-500 Sochaczew, ul. Warszawska 31
101	Firma TED Tadeusz Dąbrowski	97-500 Radomsko, ul. Gołębia 20a
102	„POLIMEX” Sp. z o.o.	98-300 Wieluń, Dąbrowa, ul. Dworska 7
103	MOKRI KORDESTANI PEYMAN Kamed Gaz	98-345 Mokrosko, Krzyworzeka 268/1
104	Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o.	99-200 Poddębice, ul. Targowa 2 a
105	The Royal Bank of Scotland plc	EC2N 1SE Londyn, Wielka Brytania, 111 Old Broad Street

WYKAZ PRZEDSIĘBIORSTW, KTÓRYM ZMIENIONO WARUNKI KONCESJI

(stan na 2008.08.06)

Lp.	Nazwa przedsiębiorstwa	Adres	Data decyzji	Rodzaj działalności	Zakres zmiany
1	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o.	73-110 Stargard Szczeciński, ul. Nasienna 6	2008.06.06	Wcc	ZPIZPD
2	Gabriela Kulczyk, Piotr Włoch LIPOWA Sp.j.	89-960 Czersk, ul. Lipowa 3	2008.06.06	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy, zmiana pkt 2 na str. 2
3	FHU HESTA Sp.j. Stanisław Michalski, Henryka Michalska	09-402 Płock, ul. Warszawska 3/13	2008.06.06	Opc	zmiana terminu ważności koncesji
4	PETRO-WIGOR Sp. z o.o.	60-453 Poznań, ul. Sianowska 126	2008.06.09	Opc	zmiana pkt 1 na str. 2, REGON na NIP
5	Międzyzakładowy Branżowy Związek Zawodowy w Grupie Rafinerii Trzebinia SA	32-540 Trzebinia, ul. Fabryczna 22	2008.06.09	Opc	zmiana pkt 1 na str. 2
6	PWH ELEKTRO-BENZ Andrzej Cichoń	26-500 Szydłowiec, Zdziechów 1	2008.06.09	Opc	zmiana pkt 1 na str. 2, REGON na NIP
7	Dalkia Łódź SA	90-972 Łódź, ul. J. Andrzejewskiej 5	2008.06.10	Wcc	ZPIZPD
8	Ryszard Włodarczyk Elektrownie Wodne	85-129 Bydgoszcz, ul. Poznańska 29	2008.06.10	Wee	zmiana adresu, ZPIZPD

9	Południowy Koncern Energetyczny SA	40-389 Katowice, ul. Lwowska 23	2008.06.11	Wee	ZPiZPD
10	Elżbieta Michałowska, Józefa Serafin EKOGAZ SC	62-025 Kostrzyn, ul. Półwiejska 5	2008.06.11	Opc	zmiana składu osobowego spółki
11	HYDROENERGIA Sp. z o.o.	80-237 Gdańsk, ul. J. Uphagena 27	2008.06.11	Wee	zmiana adresu
12	Przedsiębiorstwo Inżynierii Środowiska EKOWODROL Sp. z o.o.	75-811 Koszalin, ul. Słowiańska 13	2008.06.11	Wee	zmiana adresu
13	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Pułtusk Sp. z o.o.	06-100 Pułtusk, ul. Mickiewicza 36	2008.06.12	Wcc	ZPiZPD
14	Polski Koncern Naftowy ORLEN SA	09-411 Płock, ul. Chemików 7	2008.06.12 2008.06.30	Opc Wpc	zmiana załącznika określającego eksploatowane stacje paliw; zmiana terminu ważności koncesji, ZPiZPD, zmiana warunków prowadzenia działalności
15	PHU TERMAT-EKO Jacek i Robert Kalinowscy Sp.j.	96-500 Sochaczew, Kąty 54	2008.06.12	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy, zmiana adresu
16	PGE Dystrybucja Rzeszów Sp. z o.o.	35-959 Rzeszów, ul. 8-go Marca 6	2008.06.12	Dee	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy
17	ENERGOBALTIC Sp. z o.o.	80-237 Gdańsk, ul. Uphagena 27	2008.06.13	Wpc	zmiana adresu
18	Zespół Zarządców Nieruchomości WAM Sp. z o.o.	02-097 Warszawa, ul. Wolnej Wszechnicy 5	2008.06.13	Wcc, Pcc	ZPiZPD
19	KOMPACT Sp. z o.o.	98-100 Łask, Kolonia Bałucz nr 14	2008.06.13	Opc	zmiana oznaczenia siedziby firmy
20	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Mławie Sp. z o.o.	06-500 Mława, ul. Powstańców Styczniowych 3	2008.06.16	Pcc	ZPiZPD
21	MONDI ŚWIECIE SA	86-100 Świecie, ul. Bydgoska 1	2008.06.16	Wcc, Pcc	zmiana nazwy
22	Zespół Elektrowni Pątnów – Adamów – Konin SA	62-510 Konin, ul. Kazimierska 45	2008.06.16	Wcc, Wee	ZPiZPD, zmiana warunków prowadzenia działalności
23	MAC-BENZ Zenon i Maciej Klaczkiewicz Sp.j.	64-500 Szamotuły, ul. Lipowa	2008.06.16	Opc	REGON na NIP, zmiana pkt 1 na str. 2
24	PHU FAM-GAZ Jacek Famulski	46-320 Praszka, ul. Kościuszki 7	2008.06.16	Wpc	ZPiZPD
25	Delfin SA	81-843 Sopot, ul. Armii Krajowej 48 lok. 3	2008.06.16	Opc	REGON na NIP, zmiana pkt 1 na str. 2
26	Marian Janiszek i Wspólnicy MAR-ROM Sp.j.	26-681 Orońsko, Dobrut 18 B	2008.06.16	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy, ZPiZPD
27	Jan Nowak, Romualda Nowak, Jarosław Nowak Stacja Paliw SC	36-207 Grabownica Starzeńska, Niebocko B/N	2008.06.16	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy
28	Wiatr-Mix Stanisław Szymczak	88-220 Osiecin, Borucin 75	2008.06.16	Wee	ZPiZPD
29	„BIO-DOM” SC	09-402 Płock, ul. Chopina 6	2008.06.16	Opc	zmiana w składzie osobowym spółki
30	GALON Sp. z o.o.	41-605 Świętochłowice, ul. Imieli 14	2008.06.17	Opc	REGON na NIP, zmiana pkt 1 na str. 2
31	Maria Goraus MARGO Firma Handlowo-Usługowa	43-200 Pszczyna, ul. Partyzantów 20	2008.06.17	Opc	REGON na NIP, zmiana terminu ważności koncesji, zmiana pkt 1 na str. 2, zmiana warunków prowadzenia działalności
32	BIOCOL SA	41-503 Chorzów, ul. Narutowicza 15	2008.06.17	Wpc	decyzja na podst. art. 155 KPA: zmiana przedmiotu i zakresu działalności
33	FHU TAWA Ewa Talar	87-640 Czernikowo, ul. Toruńska 59	2008.06.17	Opc	zmiana siedziby
34	Maciej Bolesta FHU BOMIX	08-200 Łosice, Niemojki 216	2008.06.17	Opc	REGON na NIP

35	Tomasz Zawadzki Multi Art.	16-002 Dobrzyniewo Kościelne, Dobrzyniewo Duże, ul. Białostocka 8	2008.06.17	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy, REGON na NIP
36	Paweł Sobczak SOB-POL	95-050 Konstantynów Łódzki, ul. Zgierska 70	2008.06.17	Opc	zmiana oznaczenia nazwy
37	Przedsiębiorstwo Komunalne w Tucholi Sp. z o.o.	89-500 Tuchola, ul. Świecka 68	2008.06.18	Wcc	zmniejszenie ilości eksploatowanych źródeł ciepła
38	Paliwa i Produkty Naftowe Witold Wielgus, Marian Pastuszek Sp.j.	74-200 Pyrzyce, ul. Żwirki i Wigury 3	2008.06.18	Opc	REGON na NIP
39	Ozorkowskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o.	95-035 Ozorków, ul. Żwirki 30	2008.06.18	Wcc	zmiana terminu ważności koncesji, ZPiZPD, REGON na NIP i KRS, uaktualnienie warunków koncesyjnych
40	Spółdzielnia Kółek Rolniczych Kidów	42-436 Pilica, ul. Żamowiecka 50	2008.06.18	Opc	zmiana pkt 1 na str. 2, REGON na NIP
41	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Siemiatyczach Sp. z o.o.	17-300 Siemiatycze, ul. Kościuszki 88	2008.06.18	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy, REGON na NIP
42	ENERGOPORT Sp. z o.o.	44-251 Rybnik, ul. Kłokcińska 51	2008.06.18	Opc	zmiana terminu ważności koncesji, zmiana pkt 1 na str. 2, zmiana warunków prowadzenia działalności
43	Małe Elektrownie Sp. z o.o.	52-233 Wrocław, ul. Nenufarowa 5	2008.06.18	Wee	ZPiZPD
44	PETRO-GAZ Sp. z o.o.	70-470 Szczecin, ul. Wojska Polskiego 9/4	2008.06.18	Opc	zmiana siedziby
45	SwePol Link (Poland) Sp. z o.o.	00-120 Warszawa, ul. Złota 59	2008.06.19	Pee	ZPiZPD, zmiana adresu, REGON na NIP
46	Teofil Pacura Firma Handlowo-Transportowa	32-800 Brzesko, ul. Stawowa 8a	2008.06.20	Opc	ZPiZPD
47	ELECTRA TRADING Sp. z o.o.	70-028 Szczecin, ul. Chmielewskiego 22a	2008.06.20	Opc	zmiana adresu
48	LISPOL Kania Kołpa Szatko Sp.j.	33-140 Lisia Góra, ul. Tarnowska 7	2008.06.20	Opc	zmiana formy prawnej i nazwy
49	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o.	39-200 Dębica, ul. Rzeszowska 83	2008.06.23	Wcc	wyłączenie z eksploatacji kotłowni
50	Albert Cielepała, Jan Iwanek, Bogdan Maluga, Marek Szejnabis, Agnieszka Osiej PHU OKTAN SC	21-100 Lubartów, ul. Leśna 2a	2008.06.23	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy
51	Alina Suchocka i Piotr Suchocki ALIPIS Sp.j.	86-022 Dobrcz, ul. Jarzębinowa 20	2008.06.23	Opc	zmiana pkt 2 na str. 2, zmiana adresu oraz zmiana oznaczenia przedsiębiorcy
52	Felicjan Kawik FEL-TANK FHU	44-240 Żory, ul. Boczna 6	2008.06.23	Opc	zmiana pkt 1 na str. 2, REGON na NIP
53	DIS M. Stoltz, J. Dziuba Sp.j.	27-530 Ożarów, ul. Wyszmontów 124A	2008.06.23	Opc	zmiana pkt 1 na str. 2, REGON na NIP
54	TEMPEKS Przedsiębiorstwo Usługowo-Wdrożeniowe B. Żurawski	60-126 Poznań, ul. Knapowskiego 28	2008.06.24	Wcc	zwiększenie ilości eksploatowanych źródeł ciepła
55	Zofia Kleina ABIGAZ	83-111 Miłobądz, Zajączkowo 51	2008.06.24	Opc	zmiana adresu, REGON na NIP
56	PUM „SHIP-SERVICE” SA	01-648 Warszawa, ul. Waliców 11	2008.06.24	Opc	decyzja na podst. art. 155 KPA
57	PHU Edward Ludwiczak	13-200 Działdowo, ul. Cybisa 10	2008.06.24	Opc	zmiana adresu
58	VERDE Sp. z o.o.	11-200 Bartoszyce, ul. Kętrzyńska 64	2008.06.25	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy
59	Przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej w Piotrkowie Trybunalskim Sp. z o.o.	97-300 Piotrków Trybunalski, ul. Wołborska 6B	2008.06.25	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy

60	HURTEX Sp. z o.o.	76-200 Słupsk, ul. Przemysłowa 34	2008.06.25 2008.07.18	Opc; Opc	REGON na NIP, zmiana pkt 1 na str. 2; postanowienie na podst. art. 113 KPA – oczywista omyłka
61	Spółdzielnia Usługowo- -Produkcyjna Kótek Rolniczych PROAGRO	64-412 Chrzypsko Wielkie, ul. Polna 1	2008.06.25	Opc	REGON na NIP, zmiana pkt 1 na str. 2
62	Andrzej Bogdan Linda Stacja Paliw	83-260 Kaliska, ul. Jasna 15	2008.06.25	Opc	ZPIZPD
63	Spółdzielnia Kótek Rolniczych w Ryczywole	64-603 Ryczywół, Ludomy	2008.06.25	Opc	zmiana siedziby
64	ECO Żagań Sp. z o.o.	68-100 Żagań, ul. M. Konopnickiej 18a	2008.06.26	Wcc	zmiana ilości źródeł
65	PHU WAKAM Głowała i Wspólnicy Sp.j.	21-050 Piaski, Bystrzejowice Pierwsze 86	2008.06.26	Opc	zmiana terminu ważności koncesji, zmiana adresu
66	Marek Mikłasz TANK	72-105 Pucice, ul. Goleniowska 2E	2008.06.26	Opc	zmiana adresu, REGON na NIP
67	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Kielcach SA	25-504 Kielce, ul. Czarnowska 2	2008.06.26	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy, zmiana adresu
68	Czesław Brzezina FHU CESLA Stacja Paliw	42-713 Kochanowice, ul. Wolności 2	2008.06.26	Opc	zmiana adresu, zmiana pkt 1 na str. 2
69	„KM” Katarzyna Markiewicz	95-100 Zgierz, ul. Ozorkowska 103F	2008.06.26	Opc	zmiana siedziby
70	Kazimierz Mańkowski Prywatne Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe PETROMAN Detal-Hurt	87-890 Lubraniec, Parcele 54	2008.06.27	Opc	REGON na NIP, ZPIZPD
71	Przedsiębiorstwo Handlowe „HL” Leszek Hasiewicz	71-004 Szczecin, ul. Cukrowa 28	2008.06.27	Opc	REGON na NIP, ZPIZPD
72	AKA Sprzedaż Paliw Płynnych Sp.j. Guenther, Chrzanowski	45-573 Opole, Al. Przyjaźni 2a	2008.06.30	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy
73	Grażyna Słowińska, Jacek Słowiński PHU Stacja Gazowa	44-310 Radlin, ul. Wiosenna 51	2008.06.30	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy
74	PUH SKAR K. Karwowski i M. Karwowski Sp.j.	27-500 Opatów, ul. Szeroka 2/24	2008.06.30	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy
75	Stanisław Śpiewak FHU ZORZA	29-130 Moskodziem, Chlewice, ul. 16 Stycznia 84	2008.06.30	Opc	zmiana adresu przedsiębiorcy
76	PHU BA-MI Sp.j. Czesław Bagnowski, Michał Miziołek	99-423 Bielawy, ul. Warszawska 76	2008.06.30	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy
77	PETRON D. Ozimek, S. Klepek Sp.j.	59-420 Bolków, Sady Dolne 8 A	2008.07.01	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy
78	Starke Wind Gorlice Sp. z o.o.	66-400 Gorzów Wilk., ul. Kosynierów Gdyńskich 51	2008.07.01	Wee	zmiana terminu ważności koncesji
79	Starke Wind Rzepin Sp. z o.o.	66-400 Gorzów Wilk., ul. Kosynierów Gdyńskich 51	2008.07.01	Wee	zmiana terminu ważności koncesji
80	WEST-OIL DYSTRYBUCJA Sp. z o.o.	97-300 Piotrków Trybunalski, ul. Słowackiego 87/89	2008.07.01	Opc	zmiana siedziby
81	POLPETRO Sp. z o.o.	28-300 Jędrzejów, Potok Mały 50	2008.07.02	Opc	zmiana adresu
82	GLOB-TRADING Sp. z o.o.	15-111 Białystok, Al. 1000-lecia PP 4	2008.07.02	Opc	REGON na NIP, zmiana pkt 1 na str. 2
83	EKO-SALVE Emilian Apanasiewicz, Stawomir Kaźmierski Sp.j.	97-500 Radomsko, ul. Św. Rozali 44	2008.07.02	Opc	postanowienie na podst. art. 113 KPA – oczywista omyłka
84	PHU E – GAZ BIS Marek Krzysiński	88-100 Inowrocław, ul. Orłowska 62	2008.07.02	Opc	zmiana adresu
85	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Lipnie Sp. z o.o.	87-600 Lipno, ul. Wojska Polskiego 25	2008.07.02	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy

86	Firma Handlowa BARTOSZEK Sp.j.	37-565 Rożwienica, Tyniowice 107	2008.07.02	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy, zmiana warunków prowadzenia działalności
87	1-2-3 Sp. z o.o.	76-032 Mielno, ul. Kościelna 52	2008.07.02	Opc	zmiana siedziby
88	Tridum Trade Sp. z o.o.	70-851 Szczecin – Dąbie, ul. Pucka 58	2008.07.03	Opc	zmiana adresu
89	A. EN. POLSKA Sp. z o.o.	00-679 Warszawa, ul. Wilcza 46	2008.07.03	Oee	zmiana adresu
90	K & K Sp. z o.o.	00-103 Warszawa, ul. Królewska 16	2008.07.04	Dpg, Opg	zmiana pkt 1 na str. 2
91	SAGA-GAZ Sp. z o.o.	99-300 Kutno, ul. Bohaterów Walk nad Bzurą 4	2008.07.04	Opc	zmiana terminu ważności koncesji
92	Sadyba Centre SA	00-609 Warszawa, Al. Armii Ludowej 26	2008.07.04	Oee	zmiana adresu
93	BRUN-POL Pomorze-Kujawy Sp. z o.o.	87-100 Toruń, ul. Kard. St. Wyszyńskiego 19	2008.07.07	Wcc, Pcc	zmiana terminu ważności koncesji, REGON na KRS i NIP, nowe warunki prowadzenia działalności gospodarczej
94	Zakład Produkcyjno-Uslugowy CMOL-FRUT Stefan Wrzask	36-105 Cmolas, Cmolas 360A	2008.07.07	Oee	postanowienie na podst. art. 113 KPA – oczywista omyłka
95	CLAUDIA Stanirowscy Sp.j.	42-244 Siedlec 28, Mstów	2008.07.07	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy, REGON na NIP, zmiana warunków prowadzenia działalności, zmiana adresu
96	Mogileńskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.	88-300 Mogilno, ul. Witosa 6	2008.07.08	Wcc, Pcc	zmiana formy prawnej i oznaczenia przedsiębiorcy, zmniejszenie ilości eksploatowanych źródeł ciepła
97	MERA PNEFAL ZPC SA	04-994 Warszawa, ul. Poezji 19	2008.07.08	Dee, Oee	zmiana nazwy
98	Elektrociepłownia EC NOWA Sp. z o.o.	41-308 Dąbrowa Górnicza, Al. Piłsudskiego 92	2008.07.08	Wcc, Wee	ZPIZPD, REGON na NIP i KRS
99	OKTAN Sp.j. Bogdan Mazur, Henryk Szarycz	73-110 Stargard Szczeciński, ul. Wojska Polskiego 95	2008.07.08	Opc	zmiana nazwy
100	Marek Myszowski PHU „MYSZKOWSKI”	84-300 Lębork, ul. Pionierów 19	2008.07.08	Opc	zmiana warunku 2.1.2 koncesji
101	Miejski Zakład Energetyki Ciepłej w Świdnicy Sp. z o.o.	58-105 Świdnica, ul. Pogodna 1	2008.07.09	Wcc	rozszerzenie działalności
102	Spółdzielnia Mleczarska MLEKPOL w Grajewie	19-203 Grajewo, ul. Elewatorska 13	2008.07.09	Opc	REGON na NIP, zmiana pkt 1 na str. 2
103	PAWTRANS Sp. z o.o.	24-320 Warszawa, ul. Czereśniowa 98/334	2008.07.09	Opc	REGON na NIP, zmiana pkt 1 na str. 2
104	Regionalne Centrum Gospodarki Wodno-Ściekowej SA	43-100 Tychy, Al. M. Piłsudskiego 12	2008.07.09	Wee	ZPIZPD
105	„ANDRASIĄK-CZARNECKA” Sp.j.	05-400 Otwock, ul. Wspaniała 2	2008.07.10	Opc	zmiana nazwy
106	Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo SA	01-224 Warszawa, ul. Kasprzaka 25	2008.07.11 2008.07.15	Opg; Ogz; Opc	zmiana terminu ważności koncesji; zmiana terminu ważności koncesji oraz zmiana pkt 1 na str. 2
107	TRANSGÓR SA	41-404 Mysłowice, ul. Fabryczna 7 A	2008.07.11	Opc	zmiana pkt 1 na str. 2
108	PHU MARKO Sp.j. Mirosław Firganek, Iwona Kasjaniuk	43-330 Stara Wieś, ul. Bestwińska 32	2008.07.11	Opc	zmiana pkt 1 na str. 2, REGON na NIP
109	Petro-Bud Sp. z o.o.	22-100 Chełm, ul. Przemysłowa 28	2008.07.11	Opc	zmiana pkt 1 na str. 2, REGON na NIP

110	PPHU LTL Sp. z o.o.	15-703 Białystok, Al. Jana Pawła II	2008.07.11	Opc	ZPIZPD
111	Firma Handlowo-Uslugowa MARKO M.E.R.M. Wieczorek Sp.j.	21-020 Milejów, ul. Kajetanówka 45	2008.07.11	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy, zmiana warunków prowadzenia działalności, zmiana adresu
112	Jan Piekut TRANS-OIL	91-024 Łódź, ul. Wielkopolska 53A	2008.07.11	Opc	zmiana pkt 1 na str. 2, REGON na NIP
113	PPHU METAL Błażej Nowakowski	62-563 Licheń Stary, ul. Konińska 16	2008.07.11	Wee	ZPIZPD
114	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Kaliszu Sp. z o.o.	62-800 Kalisz, ul. Wroclawska 30/38	2008.07.14	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy, REGON na NIP
115	Zakład Gospodarki Komunalnej (Gmina i Miasto Miechów)	32-200 Miechów, ul. Raclawicka 41	2008.07.15	Wcc	zmiana zakresu działalności
116	PLUS Sp.j. Jan Jurkiewicz, Sławomir Gorustowicz	15-554 Białystok, Zaścianki, ul. Baranowicka 58	2008.07.15	Opc	zmiana terminu ważności koncesji
117	BM REFLEX Sp. z o.o. i Wspólnicy Sp.kom.	90-113 Łódź, ul. Sienkiewicza 9	2008.07.15	Opc	zmiana terminu ważności koncesji
118	WIZA Wiesław Iwaniczko, Aleksander Zwierzchowski Sp.j.	38-623 Uherce, Uherce 124	2008.07.15	Opc	REGON na NIP
119	Bogdan Nieć Przedsiębiorstwo Budowlano- -Modernizacyjne ARKA	86-100 Świecie, ul. Kiepury 9	2008.07.15	Opc	zmiana pkt 1 na str. 2
120	Pro-Naft Sp. z o.o.	47-220 Kędzierzyn-Koźle, ul. Łukasiewicza 22	2008.07.15	Opc	zmiana pkt 1 na str. 2
121	Zakład Mleczarski Polmlek Mława Sp. z o.o.	06-500 Mława, ul. Graniczna 8	2008.07.15	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy
122	PH ROYAL Pośpiech Sp.j.	42-200 Częstochowa, Al. Niepodległości 26/30	2008.07.15	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy oraz zmiana pkt 2 na str. 2
123	EKO Sp.j. A. Szewczyk, K. Parys, G. Wieczorek	99-400 Łowicz, ul. Książacka 5	2008.07.15	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy
124	PARMAKO SA	78-400 Szczecinek, ul. Łukasiewicza 1	2008.07.15	Opc	zmiana nazwy
125	MEGA Sp.j. Kuciński – Włodarscy	09-200 Sierpc, ul. Wróblewskiego 2a	2008.07.15	Opc	zmiana terminu ważności koncesji
126	Zespół Elektrociepłowni Wrocławskich Kogeneracja SA	50-220 Wrocław, ul. Łowiecka 24	2008.07.16	Wcc, Wee	ZPIZPD
127	Firma Handlowo-Uslugowa Elżbieta Bartos	26-069 Piekoszów, ul. Sienkiewicza 18	2008.07.16	Opc	zmiana terminu ważności koncesji oraz zmiana pkt 1 na str. 2
128	Przedsiębiorstwo Prywatne Handlowo-Uslugowe Petrol- -Hawen Jerzy Zmyślony, Aleksandra Zmyślona Sp.j.	64-920 Piła, ul. Dąbrowskiego 8	2008.07.16	Opc	zmiana terminu ważności koncesji
129	KONKRET Sp. z o.o.	26-600 Radom, ul. Mariańskiego 36	2008.07.16	Opc	REGON na NIP oraz zmiana pkt 1 na str. 2
130	„FENIKS Kaczmarek i wspólnicy” Sp.j.	60-177 Poznań, ul. Kellinga 13	2008.07.16	Opc	zmiana formy prawnej
131	STACJA PALIW TARPAL J. Krawczyk, J. Tyndel, J. Chrzan, A. Durbas, K. Durbas Sp.j.	32-731 Żegocina, Łąka Górna 46	2008.07.17	Opc	zmiana terminu ważności koncesji oraz zmiana pkt 1 na str. 2
132	Zakład Gospodarki Komunalnej	11-015 Olsztynek, ul. Górna 1	2008.07.17	Wcc	zmniejszenie wielkości zainstalowanej mocy cieplnej
133	Pucka Gospodarka Komunalna Sp. z o.o.	84-100 Puck, ul. Zamkowa 6	2008.07.17	Wcc	zmniejszenie wielkości zainstalowanej mocy cieplnej
134	JM J. M. R. Bieniek Sp.j.	26-600 Radom, ul. Sołtykowska 104 A	2008.07.17	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy
135	Łukasz Adam Parol STILO	82-420 Ryjewo, ul. Tartaczna 1	2008.07.17	Opc	rozszerzenie zakresu prowadzonej działalności
136	Zakład Usługowy Stacja Paliw Popielarz Jacek	22-107 Sawin, Łowcza	2008.07.17	Opc	zmiana nazwy

137	KRAK BENZ Sp. z o.o.	61-896 Poznań, ul. Towarowa 39/43	2008.07.18	Opc	decyzja na podst. art. 155 KPA, zmiana adresu przedsiębiorcy oraz zastąpienie nr REGON nr NIP
138	TanQuid Polska Sp. z o.o.	41-922 Radzionków, ul. Zofii Nałkowskiej 51	2008.07.18	Wpc, Mpc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy, REGON na NIP
139	BOT Górnictwo i Energetyka SA	90-051 Łódź, Al. Piłsudskiego 12	2008.07.18	Oee	zmiana terminu ważności koncesji
140	TOMSOL Sp. z o.o.	75-653 Koszalin, ul. Zwycięstwa 276	2008.07.21	Opc	zmiana terminu ważności koncesji, REGON na NIP, zmiana pkt 1 na str. 2
141	PPHUT „DŁUGPOL” Ryszard Długotęcki	07-310 Ostrów Mazowiecka, ul. Lubiejewska 63	2008.07.21	Opc	zmiana terminu ważności koncesji, zmiana pkt 1 na str. 2, zmiana warunków prowadzenia działalności
142	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie Gospodarstwo Pomocnicze w Giżycku	11-500 Giżycko, ul. Wodna 4	2008.07.21	Wee	zmiana terminu ważności koncesji
143	Zbigniew Ciach, Wanda Ciach Przedsiębiorstwo Wielobranżowe CIACH	82-300 Elbląg, ul. Warszawska 124	2008.07.23	Opc	REGON na NIP
144	Stacja Paliw Wieteska Sp.j.	99-440 Zduny, Nowe Zduny 82 F	2008.07.23	Opc	zmiana adresu, REGON na NIP
145	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej WSCHÓD SA	20-218 Lublin, ul. Hutnicza 1	2008.07.23	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy, REGON na NIP
146	Zakład Produkcyjno- -Usługowo-Handlowy Wiesława i Antoni Plaskota Sp.j.	26-624 Kowala, Młodocin Mniejszy 10	2008.07.24	Opc	REGON na NIP, zmiana pkt 1 na str. 2
147	SIME Polska Sp. z o.o.	96-500 Sochaczew, ul. Warszawska 31	2008.07.24	Opg	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy
148	Elektrociepłownia Kraków SA	31-587 Kraków, ul. Ciepłownicza 1	2008.07.25	Wcc; Wee	zmniejszenie wielkości zainstalowanej mocy cieplnej, zwiększenie udziału wagowego biomasy w ogólnym strumieniu paliwa z 10% do 15%; zwiększenie udziału wagowego biomasy w ogólnym strumieniu paliwa z 10% do 15%
149	Toruńska Energetyka Cergia SA	87-100 Toruń, ul. Ceramiczna 6	2008.07.25	Wcc	zmniejszenie wielkości zainstalowanej mocy cieplnej, zmiana paliwa z oleju na gaz ziemny
150	Elektrociepłownia Chorzów ELCHO Sp. z o.o.	41-503 Chorzów, ul. Skłodowskiej-Curie 30	2008.07.25	Wcc, Wee	ZPIZPD
151	FENICE Poland Sp. z o.o.	43-300 Bielsko – Biała, ul. Komorowicka 79A	2008.07.25	Dee, Oee	zmiana terminu ważności koncesji
152	PGE Elektrociepłownia Rzeszów SA	35-959 Rzeszów, ul. Ciepłownicza 8	2008.07.28	Wcc, Wee	zmiana nazwy
153	Skład Węgla, Olej Opałowy Pranczyk Tadeusz	83-340 Sierakowice, ul. Piwna 17	2008.07.28	Opc	ZPIZPD
154	ORLEN PetroTank Sp. z o.o.	36-145 Widelka 869	2008.07.28	Mpc	zmiana terminu ważności koncesji, ZPIZPD, zmiana warunków prowadzenia działalności
155	Zbigniew Zieliński MOTO-BEST	62-600 Koło, Ochle 3	2008.07.30	Opc	zmiana oznaczenia przedsiębiorcy
156	Piotr Bigoński Gospodarstwo Rolne Szkółka Roślin Ozdobnych Hortulus	76-038 Dobrzyca 76, Będzino	2008.07.30	Wee	zmiana terminu ważności koncesji

157	BENROM Stacja Paliw Sp.j. B. Piechnik, R. Kaczor,	55-216 Domaniów, Brzezimierz 15	2008.07.31	Opc	REGON na NIP
158	Firma Produkcyjno- -Usługowo-Handlowa „Eksport-Import” Andrzej Pikul	33-206 Luszowice, ul. Tarnowska	2008.07.31	Opc	zmiana nazwy
159	Fortum DZT SA	58-160 Świebodzice, ul. Mieszka I 13	2008.08.01	Wcc, Pcc; Occ; Wee	zmiana zakresu działalności; zmiana nazwy; zmiana danych
160	Alicja Jagusiak PH IRENA	51-601 Wrocław, ul. Lipińskiego 9	2008.08.01	Opc	wygaśnięcie koncesji
161	WTP Service Sp. z o.o.	40-927 Katowice, ul. Graniczna 53 A	2008.08.01	Opc	zmiana adresu i siedziby
162	FORTUM DZT SERVICE Sp. z o.o.	58-160 Świebodzice, ul. Mieszka I 13	2008.08.04	Wcc	wygaśnięcie koncesji
163	MEW – Pomorze Piotr Jarosławski	24-300 Opole Lubelskie, Wola Rudzka 22	2008.08.04	Wee	postanowienie na podst. art. 113 KPA – oczywista omyłka
164	ENDICO Sp. z o.o.	58-506 Jelenia Góra, Al. Jana Pawła II 33	2008.08.05	Wee	zmiana zainstalowanej mocy

Legenda:

Wcc – wytwarzanie ciepła

Pcc – przesyłanie ciepła

Occ – obrót ciepłem

Wee – wytwarzanie energii elektrycznej

Pee – przesyłanie energii elektrycznej

Dee – dystrybucja energii elektrycznej

Oee – obrót energią elektryczną

Wpc – wytwarzanie paliw ciekłych

Mpc – magazynowanie paliw ciekłych

Opc – obrót paliwami ciekłymi

Dpg – dystrybucja paliw gazowych

Opg – obrót paliwami gazowymi

Ogz – obrót gazem ziemnym z zagranicą

ZPiZPD – zmiana przedmiotu i zakresu prowadzonej działalności

WYKAZ PRZEDSIĘBIORSTW, KTÓRYM COFNIĘTO KONCESJE

(stan na 2008.08.06)

Lp.	Nazwa przedsiębiorstwa	Adres	Data decyzji	Rodzaj działalności	Uzasadnienie
1	Cieślak Jarosław Usługi Handlowo-Gastronomiczne	21-307 Ulan-Majorat, Domaszewnica 106A	2008.06.06	Opc	zaprzestanie działalności
2	Elektrownie Wiatrowe SA	76-113 Postomino, Pieńkowo 72	2008.06.06	Wee	zaprzestanie działalności
3	HYDROELEKTROBUD Budowa i Eksploatacja Małych Elektrowni Wodnych SC	33-314 Łososina Dolna, Biłsko 87	2008.06.10	Wee	–
4	PPUH SORAJ Sp. z o.o.	44-300 Wodzisław Śląski, ul. Markłowska 28	2008.06.11	Opc	rażące naruszenie warunków koncesji
5	ARMET Sp. z o.o.	30-081 Kraków, ul. Królewska 57	2008.06.11	Opc	rażące naruszenie warunków koncesji
6	STABOS Sp. z o.o.	70-216 Szczecin, ul. Czackiego 3a	2008.06.11	Opc	–
7	Jastrzębska Spółka Węglowa SA	44-330 Jastrzębie Zdrój, ul. Armii Krajowej 56	2008.06.12	Pcc, Occ	moc zamówiona przez odbiorców poniżej 5 MW
8	Stacja Paliw CARO SC Stanisława Dominik, Tadeusz Bielecki	27-620 Dwikozy, Słupcza	2008.06.12	Opc	rażące naruszenie warunków koncesji
9	Tadeusz Rubiś Firma Handlowa BUTLMED	31-335 Kraków, ul. Chabrowa 17	2008.06.12	Opc	–
10	Włodzimierz Pokorski PHU POKUSA	72-320 Trzebiatów, Trzebusz 63 b/6	2008.06.13	Opc	–
11	Elektrownia Stalowa Wola SA	37-450 Stalowa Wola, ul. Energetyków 13	2008.06.16	Pee	zaprzestanie działalności
12	POŁO Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe	87-720 Ciechocinek, ul. Bema 2	2008.06.16	Opc	zaprzestanie działalności
13	STALPROFIL SA	41-308 Dąbrowa Gómicza, ul. Roździeńskiego 11a	2008.06.16	Opc	zaprzestanie działalności
14	PETRO CARBO CHEM SA	44-117 Gliwice, ul. Gajowa 44	2008.06.16	Opg	zaprzestanie działalności

15	DORADON SA	77-310 Debrzno, ul. Przechodnia 7/10	2008.06.17	Wpc	zaprzeszanie działalności
16	Irena Cecelska, Damazy Cecelski „TRAKS AUTO-GAZ”	60-176 Poznań, ul. Grotkowska 26	2008.06.17	Opc	zaprzeszanie działalności
17	PPHU Artykuły Metalowe i Instalacyjne „Tanie Ciepło” Joanna Ślusorz	41-400 Mysłowice, ul. Orła Białego 63/2	2008.06.17	Opc	zaprzeszanie działalności
18	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Łodzi	91-423 Łódź, ul. Solna 14	2008.06.18	Wee	zaprzeszanie działalności
19	Wojciech Bohdan	57-300 Kłodzko, Młynów 1	2008.06.18	Wee	zaprzeszanie działalności
20	Marzanna Kaczmarczyk MONIKA	06-212 Krasnosielc, Wola Włociańska 16	2008.06.19	Opc	zaprzeszanie działalności
21	Kazimierz Kozłowski	96-128 Stupia, Zagórze 67	2008.06.19	Opc	zaprzeszanie działalności
22	Włodzimierz Kuśmierk BEST	97-413 Bełchatów, ul. Radomszczańska 17	2008.06.20	Opc	zaprzeszanie działalności
23	Wilhelm Hachuła Instalacje Hydrauliczne	43-220 Bojszowy, ul. Dąbrowskiej 53	2008.06.23	Opc	zaprzeszanie działalności
24	Beata Mischyszyn BIS Firma Handlowo-Uslugowa	24-300 Opole Lubelskie, ul. Kwiatowa 49	2008.06.24	Opc	zaprzeszanie działalności
25	PHU ADAN Anna Praczyk	61-422 Poznań, ul. Lumumby 7	2008.06.25	Opc	zaprzeszanie działalności
26	Adam Bizoń, Kazimierz Żmija BIZON SC	43-251 Pawłowice, ul. Krucza 8	2008.06.25	Opc	zaprzeszanie działalności
27	Jadwiga Stawarska, Michał Jasita HYDRO-OSMOZA SC	44-370 Pszów, ul. Konopnickiej 154	2008.06.25	Opc	zaprzeszanie działalności
28	FHU „DRAGON” Katarzyna Chmielewska	21-560 Międzyrzec Podlaski, ul. Gabriela Narutowicza 11	2008.06.25	Opc	zaprzeszanie działalności
29	Elektrotechniczna Spółdzielnia Inwalidów ELSIN	57-200 Ząbkowice Śląskie, ul. Prusa 2	2008.06.30	Opc	zaprzeszanie działalności
30	INTEUGRON Sp. z o.o.	31-231 Kraków, ul. Bociania 6	2008.06.30	Opc	rażące naruszenie warunków koncesji
31	Mała Elektrownia Wodna w Wierzbicy	22-600 Tomaszów Lubelski, ul. Moniuszki 20	2008.06.30	Wee	zaprzeszanie działalności
32	PHU HOWORUS Grzegorz Howorus	21-200 Parczew, ul. Warszawska 18	2008.06.30	Opc	zaprzeszanie działalności
33	Stacja Paliw Płynnych Leszek Okręglicki	42-221 Częstochowa, ul. Beskidzka 7	2008.07.01	Opc	zaprzeszanie działalności
34	ŚLĄSKA GRUPA INWESTYCYJNA Sp. z o.o.	60-047 Katowice, ul. Kamienna 7	2008.07.01	Opg	zaprzeszanie działalności
35	INTERGAZ Sp. z o.o.	26-052 Sitkówka, ul. Przemysłowa 13	2008.07.02	Opc	podział przedsiębiorstwa
36	Anita Gniazdowska AUTO-CPN	15-875 Białystok, ul. Krakowska 17/25	2008.07.02	Opc	zaprzeszanie działalności
37	PHU ROJAL Roman Leszczyński	69-110 Rzepin, ul. Słowackiego 58	2008.07.04	Wee	zaprzeszanie działalności
38	BENEFIS Sp. z o.o.	43-190 Mikołów, ul. Jasna 1-5	2008.07.07	Opc	zaprzeszanie działalności
39	BOSMAN Sp. z o.o.	64-000 Kościan, ul. Śmigielska 55	2008.07.08	Opc	–
40	Firma WIATROMEK Roman Kłyta	42-287 Lubsza, Kamieńskie Młyny, ul. Romanowska 3	2008.07.08	Wee	–
41	Firma Handlowo-Uslugowa BLAN MIL Jarosław Burzyński	76-004 Sianów, ul. Dworcowa 23	2008.07.09	Opc	cofnięcie na wniosek
42	Tadeusz Klajn, Marian Mierzchała Usługi Mechaniki Pojazdowej	63-400 Ostrów Wielkopolski, ul. Kantaka 6	2008.07.14	Opc	zaprzeszanie działalności
43	Szczepan Juskowicz PUH OMEX	58-150 Strzegom, ul. Piłsudskiego 33	2008.07.14	Opc	zaprzeszanie działalności
44	Zbigniew Matusiak PETROPOL	95-080 Tuszyn, Głuchów	2008.07.15	Opc	zaprzeszanie działalności
45	FH GAZ Zofia Piernik	81-589 Gdynia, ul. Lukrecjowa 36c/30	2008.07.15	Opc	zaprzeszanie działalności

46	Dariusz Kuza, Jarosław Kurasz PPHU DARJAR SC	43-609 Jaworzno, ul. J. Piłsudskiego 72	2008.07.15	Opc	zaprzestanie działalności
47	PHU KOCOWICZ Irena Kocowicz, Ryszard Kocowicz SC	46-247 Smardy, ul. Wielka 22	2008.07.15	Opc	zaprzestanie działalności
48	Gospodarstwo Rolne CHOCICZA Sp. z o.o.	63-041 Chocicza, ul. Parkowa 4	2008.07.15	Opc	zaprzestanie działalności
49	Stanisław Niewczas	27-100 Iłża, Osiedle Staszica 12 B/32	2008.07.16	Opc	–
50	Witold Scharmach Zakład Usługowo-Handlowy	77-300 Człuchów, Rychnowy 68	2008.07.17	Opc	–
51	Zbigniew Jaskuła AUTO-BLACH	62-031 Luboń, ul. Fabryczna 36A	2008.07.17	Opc	–
52	Marcin Przekoracki VARIA	69-110 Rzepin, ul. Mickiewicza 48	2008.07.18	Opc	rażące naruszenie warunków koncesji
53	Przedsiębiorstwo Transportowo-Usługowo-Handlowe AGRA-TRANS Sp. z o.o.	47-400 Racibórz, ul. Środkowa 4	2008.07.18	Opc	zaprzestanie działalności
54	Grażyna Bohatyrowicz, Marzena Bohatyrowicz-Szady GMB NORD SC	81-081 Gdynia, ul. Rydzowa 5/14	2008.07.18	Opc	zaprzestanie działalności
55	PPHU „GWARMET 6” Sp. z o.o.	58-241 Piława Dolna, ul. Główna 1	2008.07.18	Opc	rażące naruszenie warunków koncesji
56	PHU BARTCZAK Sp. z o.o.	02-791 Warszawa, ul. Meander 11 m. 4	2008.07.21	Opc	zaprzestanie działalności
57	TRANSPETROL Sp. z o.o.	53-609 Wrocław, ul. Wagonowa 34	2008.07.22	Opc	–
58	TRAPER Sp. z o.o.	80-850 Gdańsk, ul. Rajska 10	2008.07.22	Opc	zaprzestanie działalności
59	„MAR-GAZ” SC M. Podleśny i M. Krymer	44-217 Rybnik, ul. św. Józefa 45a	2008.07.23	Opc	zaprzestanie działalności
60	Spółdzielnia Usług Rolniczych i Mechanicznych	86-320 Łasin, ul. Młyńska 78	2008.07.24	Opc	–
61	Gminna Spółdzielnia SAMOPOMOC CHŁOPSKA	23-212 Wilkołaz	2008.07.24	Opc	zaprzestanie działalności
62	Marek Spigiel Sieć Stacji Petrochemia Płock SA	56-400 Oleśnica, Smardzów 30 a	2008.07.25	Opc	zaprzestanie działalności
63	Zbigniew Walotek i Anna Walotek	45-123 Opole, ul. Budowlanych 63	2008.07.30	Opc	zaprzestanie działalności
64	COMPLEX Józef Cabala	32-300 Olkusz, ul. Zagaje 2	2008.07.31	Opc	zaprzestanie działalności

Legenda:

Wcc – wytwarzanie ciepła

Pcc – przesyłanie ciepła

Wee – wytwarzanie energii elektrycznej

Pee – przesyłanie energii elektrycznej

Wpc – wytwarzanie paliw ciekłych

Opc – obrót paliwami ciekłymi

Opg – obrót paliwami gazowymi

**WYKAZ PRZEDSIĘBIORSTW, KTÓRYM UMORZONO POSTĘPOWANIE
KONCESYJNE, UCHYLONO DECYZJE KONCESYJNE, POZOSTAWIONO WNIOSKI
KONCESYJNE BEZ ROZPATRZENIA LUB ROZPOZNANIA, ODMÓWIONO
UDZIELENIA KONCESJI**

(stan na 2008.08.06)

Lp.	Nazwa przedsiębiorstwa	Adres	Data decyzji
1	Wioletta Olkowska PHU A.W.O.	62-510 Konin, Al. Jana Pawła II 89A	2008.06.13
2	PPUH CARO SC w Suwałkach Zbigniew Fiedorowicz, Jarosław Michałowski	16-400 Suwałki, ul. Szpitalna 43	2008.06.13
3	PH ELIZABETH Konrad Jabłocki	05-200 Wołomin, ul. Chodkiewicza 10	2008.06.17
4	PW „MOTO-POL” Sp.j. Maria Ledóchowska-Pszuk, Jan Ledóchowski	87-100 Toruń, ul. Klonowica 22A	2008.06.18
5	Mikro Elektrownia Wodna Wojciech Smoczyński	32-090 Słomniki, Zagaje Smrokowskie 2	2008.06.20
6	Destylarnia Sobieski SA	83-200 Starogard Gdański, ul. Skarszewska 1	2008.06.23

7	BeTA Tomasz Praski	43-502 Czechowice – Dziejce, ul. Kolejowa (rampa PKP)	2008.06.26
8	PHP KAREX Jarosław Romańczuk	72-410 Golczewo, Kłęby 41B	2008.07.02
9	Nadmorskie Elektrownie Wodne Darżyno Sp. z o.o.	80-809 Gdańsk, ul. Bitwy pod Lenino 20	2008.07.03
10	MELAN Grzegorz Sikorski	95-100 Zgierz, ul. Struga 16a	2008.07.03
11	Bogusław Zelant-Sas	71-246 Szczecin, ul. Śląska 20/5	2008.07.04
12	PPHU KAMO Export-Import Andrzej Kurek	05-140 Serock, Wierzbica 63	2008.07.07
13	Małgorzata Grycza Firma Handlowo-Uslugowa „MAG”	88-400 Żnin, Plac Wolności 20	2008.07.08
14	Kółko Rolnicze w Kowalewie	63-300 Pleszew, Kowalew, ul. Kościelna 13	2008.07.08
15	Wulkom Jerzy Głuchowski	09-200 Sierpc, Karolewo dz. nr 6/1	2008.07.09
16	FUEL.PL SC Monika i Rafał Michalscy	05-870 Błonie, Radonice 5 B	2008.07.09
17	ZR Wilkowo Sp. z o.o.	43-100 Tychy, ul. Zacisze 1	2008.07.11
18	Stacja Paliw Zasada Sp. z o.o.	41-947 Piekary Śląskie, ul. Konarskiego 2	2008.07.14
19	ALFA II Jan Zajac	26-600 Radom, ul. Parkowa 18	2008.07.16
20	Hurtowa i Detaliczna Sprzedaż Paliw Helena Bryczkowska	12-200 Ruciane-Nida, ul. Niedźwiedzi Róg 1a	2008.07.17
21	Zakład Projektowania i Usług Technicznych A. i M. Brzozowscy Sp.j.	45-045 Opole, ul. Studzienna 3	2008.07.18
22	EKOKONWERSJA Sp. z o.o.	10-370 Olsztyn, ul. Jesienna 3	2008.07.18
23	Technology Consulting Sp. z o.o.	43-430 Skoczów, ul. Zawisze 68	2008.07.18
24	PHU „TOM-POL” Waldemar Tomczykowski	05-100 Nowy Dwór Mazowiecki, ul. Zdobywców Kosmosu 1	2008.07.23
25	Przedsiębiorstwo Handlowo-Uslugowe „SZYMBUD” Szymon Bartnik	42-282 Kruszyna, Widzów, ul. Żwirki i Wigury 78	2008.07.24
26	Mateusz Gaura Firma „MOBTEL”	32-440 Sułkowice, ul. 1-go Maja 3	2008.07.24
27	PPHU „KIWON” Krzysztof Łabuś	42-360 Poraj, ul. 3 Maja 96	2008.07.25
28	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Zambrowie Sp. z o.o.	18-300 Zambrów, ul. Magazynowa 14	2008.07.31
29	„D&K” D. Łabiga, K. Łabiga SC	21-002 Jastków, Dąbrowica 46	2008.08.01
30	BIO Sp. z o.o.	88-305 Szczepanowo, ul. Leśna 9	2008.08.04

WYKAZ PRZEDSIĘBIORSTW, KTÓRYM WYGASŁY DECYZJE KONCESYJNE (stan na 2008.08.06)

Lp.	Nazwa przedsiębiorstwa	Adres	Data decyzji	Rodzaj działalności	Uzasadnienie
1	FHU „GRZYBEK” Piotr Grzyb	07-410 Ostrołęka, ul. Traugutta 59	2008.06.13	Opc	–
2	Agencja Handlowa Sebastian Strzemkowski	83-200 Starogard Gdański, ul. Ks. Józefa Blocka 8	2008.06.15	Opc	–
3	BELOIL Sp. z o.o.	00-511 Warszawa, ul. Nowogrodzka 21	2008.06.15 2008.06.20	Opg Ogz	–
4	Air – Service Piotr Zarzeczny	71-447 Szczecin, ul. Krasińskiego 59G/17	2008.06.17	Opc	–
5	Firma WOPAL Wawrzyniec Ostrowski	11-001 Dywity, ul. Diernowa 7	2008.06.18	Opc	–
6	Danuta Koplińska „GASKO”	18-300 Zambrów, Krajewo Korytki 45	2008.06.18	Opc	wykreślenie z właściwego rejestru lub ewidencji
7	Monika Karpeta AUTO – GAZ – MON	26-120 Bliżyn, Gilów dz. nr 1123	2008.06.20	Opc	–
8	PHU „ARKA” SC W. Śliwiński, W. Poborski	49-318 Skarbimierz- -Osiedle, ul. Akacyjowa 2B/3	2008.06.20	Opc	–
9	Marcin Jarzyna, Robert Staszków „ELITA” FPHU SC	44-200 Rybnik, ul. Rolnicza 16	2008.06.25	Opc	zaprzestanie działalności
10	KZPP Koniecpol SA	42-230 Koniecpol, ul. Kolejowa 3	2008.06.26	Wcc, Pcc	moc zamówiona przez odbiorców nie przekracza 5 MW
11	Andrzej Szaruga PHU SZARGAZ	07-100 Węgrów, ul. Szamoty 20	2008.06.26	Opc	–

12	Gaz – Ar SC Adam Gryglicki, Roman Kacprzak-Błaszczyk	21-100 Lubartów, ul. Gazowa 1	2008.06.27	Opc	wykreślenie z właściwego rejestru lub ewidencji
13	Katarzyna Szaferska, Marcin Matuszewski TANKBUS III SC	62-310 Pyzdry, ul. Wrzesińska 29	2008.06.30	Opc	wykreślenie z właściwego rejestru lub ewidencji
14	PHU Stradomski Dariusz	26-015 Pierzchnica, Szczecno 208	2008.06.30	Opc	–
15	Zakład Gospodarki Komunalnej BOLESŁAW Sp. z o.o.	32-329 Bolesław, ul. Osadowa 1	2008.06.30	Wee	–
16	EC Wojkowice Sp. z o.o.	42-580 Wojkowice, ul. Morcinka 38	2008.07.02	Wcc, Pee, Oee	przejęcie przedsiębiorcy przez Fortum Częstochowa SA z siedzibą w Częstochowie
17	Zygmunt Jeżewski PPHU ZYGMAR	28-300 Jędrzejów, Łysaków Drugi nr 5	2008.07.03	Opc	–
18	Stefan Doliński PPH STACJA PALIW „STEFEX”	95-082 Dobroń, ul. Wrocławska 17	2008.07.04	Opc	wykreślenie z właściwego rejestru lub ewidencji
19	PPHU „MARCELI” Marcei Jagusiak	42-350 Kozięgłowy, Gniazdów, ul. Centralna 22	2008.07.05	Opc	–
20	Jarosław Byczak JAREX	03-409 Warszawa, ul. Wileńska 13/1	2008.07.08	Opc	–
21	SAGA-GAZ Sp. z o.o.	99-300 Kutno, ul. Bohaterów Walk nad Bzurą 4	2008.07.09	Opc	–
22	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o.	19-400 Olecko, ul. Składowa 7	2008.07.11	Wcc, Pcc	–
23	Marcin Wieczorek Firma Handlowo-Uslugowa MARKO	21-020 Milejów, Jaszczów 187	2008.07.11	Opc	przekształcenie w Sp.j.
24	Eugenia Wieczorek Firma Handlowo-Uslugowa MARKO	21-020 Milejów, Jaszczów 187	2008.07.11	Opc	przekształcenie w Sp.j.
25	Marek Wieczorek – Firma Handlowo-Uslugowa MARKO	21-020 Milejów, Jaszczów 187	2008.07.11	Opc	przekształcenie w Sp.j.
26	Zakład Usługowo-Handlowy RAFAGAZ Rafał Debrzak	28-230 Połaniec, ul. Królowej Jadwigi 7/27	2008.07.11	Opc	–
27	Agnieszka Okularczyk Firma Usługowo-Handlowa „Sigma”	42-605 Tarnowskie Góry, ul. J. Korola 14	2008.07.11	Opc	–
28	Elektrownia Chorzów SA	41-503 Chorzów, ul. Skłodowskiej-Curie 3	2008.07.14	Wcc	moc zamówiona przez odbiorców nie przekracza 5 MW
29	BŁONIE-PASS STREFA PRZEMYSŁOWA Leszek Mirkowicz	05-870 Błonie, Pass	2008.07.14	Wee	–
30	PHU Zygmunt Muszyński	90-632 Łódź, ul. Struga 39/3A	2008.07.16	Opc	wykreślenie z właściwego rejestru lub ewidencji
31	Przedsiębiorstwo Prywatne Handlowo-Uslugowe Petrol-Hawen Jerzy Zmysłony, Aleksandra Zmysłona Sp.j.	64-920 Piła, ul. Dąbrowskiego 8	2008.07.19	Opc	–
32	PPHU HANDLOMIX Krzysztof Wieczorek	88-400 Żnin, ul. Jaroszewo 1c	2008.07.29	Opc	wykreślenie z właściwego rejestru lub ewidencji
33	ENERGIA SC M. Molewski, D. Deicki, M. Sałacińska, P. Seklecki, G. Szczęsny	87-840 Lubień Kujawski, Rzeżewo 15	2008.07.30	Wee	–
34	Marzena Wąsewicz	83-031 Łęgowo, ul. Tczewska 86	2008.08.01	Opc	–

Legenda:

Wcc – wytwarzanie ciepła

Pcc – przesyłanie ciepła

Wee – wytwarzanie energii elektrycznej

Pee – przesyłanie energii elektrycznej

Oee – obrót energią elektryczną

Opc – obrót paliwami ciekłymi

Opg – obrót paliwami gazowymi

Ogz – obrót gazem ziemnym z zagranicą

Urząd Regulacji Energetyki

Oddziały Terenowe

- 1. Oddział Centralny w Warszawie**
(obszar działania – woj. mazowieckie)
ul. Canaletta 4
00-099 Warszawa

tel. (0-22) 828-02-31 (33)
fax (0-22) 828-02-37
e-mail: warszawa@ure.gov.pl
- 2. Północno-Zachodni Oddział Terenowy z siedzibą w Szczecinie**
(obszar działania – woj. zachodniopomorskie i lubuskie)
ul. Żubrów 3
71-617 Szczecin

tel. (0-91) 424-16-30
fax (0-91) 424-16-31
e-mail: szczecin@ure.gov.pl
- 3. Północny Oddział Terenowy z siedzibą w Gdańsku**
(obszar działania – woj. pomorskie i warmińsko-mazurskie)
ul. Jana Pawła II 20
80-462 Gdańsk

tel. (0-58) 340-90-02 (03)
fax (0-58) 346-83-86
e-mail: gdansk@ure.gov.pl
- 4. Zachodni Oddział Terenowy z siedzibą w Poznaniu**
(obszar działania – woj. wielkopolskie i kujawsko-pomorskie)
ul. Wierzbicice 1
61-569 Poznań

tel. (0-61) 833-12-64
fax (0-61) 835-16-95
e-mail: poznan@ure.gov.pl
- 5. Wschodni Oddział Terenowy z siedzibą w Lublinie**
(obszar działania – woj. lubelskie i podlaskie)
ul. Garbarska 20
20-340 Lublin

tel. (0-81) 743-85-09 (30)
fax (0-81) 743-92-91
e-mail: lublin@ure.gov.pl
- 6. Środkowozachodni Oddział Terenowy z siedzibą w Łodzi**
(obszar działania – woj. łódzkie i świętokrzyskie)
ul. Uniwersytecka 2/4
90-137 Łódź

tel. (0-42) 639-24-40
fax (0-42) 639-24-50
e-mail: lodz@ure.gov.pl
- 7. Południowo-Zachodni Oddział Terenowy z siedzibą we Wrocławiu**
(obszar działania – woj. dolnośląskie i opolskie)
ul. Marszałka J. Piłsudskiego 49-57
50-032 Wrocław

tel. (0-71) 780-38-29
fax (0-71) 780-38-05
e-mail: wroclaw@ure.gov.pl
- 8. Południowy Oddział Terenowy z siedzibą w Katowicach**
(obszar działania – woj. śląskie)
ul. Owocowa 6a
40-158 Katowice

tel. (0-32) 258-76-91
fax (0-32) 258-64-77
e-mail: katowice@ure.gov.pl
- 9. Południowo-Wschodni Oddział Terenowy z siedzibą w Krakowie**
(obszar działania – woj. małopolskie i podkarpackie)
ul. Juliusza Lea 114
30-133 Kraków

tel. (0-12) 638-80-90
fax (0-12) 637-55-47
e-mail: krakow@ure.gov.pl

Urząd Regulacji Energetyki
e-mail: ure@ure.gov.pl
adres internetowy: www.ure.gov.pl

URE
URZĄD REGULACJI ENERGETYKI